YIL **32** SAYI **113** **2022/1**

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin üç ayda bir yayınlanan Ulusal Hakemli Dergisidir.
Yerel Süreli Yayın
Mimarlar Odası İzmir Şubesi Üyeleri için ücretsizdir.
Web sayfası üzerinde açık kaynaktır:
www.egemimarlik.org

Yayınlayan
Mimarlar Odası İzmir Şubesi adına;
Yayın Komitesi
Sahibi İlker Kahraman
Yayın Editörü Çiçek Ş. Tezer Yıldız
Grafik Tasarım Güler Özsakarya Ertan
Konsept Tasarım Emre Çıkınoğlu

Yayın Komitesi
Ferhat Hacıalibeyoğlu
Ülkü İnceköse
Seçkin Kutucu
Aslı Ceylan Öner
Deniz Özkut
Çiçek Ş. Tezer Yıldız
(Soyadına göre alfabetik)

Ege Mimarlık Bilimsel Danışma Kurulu
Yenal Akgün, Doç. Dr.
Ayşe Güliz Bilgin Altınöz, Prof. Dr.
Neslihan Dostoğlu, Prof. Dr.
Gül Kaçmaz Erk, Doç. Dr.
Emine Özen Eyüce, Prof. Dr.
Hikmet Sivri Gökmen, Doç. Dr.
Deniz Güner, Prof. Dr.
Berin Gür, Prof. Dr.
Emel Kayın, Prof. Dr.
Tuğçe Kazanasmaz, Prof. Dr.
İpek Özbek, Prof. Dr.
Güven Arif Sargın, Prof. Dr.
İkbal Sevil Sarıyıldız, Prof. Dr.
Uğur Tanyeli, Prof. Dr.
Koray Velibeyoğlu, Prof. Dr.
(Soyadına göre alfabetik)

Tarandığı Veritabanları
DAAI - Design and Applied Arts Index

Yayın Yeri
Mimarlar Odası İzmir Şubesi - İzmir Mimarlık Merkezi
1474 Sokak No: 9 Alsancak İzmir
Tel: (232) 463 66 25 (pbx)
Faks: (232) 463 52 12
egemim@izmimod.org.tr
www.izmimod.org.tr/ egemim@izmimod.org.tr

Akhisar Temsilciliği: (0236) 414 86 50
Aydın Temsilciliği: (0256) 213 45 33
Dikili Temsilciliği: (0232) 671 85 02
Kuşadası Temsilciliği: (0256) 612 00 91
Manisa Temsilciliği: (0236) 232 68 07
Nazilli Temsilciliği: (0256) 312 84 83
Ödemiş Temsilciliği: (0232) 545 73 73
Salihli Temsilciliği: (0236) 715 08 23
Turgutlu Temsilciliği: (0236) 312 04 21
Uşak Temsilciliği: (0276) 212 29 57

Abone ve Reklam İletişim
Binat İletişim & Danışmanlık
Barbaros Bulvarı Dörtyüzlü Çeşme Sok. No: 2
Güneş Apt. K: 6 D: 7 34353 Beşiktaş / İstanbul
Tel: (212) 259 90 79 Faks: (212) 259 16 46
info@binatdanismanlik.com
Reklam Yöneticisi: Ayşegül Tuğtepe
abonelik.binatdanismanlik.com

Baskı
12.matbaa
İbrahim Karaoğlanoğlu Cad.
No:35 34418 Kağıthane, İstanbul
T. +90 212 281 25 80
info@onikincimatbaa.com
Sertifika No: 46618

• Ege Mimarlık makale seçimleri hakemler tarafından yapılmaktadır. Sadece hakemli değerlendirme sürecinden geçen yazılar "makale" kategorisinde yer almaktadır.

GÖRSEL **Mimarların "Gelecek" teması çalışmaları**
(Künye arka iç kapaktadır)

BAŞYAZI **...2**

İNGİLİZCE ÖZET **...4**

HABERLER **...6**

YAPI TANITIM
Kezer Mimarlık
Detayların Yeniden Yorumu: ZONE ...18

YAPI TANITIM
Per Se Mimarlık
Boşluklu Taştan Bir Çeper: Çoker Evi ...24

TEMA
GELECEK ...30

BÖLÜNMÜŞ EKRAN
Sezai Göksu, Semahat Özdemir, Mustafa Sönmez, Hasan Topal
İzmir'in Geleceği Üzerine ...32

İNCELEME
TMMOB Peyzaj Mimarları Odası İzmir Şubesi
Ekolojik Bir Sorunsal: Göç-İklim Adaleti ...42

İNCELEME
TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi
İzmir İçin Güncel Bir Soru: Planlamanın Bir Geleceği Var Mı? ...44

İNCELEME
TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
Ekolojik Yıkımın Geleceği ...46

ATÖLYE
Ayşegül Çakan, Fulya Selçuk, Nurten Özdemir Gökmen, Zeynep Dündar
Geleceğe Dair Spekülatif Kurgular: Sınırlı Müştereklikler Sınırsız İhtimaller ...48

MAKALE (Araştırma Makalesi)
Özge Öztürk
Mimari Bedeni "Toprağa Vermek" ...54

MAKALE (Araştırma Makalesi)
Hidayet Softaoğlu
Gelecekteki Gelecek: Snowpiercer Filmi Üzerinden Posthüman Mimarlığın ve Öznelerin Somutlaştırılması ...62

MAKALE (Araştırma Makalesi)
Cihangir Baş, Kutlu Sevinç Kayıhan
Geleceği Solarpunk Gibi Düşlemek: Ütopyacılığa Ekoloji Üzerinden Bir Bakış ...70

YAYIN TANITIM **...78**

EGE MİMARLIK BİLGİLENDİRME
Ege Mimarlık Yayın Çizgisi
Ege Mimarlık Gönderim Koşulları
Kapak Künye ...80

Değerli meslektaşlarımız,
Elinizde tuttuğunuz EGE MİMARLIK dergimiz yayına hazırlanırken Mimarlar Odası İzmir Şubesi olarak 46. Dönem Yönetim Kurulu seçimlerine hazırlanıyorduk. Aslında bu seçim odamızın gelecek iki yılının planlanması için de oldukça önemliydi. Bu göreve talip olan iki ekip arasında bir demokrasi şöleni şeklinde geçen seçimimiz 23 Ocak 2022 tarihinde yapıldı.

46. Dönem Yönetim Kurulunun oluşmasına tanıklık eden bu sayımızda izninizle önce geçtiğimiz dönemde neler olduğunu kısaca hatırlatmak isteriz.

45. Dönemde Şubemizde 6 sunum, 25 söyleşi, 4 forum, 22 gezi, 10 sergi, 15 eğitim, 4 seminer, 3 sempozyum, 14 atölye, 5 çalıştay, 2 panel, 16 sosyal etkinlik, 1 kongre gerçekleştirildi. Toplam 127 etkinlik. Etkinliklerimiz farklı platformlarda canlı yayınlandı ve ardından da o alanlarda kaldığı için meslektaşlarımızın diledikleri zaman başvurabilecekleri başucu belgeleri oldular.

Kamusal alan savunması her zaman olduğu gibi geçtiğimiz dönemde de şubemizin üstüne en fazla üzerine titrediği konu oldu. Kamusal alan savunmasına yönelik pek çok itiraz 23 adet dava ile devam ettirildi. En önemlilerinden birisi olan ve de yarımadanın %55 inin proje alanı olarak belirlenerek satılması endişesi ile takip ettiğimiz Çeşme projesini "Çeşme Projesi İzmir'in Kanal İstanbulu'dur" sloganı ile duyurmaya çalıştık. Bilirkişiler ile tüm alanı gezmekten, dava raporları yazmaya, etkinliklerle kamuoyu oluşturmaya çalışmaktan, çeşitli eylemlere kadar her alanda tüm gücümüzle bu projeye karşı çıktık.

Asıl dert edindiğimiz ise kentimizde, ülkemizde ve dünyamızda mesleğimizin bize kattıkları ile umutlu bir gelecek hayali kurabilmekti.

45. Dönem geride kaldı. Artık geçmişi geride bırakıp yeni umutlarla geleceğe bakma zamanı.

Dergimizin bu sayısı umut ettiğimiz geleceğimizi sorgulamayı amaçladı. Bu sorgulamaları farklı alanlarda uzmanlıklarına güvendiğimiz dostlarımız ile yaptı. Her zaman omuz omuza olduğumuz TMMOB'un çok değerli odalarının temsilcileri olan Şehir Plancıları, Peyzaj Mimarları, Çevre Mühendisleri Odaları yönetim kurulları ile yaptı, yapı üretiminin geleceği tartışıldı ve elinizde tuttuğunuz sayı ile sizlere ulaştırıldı.

Bu sayının elinize ulaşmasında başta Yayın Komitemiz olmak üzere emek veren, katkı koyan tüm dostlarımıza teşekkür etmek istiyoruz.

EGE MİMARLIK 113'e katkı koyanlardan, bu giriş yazısını okuyan siz değerli dostlarımıza kadar şubemizin yanında yer alan tüm dostlarımızın gelecek güzel günlerin inşasında bizlere destek vermeye devam edeceklerine olan inancımız tamdır. Bu nedenle de Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin geleceğinden çok umutluyuz. Yaptığımız tartışmalar ışığında geleceğe dair umudumuzun artacağına ve hep beraber "yaşadık" diyebilmek için büyük bir çaba harcayacağımıza inancımız tamdır.

İyi okumalar dileriz.

YÖNETİM KURULU

ŞUBE'DEN EGE MİMARLIK'TAN

Gündelik hayatlarımızı dolaysız olarak etkileyen sosyal, kültürel, ekonomik, fiziksel ve küresel ölçekteki bir dönüşüm sürecini deneyimliyoruz. Birbiriyle ilişkili olan, fakat farklı alanlarda farklı şekillerde kendisini gösteren bu dönüşüme tanık olurken, mimarlığı ve mekânı farklı yönleriyle etkileyen bu oluşlar dizisinin her bir boyutu ayrı ayrı ve/fakat birlikte ele alınmayı hak ediyor. Küresel iklim değişikliği; onun beraberinde getirdiği ve hayatlarımızı etkileyen, -pandemi başta olmak üzere- somut ve sert etkiler; küresel ölçekte ekonomik ve üretime bağlı süreçler; küresel, ekonomik değişim süreçleri ile yüzeye çıkan, ülkemizde yaşanan derin ekonomik kriz ve bunların yanında iletişim araçlarının, teknolojinin ulaştığı yer ve hayatlarımızda kapladığı alan önemli tartışma başlıkları açıyor.

Sosyal, kültürel, fiziksel, ekonomik-politik ve teknolojik faktörlerin tamamının birlikte şekillendirdiği organik bir oluşum olan mekânın bugün içinde bulunduğu duruma bakarak gelecekle ilgili nasıl yaklaşımlar geliştirebiliriz? Disiplinler-ötesi bir yaklaşımla mekânı sorunsallaştıran bir düşünsel alan açmayı hedefleyen EGE MİMARLIK, 113. sayısını bu soru üzerinden şekillendirmek için "Gelecek" temasıyla yola çıktı. Sayımızın kapak çalışmaları aşamasında bu kez, üyelerimizden gelecek tahayyüllerinin görsel çalışmalarını göndermeleri için bir açık çağrıda bulunduk. Böylece, mimarların katkıları ile geleceğe dair bakış açılarının çokluğunu kapağımıza taşımış olduk.

Dergimizin odak bölgesi olan Ege ve İzmir'in geleceğini, Sezai Göksu'nun kurgusuyla ve yürütücülüğünde bir kapalı çevrimiçi oturumla tartışmaya açıyoruz. "Bölünmüş Ekran" bölümü kapsamında şekillenen oturumda Semahat Öztürk, Mustafa Sönmez ve Hasan Topal kente ve bölgeye dair gelecek perspektiflerini, beklentilerini ve geleceğe yön verebilecek önerilerini paylaşıyorlar. Tema kapsamında ayrıca, Peyzaj Mimarları, Şehir Plancıları ve Çevre Mühendisleri Odalarının İzmir Şubeleri geleceğe kendi alanlarından bakış açıları geliştirebilmek için dünyanın, ülkemizin ve bölgemizin bugün içinde bulunduğu durumları "İnceleme" bölümümüzde ele alıyorlar. Ayrıca, Ayşegül Çakan, Fulya Selçuk, Nurten Özdemir Gökmen ve Zeynep Dündar'ın yürütücülüğünde İyi Tasarım İzmir_5 kapsamında gerçekleştirilmiş olan "Geleceğe Dair Spekülatif Kurgular: Sınırlı Müştereklikler Sınırsız İhtimaller" başlıklı atölyeden paylaşımlar, hem atölyenin yaklaşım biçimi ve kurgusu hem de katılımcıların ürettikleri sonuç ürünlerin içerikleri bağlamında zihin açıcı bir katkı sunuyor. Tema kapsamında hakemli değerlendirme süreci sonunda yayınlanan üç makale, geleceğe dair bilimsel yaklaşımlarıyla, tartışmaya önemli bir katkı sunuyorlar.

EGE MİMARLIK 113'te ayrıca, biri İzmir'de diğeri Çanakkale'de yer alan, nitelikli mimari tasarım ve uygulama örneklerinden iki projeye yer veriyoruz. Kezer Mimarlık'ın ZONE Gaziemir ve Per Se Mimarlık'ın Çoker Evi, "Yapı Tanıtım" bölümümüzde incelenebilir.

İyi okumalar diliyoruz.

YAYIN KOMİTESİ

Stant / Edmondo Testaguzza

www.tepta.com

Stant'ı incelemek için
QR kodu okutunuz.

TEPTA 30.yıl
AYDINLATMA

Nispetiye Mah. Aytar Cad. No: 24 Kat: 1-2-3 1. Levent - İstanbul / 0212 279 29 03

PROJECT
Reinterpretation of Details: ZONE
Kezer Architecture

PROJECT
A Perforated Stone Shell
PerSe Architecture

"FUTURE"

DIVIDED SCREEN
The Future of Izmir
Sezai Göksu, Prof. Dr., Urban Planner
Semahat Özdemir, Assoc. Prof. Dr., Urban Planner
Mustafa Sönmez, Political Scientist, Economist, Journalist, Writer
Hasan Topal, Architect

The text is the transcription of an online talk upon the topic "Future" which has been planned and moderated by Sezai Göksu. The talk focuses on the following issues: A regime that has been going on for many years in Turkey has different reflections on different cities. These reflections have a direct effect on the future with their spatial consequences. We are in a situation where the planning institution, which we cherish and act very meticulously, is gradually disabled. What do we foresee in the future? Even one or two year later the government changes and another government comes, does it have the ability to change this course? Is it an AKP issue? Is this a question of capitalism? Is this a structural issue? Is it accidental? Is it temporary? After these discussions, on the second part, the future of İzmir is discussed within the same conceptual framework.

PROJECTING
An Ecological Problem: Migration - Climate Justice
TMMOB Chamber of Landscape Architects Izmir Branch

PROJECTING
A Contemporary Question for Izmir: Does Planning Have a Future?
TMMOB Chamber of Urban Planners Izmir Branch

PROJECTING
The Future of Ecological Destruction
TMMOB Chamber of Environmental Engineers Izmir Branch

WORKSHOP
Speculative Fictions for the Future: Limited Commons Unlimited Possibilities
Ayşegül Çakan, Res. Asst., Dokuz Eylul University Department of Architecture
Fulya Selçuk, Res. Assist., Dokuz Eylul University Department of Architecture
Nurten Özdemir Gökmen, Res. Assist., Dokuz Eylul University Department of Architecture
Zeynep Dündar, Res. Assist., Dokuz Eylul University Department of Architecture

The workshop deals with the possible future effects of current complex problems on common practices at the urban scale, through the networks around Ankara Street which includes different land uses, function groups and building typologies, is located in the region that was most affected by the recent Izmir earthquake, is an undergoing active urban transformation.
In the workshop, productions based on speculative scenarios were carried out based on the limited partnerships that emerged with the crisis and the new (impossibility of) commoning that emerged with the social life transformed by technological developments.

ARTICLE
Giving The Architectural Body To Earth
Özge Öztürk, M. Arch, Res. Asst., Nişantaşı University Department of Interior Design, PhD Student Yıldız Technical University Building Research and Planning PhD Program

The study tries to open an area of uncertainty for nature and non-human in the city. Within the scope of the study, the word "soil" is used as the terrestrial existence itself in order to cover all concepts such as "non-human and nature". A symbiotic relationship with the soil and other ecosystems is thought to be the only solution for human survival, and a discussion is opened on the discovery of these new forms of "coexistence" through contemporary examples.
KEYWORDS land ethic, symbiotic urban relations, ecosystem, urban-creature, one-living

ARTICLE
Future in Futures: Concretizing Posthuman Subjects and Spaces Through Snowpiercer Movie
Hidayet Softaoğlu, Asst. Prof. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat University Department of Architecture

Amid the humanity's fight with Coronavirus, hyper-objects such as nuclear weapons and global warming replace the humans, heralding the advent of the posthuman age. The Snowpiercer, directed by Bong Joon-ho discusses the role of the non-human subjects and technology for the continuity of the species set in a world frozen due to the global warming. Using the Snowpiercer, this article proposes how the posthuman architectural approach based on interspecies agreement can contribute to the vital balance of the future.
KEYWORDS posthuman architecture, architectural theory and criticism, architecture and cinema, hyper-objects

ARTICLE
Imagining The Future Like Solarpunk: An Overview of Utopianism Through Ecology
M. Cihangir Baş, Res. Asst., Mersin University Department of Architecture

The concept of utopia has been associated with a desired future throughout its history. The "death of utopia", on the other hand, announced with anti-utopian, dystopian and apocalyptic narratives, indicates the loss of a valuable tool for imagining the future. Based on the fact that the theme ecology has been at the center of concerns and hopes for the future for a long time, this article aims to present a discussion about the role of utopianism and the current perception of this concept through solarpunk, which is considered as a contemporary ecological utopia.
In this framework, literary, political and architectural utopias related to ecology were interpreted and inferences were made regarding the neccesity of a democratic process utopianism.
KEYWORDS utopianism, architectural utopia, ecological utopia, solarpunk

VitrA

VitrA'dan

yıllara meydan okuyan

gömme rezervuar

Kolayca monte edilir,
geleceğe yön verir.

KOLAY MONTAJ UZUN ÖMÜR

vitra.com.tr /VitrATürkiye

Eczacıbaşı

Depremde Yaşanan Mağduriyetin Sorumlusu Her Kademesiyle Devletin Kendisidir!

30 Ekim 2020 tarihinde gerçekleşen deprem sonucunda kentimizde 117 vatandaşımız hayatını kaybetmiş çok sayıda vatandaşımız ise yararlanmıştır. Bunun yanında farklı düzeylerde (ağır-orta-hafif) olmak üzere yaklaşık 80.000 civarında yapının hasar gördüğü bilinmektedir.

Öncelikle ısrarla ifade edilmeyen veya unutturulmaya çalışan bir hususu yeniden hatırlatmak istiyoruz: İlgili kurumlardan tüm izinleri alarak inşa edilmiş binalarında ikamet ederken, depremden etkilenen tüm vatandaşlarımızın uğradıkları can ve mal kayıplarından esas sorumlu kamu idaresidir. İdarece tüm yasa ve yönetmeliklere uygun inşa edildiği belirtilen ve ilgili kurumlar tarafından ruhsatlandırılan binalarda yaşanan her türlü hasarın kamu idaresi tarafındankarşılanmasının bir zorunluluk olduğunu savunuyoruz. Özetle yaşanan mağduriyetin sorumluların hesap vermediği, mağduriyetleri gidermek bir yana yeni felaketlere kapı aralayacak yoğunluk artışının TMMOB tarafından kabul edilmesini hiç kimse bekleyemez. Deprem sonrası kimi dernek veya siyasi kesimler tarafından yaşanan mağduriyetin esas sorumlularını tartışmak yerine TMMOB'nin hedef gösterilmesini şaşkınlıkla izliyoruz. Bu kapsamda aşağıda yer alan soruların cevaplarının bütün İzmir halkının geleceği için muhatapları tarafından yanıtlanması tarihi sorumluluktur.

. Anayasal olarak,ülkemizdeki herkes eşit yaşam hakkına sahip değil midir? Bir devletin en temel görevi, vatandaşlarının yaşam hakkını güvence altına almak değil midir?

. Neden, depremden zarar görmüş bütün vatandaşların hak talepleri, herhangi bir bedel talep etmeksizin, devlet tarafından giderilmemektedir?

. Neden, zenginlerin vergi borçlarını silen, zenginler daha zengin olsun diye hazine arsalarını özelleştiren devlet, söz konusu halk olduğunda sadece arabuluculuk ile yetinmektedir?

. Yoksa, depremzedelerin mağduriyetleri, birilerine kaynak aktarmak için mi kullanılmaktadır?

. Her deprem sonrasında gündeme getirilerek uygulanan yoğunluk artışlarının kentlerimizi ne hale getirdiğinin farkında değil miyiz? Bu uygulamalararacılığıyla esas sorumlunun daha da gizlenmesine sessiz kalacağımızı mı düşünüyorsunuz?

. Depremde yıkılan ve "proje alanları" olarak ifade edilen bölgelerdeki yapılacak konutların depremden 1 hafta sonra zemin+5 kat olacağına hangi bilimsel çalışma sonucunda karar verilmiştir?

. Örneğin deprem nedeniyle yıkılan Rızabey Apartmanı'na ilişkin hazırlanan bilirkişi raporunda Bayraklı Belediyesi'nin sorumluluğu açıkça ifade edilmiştir. Söz konusu binanın hak sahiplerinin mağduriyeti konusunda Bayraklı Belediyesi hangi iş ve işlemleri gerçekleştirmiştir?

. Rızabey, Emrah, Doğanlar Apartmanına ilişkin düzenlenen bilirkişi raporlarında benzer tespitlerin bulunması tesadüf müdür? Depremde hasar gören diğer binaların tamamına ilişkin bilirkişi incelemesi yapılırsa sonuç farklı olacak mıdır?

. Deprem nedeniyle hasar gören bölgelerin afet bölgesi ilan edilmesi konusunda talepte bulunulmamasının nedeni nedir?

. Yıkılan binalarda herhangi bir sorumluluğu bulunmadığı halde vatandaşların yeniden borçlandırılmasına itiraz edilmemesinin nedeni nedir?

. Depreme karşı alınacak önlemler için, sadece mülk sahipleri üzerinden bir tartışma yürütülüyor olması ne kadar doğrudur? Hak Sahipliği "olmayan" depremzedelere de uygun koşullarda afet konutu imkânı sağlanması konusunda yasal düzenleme yapılmamasının nedeni nedir?

. Yıllardır ülkemizde toplanan deprem vergilerinin yaşanan mağduriyetlerin çözümüiçin kullanılması konusunda tartışma yürütülmemesinin nedeni nedir?

. Şehir hastanesi bölgesinde kaç konut yapılmıştır? Kaçı orta ve ağır hasarlılara verilecektir, deprem bölgesinde bulunan rezerv alanlarda yapılan yeni dairelerde kaç daire eksik kalmaktadır?

. Emsal artışı öngörülen alanlarda kaç ekstra daire çıkabileceği bu nedenle de nüfusun ne kadar artacağı hesaplanmış mıdır? Bu hesaba göre altyapının ve ulaşımın ne denli etkileneceği göz önüne alınmış mıdır? Emsal artışı öngörülen bölgelerde yaşayan yurttaşların gelir durumuna dair herhangi bir saha araştırması yapılmış mıdır? Şayet böyle araştırma yapıldı

ise yurttaşların ne kadarı borçlanmayı göze almaktadır?
. Emsal artışının altına imza atan belediye başkanları ve meclis üyelerinin İzmir'de trafik sorunu olduğundan, koku sorunu olduğundan, altyapının yetmediğinden bahsetmeye ve yoğun bir yağış olduğunda doğal afeti gerekçe göstermeye devam edecek misiniz?
. Yasal ve ekonomik açıdan elinde imkân bulunan merkezi ve yerel yönetimler, birbirinden kopuk uygulamaya koydukları "çözümler" nedeniyle birbirlerini her gün suçlarken çözümsüzlüğün adresinin TMMOB olarak gösterilmesinin nedeni nedir?
. TMMOB'ye saldıranlara soruyoruz: Kamu kaynaklarının halkın ortak yararı için kullanılması gerekirken bir avuç patronunun çıkarı için kullanmasına itiraz edilmemesinin nedeni nedir?
. Kentimizde var olan gökdelenlere ilgili belediyeler veya Bakanlıklar tarafından izin verilmektedir. Konu ile ilgili itirazların bu kurumlara yapılması gerekirken verilen izinler ile herhangi bir ilgisi bulunmayan TMMOB'nin ısrarla hedef gösterilmesinin nedeni nedir?

Yukarıda yer alan soruları aylardır muhataplarına ısrarla soruyoruz. Temel bir yaşam hakkı olan barınma hakkının piyasanın insafına bırakılmasına sessiz kalmayacağız. Çünkü, barınmak, güvenli ve sağlıklı yerleşimlerde yaşamak, bir vatandaşlık hakkıdır. Devletten beklenen anayasamızda da belirtildiği üzere bütün vatandaşların eşit, sağlıklı ve yaşanabilir bir çevrede yaşaması için görevini yapmasıdır.

TMMOB'nin her türlü uyarısına rağmen her deprem öncesi afetlere karşı dirençli ve yaşanabilir kentler için yapılması gerekenleri yapmadıkları, kamu kaynaklarını bir avuç patronun hizmetine sundukları, depremi lütuf gibi görerek doğal alanları yapılaşmaya açtıkları, yoğunluk artışlarıyla yeni felaketlere kapı araladıkları için yaşadığımız her türlü mağduriyetin sorumlusu başta merkezi yönetim olmak üzere yerel yönetimlerdir. Depremde zarar gören emekçi halkımızı anlıyoruz. Çünkü kamu idaresi başından itibaren emekçi halkımızı müşteri gibi görmüş ve buna yönelik uygulamalara imza atmıştır. TMMOB olarak bilimsellikten uzak, halkımızı yeni felaketlere sürükleyecek ve sermaye düzenini mutlu eden kent suçuna sessiz kalmamız emekçi halkımıza yapılacak en büyük kötülüktür.

Yurttaşlarımızı popülist söylemlerle yanıltarak TMMOB'ye saldıranları tanıyoruz!

Hukuka aykırı olduğu, mühendislik, mimarlık ve şehir planlama disiplinlerini ayaklar altına alan uygulamalara itiraz eden kamu yararı gözeten meslek odalarını doğrudan veya dolaylı şekilde hedef gösterenler açıkça kent suçu işlemişlerdir. Toplumcu ve kamucu çözümler yaratmak yerine TMMOB'yi İzmirlilerin vicdanına havale edenleri, vatandaşları otobüslerle meslek odalarının önüne taşıyıp hedef gösterenleri, meslek odalarını gizli ittifakın parçası olmakla suçlayanları gayet iyi tanıyoruz. Meslek odalarını gündelik siyasetin parçası ve işlenen suçlara ortak etmeye çalışanlar beyhude bir çaba içerisindedirler. Unutulmasın ki TMMOB, toplumun ortak yararını içermeyen, günü kurtarmaya dönük, aklı ve bilimi hiçe sayan uygulamaları her türlü baskıya rağmen geçmişte de kabul etmedi bugün de etmeyecektir.
Artık yeter! Emekçi halkımızın yeni mağduriyetlerle baş başa bırakanlara ve bu konuda ısrarla TMMOB'yi ve meslek odalarını hedef gösterenlere inat kamu yararı çerçevesinde halkımıza her türlü desteği vereceğiz. Sonuç olarak; meslek odası sorumluluğu çerçevesinde, depremden zarar gören vatandaşların kayıplarının devletin sorumluluğunda gerçekçi bir şekilde giderilmesi çağrısında bulunmak ve yaşanan bu felaketten dersler çıkararak, bir sonraki depremde veya başka doğal afette muhtemel can ve mal kayıplarını önlemeye yönelik işlemler tesis edilmesinin sağlamak olduğunu ısrarla hatırlatıyoruz.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB İZMİR
İL KOORDİNASYON KURULU
20 Ocak 2022

İzmir Mimarlık Merkezi'nde Öztürk Başarır Orfis Çalışma Odası

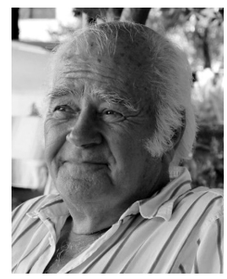

İzmir Mimarlık Merkezi'nde yer alan, Orfis katkılarıyla düzenlenen ve 2020 yılının Ekim ayında Mimarlar Odası İzmir Şubesi üyelerinin kullanımına açılmış olan çalışma odasına 2021 yılında kaybettiğimiz değerli mimar Öztürk Başarır'ın ismi verildi.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi 46. Genel Kurul'da oybirliğiyle alınmış olan karar sonrasında yapılan bu uygulama ile; Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nde 1992 - 1996 yılları arasında Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapmış olan meslek büyüğümüzün isminin Şubemizin mekânlarından birinde yaşatılacak olmasından mutluluk duyuyoruz.

Öztürk Başarır kimdir?
1935 yılında Urla'da doğdu. Mimarlık eğitimini İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde 1960'da tamamladı. Ankara ve İzmir Nazım Plan bürolarındaki görevlerinden sonra 1975'ten beri çalışmalarını İzmir'de serbest mimar olarak sürdüren Öztürk Başarır, Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nde 1992-1996 yılları arasında Şube Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev aldı.

İnsanca Yaşam İçin Alanlardayız

Bu ülkedeki 600 binin üzerinde mühendis, mimar ve şehir plancısının sesi olarak bizler, Kasım ayı başından bu yana emeğimize, mesleğimize ve haklarımıza sahip çıkmak, sorunlarımıza çözüm bulmak için kampanya yürütüyoruz.

2022 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi'nin Meclis komisyonlarında tartışılmaya başlanmasıyla beraber bizler de meslektaşlarımızın ekonomik ve özlük haklarını geliştirmek için yoğun çaba içerisine girdik.

Birliğimize bağlı odalarımızın tüm şube ve temsilciliklerine taleplerimize ilişkin pankartlar astık. İl Koordinasyon Kurullarımız aracılığıyla basın açıklamaları yaptık. Broşürler, bildiriler yayınladık. Milletvekillerine ve siyasi partilere gönderdiğimiz yazılarla, sosyal medya kampanyalarıyla sorunlarımızı ve çözüm önerilerimizi dile getirdik.

Ve biz... Kriz döneminde meslektaşlarımızın giderek derinleşen sorunlarının çözümü için İşsizlik sorununun çözülmesini, diplomalı işsizliğin ortan kaldırılmasını istedik.

Ve biz... Mühendis, mimar ve şehir plancılarının istihdamının artırılmasını ve tüm meslektaşlarımız için kadrolu güvenceli istihdam sağlanmasını istedik.

Ve biz... Kamuda çalışan meslektaşlarımızın ek göstergelerinin artırılarak, ücretlerinin ve özlük haklarının iyileştirilmesini istedik.

Ve biz... SGK ile TMMOB arasında ücretli çalışan mühendis, mimar ve şehir plancılarının asgari ücret denetim protokolünün ivedilikle yürürlüğe konulmasını istedik.

Ve biz... OHAL Kanun Hükmünde Kararnameleri ile haksız ve hukuksuz biçimde kamu görevinden ihraç edilen meslektaşlarımızın tüm haklarıyla birlikte derhal görevlerine iade edilmesini istedik.

Ve biz... Özelleştirme uygulamalarına son verilerek özelleştirilen kamu kuruluşlarının yeniden kamulaştırılmasını istedik.

Ve biz... Toplumun güvenliğinin sağlanması için zorunlu olan kamusal mesleki denetimleri ortadan kaldırmaya yönelik düzenlemelerin ve serbestleştirme uygulamalarının sonlandırılmasını istedik.

Ve biz... İstedik ki, her geçen gün artan hayat pahalılığı, işsizlik, yoksulluk karşısında meslektaşlarımızın hayatları daha da zorlaşmasın.

Ve biz... İstedik ki, bu ülkenin tüm zenginliklerinde, üretilen tüm değerlerinde emeği olan, hayatı yaratan mühendis, mimar ve şehir plancılarının emeği zayi olmasın.

Ve biz... İstedik ki, bütçeden emekçilere, yoksul halka, kamusal yatırımlara, kamu hizmetlerine daha fazla pay ayrılsın.

Krizin tüm yükünün emekçilere yıkılmayacağı insanca yaşayabileceğimiz bir gelir düzeyi ve adil bir vergi sistemi istedik.

Ancak, Ne yazık ki siyasi iktidar tüm taleplerimize kulak tıkadı. Bütçe görüşmelerini halkın sorunlarının çözümü için bir fırsat olarak kullanmak yerine, muhalefet milletvekilleri ile laf yarıştırmak, kavgaya tutuşmak için kullandı.

Siyasi iktidar halkın taleplerine kulak tıkadıkça, halkın sorunlarını göz ardı ettikçe kriz daha da büyüyor. Paramızın değeri her geçen gün daha da düşüyor, hayat pahalılığı daha da artıyor, geçinmek her geçen gün daha da zorlaşıyor.
Tüm ülke olarak her gün daha fazla yoksullaşırken, borçlarımız daha da artıyor.

Siyasi iktidar, paramızın pula dönmesini, geniş halk kesimlerinin yoksullaşmasını, reel ücret kaybını engelleyemediği için şimdi bu sefaletimizi kalıcı hale getirecek bir ekonomik düzeni bize kurtuluş olarak sunmaya çalışıyor.

Yoksullukta uzlaşmayacağız! İktidarın bize dayattığı bu kadere teslim olmayacağız! Emeğimize, mesleğimize ve haklarımıza sahip çıkacağız!

Sorunlarımızı görmezden gelen iktidara inat, sorunlarımıza hep birlikte çözüm üreteceğiz.

Meslektaşlarımızın taleplerinin taşıyıcısı, emeğiyle geçinen tüm toplumsal kesimlerin gür sesi olacağız.

Ve Nazım'ın dediği gibi:
Eğer;
Hak, haksızlıktan yüce,
Sevgi, nefretten üstün,
Aydınlık, karanlıktan güçlüyse,
Çaresi yok usta biz kazanacağız, biz kazanacağız, biz kazanacağız...

Yaşasın örgütlü mücadelemiz, yaşasın TMMOB!

TMMOB İZMİR İL KOORDİNASYON KURULU
18 Aralık 2021

Atatürk Kültür Merkezi ile İlgili Basın Açıklaması

Yerel basında Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi binasının İl Emniyet Müdürlüğü'ne tahsis edilmesine yönelik haberler yayınlanmış bulunuyor. Ayrıca bu yapının hemen bitişiğinde yer alan Resim Heykel Müzesi'nin yıkım tehdidi altında olduğunu da öğrenmiş durumdayız.

Resim Heykel Müzesi ile ilgili bilgisine başvurduğumuz Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bize ilettiği yazısında; İzmir Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nca 2018 Türkiye bina deprem yönetmeliğine göre yaptırılan deprem dayanım performans analizi sonucunda, yapının depreme dayanıksız olduğunun tespit edildiğini, bu nedenle içindeki eserlerin taşınmasına karar verildiği söylenmektedir. Bilinmesini isteriz ki özellikle 1999 yılından önce yapılan tüm yapıların 2018 deprem yönetmeliğine göre yapılacak performans analizi testlerinde dayanıksız çıkması çok normaldir. Günümüzde güçlendirme teknikleri çok gelişmiştir ve bu teknikler ile bu çok değerli yapı rahatlıkla güçlendirilebilir. 2000'li yılların başında benzer bir konunun gündeme geldiğini biliyoruz, o zamanki koşullarda dahi güçlendirme projesi hazırlanması istenmişken, aradan geçen 20 yılı aşkın sürede teknolojideki ilerleme ile güçlendirmenin çok daha rahat yapılabileceği ortadadır.

AKM hakkında medyada yer alan haberlere göre, İl Emniyet Müdürlüğü'nün bu binayı alması durumunda sahnelerin kırılarak döşemeler elde edilmesi planlamaktadır. Mimarlar Odası İzmir Şubesi olarak, binaya yapılması düşünülen bu büyük müdahalelerin yanlış olduğunu belirtmek isteriz.

Resim Heykel Müzesi, 1973 yılında Prof. Dr. Muhlis Türkmen ve İnal Göral tarafından tasarlanmış, ardından aynı mimarlar tarafından Atatürk Kültür Merkezi, müze ile bütünleşik bir sanat ve kültür merkezi olarak tasarlanmıştır.

Tasarımda göze çarpan en önemli unsur; mekânlar arası ilişkilerin hem sirkülasyon olarak hem de görsel olarak sağlanmasıdır. İzmir'in imbatının bina içinde ve dışında hissedilebilmesini sağlamanın da tasarımın ana yaklaşımlarından birisi olduğu söylenebilir. Resim Heykel Müzesi aynı zamanda 1988 yılı Mimarlar Odası Ulusal Mimarlık Ödülü sahibidir. Ulusal Mimarlık Ödülüne layık görülen bir mimari yapıtın kültür mirası olarak değerlendirilmesi korunması gereken eserler içine alınması gerekir.

İzmir'in kent ve toplumsal belleğinde önemli yer tutan her iki yapı aynı zamanda silüete saygı duyan, yapıldığı günden günümüze kadar şehrin ana meydanında önemli röper noktaları olarak İzmir'in kimliğine ve kültürüne katkı koyan ve kentin kültürel hayatı için ihtiyaç olan vazgeçilmez ölçüde değerli yapıdır. Yapılar kesinlikle mevcut işlevleri dahilinde korunmalı ve gerekli güçlendirmeler ile yapıların üstlendiği misyonların devamlılığı sağlanmalıdır. Aksini değil önermek, düşünmek bile İzmir'e ihanettir. Her iki yapı sit alanında yer almaktadır ve her yapı için tanımlanmış olan alanlar kesinlikle resmi tesis alanı değildir.

Özellikle AKM hakkında basında çıkan haberlerin yanlış olduğunu umuyoruz, tüm İzmir kamuoyunu bu konuda bir arada durmaya ve belediye hizmet binası ile başlayan Cumhuriyet dönemi yapılarının yıkımı kararlarına karşı durmaya çağırıyoruz. Parçası olmaktan mutluluk duyduğumuz, kültürüne hayran olduğumuz şehrimizin kültür yapılarını korumak tüm İzmirlilerin görevidir.

TMMOB MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ
10 Ocak 2022

1. Görsel: Atatürk Kültür Merkezi, İzmimod Arşivi

İTD'nin AKM Basın Açıklamasına Destek

İzmir Emniyet Müdürlüğü'nün Konak'taki Atatürk Kültür Merkezi'ne taşınmasına yönelik açıklamalara İzmir Tiyatroları Derneği de 28 Ocak 2022 tarihinde AKM'nin önünde gerçekleştirdiği bir basın açıklaması ile tepki gösterdi. Mimarlar Odası İzmir Şubesi de basın açıklamasında yer alarak tiyatroculara destek verdi. Basın açıklamasında şu ifadeler yer aldı:

"İzmir Tiyatroları Derneği; Ege Üniversitesi Rektörlüğü'nün, Valilik'in ve Emniyet Müdürlüğü'nün de konuyu muğlak bırakmayarak AKM hakkında gerekli açıklamayı yapmasını istemiş, fakat bugüne dek somut bir sonuç alınamamıştır. Bugünkü basın açıklamamızın amacı, kamuoyu ve sanatçılar adına durumun açıklığa kavuşturulmasıdır. Atatürk Kültür Merkezi'nin bir kültür-sanat kurumu olarak kalmasını istiyor, geçici de olsa İl Emniyet Müdürlüğü'ne devredilmesine karşı çıkıyor, durumu siz değerli basın-medya mensupları ve kamuoyuna saygıyla duyuruyoruz. Bize gelen yoğun karşı çıkış istemleriyle beraber ortak şiarımız şudur: Rektör duy sesimizi! AKP, AKM'den elini çek!!"

“Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği Taslağı” Mimarlık Mesleğinin Yetki Gaspıdır

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca 28 Aralık 2021 tarihli yazı ile TMMOB Mimarlar Odası görüşüne sunulmuş olan “Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı” hakkında Mimarlar Odası görüşü şöyledir:

“Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği”ni değiştirmek üzere T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü’nce hazırlanan taslak metin; 28.12.2021 tarihli yazı ile görüşlere açılmıştır.

Taslak ile, ruhsat başvurusunda bulunan yapı sahibi veya vekilince hazırlatılacak projeleri düzenleyen Yönetmeliğin “Yapı Projeleri” başlıklı 57. Maddesinin 2. Fıkrasında değişiklik yapılarak, belli metrekareler üzerindeki bir kısım yapılar için iç mimarlarca hazırlanıp imzalanan iç mimari projesinin eklenmesi koşulu getirilmek istenmektedir.

Sunulan Taslak; Odamız tarafından, yapı üretim süreçleri, süreçlerde yer alan idareler, mesleki faaliyetler ve meslek mensupları vb. açılarından çok boyutlu olarak incelenmiş ve aşağıda iletilen görüş oluşturulmuştur.

Öncelikle yapılmak istenen değişiklik amacı yönünden hukuka aykırıdır ve katılımcı süreçlerden uzak oluşturulmuştur.

Görüşe sunulan taslağın gerekçesinde “iç mimarlık eğitimi alan meslek mensuplarınca yapılan müracaatlar doğrultusunda” düzenleme yapıldığı belirtilmektedir. Bakanlık bir meslek grubunun talebi üzerine İmar Mevzuatı’nı değiştirme gayreti içine girmiştir. Oysa imar alanında yapılacak mevzuat çalışmaları sadece bir meslek grubunun talebine göre değil, yasal düzenlemenin kapsam ve amacına bağlı olarak ilgili tüm uzmanların, uygulayıcıların, düzenlemenin hitap ettiği kişilerin, grupların, kurum ve kuruluşların görüş ve ihtiyaçlarına bağlı olarak yapılabilir.

İlgili mevzuatın uygulayıcısı ve kullanıcısı olan kesimlerin bilgilendirmelerle, istişare, görüş ve önerilerin tartışılmasıyla üretim sürecine dahil olamadıkları bu taslak son aşamasında görüşe açılmıştır.

Yapı üretim süreci sadece Mimarlar Odasının uğraş konusu olmadığından, görüş alınmak üzere dağıtım yapılan kurum ve kuruluşlar arasında, yapı üretiminde rol alan mimarlık ve mühendislik meslek gruplarının birliği olan TMMOB’nin bulunmaması mevzuat hazırlama usul ve esaslarına uygun olmamıştır.

İmar Kanunu ve Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin amacı “yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak ve yapılaşma ile projelendirmeye ve denetimine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.” Kanun kapsamına giren tüm yapılar için yapı ruhsatı alınması mecburidir. Ruhsat alınması için mimari proje, statik proje, elektrik ve tesisat projeleri gereklidir. Yapı ruhsat sürecinde istisnai olan kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak veya yaptırılacak yapılar (26. Madde) için ise; ruhsatların mimari, statik, tesisat ve her türlü fenni mesuliyeti bu kamu kurum ve kuruluşlarınca üstlenilmesi veya hizmet alımı yapılmış ise inşaatın yapımına ve denetimine ilişkin her türlü fenni mesuliyetin kamu kurum ve kuruluşu adına danışman firmanın mimar ve mühendislerince üstlenilmesi halinde verilebileceği düzenlenmiştir.

Belirtilen nedenlerle Yönetmelikte yapılmak istenen değişikliğin Yönetmeliğin dayanağı olan ‘İmar Kanunu’ndaki düzenlemelere dayandırılması mümkün değildir ve ilgili düzenlemelere aykırılık oluşturmaktadır.

Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği’nin dayanaklarından bir diğeri olan 1 sayılı ‘Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde ise, “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı”, Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü’nün görevleri belirlenmiş olup (107. Madde) bunlar yerleşme ve yapılaşmaya yönelik mimarlık, mühendislik, müteahhitlik ve müşavirlik hizmetlerine ilişkin düzenlemeleri yapmak, uygulamaları denetlemek ve izlemek olarak belirlenmiştir.

Ayrıca, yapıların bağımsız mülkiyet ve kullanım hakkını düzenleyen 634 Sayılı “Kat Mülkiyeti Kanunu” uyarınca; bir taşınmazın bağımsız bölümlerinin daire, ofis, iş yeri vb. amaçlarla kullanılabilmesi için ilgili tüm bölümler, yapı inşaat alanı hesapları ve ölçülerle birlikte proje müellifi mimar tarafından yapılan mimarî projenin sunulması gerekmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğindeki düzenlemeleri, bir meslek grubunun talebi üzerine faaliyet alanı açmak üzere değil, Kanunun ve Yönetmeliğin amacı ve kapsamı çerçevesinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ve değişiklikler doğrultusunda yapması beklenir. Söz konusu taslakta, bir kısım yapılar için iç mimari projesi istenmesinin, yapılaşmanın plan, fen ve sağlık şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak üzere ihtiyaç olduğuna dair herhangi bir gerekçeye yer verilmemektedir. Ayrıca, yapı maliklerinin “estetik iç mekân tasarımı hizmeti” alması zorunluluğunun getirilmesi, Kanun ve Yönetmeliğin amacı kapsamında değildir.

Düzenleme önerisiyle mimari tasarım sürecinin bütünlüğü göz ardı edilmekte, mesleki uzmanlık, müelliflik ve telif hakları yok sayılmaktadır.

Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği Değişiklik Taslağı’nda, Yönetmeliğin yapı projelerini düzenleyen 57. Maddesi için yapılan değişiklik önerisiyle yapı ruhsatına esas olan mimari projeler için belirli yapılarda (m2 ve program yoğunluğu

kriterleri ile) iç mimarlarca hazırlanacak "iç mimari projesi" eki düzenlenmektedir.

57. Madde'de; yukarıda da anılan ilgili kanun, plan, yönetmelik, Türk Standartları, çevre şartları, fen, sanat ve sağlık kurallarına ve ilgili bütün mevzuat hükümlerine uygun olmak üzere yapı projelerinin hazırlatılacağı belirtilmiş; bu Kanunlar ve ilgili mevzuat kapsamında 'Mimari Proje'nin mimarlar tarafından hazırlanacağı ve kat planı, kat mülkiyeti paylaşım tablosu, uygulama projesi içereceği belirtilmiştir.

Yapı aplikasyon, statik, elektrik tesisatı ve mekanik tesisatı projelerin ilgili mühendislerce hazırlanacağı; peyzaj projesinin ise yapının özelliğine göre ilgili idarece istenmesi halinde peyzaj mimarlarınca düzenleneceği eklenmiştir.

Yönetmelik değişiklik taslağında bahsi geçen ve tanımı yapılmayan iç mimari projesi; var olan bir mimarlık ürününde gerçekleştirilmek durumundadır. Bu nedenle konu müelliflik ve telif hakları açısından düşünüldüğünde; 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 17. Maddesi çerçevesinde değerlendirilmelidir. Eser bozulamayacağı, yok edilemeyeceği ve asıl eser sahibi olan mimarın haklarına zarar veremeyeceğinden dolayı işverence salt 'iç mimari'' hizmet verenle sözleşme yapılması yeterli değildir; asıl eser sahibi olan mimarın da olurunu, onayını almak zorunludur.

Aynı Kanunun 21. maddesi, "bir eserden, onu işleme suretiyle faydalanma hakkı, münhasıran eser sahibine aittir" hükmünü ifade etmektedir. Yasanın 20. maddesinin 2. fıkrası uyarınca bir işlemenin sahibi, kendisine tanınan mali hakları, asıl eser sahibinin izin verdiği oranda kullanabilecektir. Salt bu maddeler göz önünde bulundurulduğunda bile, iç mimari projesi hazırlayanların yapının müellifi olan mimar(lar)dan olur almalarının yasal bir zorunluluk olacağı konusu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda açıkça 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile çelişen, mimarların müelliflik haklarının göz ardı edildiği, mesleki hak ihlallerini derinleştiren bir düzenleme söz konusu olmaktadır.

Taslak eliyle, mimari tasarımın getireceği performansa ve kullanıcıya dayalı çözüm önerileri yerine, mekânların kurgusuna dair çelişkili kısıtlılıklar getirilmekte; tariflenen istisnai düzenlemelerin, hangi bilimsel ölçütlere ve araştırmalara dayanarak belirlendiği ise anlaşılamamaktadır.

Meslek odaları ile mesleki uzmanlık ve yetkinlikler yok sayılmaktadır.

Meslek kuruluşları; meslek insanlarının yapılı çevrenin kalitelerini, yaşam kültürlerini korumak ve desteklemek amacıyla topluma aktaracakları özel ve özgün bilgiyi, mesleki beceriyi ve yeteneği gereğince sunmalarının güvencesidir. Bu kuruluşların denetim mekanizmaları söz konusu Yönetmelik kapsamında düzenlenmelidir. Bilindiği gibi, mimarlık mesleği 2005 tarihli "Avrupa Birliği Direktifinde" insan yaşamı ve sağlığı, can güvenliği, çevre kaliteleri, sürdürülebilir kentsel gelişmeler bağlamında birinci dereceden sorumluluk taşıyan, tıp, hukuk, hemşirelik, diş hekimliği vb. gibi meslekler grubuna dahil edilmekte ve özel statüde tanımlanmaktadır. Sadece bu düzenleme bile mimarlığın ve eğitim süreçlerinin ne denli yaşamsal, kamusal ve yasal sorumluluklar taşıdığını özetlemektedir.

Aynı amaca uygun olarak, mesleki yetkinliklerin temellerinin atıldığı lisans programları hakkında düzenlemeler uluslararası düzeyde belirlenmiştir. TUIK tarafından da yayımlanan, Yükseköğrenim Kurumunca Yeterlilik Çerçevesine dayanak oluşturan UNESCO - ISCED (International Standard Classification of Education), eğitim istatistiklerinin ve karşılaştırılabilir göstergelerin toplanması, derlenmesi ve bunların gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde sunumu için uygun bir araç olarak tasarlanmıştır. Bu belgede 10 geniş alan, 53 dar alan ve 144 ayrıntılı alan altında bilimsel ölçütlere göre sınıflandırılma yapılmış, eşdeğer programlar bilim kurullarınca geniş mutabakat ile ortak isim altında birleştirilmiştir.

Belgede "07- Mühendislik, Yapım ve İnşa" sınıfı içerisinde değerlendirilen Mimarlık lisans eğitim programı "bina tasarımı sanatı, bilimi ve tekniklerinin incelenmesi" ile "hem yapının sağlamlığı hem de binanın işlevsel ve ekonomik verimliliği gibi faydacı amaçları ile estetik kaygıları kapsar." ifadeleriyle değerlendirilmiştir. Aynı belgenin mimarlık ve kent planlama ile ilgili bu bölümünde açıkça, "iç tasarım programları bu ayrıntılı alandan hariç tutulur ve 0212 'Moda, iç mekân ve endüstriyel tasarım' ayrıntılı alanına dâhil edilir" ifadesi yer almaktadır. Uluslararası standartlarla belirlenen ve kabul gören, ülkemizde birçok üniversitenin de benimsediği bu düzenleme çerçevesinde İç Mimarlık Bölümleri üniversitelerin birçoğunda, Güzel Sanatlar, Tasarım veya Sosyal Bilimler Fakültelerinde yer almaktadır. İç mekan tasarımcılarının yetiştirildiği bu bölümlerde yapılı çevre ve bina yapım süreçlerine ilişkin gerekli fen eğitimlerini içeren statik, betonarme, tesisat, elektrik vb. diğer hususlar müfredata dâhil değildir.

Değişiklik Taslağı İmar Kanunu'na uygun değildir.

Yapı ruhsatı verilmesinin amacı, yapının imar düzenine uygunluğunun ve teknik yeterliliğin denetlenmesi, yapının imar planlarına ve yapılaşmaya ilişkin teknik koşullara uygun inşa edilmesinin sağlanmasıdır. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre; yapı ruhsatı verme işlemi kamu düzeni ile ilgilidir. İdareler, ruhsat düzenleyerek buna uygun yapılmasını denetledikleri yapılarda oturan kişilerin planlı, düzenli, sağlıklı bir yerleşme içinde ve güvenli bir şekilde oturmalarını ve yaşamalarını sağlamaktadırlar.

Yapı ruhsatına esas projelerin belirlenmesinde yapı ruhsatı verilmesinin amacı dikkate alınmalıdır. Bu nedenle İmar Kanunu'nun 22. Maddesinde yapı ruhsatı almak için yapı sahipleri tarafından ilgili idarelere yapılacak

başvuruya eklenmesi zorunlu olan projeler; mimari proje, statik proje, elektrik ve tesisat projeleri olarak sayılmıştır. Teknik koşullar dışında, estetik iç mekan tasarımı için proje hizmeti alınmasını zorunlu hale getirmek İmar Kanununu aşan bir düzenlemedir. Kamu kurumları kendi görev alanları içinde Yönetmelik yaparken ilgili Kanun hükümleriyle bağlı olup, kanunu aşan düzenlemeler yapamazlar.

İmar mevzuatı bütüncül anlayıştan uzak, parçacıl olarak ele alınmakta; mimarlık ve şehircilik bilimine aykırı hareket edilmektedir.

İmara ilişkin mevzuat sıklıkla değiştirilmektedir. İlk kez yayımlandığı tarihten 2017 yılına dek on dört kez değiştirilmiş olan ve 2017 yılında tamamı değiştirildikten sonra günümüze dek on iki kez değiştirilmiş olan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği ile; güvenli, sağlıklı, planlı kentleşme ve nitelikli mimari eserler ile yüksek standartlı yapılaşma ve yaşam kalitesi yüksek kentsel yaşam alanları oluşturmak üzere düzenleme yapılması mümkün değildir.

Yönetmelik değişikliği nitelikli mesleki hizmetler anlayışı yerine sermaye ve sektör paylaşım kaygısını öne çıkartmaktadır.

"Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı"nda 'kullanıcılara, teknik gereksinimlere uygun estetik iç mekân tasarımı sunmak...' amacıyla yapıldığı iddia edilen değişiklikler öngörülmektedir.

Ancak taslakta; söz konusu tasarımların yalnızca "havaalanları, terminal ve idari ve yolcu binaları, 300 ve üzeri yatak kapasitesine sahip hastaneler, yapı inşaat alanı 30 bin m2'den fazla olan kamu hizmet binaları, alışveriş merkezleri ve 5 yıldızlı oteller vb." için hazırlanacağı belirtilmektedir.

Mimari tasarımın temelinde, küçük veya büyük ölçekte ve/veya programda aynı tasarım zihniyeti ve kavrayışı, bütünlük ve bütüncül mekânsal organizasyon becerisi yatmaktadır.

Nitelikli yapılı çevre ve mekân tasarımı kaygısı ile önerildiği öne sürülen bu düzenlemelerin yalnızca kamu ve özel sektöre ait büyük ölçekli, büyük bütçeli ve/veya lüks yapı ve projelerle ilgili olarak düzenlenmesi; sunulacak mesleki hizmetlerle ilgili bilimsel veri ve araştırmalara dayalı bir tespit yapılmadığını, en temel insan hakkı olan sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşam hakkının öncelik olarak görülmediğini göstermektedir. Düzenlemelerin ülkemizdeki iç mimarlık hizmetlerinin ve yapılı çevrenin niteliğini artırmaya yönelik değil, iç mimarların inşaat sektöründeki payının artırılmasına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Yıllar içerisinde ülkemizde aşırı sayıda mimarlık fakültesi açılmış olması, bölümlerden mezun olan mimar ve iç tasarımcıların sayısının mevcut ihtiyacın çok üzerinde olması ve işsizlik rakamlarının tırmanması nedeniyle yaşanan plansızlığın ve sorunların bedelini ödeyecek olan mesleğimiz ve meslektaşlarımız olmamalıdır.

Sonuç olarak;

Bakanlıkça hazırlanmış olan "Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı" ile getirilen düzenleme;

. Mimarlık meslek felsefesine aykırıdır.
. Tasarımın, özgünlüğün ve yaratıcılığın bütünlüğünü parçalamaktadır.
. Mesleki yetki ve haklar konusunu yok saymakta ve ihlal etmektedir.
. Mevcut mevzuatla çelişmektedir.
. Kamu yararı ve mesleki etik kurallarını göz ardı ederek yapı piyasasının rant anlayışını öne çıkartmaktadır.
. Bu yönleriyle değerlendirildiğinde önemli yasal, toplumsal, mesleki, kuramsal ve eğitimsel sorunlara gebedir.

Proje müellifi olan mimarların telif hakları kapsamında; iç mimarlarca yapılacak her türlü düzenlemede müellif mimarın onayının aranması yasal zorunluluktur.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinde; bir meslek grubunun talebi ile iş alanı açmak üzere değil, Kanunun ve Yönetmeliğin amacı çerçevesinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ile değişiklik düzenlemeleri yapması beklenmektedir. Yönetmelik değişikliği ile meslek alanlarının tariflenmeye çalışılması kabul edilemez.

Özellikle salgın sürecini yaşadığımız bu dönemde; mimari eser, en küçük ölçekten en büyük ölçeğe kadar, kent, çevre, sağlık bağlamından başlayarak detaylarına varıncaya kadar kendi içerisinde uyumlu bir bütündür.

Mimarlığın özü olan bu yaklaşım, mesleğimizin saygınlığını arttırmaya çalıştığımız, uluslararası alanda var olduğumuz ve yarıştığımız 21. yüzyılda doğru kavranmalı, haksız girişimler, indirgemeci uygulamalar ve mesleğimize karşı geliştirilen yanlış, hukuksuz ve bilimsellik dışı düzenlemeler engellenmelidir.

TMMOB MİMARLAR ODASI
7 Ocak 2022

Mimarlık Örgütlerinden Kamuoyuna Duyuru

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü tarafından, "Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği"nin "Yapı Projeleri" başlıklı 57. maddesinin 2. fıkrasında değişiklik yapılarak, belli metrekareler üzerindeki bazı yapılar için, iç mimarlar tarafından hazırlanıp imzalanacak "iç mimari projesi"nin eklenmesi koşulu önerilmektedir.

Bu değişiklik konusundaki ortak değerlendirmemiz özet olarak aşağıda sunulmaktadır:

. Söz konusu değişiklik önerisi müelliflik ve telif hakları açısından sorunludur.

Eklenmesi önerilen iç mimarlık projesi, var olan bir mimarlık eserinin parçasıdır. Bu nedenle konu müelliflik ve telif hakları açısından değerlendirildiğinde, 5846 sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu" ile çelişen, mimarların müelliflik haklarının ihlal edildiği durumlara neden olacaktır. Tasarımın herhangi bir kısmı mimarın sorumluluğu ya da yetki alanı dışına çıkartılamaz.

. Mimarlık iç ya da dış olarak tanımlanabilecek bir disiplin değildir.

Mimari tasarım bir bütündür. Farklı aktörlerin, değişik ölçeklerde, farklı bilgi ve uzmanlık gerektiren konularda, çok boyutlu iş birliği, iletişimi ve eşgüdümüyle, içinde estetiği, işlevselliği, sağlamlığı, sürdürülebilirliği ve her türlü toplumsal, çevresel duyarlılığı bir arada içerir. Binaların tasarımı iç-dış gibi bir ayrıma konu edilemez. Mekânı oluşturan bileşenlerin tümü beraberce düşünülür, birbirlerini tamamlar ve destekler. Mimari tasarımın temelinde, büyük ölçekten küçük ölçeğe yayılan bir tasarım yaklaşımı, bütüncül bir kavrayış ve mekânsal düzenleme fikri yatmaktadır. Mimari ürün, kent ve çevre bağlamından başlayan, uygulama detaylarına varıncaya kadar kendi içerisinde tutarlı bir düşünceyi sergiler.

Bu tutarlı bütünün elde edilme sürecinde birçok bileşen ve meslek alanı farklı görevler üstlenmekte, yasalar ve yönetmeliklerle tanımlanmış yetkilerle işverene, kamuya ve meslek örgütlerine karşı yasal sorumlu sıfatını taşımaktadırlar. Mimarlık hizmetinin yasalar, toplum ve meslek bağlamında tanımlanmış hakları, yetkileri ve sorumlulukları bu çerçevede tanımlıdır ve meşrudur.

. Önerilen değişiklik, Yönetmeliğin dayanağı olan İmar Kanununa uygun değildir.

İmar Kanunu'nun 22. Maddesine göre; yapı ruhsatı almak için yapı sahipleri tarafından ilgili idarelere yapılacak başvuruya eklenmesi zorunlu olan projeler; mimari, statik, elektrik ve tesisat projeleri olarak sıralanmaktadır. Teknik koşullar dışında, 'estetik' iç mekân tasarımı için ayrı bir proje hizmetini zorunlu hale getirmek mevcut İmar Kanununa aykırı bir düzenlemedir.

Bu kanunun, mimari mekânın tasarımı ve elde edilmesi sürecinin aktörlerinin yetki, sorumluluk ve hakları açısından tartışılması ve güncellenmesi bir zorunluluktur. Ancak bu tartışmanın, mesleklerimizi ve uzmanlıklarımızı ölçeklere ve metrekarelere sıkıştırarak, çok zor koşullar altında var etmeye çalıştığımız hak, yetki ve sorumluluk alanlarımızı, sonu ve faydası olmayan kimlik ve iş hacmi mücadelesine indirgeyerek yapılmamalıdır. Bu çatışma hali en çok örgütlülüğümüzü, birlikte düşünme ve üretme becerimizi hedef alanların işine yarayacaktır.

Sonuç olarak;

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü tarafından, "Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği" için önerilen değişiklik tasarımın, özgünlüğüne, yaratıcılığına, bütünlüğüne aykırıdır.

Taslağın içeriği, hazırlanma ve kamu otoritesine sunulma biçimi, yapılı çevrenin tasarımı ve üretiminde yetki ve sorumluluk sahiplerinin hem eğitim hem de profesyonel yaşamda, her fırsatta dile getirdikleri, "mekânın ve mekân tasarımının bütünlüğü" ilkesine ters düşen tartışmalar açmaktadır.

Yapılı çevrenin oluşumunda tasarım ve üretimin / uygulamanın ölçeklere sıkıştırılamayacağı, sorumluluk ve yetki alanlarını büyüklük veya boyut ölçüsünde tanımlamanın zorluğu malumdur. Profesyonel etkinliklere, ticari eylemlere konu olmakla birlikte bu süreçler, ekonomik, sosyal ve fiziksel olarak erişilebilir, sağlıklı, güvenli yaşam alanları sunma sorumluluğu ve hizmeti perspektifi ile ele alınmalıdır.

Bu hizmeti sunan tüm meslekler ve ilgili aktörler, ülkemiz ekonomisinde büyük bir hacim kaplayan inşaat sektörünün koşullarına bağlı olarak, geçmekte olduğumuz ekonomik darboğazdan etkilenmektedir. Bu şartlar altında, meslek odalarının, üyelerini ve hizmet verme koşullarını korumak ve geliştirmek için girişimlerde bulunması da anlaşılır bir çaba ve meslek örgütü olarak gösterilmesi gereken bir sorumluluktur.

Tasarımın ve yapılı çevrenin üretiminin ölçekler arası geçirgenliği ve çok boyutlu yapısına bağlı olarak mimari üretimin her aşamasında kurmak ve sürdürmek zorunda olduğumuz iletişim, iş birliği ve eşgüdümü sektörün sorunlarının çözümü için bir zemin olarak görmekteyiz. Tüm aktörlerin mesleki hizmetlerinin sürdürülebilir koşullarda sağlıklı biçimde devam edebilmesi, bu yolla hem bütün olarak tüm ölçek ve aşamalarda mimarlık hizmetinin hem de yapılı çevrenin kalitesinin artması için de inşa etmek hepimizin sorumluluğudur.

Sadece mimarlık tarihi değil, sosyal ve ekonomik gelişmeler de nitelikli mekânın üretimi, bu eylemin bir hizmet olarak sunulmasının hukuki ve ekonomik koşullarının oluşturulması için birbirimize karşı değil birlikte, birbirimiz için mücadele etme sorumluluğumuz olduğunu göstermiştir.

Mesleğimizin saygınlığını arttırmaya çalıştığımız, uluslararası alanda yarıştığımız 21. yüzyılda, gelecekte meslek alanında haksız uygulamalara, yetki sorunlarına, indirgemeci yaklaşımlara, hukuksuz ve bilimsellik dışı düzenlemelere yol açabilecek, bir bütün olarak yapılı çevrenin kalitesine olumsuz etkisi olacak çalışmalar, lobi faaliyetleri ve uygulamalar kabul edilemez.

Konu ile ilgili her türlü mücadeleyi ilkemiz olan kamu yararı adına sergilemek yönünde güçlü bir kararlılık ve ortaklık içerisinde olacağımızı kamuoyuna duyururuz.

TMMOB MİMARLAR ODASI
TÜRK SERBEST MİMARLAR DERNEĞİ
İSTANBUL SERBEST MİMARLAR DERNEĞİ
İZMİR SERBEST MİMARLAR DERNEĞİ
MİMARLAR DERNEĞİ 1927
24 Ocak 2022

Kamu Arazilerinin Yok Edilmesine İzin Vermeyeceğiz: Hukuka Aykırılığı Bilinen İmar Planları Bir Kez Daha İptal Edildi

İzmir İli, Buca İlçesi, İnönü Mahallesi'nde yer alan 7777 ada 1 no'lu parsel, 7778 ada 1 no'lu parsel ve 7779 ada 1 no'lu parsele(eski 550 ada 91, 92 ve 580 ada 11 parsel) ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca onaylanarak 18.11.2020-17.12.2020 tarihleri arasında 1 ay süreyle Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünce askıya çıkarılan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planının yürütmesinin durdurulmasına ve takiben iptaline karar verilmesi talebiyle TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi ve TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi tarafından dava açılmıştır. Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, mülkiyeti Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri (TEKEL) A.Ş.'ye ait alanlar, kamusal niteliği korunmak yerine, özelleştirme süreçleri ve planlama aracılığıyla sermayeye devredilmeye çalışılmaktadır.

Kent içerisinde yurttaşların sosyal ve teknik altyapı ihtiyacını karşılayacak kamusal bir mülkiyetin çok sayıdaki mahkeme kararına rağmen ısrarla yeniden onaylanması hukuksuzluğun alışkanlık haline getirildiğinin somut örneğidir. Geldiğimiz noktada söz konusu alanlara ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2020 yılında onaylanan imar planları da daha önceki kararlarda yer alan gerekçelere benzer gerekçelerle bir kez daha mahkeme kararıyla iptal edilmiştir.

Yetkili idarelere sesleniyoruz: Yapılan işlemin hukuksuzluğuna ikna olmanız için bir idari işlemin kaç defa iptal edilmesi gerekmektedir?

Bakanlık daha öncesinde onanmış planlara ilişki alınmış mahkeme kararlarını dikkate almadan mükerrer onayladığı son imar planlarının iptaline ilişkin alınan İzmir 3.İdare Mahkemesinin 2021/200 Esas, 2021/1540 sayılı kararında; ticaret kullanım kararı ile ilişkili ulaşım kararları açısından 14.10.2019 tarih ve E.2019/14761 sayılı Danıştay kararındaki iptal gerekçesinin de karşılanmamış olduğu belirtilmiştir. Ayrıca mahkeme kararında hukuka aykırılık gerekçesine ilişkin olarak"(...) kamusal hizmet alanı kullanımlarının bir sosyal altyapı alanı olarak kabul edilmesi gereği ile dava konusu plan değişikliklerinde kamusal hizmet alanı azaltılarak bölgedeki kamusal - özel alan dengesi bozulmak suretiyle plan ana kararları bütünlüğünün bozulduğu ve kaldırılan sosyal altyapı alanı karşılığında hizmet etki alanı içinde eşdeğer bir alan ayrılmadığı, dava konusu alanda ticaret alanlarının yolculuk üretme potansiyelinin ortaya konulduğu ulaşım altyapısı ve trafik etüdünün yapılarak Plan Açıklama Raporu'na ve plan kararlarına aktarılmadığı, dava konusu planlar içerisinde 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı kararlarında "Belediye Hizmet Alanı"nın İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin verdiği hizmetlerden hangisine yönelik olarak kullanılacağının kesinleştirilmemiş olduğu..." denilmektedir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulu Kanunu'nun "Kararların sonuçları" başlıklı 28. maddesinde idarelerin yargı kararlarının tüm gereklerini yerine getirerek işlem tesis etme yükümlülükleri açıkça öngörülmüştür. Yargı kararının kısmen veya yalnızca yüzeyde uygulanmasının ise bu yükümlülüğü karşılamadığı, hatta yargı kararının arkasından dolanmak gibi kötü niyetli tutumlar olarak algılanmasının kaçınılmaz olduğu açıktır. Bu hukuksuz uygulamalar esasen görevi kötüye kullanma fiilini doğurmaktadır.

Öte yandan bu hukuksuzlukta ısrar edenler, Buca ilçesinin önemli bir kamusal ihtiyacını karşılayacak alanın yıllarca plansız kalmasına neden olarak vatandaşları önemli bir kamusal alandan mahrum bırakmışlar, kamu kaynaklarının halk yararına kullanılmasına engel olmuşlardır. Sonuç olarak şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına aykırılığı defalarca tespit edilen böylesi uygulamalara karşı mücadelede ısrarcı olacağımızı kamuoyuna saygıyla duyuruyoruz.

TMMOB MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ
TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI İZMİR ŞUBESİ
2 Aralık 2021

TMMOB Örgütlülüğü Altındaki Meslek Odalarının Genel Kurullarına Destek

Mimarlar Odası İzmir Şubesi kuruluşunun ilk yıllarından bu yana parçası olduğu TMMOB örgütlülüğünü önemsemekte ve bu çatı altında yer alan diğer meslek odaları ile etkileşimini işbirlikleriyle sürdürmeye odaklanmaktadır. Disiplinlerarası çalışma alanlarının meslek odaları seviyesinde desteklenmesini sağlamak ve kentimizle ilgili ortak sorunlar ile değerleri birlikte ele alıp çalışmalar üretmek için TMMOB örgütlülüğünün iletişim içinde sürekliliği önemsenmektedir. İzmir'deki TMMOB'a bağlı diğer meslek örgütlerinin Genel Kurul süreçlerine 2022 yılında da katılım sağlanmakta ve odaların demokratik kurul süreçlerine destek verilmektedir.

Mimarlar Odası İzmir Şubesi 46. Genel Kurul ve Seçimler

Mimarlar Odası İzmir Şubesi 46. Olağan Genel Kurulu ve seçimler 22 ve 23 Ocak 2022 tarihlerinde İzmir Mimarlık Merkezi'nde gerçekleştirildi.

Divan üyelerinin yürütücülüğünde Genel Kurul'un açılış konuşmasını 45. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı İlker Kahraman gerçekleştirdi. Ardından Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, Karşıyaka Belediye Başkanı Cemil Tugay, İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Başkanı Eylem Ulutaş Ayatar, Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Başkanı Helil Kınay, Peyzaj Mimarları Odası İzmir Şubesi Başkanı Elvin Sönmez Güler ve Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu adına Zafer Mutluer açılış konuşmalarına katkıda bulunarak Mimarlar Odası faaliyetlerinin ve Genel Kurul sürecinin öneminden bahsettiler.

Genel Kurul akışının açılış konuşmalarının ardından gerçekleşen ilk bölümünde, 45. Dönem Çalışma Raporu Uğur Yıldırım, bütçe raporu sunumu ise Seçkin Kurucu tarafından yapıldı. Sunumların ardından üyeler, çalışma raporu ile ilgili yorumlarını aktardılar. Mimarlar Odası İzmir Şubesi geçmiş dönem genel başkanlarından Hasan Topal ve H. İbrahim Alpaslan da bu aşamada Genel Kurul'a katkıda bulunarak görüşlerini paylaştılar. Tüm üyelerin görüşleri doğrultusunda gerekli görülen konular konuşuldu ve tartışıldı. Kurulun ikinci kısmında ise, gelecek dönem yönetim anlayışı ile ilgili beklentiler ve öneriler sunuldu.

23 Ocak 2022 Pazar günü gerçekleştirilen seçimlerde ise, 46. Dönem Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu ile Soruşturma ve Uzlaştırma Kurulu üye seçimleri yapıldı.

Seçim sonucunda belirlenen, Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin 46. Dönem Yönetim Kurulu, Soruşturma ve Uzlaştırma Kurulu ile Denetleme Kurulu üyeleri şöyledir:

46. Dönem Yönetim Kurulu
İlker Kahraman
Banu Aydın
Uğur Yıldırım
Seçkin Kutucu
Yelda Tuna
Yasemin Gümüş
Engin Yavuz
Yedek Üyeler
Bora Örgülü
Özüm Birgin
Mihriban Artıktay
Efecan Soysal
Kübra Bulca
Gizem Erol
Barış Bıyık

46. Dönem Denetleme Kurulu
Cemal Demirayak
Tuğçe Mercan
Hande Berkmen
Devrim Aydın
İdris Albayrak
Yedek Üyeler
Mehmet Ova
Seren Durmuş
Pınar Devrim Önemli
Hazal Şahin
Diğdem Sunal Pürcü

46. Dönem Soruşturma ve Uzlaştırma Kurulu
Derya Tokmakçıoğlu
Emel Aslanoğlu
Koray Heper
Selma Özçiftçi
Elif Sağlamer
Yedek Üyeler
Emel Feratlar
Fatma Şahin Gündoğan
Çiğdem Ceylan
Ayça Kılıçaslan İkiz
Serpil Şaşmaz

Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu'ndan Beklentiler Metni

Mimarlar Odası İzmir, Eskişehir, Ordu, Kahramanmaraş, Diyarbakır, Bursa, Van, Ankara, İstanbul ve Adana Şubeleri olarak hazırlanan ve yazılı olarak iletilen; diğer şubelerimizin sözlü olarak aktardığı, Mimarlar Odası 47. Genel Kurul sürecinde yapılan şube temsilcileri toplantılarında ele alınan konular ışığında ve Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu'na iletilmek üzere oluşturulmuş metin aşağıda yer almaktadır. Metnin, bir sonraki dönem MYK'nın çalışma programlarına ışık tutması amaçlanmıştır.

"Arkamda Odam Var" Hissini 68000 Üyesine Hissettirecek Bir MYK'dan Beklentiler

Metin, üzerinde şubelerimiz uzlaşı içinde olmasalar da öneriler alt alta ve konu başlıklarına göre derlenmiştir.

Söz konusu düzenlemeyi yapmak üzere oluşturulan Adana, Ankara, Bursa, İstanbul ve İzmir temsilcilerinden oluşan çalışma grubu, tüm şubelerimizden gelen önerileri ilkin derlemiş, ardından varsa gerekli düzeltme istekleri için şubelere yeniden iletmiştir. Şubelerimizden yazılanları kontrol edip hataları düzeltmeleri istenerek son hâline getirilmiştir. 47. Dönem Merkez Yönetim Kurulumuzun şubelerimizden gelen talepleri değerlendirip çalışma programını yapması istenmektedir. Metinde, üzerinde uzlaşılan konuların, genel kurulda önerge olarak tartışılması ve sonuç bildirgesinde bahsedilmesi istenmektedir.

Merkez Yönetim Kurulu'nun tüm şubelere eşit mesafede, bütünleyici, çözüm odaklı olması beklentimizdir. Ülke sorunlarımıza anında refleks gösterebilecek, tepki ya da beğenisini belirtecek, gündeme yön verecek güçlü bir MYK'nın şubelerimize de güç katacağı, biz şubelerin de daha aktif olarak çalışmaya iteceği aşikardır. MYK'nın 7+7 üyesinin de gerekli aktifliği, çabayı göstermesi gerekmektedir. Şubesinden, örgütünden uzaklaşmaya başlayan üyelerimizin tekrar odamıza sahip çıkması için şubelerle birlikte el ele vererek en ön safhada yer almalıdır.

Seçilmişlerin, gazetecilerin, hukukçuların, sanatçıların, mimarların, mühendislerin, doktorların, öğretim elemanlarının yani her alanda mesleğini etik ilkeler doğrultusunda yapmaya çalışan tüm bireylerin hukuksuzca yargılandığı, tutuklandığı, KHK'lar ile tüm haklarının ellerinden alındığı, insan haklarının ihlal edildiği hatta yok sayıldığı, cinsiyetçiliğin iktidar mekanizmalarıyla yeniden üretildiği, yolsuzluğun yönetsel araç haline getirildiği, ekonomik ve sosyal krizin boyutlarının toplu intiharlara vardığı ve tüm halkın pandemi ile mücadele ettiği bugünlerde bütüncül bir mücadele hattında birlikte hareket etmek büyük önem kazanmaktadır.

Bu bütüncül ve katılımcı yaklaşım odamızın mücadele ve çalışma yürüttüğü her alanda ana yaklaşım olmalıdır. MYK oluşumunda bölgesel sorunların gündeme taşınabilmesi için kapsayıcı bir yaklaşım, sorunlara duyarlı ve birlikte mücadele edecek bir ekibin oluşması önemlidir. Odamızın gerek kamusal alanda gerekse meslek ve eğitim alanlarında yürüttüğü çalışmalar sadece bir merkezi yapıyı güçlendirecek ve yönetici pozisyonuna konumlandıracak şekilde örgütlenmemeli, merkez ile beraber tüm şubelerimizin çalışmalarının güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması esas alınmalıdır. Meslektaşlarımızın hem ekonomik kriz, hem de pandemi koşullarıyla mücadele ettiği, doğamızın, kentlerimizin, tarihi eserlerimizin her geçen gün talan edildiği, iklim krizinin kapımızda olduğu, toplumsal eşitsizliğin, şiddetin ve hukuksuzluğun yeni normal olduğu bir dönemdeyiz.

Seçilecek yeni MYK'ya ilişkin beklentimiz tüm şubelerimizle beraber kentlerimiz, mesleğimiz, meslektaşlarımız ve geleceğimiz için beraber mücadele edeceğimiz bir işleyişi kapsayıcı ve şeffaf bir yaklaşımla oluşturması, bütün meslektaşlarımızın kendilerini ait hissedecekleri bir Mimarlar Odası'na dair ve Türkiye Mimarlık Politikası ve gündemine yön veren çalışmalar yürütmesidir. MYK'nın çalışmaları şubelerimizin çalışmalarını ortaklaştırmalı, güçlendirmeli ve desteklemelidir.

Şubelerin hareket alanları ve biçimleri, kendi örgütlenmeleri ile belirlenmektedir. Ancak şubelerin yürüttüğü Türkiye Mimarlık mesleği ve meslektaşlarına ilişkin çalışma ve mücadelelerin bütüncül bir bakış açısıyla ele alınıp, mimarlık politikası hattının tariflenmesi Merkez Yönetim Kurulu'nun görevidir.

Merkez Yönetim Kurulu, şubelerin bilgi birikimlerini, çalışmalarını bir araya getirerek bütün şubelerin yararlanacağı bir mecra oluşturmalı ve şubeler arası koordinasyonu sağlamalıdır. Şubelerin farklı alanlardaki çalışmaları birbiri ile paylaşılmalıdır, Merkez Yönetim Kurulu bu sürecin örgütleyicisi ve takipçisi olmalıdır.

Meslek örgütlülüğümüzün, mesleki birlikteliğimizin temsili olan meslek odamız, mesleğimizin, mesleki haklarımızın, meslektaşlarımızın koruyucusu ve savunucusudur.

MYK'nın ana görevi demokratik dayanışma ile toplumsal mücadeleyi devam ettirmek ve kamusal alan savunmasını en üst düzeyde yapmak ve Cumhuriyet değerlerini korumaktır. Bu görevlerin yanında MYK dan beklenilen aşağıdaki ilke ve görevleri şubelerden de destek alarak gerçekleştirmesi beklenmektedir.

1. Çalışma Grubu Komisyon, Komitelere Yönelik Öneriler

. Mimarlık üretim sürecinin yeniden ele alınarak, mimarlık hakkında kanun, meslek kanunu ve yapı üretim sürecini ilgilendiren tüm kanunları bir arada ele almak üzere yasal düzenleme çalışma grubu kurularak, yeni yasa önerileri sunmak, talep etmek, bu konuda ilgili kurum kuruluş ve TBMM ve organlarını harekete geçirmek için çalışmalar yapılması vb. (Mimarlığın işleyişini belirleyen 3458 sayılı yasanın yeniden çağın gereksinimlerine göre düzenlenmesi için çalıştay yapılması, sonuç bildirgesine göre harekete geçilmesi, Mimarlar Odası tarafından ortaya konulan Türkiye Mimarlık Politikası, kaliteli çevre için kaliteli mimarlık kapsamında ele alınması, ve Mimarlık Meslek Yasası'na altlık olacak şekilde gözden geçirilmeli ve uygulamaya konması yönünde etkin bir eylem planı yürütülmesi)

. Mim-ARGE çalışmalarının üyelerinin verilerinin derlenmesi (Hangi üyelerin hangi alanlarda çalıştığının, akademisyenlerin uzmanlık alanlarının,

farklı kamu kurumlarında çalışan üyelerin derlenmesi) ve meslek alanında araştırmaların yapılması (TOKİ, Kamu ihaleleri, yarışmalar vb) mimarlık alanına dair sorunların (kamuda istihdam şekilleri, mimar istihdam politikaları, genç işsizlik, telif hakları, vb) tespitini yapacak anketler yapılarak, basılı ve görsel olarak periyodik şekilde yayınlanması konusunda çalışmalara ağırlık vermelidir. Mimarlık kültürünün yaygınlaştırılması için (Afette yapılması gerekenler, ev alırken dikkat edilmesi gereken hususlar, vb) toplumu meslek alanına yönelik bilgilendirme ve yönlendirecek araştırma ve çalışmaları yayınları teşvik etmelidir.

. Merkez şube ve temsilciliklerin gelirlerinin arttırılmasına yönelik iktisadi işletme vb kurulması dahil yenilikçi çalışmaların başlatılması.

. Serbest Mimarlık Hizmetleri yapan mimarların maruz kaldığı haksız rekabetin önlenmesi için alınacak tedbirlerle ilgili çalışmalar yapmak, üzere etkin çalışacak ve isteyen Şube'lerin yer alacağı bir komitenin kurulması ya da ana yönetmelikte daimi komiteler içerisinde yer alan iş dağıtım komitesinin çalışma alanın genişleterek haksız rekabeti merkezine alacak çalışmalar yapması.

. Meslek pratiklerinin, uygulamaların ve Türkiye mimarlığın uluslararası ortamlarda temsiliyetinin sağlanması, üyesi olduğumuz UIA, ACE, Karadeniz Mimarlar Birliği Akdeniz Mimarlar Birliği vb gibi örgütlerde etkin yer alarak, Uluslararası ilişkiler çalışmasının tüm Şubelerinde katılımıyla deneyimlerin ve mimarlığın evrensel düşüncesinin paylaşım ortamına dönüşmesinin sağlanması.

. Daimi komiteler arasına Bilişim Komitesinin eklenmesi

. Yapı denetim komisyonu kurulması

2. Değerlendirilip Çalışma Takvimine İşlenmesi Gereken Konular

Bölümün içeriği; Eğitim, Mesleğe Kabul ile İlgili Öneriler, Meslek Hakları, Meslek Pratiğinin Yeni Alanlarda Kullanılmasının Sağlanması, BTB Sahibi Ofislere Yönelik Düzenleme Önerileri, Şantiye Şefliği ile İlgili Düzenleme Önerileri, Mesleki Denetime Yönelik Öneriler, Mesleki Kontrollük Hizmetleri, MYK - Şubeler ve Temsilcilik yönetim kurulları ve komisyonlarında yer alabilecek üyelere yönelik düzenlemeler, Üye-Oda İlişkileri ve Örgütlenme başlıkları altında geliştirilmiştir.

3. Merkez Şube ve Temsilcilik Gelirleri ile İlgili Öneriler

4. Nasıl Bir MYK - Beklentiler

. Proaktif; Cumhuriyet değerlerinden demokrasiden taviz vermeyen; Mimarlık ortamının yaşadığı sorunları görünür yapan; açık davranan ve birimlerinin fikirlerini alarak hareket eden; medya ilişkileri daha iyi; kendi medyasını oluşturan; örgütlenmesini Anadolu'nun her köşesine yaygınlaştıran; bilimsel bilgiyi, Oda akademisine çeviren entelektüel bir oda ortamı hedefleyen; gündemi takip eden değil, ülke gündemi oluşturan; mimarlığın evrensel değerlerinin uluslararası ortamlarını ve düşüncelerini örgütüyle tartışmaya açan, uluslararası ortamları dönüştürme hedefi olan, mesleğin değersizleştirilmesinin önüne geçecek bir MYK, bunun için çeşitli düzenlemeler yapan, yeni yönetmelikler oluşturan ve yapmış olduğu bu çalışmaları bürokratik yollarla ilgili mercilere kabul ettirmeğe çalışan; üyesini bağlı kılacak gerekli kuralları yeniden oluşturup sempatik bir şekilde uyum sağlatmaya çalışan ve bunun nasıl olması gerekliliğinin fakültelerde öğretilmesini sağlayan; meslek siyaseti yapan; siyasi atmosferin farkında olarak meslek ve kent konularına ilişkin yerel yönetimlere teknik ve akademik katkı sağlamakta eşit davranan, geri durmayan; politik farklılıklardan uzaklaşılarak, yapı üretim süreci ile ilgili kurum kuruluş ve bakanlıklarla üye ve toplum menfaatine dayalı bir diyalog sürecini zorlayan ısrar eden; ulusal mimarlık politikasını görünür kılan çalışmaları yürüten; mimarlığın toplumsal sorumluluğunu ve mimarlık kültürünü toplumla buluşturan; şube çalışmaları ve bölgesel pratiklerden beslenen ve şubeler arası koordinasyon görevini yürüten; tüm şubelere eşit mesafede yaklaşan; görevlendirme anlayışı değil ortak çalışma kültürü ve örgüt içi iletişim esas alan; mimarların özlük haklarıyla, iş bulma sorunuyla, sektör engelleriyle ilgilenen; mimarlıkla ilgili her alanda ve her türlü tasarım ve uygulamada, mimarın belirleyici ve yönlendirici misyonunun ülke düzeyinde etkin ve sorumlu kılan, mimarın orkestra şefi olduğunu her durumda ifade eden ve bu konuda çalışan; olağanüstü dönemlerde öngörüsü yüksek; sosyal ve mekânsal dayanışmayı örgütleyen, büyüten, mimarların aidiyet duygusunu güçlendiren, mimarlığın bilinirliğini ve görünürlüğünü arttıran, örgütlenmesini yaygınlaştıran, mimarlığın geleceğini şekillendiren, doğayı kenti, değerlerimizi koruyan; şubelerini kontrol eden değil, koordine eden, otorite kuran değil, empati kuran; toplantılarını bilgilendirme odaklı değil, kolektif üretim odaklı hazırlayan; tüm kurullarında eşit temsiliyeti sağlayan; kırmızı çizgileri olmayan, geçirgen olan bir MYK; sahada olan; idare eden değil, irade koyan; örgütsel bütünlüğü hareket ettiren; şubeleri ile yarışan değil dayanışan; sorun çözen; farklı görüşleri ötekileştiren değil, farklılıkların ortamı zenginleştirdiğini önceleyen; şubelerinin enerjisini ve yapabilme potansiyellerini teşvik eden, geliştiren; şubelerinin birlikte iş yapabilme potansiyellerine olanak sağlayan; nerede mimar varsa oda oradadır anlayışıyla hareket eden; tekrarlayan değil, yenilikçi fikirler ortaya koyan; teknolojik gelişmeleri meslek ortamında geliştiren altyapısını kuran; gündeme taşıdığı konuyu fikri takip yaparak sonuç almaya yönelik ısrar eden; kamusal alanda olan etkinliğinin mesleki alanda da devam ettirebilecek; belediyeler ve tüm kurumlarda mimar istihdamının artırılması için öneri üretebilen; hızlı hareket eden; giderleri azaltan; üyeleri ile buluşan; temsil gücü yüksek; toplantılarını şubelere ve yapıldığı yere göre üyelere açık yapan; birimlerde, birim üyeleri ile birlikte yapılması ve yerel sorunların doğrudan tespit ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi için çalışma yapan, ayrıca, yerel yönetimler ve mimarlık bölümlerinin de ziyaret edilerek sorunlar ve çözümleri hakkında öneriler geliştiren; tüm kurullarını asil ve yedekleri ile birlikte örgütleyen ve çalıştıran; iklim krizi konusunda çalışan bir MYK.

5. MYK'ya Notlar

6. Dayanışma

. Metnin başlıklarına yer verilmiş olsa da, içeriğin tamamına bu haberde yer verilememiştir. Raporun tümüne izmimod.org.tr adresinde 45. Dönem Çalışma Raporundan erişilebilir.

Detayların Yeniden Yorumu: ZONE

Kezer Mimarlık

PROJE ADI **ZONE**
MİMARİ TASARIM **Kezer Mimarlık**
İŞVEREN **İntegral Yapı A.Ş.**
STATİK PROJESİ **Dere Prefabrik**
MEKANİK PROJESİ **Ersa Mühendislik**
ELEKTRİK PROJESİ **Bolelli Mühendislik**
FOTOĞRAFLAR **ZM Yasa**
PEYZAJ **Terry Filidis**

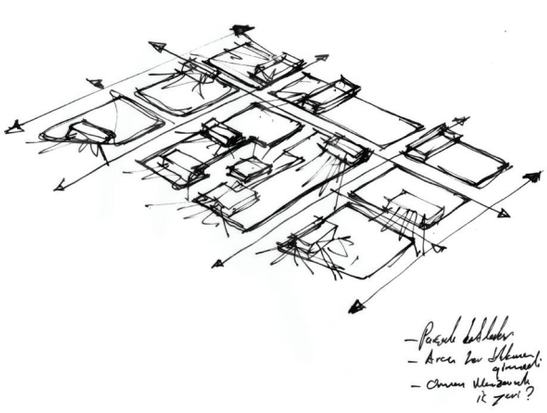

ZONE Ticaret Merkezi, İzmir Adnan Menderes Havalimanı'na otomobil ile yalnızca 10 dakika, şehir merkezine ise 25 dakika uzaklıkta bulunan ve imar planında sanayi yapısı olarak tanımlanmış 35.000 metrekarelik bir parselde, konut alanlarının sonlanıp endüstriyel üretimin başladığı bir noktada, iki farklı kentsel işlevi birbirine bağlayan (ya da ayıran) bir eşik konumunda yer alıyor.

Proje geliştirme öyküsünün en önemli yönü, mimar olarak çoğunlukla olduğu gibi mimari tasarım ve teknik uzmanlık sorumluluğunu üstlenmiş olmamızın yanında, arazinin kentsel gelişim potansiyellerini sorgulayarak sonuç ürünü işveren taleplerinin ötesine taşımaya çalışmamızdır. 2015 yılında endüstriyel işletme veya küçük/orta ölçekli üretim yapıları inşa edilmek niyetiyle satın alınmış olan arazinin; stratejik ve hızla değerlenen konumu, parselin imar matematiği, düşünülen orta/küçük ölçekli üretim yapılarının alışılmış mimari nitelikleri de göz önüne alındığında, hem ekonomik hem de kentsel önemi açısından fazlasıyla değerli olduğu anlaşılıyordu. Alanın 250 metrelik kuzeydoğu cephesinde yer alan çam ormanı, bu değeri arttıran önemli etmenlerden biriydi. İşverenle yapılan toplantılar sonucunda bu alanda üretim, ofis ve sergileme işlevlerini gerektiğinde aynı anda gerçekleştirebilecek, gerekmediğinde sadece ofis veya sergi amaçlı kullanılabilecek mekânlara sahip bir yapının projelendirilmesinin, konumun daha doğru değerlendirilmesini sağlayacağına ve nitelikli yeni bir kent parçasının oluşturulabileceğine karar verildi. Projenin kavramsal çerçevesini çizerken yapının mimari niteliklerinin ve alandaki imar durumuna yaklaşımının kentsel çevrenin olumlu bir şekilde dönüşmesini tetikleyeceği de düşündük. İmar durumunun izin verdiği gibi, zeminde 27.000 metrekarenin tamamını işgal eden birkaç bloğu öneren bir çözüm yerine; zeminde 15.000 m^2 işgal eden ve 10 bloktan oluşan ayrık yapı yerleşimini tercih ettik. Böylelikle, ne tamamıyla endüstri yapısı ölçeğinde ne de konut yapısı ölçeğinde var olan, ama bulunduğu kentsel eşikteki ölçek değişimini dikkate alan bir yapı kompleksi oluşturulabildi. Kentsel tasarım ögelerinin ve peyzaj niteliklerinin tamamen gözetildiği bu kurguyu, iç sokakları ve kamusal alanları ile bir kent parçası olarak biçimlendirmek, tasarımın bulunduğu

bölge ile daha güçlü bir ilişki kurması açısından çok önemliydi. Tamamı doğal ışık ve temiz hava alabilen, girişleri ticaret işlevinin talep ettiği şekilde doğrudan zemin kattan sağlanan ve mümkün olan her durumda iki cepheden ışık alan hacimlerden oluşan iki ve üç katlı blokları, bu kent parçasını kuran temel ögeler olarak tasarladık. 2 veya 3 katlı, 70 adet bağımsız bölümden oluşan ve toplam 50.000 m^2 kapalı alanı ile kendi kentsel karakterini ve atmosferini üretmeyi amaçlayan ZONE yoluyla çağdaş bir iş ve üretim merkezini tartışmaya açmayı hedefledik.

Bu çağdaş yapı dilinin ve kentsel mekân kurgusunun oluşumunda rol alan en önemli kurucu öge, proje bütçesinin neredeyse zorunlu kıldığı prefabrik betonarme sistem oldu. Türkiye'deki uygulamalar genelinde değerlendirildiğinde, potansiyellerinden çok kısıtları tartışılan bu sistemin olanakları üzerine yapılan araştırmalar ve denemeler, projenin belki de en zorlu meydan okumasıdır. ZONE, bu yaygın ve basit sistemin ürettiği çözümlerin, hem yapı hem de detay ölçeğinde sorgulanıp, yeniden yorumlanmasıyla şekillenen nitelikli bir yapı üretme çabasının da sonucudur.

Yapının taşıyıcı sistemi prefabrik betonarme sistem olarak tasarlandı,

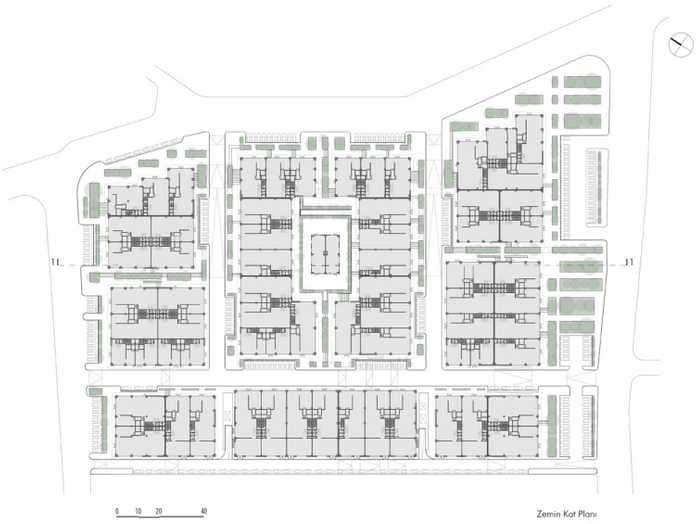

Zemin Kat Planı

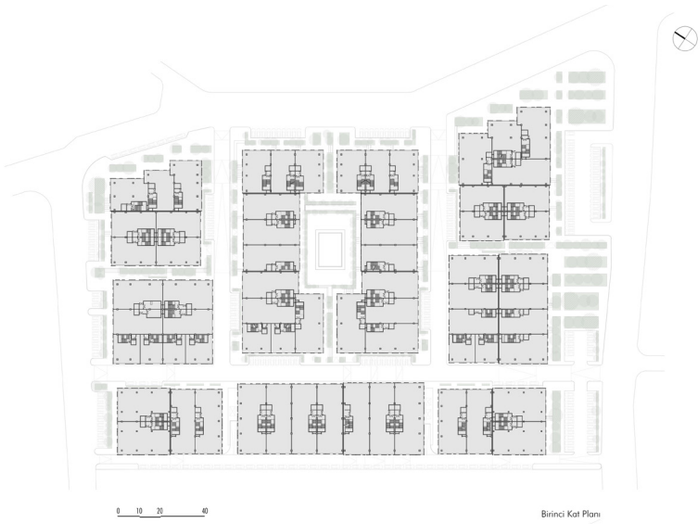

Birinci Kat Planı

İkinci Kat Planı

Çatı Katı Planı

cepheleri yine tamamen prefabrik ve kendinden ısı yalıtımlı 20 cm kalınlığındaki cam elyafı katkılı betonarme paneller ile kaplandı. Özel olarak geliştirilen bu prefabrik cephe panellerinin üstüne eklemleneceği bir duvara ihtiyaç duymadan yapı elemanı olarak döşemeden döşemeye çalıştırılması fikri ve bu fikre paralel olarak panellerin binaya dışarıdan eklemlenmesi sayesinde, 1. kat ve 2. kat çeperlerinde 20 cm yer kazanıdıl. Birim temelinde küçük görünse de ZONE'un tamamı düşünüldüğünde toplam 2000 m^2 ekstra kullanım gibi önemli bir emsal kazanımı sağlandı, bu sayede cephe kendi bütçesini yaratmış oldu. Yapım bedeli ve fonksiyonu düşünüldüğünde, genellikle farklı nitelikte yapılar üretmek için kullanılan iki farklı yapım tekniğinin birleştirilmesi, bu sayede sağlanabildi. Ön gerilmeli prefabrik kirişler, yapıda her bağımsız birim

“ZONE, BU YAYGIN VE BASİT SİSTEMİN ÜRETTİĞİ ÇÖZÜMLERİN, HEM YAPI HEM DE DETAY ÖLÇEĞİNDE SORGULANIP, YENİDEN YORUMLANMASIYLA ŞEKİLLENEN NİTELİKLİ BİR YAPI ÜRETME ÇABASININ DA SONUCUDUR”

Kuzeydoğu Cephesi

içinde yaklaşık 11 m açıklık geçilmesine olanak sağlarken, tamamen kullanıcı isteğine göre şekillendirilebilen esnek iç mekânlar ortaya çıktı.

Proje başlangıç tarihi olan 2016'dan yapının tamamlandığı 2021 yılına gelene kadar geçen inşaat süreci, tüm dünyada ve özellikle Türkiye'de meydana gelen olağanüstü olumsuzluklar dizisi ile iç içe ilerlemek durumunda kaldı. Tüm bu olumsuzluklar sırasında, mimar-işveren ilişkisini kesintisiz ve uyumlu bir şekilde sürdüren, projeye olan inancı, neredeyse ilk kavramsal aşamasından bitişe kadar verdiği destek ile yapının mimari projeden hiç şaşılmadan inşa edilmesini sağlayan işverenin özverili çabaları, yapının bugün sahip olduğu niteliklere erişmesinde, mimarının çabaları kadar değerli bir paya sahiptir.

Boşluklu Taştan Bir Çeper: Çoker Evi

Per Se Mimarlık

YER **Ayvacık, Çanakkale**
PROJE OFİSİ **Per Se Mimarlık**
TASARIM EKİBİ **Ali Derya Dostoğlu, Uğur Özer**
YARDIMCI MİMARLAR **Orkun Beydağı, Abdülkadir Ata, Emre Gündüz, Canberk Özcan**
İŞVEREN **Çoker Ailesi**
ANA YÜKLENİCİ **Per Se Mimarlık**
STATİK PROJESİ **Veritas Mühendislik**
MEKANİK PROJESİ **Biytaş Bursa**
ELEKTRİK PROJESİ **İletim Mühendislik**
TESİSAT PROJESİ **Biytaş Bursa**
FOTOĞRAFLAR **Cihan Poçan**
PROJE YILI **2016 - 2017**
İNŞAAT YILI **2017 - 2019**
ARSA ALANI **367m^2**
TOPLAM İNŞAAT ALANI **240 m^2**

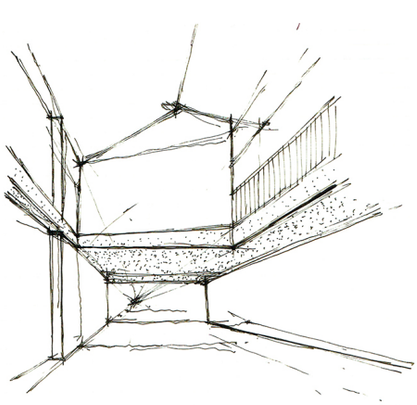

Çoker Evi, Çanakkale Ayvacık'a bağlı Söğütlü Köyü'nde konumlanmakta. Evin yerleşiminde, mevcut yapı dizisini devam ettirerek sokağı tutması, aynı zamanda da güneydoğuya bakan bir bahçe alanının bırakılması amaçlandı. Ev ile bahçe, yüksekliği konuma göre değişiklik gösteren ve içinde boşluklarla nişler olan bir taş duvarla bütünüyle sarılı. İç-dış mekân ilişkisi ise, bu taştan çeperin içine oturarak iki kısım arasında bir arayüz olarak çalışan, tuğla ve cam bir duvar aracılığıyla kuruluyor.

Zemin kat açık bir plana sahip. Evin merkezinde yer alan, iki kat yüksekliğindeki salon, soba vasıtasıyla mutfak ve yemek odasından ayrılıyor. Ev sahibinin seramik atölyesi ise, salonun diğer tarafında. Üst katta, salonu kateden bir köprünün birbirine bağladığı üç adet yatak odası var. Betonun brüt olarak bırakıldığı yapıda, kalıp boyutları ile cephe modülasyonunun örtüştürülmesi sayesinde mekânsal bir ritim elde ediliyor. Modüle edilmiş arayüz vasıtasıyla, evin içindeki mekânlar bahçeyle de ilişkileniyor. Bu ilişkilenmenin önüne geçmemek, ayrıca daha üst bir kotta yer alan komşu bahçeden bakışı engellemek için, üstü saz ile örtülü bir oturma alanı bahçe duvarına bitişik olarak düzenlenmiş durumda.

Ali Derya Dostoğlu; Per Se Mimarlık, Kurucu Ortak; M. S. Arch., Pratt Institute, 2011; B. Arch., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2009

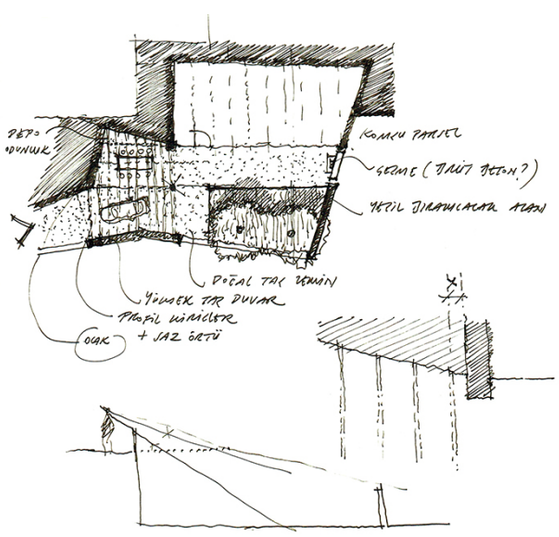
DEPO ODUNUK
KOMŞU PARSEL
ÇEZME (BRÜT BETON?)
YEŞİL BIRAKILACAK ALAN
DOĞAL TAŞ ZEMİN
YÜKSEK TAŞ DUVAR
PROFİL KİRİŞLER
+ SAZ ÖRTÜ
OCAK

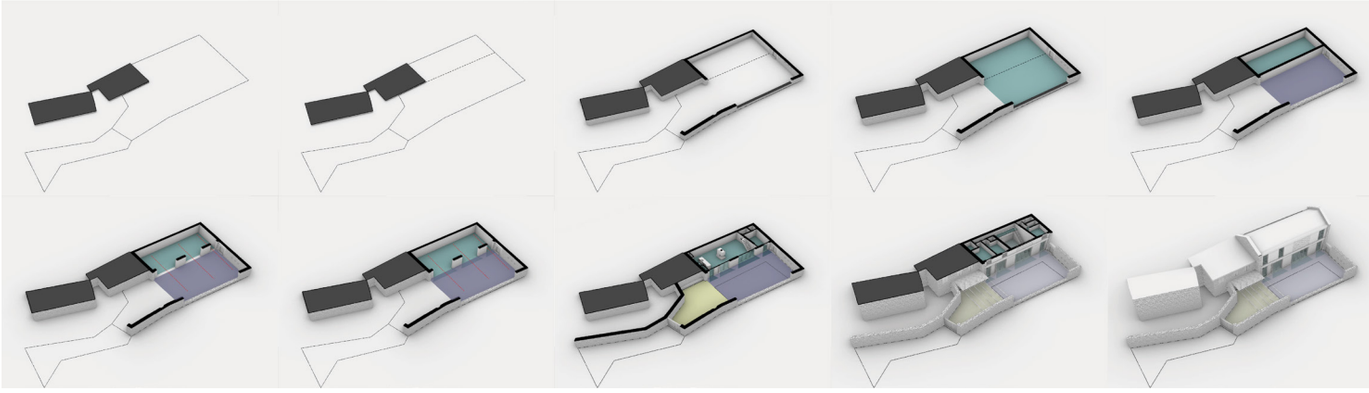

“EV İLE BAHÇE, YÜKSEKLİĞİ KONUMA GÖRE DEĞİŞİKLİK GÖSTEREN VE İÇİNDE BOŞLUKLARLA NİŞLER OLAN BİR TAŞ DUVARLA BÜTÜNÜYLE SARILI. İÇ-DIŞ MEKÂN İLİŞKİSİ İSE, BU TAŞTAN ÇEPERİN İÇİNE OTURARAK İKİ KISIM ARASINDA BİR ARAYÜZ OLARAK ÇALIŞAN, TUĞLA VE CAM BİR DUVAR ARACILIĞIYLA KURULUYOR”

South Facade

0 1 3 5 10

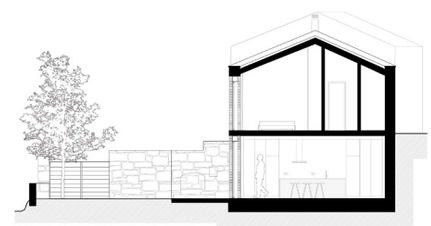

A-A Section

0 1 3 5 10

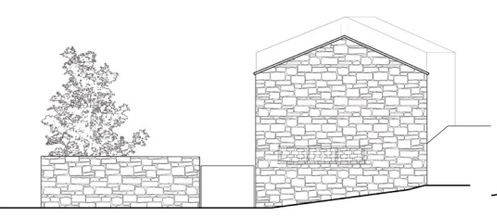

East Facade

0 1 3 5 10

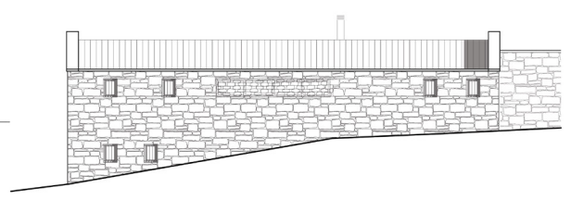

North Facade

0 1 3 5 10

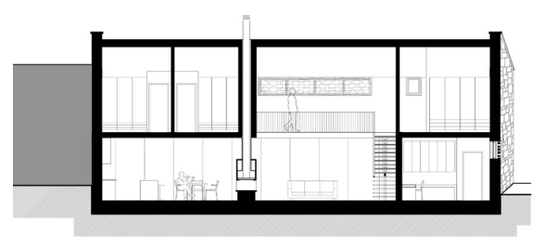

B-B Section

0 1 3 5 10

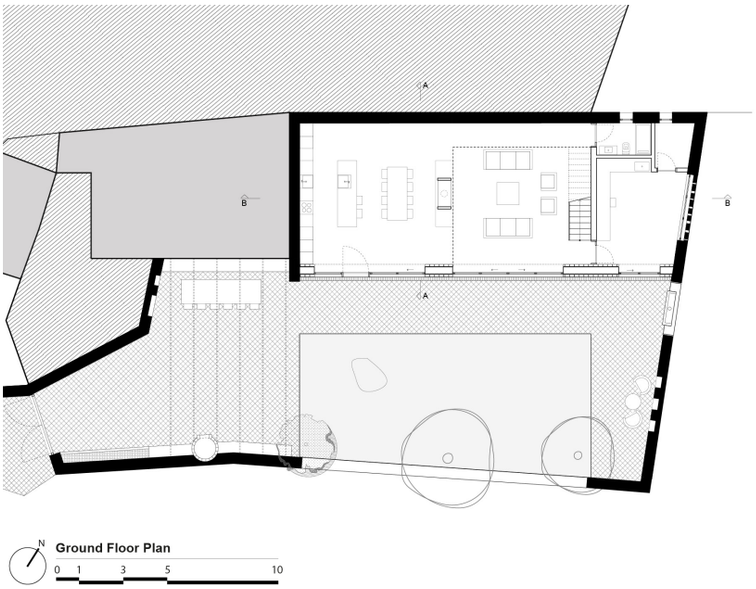

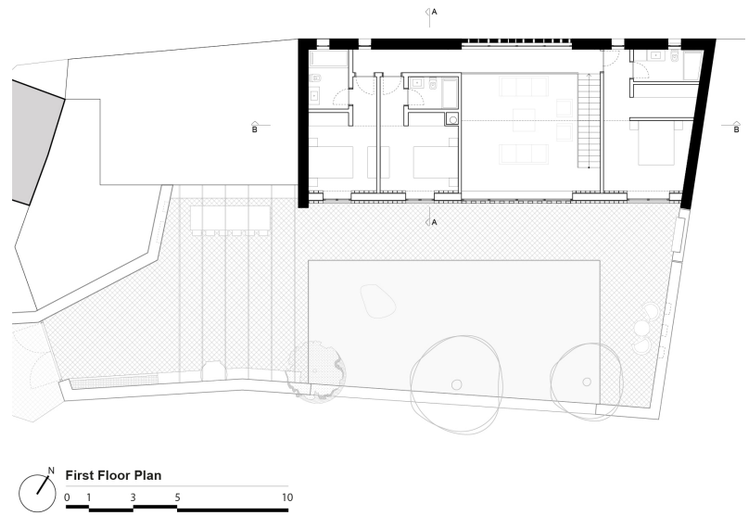

"BETONUN BRÜT OLARAK BIRAKILDIĞI YAPIDA, KALIP BOYUTLARI İLE CEPHE MODÜLASYONUNUN ÖRTÜŞTÜRÜLMESİ SAYESİNDE MEKÂNSAL BİR RİTİM ELDE EDİLİYOR. MODÜLE EDİLMİŞ ARAYÜZ VASITASIYLA, EVİN İÇİNDEKİ MEKÂNLAR BAHÇEYLE DE İLİŞKİLENİYOR"

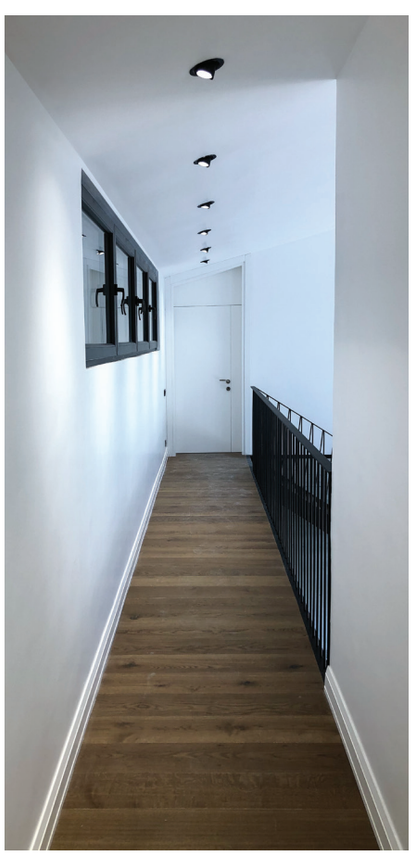

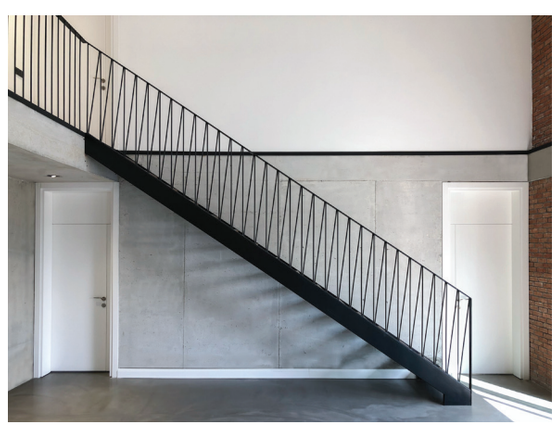

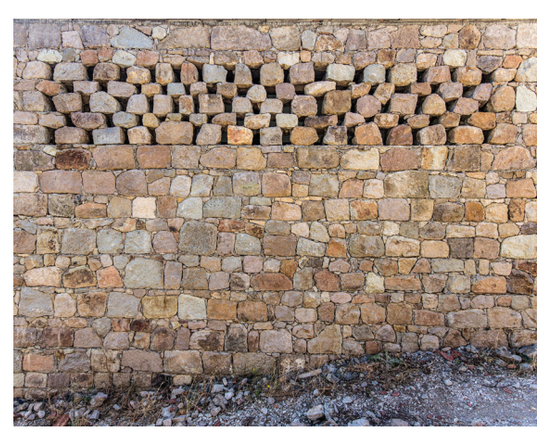

GELECEK

GELECEK HEPİMİZİN DÜŞLEDİĞİ, MERAK ETTİĞİ, ZAMAN ÜZERİNDEN ZİHNİMİZDE TANIMLADIĞIMIZ BİR KAVRAM. GELECEK İÇERİSİNDE MEKÂNSAL BİR KURGU DA VAR. DEĞİŞTİRMEK İSTEDİĞİMİZ VEYA DEĞİŞECEĞİNİ DÜŞÜNDÜĞÜMÜZ YAPI TİPLERİNİ VE MEKÂNSAL KARAKTERLERİ MİMARLAR OLARAK TASARIMLARIMIZA NASIL YANSITACAĞIMIZI KURGULUYOR, MESLEĞİMİZDEKİ TEKNOLOJİK İLERLEMELER ÜZERİNDEN ÖNGÖRÜLERDE BULUNUYORUZ.
MİMARLIK DİSİPLİNİNİ GELECEKTE DİJİTALLEŞME VE TEKNOLOJİ ODAĞINDAN DÜŞÜNMEK, SANAL VE ARTIRILMIŞ GERÇEKLİĞİN MİMARİ TASARIMA YANSIMALARI ŞİMDİDEN GELECEK İÇİN OLUŞAN TARTIŞMALARA YÖN VERİYOR. KENTLERİN BÜYÜMESİYLE, DOĞA İLE YAPILI ÇEVRENİN BİRBİRİNE RAKİP OLMADAN VAR OLABİLMESİ İÇİN DAHA SÜRDÜRÜLEBİLİR MİMARİYE YÖNELİM KAÇINILMAZ. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ DESTEKLEYEN KAVRAMLAR YAPILI ÇEVRE VE DOĞAL ÇEVRENİN GELECEKTEKİ SAĞLIKLI ETKİLEŞİMİNE YÖN VEREN ÇALIŞMALARI DESTEKLİYOR. AFETLERE DAHA DİRENÇLİ BİNALAR TASARLAMAK DA ÖNEMLİ BİR KONU OLARAK ÖNE ÇIKMAKTA.
SON DÖNEMDE COVİD-19 İLE GELECEK KAVRAMI BİR KEZ DAHA SORGULANIYOR. OFİS KOMPLEKSLERİ VE YÜKSEK YAPI TASARIMI İLE KULLANIMINDA PANDEMİDEN SONRA DEĞİŞEN İŞ VE YAŞAMA ALIŞKANLIKLARIYLA BAĞLANTILI OLARAK NASIL BİR DEĞİŞİKLİK OLACAĞI, KIRSAL ALAN-KENT İLİŞKİSİNİN GELECEKTE NASIL DÖNÜŞECEĞİ MERAK EDİLEN KONULAR ARASINDA.

EGE MİMARLIK 113. sayısında yukarıdaki konuları ve tanımlanan ilişkileri kurgulayacak biçimde "GELECEK" için önemli olabilecek yeni tasarım parametrelerini, öne çıkabilecek yeni mekân oluşumlarını/kullanımlarını, üretilen kavramları, eğitim yaklaşımlarını odağına alarak mimarlığın geleceğini tartışmaya açıyor.

Tema çerçevesinde tartışma alanlarından ön plana çıkanlar şöyle: Mimari kavramlar ve düşünce, mimari mekân, kamusal mekân, yenilikçi yapı teknolojileri ve malzeme kullanımı, mimarlık eğitimi, doğal çevre ve yapısal çevre ilişkisi, artırılmış ve sanal gerçekliğin mimari tasarıma etkileri, Covid-19'dan sonra mekân kullanımı bakımından mimari ve kentsel tasarımın geleceği

SAĞDA Eskiz- Fotoğraf; Aydın Özay, Mimar

İzmir'in Geleceği Üzerine

Sezai Göksu, Semahat Özdemir, Mustafa Sönmez, Hasan Topal

SAĞ ÜSTTE Sezai Göksu

SAĞ ALTTA İstanbul havalimanı inşaatı (erişim: 05.01.2022) https://kuzeyormanlari.org/2017/05/14/mega-projelere-genel-cerceveden-bakmak/

Sezai Göksu, Prof. Dr., Şehir Plancısı

Semahat Özdemir, Doç. Dr., Şehir Plancısı

Mustafa Sönmez, Siyasetbilimci, İktisatçı, Gazeteci, Yazar

Hasan Topal, Mimar

. Bu metin, EGE MİMARLIK dergisinin davetiyle; Sezai Göksu'nun kurgusu ve yürütücülüğünde, 8 Aralık 2021 tarihinde gerçekleştirilen çevrimiçi söyleşinin yazılı bir kaydıdır.

Sezai Göksu: Herkese iyi akşamlar, hepiniz hoş geldiniz. Bu akşam İzmir'in geleceğini tartışacağız ama İzmir'in geleceğini sadece İzmir'e bakarak değil, çok daha büyük bir pencereden, üst ölçekten başlayarak konuşacağız.

Bir İzmir tartışmasına uzun zamandır ihtiyaç var. Bunu Ege Mimarlık da hissetmiş ve bana bu konuyu önerdiklerinde açıkçası bunun kolay bir şey olmadığını, "İzmir'in geleceği nasıl olacak" gibi bir soruyu cevaplayacak bir metnin kolay hazırlanamayacağını ve çok ciddi bir tartışma sürecinden geçmesi gerektiğini düşündüm. Küçük bir bilgi notunda da sizlere ilettiğim gibi, İzmir Türkiye'de bir şehir ama uygulanan iktisat politikalarının, onların mekânsal sonuçlarının ya da diğer kentler, merkez, İstanbul ve kendi yakın çevresi ile olan ilişkilerinin topyekûn bir üst bakışla, bir makro bakışla ele alınması gerektiğini söyledim. Ve aklıma sizler geldiniz. Konuyu üst çerçeveden bakışla iki aşamada tartışmayı uygun buluyorum siz de uygun görüyorsanız eğer. Önce bir üst bakışı tamamlayacak şekilde bir tartışma yapalım. Yani Türkiye'de uzun yıllardır ısrarla sürdürülen bir rejim var. Bu rejimin değişik kentlere değişik yansımaları var. İzmir'e geçmeden önce bunun kentsel ve mekânsal sonuçlarının ne olabileceğine ilişkin geleceğe yönelik olarak meseleyi tartışalım. Belki 1980, 24 Ocak kararlarından başlayan ve adım adım, yavaş da olsa, bugünkü iktidar ile birlikte neredeyse son noktasına çıkıp artık fütursuzca sürdürülen bir politika var. Tabii bunun mekânsal sonuçları da var. Dolayısıyla bizim her zaman el üstünde tuttuğumuz, çok titiz davrandığımız, üzerine titrediğimiz planlama müessesesinin de yavaş yavaş devre dışı bırakıldığı, her noktaya her yerden müdahale edilebildiği, büyükşehir belediyelerinin dahi boğazlarının sıkılıp, yetki alanlarının daraltıldığı bir durumdayız. Gelecekte ne öngörüyoruz? Şöyle bir soruyu bile sorma ihtiyacı hissediyorum: Diyelim ki bir ya da iki yıl sonra iktidar değişse ve başka bir iktidar gelse bile bu gidişatı değiştirme kabiliyeti var mı? Bu bir AKP meselesi midir, yoksa kapitalist sistem meselesi midir? Bir strüktürel mesele midir? Yoksa hükümete, siyasi görüşe bağlı, bağlamsal bir şey midir? Yani arızi midir? Bunları tartışalım. Biraz geleceğe doğru uzatarak, neler olabileceğine ilişkin bir tartışma yapalım. Örneğin, bu saldırı daha da azarsa, kentlere nasıl yansır? Mesela Kanal İstanbul, Kanal Çeşme, otoyollar, köprüler vs. gibi projeler bu düzeyde mi kalır yoksa daha da mı azar? Biraz bunları tartıştıktan sonra ikinci aşamada da İzmir'in gelecekte kuracağı ilişkiler bu çerçevede nasıl olur? Biraz İzmir'i düşünürüz. İzmir'in İstanbul, kendi yakın çevresi ve merkez ile olan ilişkisini tartışarak, İzmir'e odaklanarak geleceği tartışabiliriz. Sanırım bu iki aşamalı tartışma yeterli olur.

Önce Mustafa Hoca'ya sözü veriyorum.

Mustafa Sönmez: Ben sizin sunuşunuzdan, önce Türkiye genelinde sermaye birikimi sürecinin mekâna yansımalarını, kent politikalarına etkisini, kent formlarına etkisini ve

şekillenmesini konuşabileceğimizi anlıyorum. İkinci turda da Ege ve İzmir'e odaklanırız.

Çok gerilere gitmeyeceksek, daha çok 2003'ten bu yana, yani 2001 krizi, AKP iktidarı ve oradan bugüne 19-20 yıllık bir süreci ele alacaksak, şöyle bir takdim herhalde yanlış olmaz: 2003'e Türkiye 2001 krizi gibi bir dehşetli altüst oluşu yaşayarak girdi. Bu altüst oluş sırasında Türkiye toplumunda o güne kadar Türkiye ekonomisinde birikmiş olan yüksek enflasyon, yüksek kamu açığı, derinleşmiş bir cari açık problemi, çökmüş bir finans sistemi vs. bütün bu meseleler kendisini 2001 krizi olarak ifade etti ve bu krizden çıkış için çare olarak İMF ile bir program yürütüldü. IMF açtığı kredilerin karşısında bir acı reçete sundu ve bunu uygulattı. Bu uygulamanın sonunda da tabii ki çok ağır bir yoksullaşma, ağır bir gelir dağılımı bozukluğu yaşandı. Sermaye kesimlerinde de ciddi bir ayıklanma, güçsüzlerin ya da sisteme ayak uyduramayanların tasfiyesi şeklinde bir yeniden yapılanma yaşandı. Ve 2002 Kasım ayına denk gelen seçimlerle de bir politik yenilenme yaşandı. Özellikle o acı reçeteyi uygulatan siyasi partilere, koalisyon bileşenlerine seçmen ağır bir ceza verdi, onları baraj altında bıraktı ve başka seçenekler kullandı. Ana iktidara kendisini "muhafazakâr demokrat" olarak tanıtan AKP'yi getirirken, CHP de ana muhalefet patisi oldu. Yeni bir dönem başladı buradan itibaren. AKP tabii "muhafazakâr demokrat" takdimi ile yeni bir siyasi nefes gibi kendisini sundu. Ekonomik olarak eli çok güçlü, kendisine altın tepsi içinde sunulmuş, rektifiye edilmiş bir ekonomi takdim edildi. 2001 krizinin bütün defoları onarılmış, IMF'in himayesi sağlanmış, hedeflere 2 yıl içinde ulaşılmış, artık yürüyebilecek bir makine teslim edildi. AKP tek başına iktidar olmanın siyasi avantajını da kullandı ve dış dünyaya kendisini muhafazakar demokrat, dış dünya ile kavgalı olmayan, IMF programlarına devam edecek olan, Tükiye'nin AB hedeflerine itirazı olmayan bir parti gibi takdim etti. Bu takdimiyle beraber doğrusu Türkiye'de demokrat sol çeşitli çevrelerden de destek buldu. Ve o ekonomik imkânlarla yaklaşık 2013 yılında kadar, yani 10 yıllık bir büyüme imkânı yaşadı. Kendi alanını giderek siyasi olarak, seçim üstüne seçim kazanarak genişletti. İlginç bir dönem yaşattı Türkiye'ye. Dönemin sermaye birikiminde, rahatça bulunan dış kaynaklar sayesinde iç pazara dönük, ithalatı ucuz ve inşaat odaklı bir büyüme süreci oldu ana karakter olarak. Dönemin ilginçliği buradan geliyor. AKP şunu biliyordu: Türkiye'de bir konut açığı var, buna cevaben de inşaat odaklı bir büyüme bütün ülkede hem iş, aş yaratır hem de sonuçta ekonomiyi büyütür. Bundan dolayı hazineye vergi girer ve bu vergiler de harcanabilir. İnsanların sağlık, eğitim, sosyal yardım ihtiyaçları da belli ölçüde karşılanır ve bu geri dönüş ile AKP daha da yükselir, yol alır. Gerçekten de bunun on küsur yıl boyunca tatbikatı zor olmadı, çünkü bu büyüme süreci için ihtiyaç duyulan dış kaynakların bir kısmı 2001 yılındaki hukuki süreçler ile önü açılan özelleştirmeler sayesinde gerçekleştirildi. Yani yaklaşık 70 milyar dolarlık kamu varlığı satılarak sadece özelleştirmelerden sağlandı. Yanı sıra IMF'in iyi öğrencisi olarak da dış dünyadan istediği gibi borçlanabilen bir ülke oldu; dış yatırımcıların gelip yatırım yaptıkları,

yani özelleştirilen şirketleri almanın dışında bankaları satın alarak, imalat ya da başka sanayilere yatırım yaparak ilgi gösterdikleri bir coğrafya oldu.

Bu imkân, AKP'nin hedeflediği inşaat odaklı büyümeye ciddi kaynak temininde de kolaylık sağladı. Tabii hepimiz gözledik, burada inşaat odaklı derken, mekân ve bölge olarak İstanbul birinci sırada yer aldı. Yani hem TOKİ'nin hem diğer özel müteahhit, konut ya da ticari bina yatırımlarında İstanbul ön planda tutuldu. İstanbul'un ön planda tutulmasının nedeni 1980'e

"İZMİR (...) İKTİSAT POLİTİKALARININ, ONLARIN MEKÂNSAL SONUÇLARININ YA DA DİĞER KENTLER, MERKEZ, İSTANBUL VE KENDİ YAKIN ÇEVRESİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNİN TOPYEKÛN BİR ÜST BAKIŞLA, BİR MAKRO BAKIŞLA ELE ALINMASI GEREKİR"

SOLDA İstanbul 3. köprü ve bağlantı yolu inşaatı (erişim: 05.01.2022); Bünyad Dinç, Magma Dergisi http://politeknik.org.tr/kuzey-ormanlari-muhafaza-ormani-ilan-edilsin/

SAĞ ÜSTTE Mustafa Sönmez

“BİR HUKUK DEVLETİNİN TESİSİ İLE BİRLİKTE BİR ORTAK AKIL ÜSTÜNDEN NASIL BİR TÜRKİYE, NASIL BİR BÜYÜME VE BUNDAN KAYNAKLANAN NASIL BİR BÖLGESEL GELİŞME KONUŞULACAK? KAYNAKLARIN BÖLGESEL DAĞILIMININ FORMATI NE OLACAK?”

kadar gidiyor. 1980’de Türkiye dünya ekonomisine açılırken Dünya Bankası’nın önerdiği şeylerden biri İstanbul’u bir küresel kent yapmak, küresel kent olarak parlatmak, konum rantından, İstanbul’un jeopolitiğinden Türkiye’nin daha iyi yararlanmasını sağlamak oldu. Bunun için özellikle İstanbul’da hem altyapı yatırımlarını çoğaltmak hem prestijli yapılar üretmek; böylece dünya sermeyesine İstanbul’u Kafkasya’nın, Orta Doğu’nın, Yakın Asya’nın bir karargâhı hâline getirmek ve çokuluslu şirketlerin bölge yönetimlerinin İstanbul’da açılmasını sağlamak, onlara bu fırsatı vermek bir yol olarak seçildi. Bu, 80’den beri bir fikirdi, hatırlarsınız buna “İstanbul’u satmak” şeklinde bir slogan da bulunmuştu. Ama 80’li ve 90’lı yıllarda, Özal iktidarında ve devamında bunları tam manasıyla sağlamak mümkün olamadı, çünkü bu bir yatırım işi ve yatırım da kaynak işi. Hem 80’li hem 90’lı yıllarda yeterince dış kaynak girişi olmadığı ve özelleştirmeler bu yıllarda yapılamadığı için hedeflense de İstanbul’u bir küresel kente dönüştürme ve bunun gerektirdiği yatırımları yapma AKP’nin iktidar olduğu dönemle mümkün oldu. Tabii AKP’nin tek parti iktidarı olmasının ve ayrıca yerel yönetimi yani İstanbul Belediyesi’ni de yönetiyor olmasının verdiği kolaylık ve avantajları da kullanıldı ve çok hızlı, İstanbul odaklı bir inşaat süreci yaşandı. Tabii benzer süreçler Türkiye’nin diğer kentlerinde de yaşandı ama rant İstanbul’da yüksekti, yani İstanbul’un öteden beri yüksek olan rantı bu yatırımlarla katlandı ve yatırımlar ağırlıkla İstanbul’da toplandı. İstanbul bu anlamda bir hegemon kent olurken Anadolu’da da tam bir altüst oluş yaşanmadı. Aslında bu on küsur yıl iç pazara dönük bir birikim süreci olduğu için bölgesel eşitsizliklerin olduğu, iç göçlerin devasa boyutlarda yaşandığı bir süreç olmadı. Kentler kendi yağlarında kavrulabilen bir dönem yaşadılar. İç pazara dönük büyüme genel olarak bütün bölgelere iyi kötü bir istihdam, bir kamu yatırımı sağlar ve buralarda ana odakta, İstanbul’da vücut bulan inşaat odaklı büyüme dalga dalga diğer kentleri de harekete geçirir. İnşaat sektörünün özelliğidir bu; ileri geri bağlantılarıyla birçok sektörü, imalat ve hizmetler sektörünü harekete geçirir. Bu Anadolu’ya da belirli ölçülerde bir rüzgâr oldu. Ayrıca AKP iktidarı siyaseten büyüme yerini güçlendirmek için İstanbul odaklı büyümeden kaynakları vergileri, dış dünyadan gelen kaynakları da kullanarak Anadolu’da da belli yatırımları eksik etmedi. Anadolu’da özelleştirmelere gitti. Bunları yöresel bir takım, özellikle partiye yakın firmalara, gruplara verdi ve teşvik etti bu süreçte. Dolayısıyla İstanbul odaklı bir büyüme İstanbul’u rantı ve çekim gücü yüksek bir metropol hâline getirirken, diğer bölgelerde de belli hareketlenmeleri yarattı. Özellikle kitle turizmi olan Akdeniz ve Ege’de yatırımlar, özellikle düşük seyreden döviz kurunun sağladığı kaynaklarla altyapılar ilerletildi. Enerji yatırımları özel sektör eliyle teşvik edildi. Bütün bunların yanı sıra ticaret sektöründe ve Güneydoğu’da yer yer -GAP gibi tarımsal kamusal projelerinin tamamlanmasıyla- belli hareketlilikler bu bölgelerde de yaşandı. Ve tabii eksik olan konut talebini karşılamak üzere, İstanbul kadar olmasa da Anadolu’nun bütün kentlerinde üretim söz konusu oldu. Ama burada süreci belirleyen İstanbul’daki inşaat odaklı, özellikle prestij konutlar ve ticari yapılar oldu.

Bunu 2011-2012’den itibaren adına “mega proje” denilen yatırımlar takip etmeye başladı. İstanbul Havalimanı ile başlayan 3. köprünün eş zamanlı inşa edildiği süreç, Avrasya Tüneli, yeni otoyollar, Osmangazi Köprüsü inşaat odaklı büyümenin devamı, bir üst aşaması olarak sürdü. Buralarda da tabii yine İstanbul odaklı bir mega proje süreci yaşandı. Bunun, kumaş üstüne damlayan yağın etrafa yayılması gibi Marmara Bölgesi’ne etkileri oldu. Bütün bu süreçte sermayenin mekâna yayılmasında, tabii ki, İstanbul odaklı ve İstanbul’un çevre illerini daha çok ihya eden bir büyümeye tanık olduk. Bu belirli bir doyuma ulaştıktan sonra, 2012-2013’lerde bu inşaat yatırımları yavaş yavaş diğer büyük metropollere yönelme şeklinde tezahür etti. İstanbul’da zaten belli bir tempo ile devam ederken İzmir odaklı bir inşa süreci ortaya çıkmaya başladı. Muhtelif marka konut üreticisi dedikleri firmalar İzmir’de aynı dokuda üretime geçtiler. İzmir daha çok göç alan bir metropol durumuna geldi. Bunları daha sonra dilerseniz konuşuruz.

Buraya kadar özetlersek: İstanbul odaklı bir inşaatla büyüme ve bunun mekâna yansıması. Tabii İstanbul’un tarihi ve kültürel dokusuna büyük zarar veren bir büyüme, çünkü burada inanılmaz bir ihtiras ve iştahla İstanbul arsası, toprağı kullanıldı. İstanbul’un kuzeyini, çevre planında kırmızı çizgi ile işaretlenen sınırı öteye taşıyarak

havaalanı ve köprü ile beraber Kuzey Ormanları'nı yağmalamak şeklinde tezahür eden bir büyüme. Yer yer hem Tarihi Yarımada'da hem daha eski mekânlarda büyük bir tahribatı ortaya çıkaran, İstanbul'un sadece Avrupa değil daha sonra Anadolu yakasını betonlaştıran, taşlaştıran bir dönem yaşandı. İstanbul'un bu anlamda kent dokusu geri getirilemeyecek ölçüde büyük tahribata uğradı. Fakat tabii her şeyin olduğu gibi bunun da bir sonu vardı. İnşaat odaklı büyüme, son tahlilde döviz tüketen ama döviz yaratmayan bir büyüme. Küresel kriz ve bununla birlikte geniş para politikaları oldu ve Türkiye bundan yine yararlandı. Ama sonunda dışarıdan rahatça gelmekte olan dış kaynak; bir noktadan sonra dünyadaki konjonktür değişmesi, toparlanma yaşanması ve faizlerin artırılmasıyla birlikte Türkiye aldığı dış borçları çevirmede, yeni dış kaynak çekmede güçlükler yaşamaya başladı. Yaklaşık on küsur sene 1,5-2 TL'nin altında seyreden dolar kurunun hızla 4-6 TL'lere çıkması ile beraber bir türbülans yaşamaya başladı. Bu inşaat odaklı büyümenin artık sonuna gelinmişti. Biz özellikle 2018'den itibaren bu ağır türbülansı Türkiye genelinde yaşıyoruz. Bu türbülansla beraber inşaat odaklı büyümeden de vazgeçildi ve bu sıralarda yeni bir model akıllarına geldi ve bu ağır yüksek enflasyon ile siyasi ve ekonomik güvensizlik ortamında ihracata dönük bir sanayileşme modeline sevdalandı hükümet. Çok çalışabilir, işleyebilir bir model değil ama böyle bir serüvenle devam ediliyor. Son iki senedir ekonomi eskisi gibi büyümedi. Bu sene istisnai çeşitli arızaları berberinde getiren bir büyüme söz konusu ama bunun da sürdürülebilirliği çok mümkün görünmüyor.

Geldiğimiz yer itibariyle Türkiye bir kavşakta ve bu yaşanmakta olan sürecin aşılması bir politik müdahale, yani bir seçim gerektiriyor. Bu iktidarın bu sermaye birikimi sürecini ayağa kaldırabilmesi, yürütebilmesi mümkün görünmüyor. Bu yüksek enflasyon şeklinde tezahür eden krizi aşabilecek bir güven birikimi de yok, bunu da tüketmiş durumda. Bu anlamda Türkiye'yi bir erken seçim ile bir yeni başlangıç bekliyor. Bu yeni başlangıçla birlikte Türkiye'de hem siyaseten hem de bir ekonomik paradigma değişikliği kaçınılmaz, buna Türkiye gitmek durumunda. Daha güvenilir bir hukuk devletinin tesisi ile birlikte bir ortak akıl üstünden nasıl bir Türkiye, nasıl bir büyüme ve bundan kaynaklanan nasıl bir bölgesel gelişme konuşulacak? Kaynakların bölgesel dağılımının formatı ne olacak? Buradan ortaya çıkacak harekette de aşağı yukarı her bölge bir rol almak isteyecek ya da merkez belki yeni roller dağıtacak. Burada merkezin olduğu kadar yerelin inisiyatif alması hâlinde, hem bölgesel eşitsizlikleri azaltan hem bölgelerin potansiyel imkânlarını kullanmalarına olanak tanıyan daha adil ve yeni bir bölgesel büyüme, gelişme formatı, yol haritası üretilebilir ve bu hayata geçirilebilir. Böyle bir eşikteyiz. Teşekkür ederim.

S.G. Hocam çok teşekkürler, çok güzel oldu.

Konuyu getirdiğiniz noktada, şimdi Hasan Bey'den şöyle bir konuşma isteyeyim bunun arkasından. Belli ki kavşak noktasına gelindi ve yeni bir tercih yapılacak ancak bu arada İzmir'e bir yüklenme oldu. İstanbul ile olan ilişkisini güçlendirmek için iki tane yol ile bağladılar. "3,5 saat İzmir" sloganlaştırıldı. İzmir'deki mekânsal üretim, Çeşme projesi veya kent merkezindeki yeni yığılmalar ile birlikte pompalandı. Halbuki ben konuşmadan önce rakamlara baktığımda, kentin istendiği gibi büyümediğini gördüm. Talep açısından nüfus büyümesi oranını anlamak için göç istatistiklerine baktığımda; 2007-2008 yıllarında 7'lerde olan net göç hızını 3,4 seviyesinde görüyorum. Yani nüfus doğurganlık oranı ile net göç hızı azalmış ve nüfus artış hızı düşmüş durumda. İnanılmaz bir inşaat faaliyeti var.

Hasan Bey'i konuşmasında özellikle oraya götürmek istiyorum. Birlikte çalıştığımız zaman da çok tartıştık. İzmir Yeni Kent Merkezi gelişiyor ve orada inanılmaz miktarlarda döşeme alanları üretiliyor. İzmir'de böyle bir talebin olduğunu düşünmüyorum. Muhtemelen başka kanallarda bunlar el değiştiriyor, alınıp satılıyor. Ne olacak bu böyle peki? Yani bu kadar üretilen döşeme alanı, bu kadar İstanbul pompalanması, bu kadar turizm veya

konut eksenli yatırım sonuçta ne olacak? Hem Mustafa Hoca'nın çizdiği çerçeveden bakarak hem de İzmir'in içinde neler olup bitebileceğine ilişkin bakalım Hasan Bey neler söyleyecek. Buyurun Hasan Bey.

Hasan Topal: Mustafa Hoca'nın çizdiği genel iktisadi ve politik çerçevenin bir yansıması olarak günümüzde, sizin sorunuz olan İzmir'e bakıldığında, doğrusu çok ilginç tespitler yapmak mümkün. Bu değerlendirmeleri yapmadan önce bir konuyu ben de tekrar etmek istiyorum, çünkü arkasından söyleyeceklerim doğrudan onunla ilgili olacak. Hepimiz biliriz, genel bir söylem vardır; iktisadi durum, ideolojik ve politik konumlanma ile mekân arasında doğrudan bir ilişki vardır. Ve doğrusu mekânı belirleyen ve tanımlayan da bu ideolojik, politik ve iktisadi ilişkinin yansımalarıdır. Böyle bakıldığında bütün göstergelere rağmen, İzmir'deki yansımalar ekseninde değerlendirildiğinde, ülkemizdeki inşaat eksenli ekonomik modelin henüz sönümlendiğini söylemek mümkün değil. Belki İstanbul'da böyle bir genel çerçeve söylenebilir ama İzmir ve kıyı bölgelerinde aksine bir gelişmenin olduğunu söyleyeceğim. Burada, bahsettiğimiz çok miktardaki döşeme üretimi herhangi bir ihtiyaca, gereksinime, analitik çalışmaya dayanmıyor ve sadece farklı otoriter uygulamaların yansımaları olarak yapılıyor. Ama siz de söylediniz, bölgeyi ve şehri, kıyıyı etkileyecek çok büyük mega yatırımların, projelerin olduğunu biliyoruz. Söylediğiniz gibi otoyolların İzmir'e erişimi, İzmir içindeki körfez köprüsü meseleleri;

afetlere karşı ve yaşamın gerekleri için daha nitelikli hâle gelmesine yönelik olarak bir dizi ihtiyacın olduğu söylenebilir. Şu anda İzmir'de Bayraklı sırtlarında, Karabağlar'da, Selçuk'ta, başka ilçelerde binlerce toplu konut üretiliyor. Ancak bunların hepsi birdenbire konumlandırılan, spesifik olarak Bakanlığın kendi onayladığı çevre düzeni planlarının önerinde yer almayan, üst kararlarla geliştirilen bir modelin uygulamaları. Buradan hareketle, İzmir'in bunu nasıl karşılayacağı konusunda, bunun iktisadi döngüsünün nasıl finanse edileceği meselesinde çok farklı ilişkilerin olduğunu söylemek mümkün. Elimde sayısal bazı göstereler olmamakla birlikte, "rezidans" kavramının

"İZMİR'E ÖNERİLEN VE ÜST KARARLARLA UYGULANAN MEGA PROJELER, ASLINDA KENTİN GEREKSİNİMLERİ İÇİN DEĞİL; YÜRÜRLÜKTEKİ PLANLARDA YER ALMAYAN, TAMAMIYLA YENİ (...) KARARLARLA ÜRETİLİYORLAR"

kentin batısında, kuzeyinde ve biraz da güney batısındaki turizm alan ve merkezlerindeki devasa büyüklükteki, yaklaşık 20.000 hektar Dikili'de, 30.000 hektar Çeşme'de, benzeri yakınlıkta Pamucak kıyı bandında öngörülen turizm gelişmeleri... Spesifik olarak herhangi bir analitik bulguya, gereksinime ve sayısal çalışmaya dayanmayan toplu konut üretimleri var, ki buna bazen belki doğal afetler de aracılık ediyor. Örneğin, İzmir'de son yaşanan deprem sonucunda Bayraklı sırtlarında, (bizim geçmiş dönemden bu yana "İzmir'in yeşil kuşağı" olarak tanımladığımız ve bu kentin ne pahası olursa olsun gözbebeği gibi korunması gerektiğini söylediğimiz) yeşil kuşağın neredeyse kalbinde, Atatürk Ormanı ile bütünleşen bölümünde deprem mağdurları için konutlar üretiliyor. Başta söylemeye çalıştığım gibi, bütün bunların bir sayısal ve analitik bir gereksinime dayandığını söylemek mümkün değil. Genel olarak Türkiye'de, bütün şehirlerimiz için geçerli olmak üzere, nitelikli konuta ihtiyaç olduğunu söylemek olası. Yapı stokumuzun bugünkü durumunda, pazarlanmasında özellikle yabancı sermayenin girişimi olduğunu biliyorum ve izliyorum. Bu tür rezidansların Körfez ülkeleri yurttaşlarının, belki Orta Doğu'nun varsıl kesimlerinin tercihleri olduğunu gözlüyorum. Nasıl Karadeniz Bölgesinde bir yayılma söz konusuysa, Ege Bölgesinde de böyle bir yayılma olduğunu söylemek mümkün. Bunun sayısal karşılığı gerçekten üretileni sönümlendirebilecek düzeyde mi, bu büyük bir tartışma konusu. Diğer yandan bakıldığında Çeşme projesine şehirsel alan cinsinden büyüklüklerle bakıldığında -gerekçeleri çok konuşuldu, tekrar etmeyeceğim ama- 100.000 kişilik bir istihdamdan bahsedildiğini söylemeliyim. Yaklaşık bir çarpanla değerlendirdiğimizde, yaklaşık 300.000 kişilik bir kent kuruluyor demektir o bölgede. Projenin ne kadarı İzmir'den ne kadarı çevresinden hizmet alacak çok belirgin değil ama çevresindeki alanı bu büyüklükte etkileyeceğini düşünmek mümkün. Bütün bunların; otoyolların o alanlara erişmesi, Körfez geçişi ile bütünleşmesi, kuzeyden güneye tüm bu alanların turizm gelişme planı kapsamında öngörülmesi ile birlikte bakıldığında, hâlâ çok baskın bir şekilde inşaat odaklı ekonomi politikasının bu kente yansımakta olduğunu söyleyebiliriz. Hatta bazı spesifik örnekler üzerinden şu yorumu yapmak mümkün: Bugünkü yasal araçlar olan planlama mevzuatı, imar mevzuatı değerleri ile karşı çıkılan ve pek çoğu yargıdan iptal edilen bu tür projeler bile, ülkedeki hukuk krizi ile defalarca ve defalarca yeniden onaylanarak, artık mahkemelerin erişemediği bir sürecin sonunda karşımıza bitmiş hâlde çıkabiliyor. Kentin genel gelişimine bakıldığında bütün problem alanlarında aşağı yukarı 2010'lardan bu yana, hiçbir şey yargı yoluyla önlenemez hâle geldi. Mavişehir'den Alsancak Planlarına, bahsettiğim toplu konut alanlarına ve bütün bunların kökenine bakıldığında; ilk başta çerçevesi tanımlanan neoliberal küresel düzenin ülkemizde daha çok inşaat odaklı olduğunu tekrar vurgulamak gerek. Tabii şunu da söylemek gerekir ki inşaat önemli sayıda, yaklaşık 450 kalem imalatı destekleyen bir sektör. Buna bütün sanayi üretimleri dahil.

Burada negatif bir yorum yapmaktan ziyade, bizim sorunumuzun bütün bu programın bir plan bütünlüğünde yönetilememesi olduğunu baskın şekilde ortaya koymamız gerekiyor. Orada da hep bilinen ve yaklaşık son çeyrek yüzyılda da artarak devam eden bu çok parçalı, çok otoriteli planlama yapısının mekâna yansımasının ip uçlarını ve sonuçlarını görüyoruz. Her kurum bu kentte plan onaylayıp yatırım yapmak üzere hedef belirliyor. Yollardan, turizm ve toplu konut alanlarından, sanayi bölgelerinden bahsettik. Bütün bunların plan bütünlüğünü gözetmeksizin, sektörel ve mekânsal olarak özellikle günümüzde çok ihtiyaç duyulan -İzmir'in daha da çok ihtiyaç duyduğu- doğa ve kaynak temelli bir şehirleşme yaklaşımının çok uzağındaki gelişmeler olduğunu söylemek mümkün. Bugün kuraklığın yaşandığını ve buna bağlı olarak su kıtlığının hat safhaya varacağını bütün bilim otoriteleri söylerken, birdenbire Çeşme gibi zaten su potansiyelinin çok az olduğu bir yarımadada müthiş su kullanacak 30.000 hektarlık bir turizm alanını geliştiren bir yapıdan bahsediliyor.

Aynı şekilde konut projeleri ve üst projeler için de benzer şeyleri söylemek mümkün.

Bütün bunların bir araya gelmesinin sonucunda, İzmir'in geleceğine dair sağlıklı çıkarımlar yapabilmek çok kolay değil, hatta bence mucize olur. 2000'li yıllarda (Sezai Hoca'nın bahsettiği) İzmir planlarını yaparken; İzmir'in temel problemi nereye ve nasıl büyüyeceği olarak değil, bu mevcut yapılaşmış alanında nasıl daha nitelikli, yaşam kalitesi güçlü bir şehir olacağı sorusuyla ortaya konmuştu. Bu temel tespitle parçacıl, otoriter ve hukuk krizi ile bütünleşmiş mekânsal gelişmenin, sıralanan projelerin uzaktan yakından bir ilgisi yok.

Başka bir büyük problemle daha karşı karşıyayız. Bugüne kadar (meslek çevreleri ve doğrusu akademi de belki biraz konunun içindeydi) biz hep doğal afetlere karşı riskli olan şehir parçalarını gecekondu bölgeleri olarak tanımlardık. Ama son depremler, sel baskınları ve yağışlar ortaya koydu ki ruhsatlı, planlı ve izinli yapılar bunlardan daha çok zarar görmeye başladı. Şehirlerimizde böylesine bir boyut daha ortaya çıktı ve nasıl ele alınacağı, sürdürüleceği, dönüştürüleceği tartışılması gereken, devasa bir problem hâline geldi. Mesela bir dönem, istatistiklere göre Türkiye'de yüzde 60'ı yapı barışı belgeleriyle geliştirilmiş 21 milyon konut vardı. Bunların iyileştirilmesi konuşulurken bir anda yüze 60'lık sayı 80'lere doğru tırmandı. 2000 yılından önce yapılan tüm yapılar mevzuat karşısında riskli görünüyor şu anda. Bu aslında hiçbir ülkenin kolayca baş edebileceği bir sayısal mesele değil. Yapı sayısı olarak baktığımızda, İstanbul, İzmir, büyük kentlerimizin aşağı yukarı hepsi için bu yorumu yapmak mümkün.

Bunları olumsuzluklar olarak sıraladığımızda, başta Mustafa Bey'in çerçevesini çizdiği iktisadi ve siyasi programla doğrudan bir ilişki ortaya çıkıyor. Bu doğrudan ilişkinin yansımasını denetleyebilecek araçlarımız elimizde. İki temel aracımız var: Mevzuat, hukuk ve planlama kavramları. Yaşadığımız süreçte asıl bunlar kriz içerisine düşürülmüş kavramlar. Planlama, hukuk, iktisadi durum kriz içerisinde, siyaset zaten demokratik krizle bütünleşmiş durumda. Bu kadar kriz içerisindeki bir durumdan, sağlıklı bir gelecek tahayyül etmek veya sağlıklı gelecek kestirimi yapmak ancak mucizelere kalmıştır, diye düşünüyorum. Mesela benim şu anda yaşadığım çevrede imar planlarında yer almayan üç tane özel okul var. Mahkemeler iptal etmiş, plandaki işlevi farklı ama insanlar bir şekilde onları kullanıyorlar. Şehirde birçok işlev artık bu hâle gelmiş durumda, iş yerlerinin çoğu benzer durumda. Bir ikinci büyük problem şu ki -meslek çevreleri ve akademik dünya çok üzerinde durmasa da- imar yönetmelikleri, imar planı kararlarını değiştiriyor Türkiye'de. Mesela, yeni kent merkezinde yapılan yapılara baktığımızda, yapıların yüzde 99'u yönetmeliklerin kararlarıyla planların öngördüğü değerlerin çok ötesine geçiyor. Yönetmelikler imar planlarının öngördüğü yol genişliği-yapı yüksekliği ilişkisini doğrudan bozdu. Sistem öylesine kriz hâline gelmiş ki, hiç kimsenin de sesi çıkmıyor. Bunu şöyle egzajere etmek mümkün: Çin Seddi dediğimiz Kordon'da deprem riski nedeniyle bina yıkım süreci başladı. Çin Seddi yakın bir zamanda, yoğunluk olarak olmasa bile kütle yoğunluğu olarak, 1-2 kat daha yükselecek. Peki şehir nasıl nefes alacak? Nasıl hava alacak? Nasıl mikroklimasını sürdürecek?

Doğrusunu isterseniz, İzmir'in geleceği dediğimizde; bütün sorun alanlarını tek tek analiz etmeksizin ve bu tavra karşı bir analitik öneriler dizini ya da yaklaşımlar, stratejiler öngörmeksizin bir yorum yapmak, çıkarımda bulunmak çok kolay değil, diye düşünüyorum. Bunun yanında Mustafa Bey üç değişkenden bahsetti, inşaat ekonomisinin yeni bir macera olarak neredeyse ihracata dönük sanayi gelişme politikalarına döndürüldüğünü söyledi. Bunun, ancak yeniden bölgesel kaynaklara dayalı bir şehirleşme yaklaşımı gibi temel stratejik bir tavırla karşılanabileceğini düşünüyorum. Aksi takdirde semtlerin, bölgelerin ve üst kurumların kararları ölçeğinde; İzmir'in geleceğini hiç iç açıcı görmüyorum. Başka ifadeyle yaşanabilir, yaşam kalitesi yüksek; doğasıyla, tarihsel, kültürel mirasıyla, çevre değerleriyle ve hatta suyuyla, körfeziyle barışık bir İzmir'den giderek bahsedemeyeceğimizi düşünüyorum. Örneğin, körfez geçişi tartışmalarına birkaç noktada katılmıştım. Anımsayacaksınızdır projede köprü ayakları ve ortasında bir ada öneriliyordu ve bütün bu inşai elemanlar körfez deniz dibi akıntıları önünde engel olacak mı dediğimizde, evet deniyor, ancak yine de köprü öneriliyor. Böylesine bir aymazlık, akıldışılık, bilimdışılık, hukukdışılık içinde bütün projeler hayata geçirilme sürecine evriliyor.

Sezai Hoca'nın İzmir'in durumu bağlamındaki sorusuna dönersek; doğrusu üst karar olarak inşaat yatırımlarını özendiren eksen, İzmir'deki mekânsal saçaklanmayı ve şehir içinde mevcut doku içindeki yeniden parçalanıp üretilmeyi tetikleyen bir öge hâline geldi. Deprem, sel baskını, yangın gibi doğal olayların da buna meşruiyet zemini hazırladığını söyleyebiliriz. Örneğin iktidar Bayraklı sırtlarında, Atatürk Ormanı'nın bir bölümünde ve ağaçlandırma alanı olan yeşil kuşak içinde 3000 deprem konutu

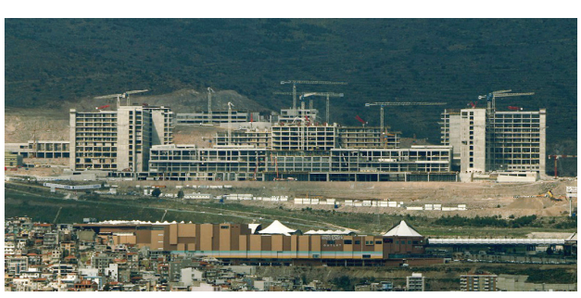

SOLDA İzmir Şehir Hastanesi görseli: https://www.yurtgazetesi.com.tr/guncel/akpnin-bitmeyen-hastanesi-izmir-sehir-efsanesi-h169651.html51

İzmir Körfez Geçiş Projesi (erişim: 17.12.2021) https://www.izgazete.net/cevre/izmir-icin-hukuk-zaferi-korfez-projesi-ced-olumlu-karari-iptal-edildi-h31112.html

SOL ÜSTTE Hasan Topal

ÜSTTE Semahat Özdemir

"HEM PLANLAMADA HEM DİĞER BİLİM VE EYLEM ALANLARINDA ÖNCELİKLİ MESELENİN İKLİM KRİZİ ODAKLI OLMASI GEREKTİĞİNİ DÜŞÜNÜYORUM. BUNU EN ÜST ŞEMSİYEYE KOYDUĞUMUZ ZAMAN NASIL BİR PLANLAMA OLACAĞI SORUSU SORULABİLİR"

yapmayı bir başarı olarak sununca yerel politik aktörler de ada bazında kentsel dönüşüm uygulamalarında bütün ilçelerde yüzde 30 yoğunluk artışı öneriyor. Bunu hangi planın, kentsel, kültürel, şehirsel altyapı değerlerinin karşılayacağına dair kimsenin bir derdi, kaygısı, anlayışı yok. İktidara muhalif partilerin olduğu belediyelerden bahsediyorum şu anda. Bütün bunlar bir araya geldiğinde şehrin geleceğine dair çıkarımlarda bulunmak, bir şeyler söylemek pek kolay değil.

Yine de buradan geriye dönüp bu kentin mevcut plan kararlarının (en azından belli alanlarda) gözden geçirilmesine ve buralardaki eksiklerin, zaman içindeki yetersizliklerin tamamlanmasına yönelik önermelerle ve ancak genelgeçer söylemlerin ötesinde bir stratejik duruş ile bunların karşısına çıkılabileceğini düşünüyorum. Biz belediyede görevdeyken belediye başkanları mahalleleri dolaştığında en büyük konu, bize ne zaman imar gelecek talebiydi. Sezai Hocam hatırlarsınız, plan tartışmaları sırasında bütün ilçe belediyeleri ve meclisleri gelip alanların ne kadar büyütülüp büyütülmediğini tartışırlardı. Mevcut alanların ne olacağı konusunun ötesine geçen bir beklenti vardı. Bir yandan da bu durumu belki toplumumuzda biraz çifte standartlı ve bencilce ekonomi politikalarının ürettiği bir sonuç olarak yorumlayabiliriz. İnsanlar hâlâ inşaatı, yatırımı, gayrimenkulü bir ekonomik güvence olarak görüyorlar, belki bunların beklentisini planla hedefliyorlar. Ama bütün bunların iyi bir gelecek, sağlıklı ve yaşanabilir bir kent ortaya koymasının ben giderek olanaksız hâle geldiğini düşünüyorum. Çünkü bütün bunların restorasyonu da çok kolay değil. Bayraklı sırtlarında yapılan konutların altyapı üretimi korkunç maliyetli, belki inşaat maliyetlerinin çok ötesinde altyapı maliyetleri gerektiren bir bölge seçimi yapıldı.

Sonuçta İzmir'e önerilen ve üst kararlarla uygulanan mega projeler, aslında kentin gereksinimleri için değil; yürürlükteki planlarda yer almayan, tamamıyla yeni (spesifik olarak bir kısmı seçim politikasının vaatleri, bir kısmı sermaye çevrelerinin kendi istekleri olan) kararlarla üretiliyorlar. Örneğin Çeşme projesi kapsamında Çeşme'nin diğer bölgelerinde ne kadar arazi el değiştirdiği bilgisi elimizde yok. Bu tüm turizm ve konut bölgeleri için geçerli. Bütün bunları bir araya getirdiğimizde, bu kentin geleceğine dair iyi, güzel şeyler söyleyemeyeceğimi belirtmeliyim. Bunların tamamı, neredeyse kent planlarının hiçbir ölçeğinde yer almayan ve üst karar olarak kondukları zaman da çevredeki gelişmeyi nasıl değiştireceklerine ilişkin bir kaygı da taşımayan gelişmeler olunca doğrusu şehir için biraz daha karamsar bir bakışım olduğunu söylemem gerek. Teşekkür ediyorum.

S.G. Çok teşekkür ediyorum. Birinci parçadaki çerçeveye uygun olarak inşaat meselesini sizin aracılığınızla detaylandırmış olduk.

Şimdi, Semahat Hoca'dan şöyle bir konuşma isteyelim. Bütün bunlar karşısında hâlâ büyük umutlar beslediğimiz, gönül verdiğimiz planlama kurumunun bu kadar sessiz kalması mümkün değil. Her ne kadar yerel yönetimlerin yetkileri daraltılmak istense de Türkiye'de kararların giderek artan bir şekilde merkezileştiğini görsek de önünde sonunda planlama kurumunun buna bir yanıt vermesi gerekecektir. Bu kadar sessiz ve suskun kalması beklenemez. Nasıl bir çıkış bulabiliriz? Acaba planlamayı 1980 öncesi olduğu gibi daha merkezi ve katı bir şekle sokarak mı, yoksa tam tersine daha demokratik, açık, şeffaf bir hâle sokarak mı? Sağlıklı kararların verildiği ve sağlıkla uygulandığı ama hiçbir şekilde kapısını açıp hiç kimsenin içine giremediği planlama süreçleri de yaşadık 80 öncesinde. Sen hepimizden daha iyi biliyorsun, Ankara Nazım Plan bürosunun nasıl çalıştığını ve kararların merkezden alınıp harfiyen uygulandığını. Ama günümüzde demokratik açılımların daha çok konuşulduğu, demokratik planlama süreçlerinin sanki daha başarılı olacakmış gibi sunulduğu bir dönemde acaba nasıl bir çıkışla gelecekte İzmir planlarına sahip çıkarız ve geleceği daha iyi planlayabiliriz?

Semahat Özdemir: Çok teşekkür ediyorum. Aslında 2-3-4 Aralık tarihlerinde KBAM (Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Ağı) oturumları vardı. Oradaki ana tema da buydu, buna yakın şeyler konuştuk, tartıştık.

Ben şununla başlamak istiyorum, bir düşünür demiş ki, "umutsuzluk insanlık suçudur" ve planlama geleceğe yön vermelidir. Hele ki biz mesleğine gönül vermiş plancıların umutsuz olma hakkı yok. Dolayısıyla, olmakta olana nasıl müdahale edip yön vermeliyiz? Bunu ortak akılla, deneyimleyerek bulmalıyız. Ben (şu ana kadar konuşulanlarda bir miktar değinildi ama) biraz daha başka bir boyuttan da bakmak istiyorum, o da şu anda dünyanın içinde bulunduğu kriz. İklim krizinden söz ediyorum. İklim krizi dünyayı, insanlığı değiştirecek. İzmir de Türkiye de bundan payını alacak. Bütün meslek insanlarının ve plancıların, iklim krizinin yaşam alanlarımıza, üretim alanlarımıza, doğal alanlara getireceği olumsuz etkilerin ne olacağına kafa yorması gerekiyor. İklim krizi kendi kendine olan bir şey değil. Bir sürü çevre sorunları nedeniyle oluşan bir şey. Ama sonuçları bugün var olan

eşitsizlikleri daha da keskinleştirecek, doğal afetleri daha da artıracak boyutta olacak. Hem planlamada hem diğer bilim ve eylem alanlarında öncelikli meselenin iklim krizi odaklı olması gerektiğini düşünüyorum. Bunu en üst şemsiyeye koyduğumuz zaman nasıl bir planlama olacağı sorusu sorulabilir. Ben, dediğin gibi, Ankara Nazım Plan Bürosu deneyimini yaşamış bir insanım. Orada planlamalar kapalı kapılar ardında yapılırdı ama çok derin araştırmalar, anketler yapılırdı ve analize temel oluşturacak parsel bazında bilgiler toplanmıştı, anketler yapılmıştı. Yetki merkezi yönetimdeydi ama düşünün ki Batıkent gibi 300.000 kişilik bir kent planlanırken kurumlar arasında müthiş bir eşgüdüm vardı: İmar İskan Bakanlığı, Ankara Nazım Plan Bürosu, İller Bankası, Arsa Ofisi, giderek Kent-Koop, Kooperatifler Birliği ve bu kurumların aktörleri, teknokratları arasında o ortak amaca ulaşmaya dönük müthiş bir kurumlararası eşgüdüm ve inanç birliği vardı. Bu olmasaydı zaten Batıkent olamazdı. O bir modeldi, çok şey öğrendik.

KBAM'da da dile getirdim, Türkiye'nin planlama pratiği deneyimi ve birikimi hiç yabana atılır bir düzeyde değil. Biz, olumlu ve olumsuz yanlarıyla birçok şeyi deneyimledik. Ama bugün geldiğimiz noktada yerelin bilgisine, yerelin gerçekliğine, yerelin katılımına ihtiyacımız var. Ne adına? İklim krizi dediğimiz süreçle başa çıkabilmek için doğanın döngülerini o yerelde çok iyi kavramamız gerekiyor. Bunu da çok disiplinli uzmanlıklarla, çok disiplinli olarak yapabiliriz. Biz bunu İzmir'de havzalar çalışmasında deneyimledik. Çok farklı uzmanlıklardan bir araya gelen akademiden insanlar, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Kalkınma Ajansı çalışanları ile birlikte, örneğin Küçük Menderes Havzasını anlamaya çalıştık. Onun değerlerini anlamaya, sorunlarını ve boyutlarını kavramaya çalıştık; bu ekosistem bütünlüğü içinde yer alan yerleşmelerin fiziki gelişimini, oradaki üretim süreçlerini, sanayi, tarım, eğitim, turizm vs. kavramaya çalıştık. Şimdi eğer iklim krizi meselesini tepeye şemsiye olarak koyuyorsak, planlama ekosistem bütünlüğü içindeki doğal döngüleri anlamaya çalışmak durumunda. Sadece fiziki plan yapmakla yetinemeyiz. Toprak, su, hava döngüsünü sağlıklı bir şekilde mümkün kılacak araçları geliştirmek durumundayız. Bunu tek başımıza yapamayız. Çok disiplinli olarak, farklı uzmanlıkların bilgisiyle ve kurumların eşgüdümüyle yapabiliriz.

İzmir'e bu anlamda baktığımızda, İzmir kent bölgesi Gediz, Bakırçay, Küçük Menderes havzalarının içinde yer alıyor. Ama biz Aliağa'yı Bakırçay havzasından, Torbalı'yı Küçük Menderes havzasından ayrı planlayamayız. İklim değişikliğiyle başa çıkmanın yolu, ekosistem bütünlüklerini, döngülerini tehdit eden bu süreçleri ortadan kaldırmaya yönelik olmalı. Daha somut anlatayım: Küçükmenderes havzası, İzmir'in il sınırları içinde çok büyük bir kısmı kalan, nadir havzalardan biri. Diğer havzalar birçok ili kapsıyor. Dünyada bu noktada entegre havza yönetim planları düzeyinde çalışılıyor. Entegre havza yönetim planları ile havza içinde kalan alan uyum içinde olmak durumunda. Ve bu entegre havza yönetim planları çalışmaları içerisinde plancılarla birlikte ziraat mühendisleri, yerel yönetimler, valilikler, merkezi yönetimin yatırımcı kuruluşları da olmalı. Havzaların içindeki kirletici unsurları yok etmeye yönelik eylemler, stratejiler ve bunlarla uyumlu bir şekilde fiziki planlar geliştirilmeli. İklim krizi meselesi İzmir'in geleceğinin tartışılması bağlamında asla dışarıda bırakılmaması gereken bir konu. Çünkü şunu çok iyi biliyoruz ki (Türkiye'nin diğer havzaları için de aynı şey söz konusu) bizim toprağımız kullanılan kimyasallar, ilaçlar, gübreler nedeniyle kirleniyor. Yağmur ile kirlenen toprak yeraltına süzülüyor, yeraltı suyu kirleniyor. Kontrolsüz açılan kuyular nedeniyle yeraltı suyu giderek daha derine gidiyor. Hayvansal üretimde Küçük Menderes ovasındaki yüzlerce hayvan damında hiçbir altyapı olmaksızın büyükbaş besicilik yapılıyor, çok güzel paralar kazanılıyor, üretim yapılıyor, kooperatifleşme var. Ama o hayvanların dışkılarıyla toprağa ve oradan yeraltı sularına geçen nitrat, geri döndürülemez bir kirlilik yaratıyor. Toparlayacak olursam, bitkisel ve hayvansal üretim ile sanayi; suları, havayı ve toprağı kirletiyor, konut alanlarımız ve onların üretim süreçleri ısı etkisi yaratıyor. Dolayısıyla iklim krizine neden olan bütün bu süreçlerle baş etme yollarını bulmak zorundayız. Bunu da yerelde diğer aktörlerle, topluluklarla, kurumlarla eşgüdüm içinde yapmak durumundayız.

Hasan Bey çok doğru noktalara değindi, söylediği süreçlere hepimiz tanık oluyoruz. Ama bunlarla başa çıkmanın yolunun, yerel toplulukların o yerleşmelerin doğasına, kültürüne, tarihine aykırı gelişmeleri durdurabilmek için bir arada mücadele etmesiyle mümkün olacağını düşünüyorum. Bunun için de planlamanın rolü, yerelin bilgisine ulaşmak, yerelin bilgisini yerel halk ile birlikte üretmek, yerelin geleceğine dair tartışmaları topluluklarla, sivil toplum kuruluşlarıyla, yerel yönetimlerle, merkezi yönetimlerin yerel temsilcileriyle tartışmak, ortak akıl oluşturmak, öncelikli sorun alanlarını ve değerleri belirlemek; bu öncelikli sorun alanları ile ilgili değerleri korumaya yönelik öncelikli planlar yapmak, sonuçlarını birlikte göğüslemek. Daha demokratik bir planlama sürecinin artık kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum. Aslında 1960-70 yıllarında planlama yetkisi merkezi yönetimdeydi; fakat Ankara Nazım Plan bürosu Ankara'daydı, İstanbul Nazım Plan Bürosu İstanbul'daydı, İzmir Nazım Plan Bürosu İzmir'deydi. Merkez yönetimin onayı gerekiyordu ama o planlar yerelde üretiyordu.

Umutsuz olma lüksümüz yok, planlamanın zaten ana görevi geleceğe yön vermek. Ama doğa hiçbir zaman insanlık tarafından bu kadar tahrip edilmedi. Dünya 6. büyük kitlesel yok oluş sürecine girmiş. Bu yok oluş sürecinin bundan öncekilerden farkı, hızının daha fazla olması ve insan türünü kapsaması. Çok değil, 50 yıl sonra, 2070 yılında, sıcaklık artışının +3 derece olacağını öngörüyorlar. Bugün 1,5 dereceyi sağlamak için zirveler toplanıyor, ancak yeterince somut adımlar atılamıyor. Hem ülkemizin hem insanlığın bu dönemde planlamaya daha çok ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.

İzmir örneğine daha çok odaklanırsak, İzmir'de çok önemli sektörler olan tarımın, turizmin, sanayinin, hizmetlerin geleceğine dair tartışmalarda tüm bu sektörlerin öncelikle insan sağlığına zararlı olmadan ele alınması gerekli. Tarımsal

SOLDA İzmir Yeni Kent Merkezinde mega projelere örnek
https://www.mahallbomontiizmir.com/ (erişim: 05.01.2022)

üretim bugün büyük ölçüde insan sağlığına zararlı, bu kadar çok kanser vakasının olmasının bir nedeni de kullanılan gübreler ve zirai ilaçlar. Bir diğer boyutu ile, tarımsal üretim ve tarımsal üretimin yapıldığı -adına köy diyelim, kent diyelim- alanlarda insanlar artık üretimden vazgeçme noktasında. İzmir şanslı, hâlâ köylü üretici üretmeye devam ediyor. Ama ürettiği ürün ne kadar insan sağlığına uygun? Üretim süreci ne kadar çevreye zararlı? Bunların gözetilmesi gerekiyor. Katılıyorum, İzmir'in hiç yeni sanayi alanına ihtiyacı yok ama sanayi sektörü İzmir için çok önemlidir, özellikle Manisa bölgesinde. Ben zaten bu alanı İzmir-Manisa sanayi bölgesi olarak düşünürüm. Yeterince organize sanayi bölgesi, küçük sanayi sitesi ve alan var. Ama önemli olan bu alanlarda faaliyetlerin çevreye zarar vermeden, doğal döngülere uyum sağlayabilecek şekilde; geri dönüştürülebilir, sıfır atık süreçlerine evrilmesini sağlamak.

İzmir'in doğasına, kültürüne, çevre değerlerine zarar verebilecek, gündemde olan projelerle ancak yerel topluluklarla, sivil toplum kuruluşlarıyla, yargı süreçleriyle müdahale etmek olası. Bu, imkânsız değil. Bugün birçok topluluk kıyıları, ormanları, tarım alanları, dereleri için mücadele ediyorlar. Kimi kez de kazanıyorlar. Planlamanın ana görevi geleceğe yön vermek ve bu mücadele alanları da onlardan biri, diye düşünüyorum. Bu durum, çok ihtiyacımız olan, İlhan Tekeli Hocamız'ın tabiriyle "demokrasi açığını ortadan kaldırabilecek" süreçlerle mümkün. Yani yerel demokrasiyle, el birliğiyle, güç birliğiyle, ortak akılla mümkün. Ama ben Hasan Hocam'a buradan bakıyorum: Ben umutsuz değilim hocam. Zaman zaman üzücü gelişmeler oluyor ama İzmir özellikle demokrasi kültürü olan, çok farklı kültürleri içinde barındırmış, barındırabilen bir kent, bir bölge. Bunlarla da başa çıkabilir. Ama hepimizin el ele verip diğer uzmanlıklarla, diğer toplumlarla birlikte ve doğaya yüzümüzü dönerek geleceğe yön vermeye çalışmalı ve demokrasi açığını kapatmalıyız. Çok teşekkür ederim.

S.G. Hocam biz çok teşekkür ederiz. Benim de aklıma şu geldi: Az önce nüfuslara baktım neredeyse 20 yıldır İzmir'in merkeziyle periferisi arasındaki nüfus oranı hiç değişmemiş. Yeşil kuşak diye tarif ettiğimiz alanın içinde kalan merkez kentin nüfus ağırlığı sürekli aynı seviyede, yüzde 75'te kalmış. Bu, merkez nüfus ağırlığının aynı şekilde sürdüğü anlamına geliyor; bir saçaklanmanın ya da nüfusun desentralizasyonu da söz konusu değil. Fakat hâlâ aklımın almadığı şey, ne zaman yeni kent merkezi civarından geçsem gördüğüm inanılmaz üretim. Yeni hastaneler yapılıyor, oteller inşa ediliyor, ne olduğunu anlamadığım cam binalar çıkıyor ve onların içerisinde muhtemelen konutlar ve belki altlarında alışveriş merkezleri var. Ve daha da büyük ölçekli projeler geliyor. Yani sadece yeni kent merkezi olarak tarif ettiğimiz Bayraklı ile kalınmayacak, muhtemelen Bornova yönünde büyük kamu arazileri de el değiştirecek ve yeniden yapılanması merkez tarafından gerçekleştirilecek, diye düşünüyorum. Zaten girerek daha çok istediği noktaya istediği gibi elini uzatabilen bir merkezi yönetim var ve (belki yönetim hizmeti açısından değil ama) çok rahatlıkla yerel yönetimin planlamadaki iktidar alanını da daraltıyor. Bir taraftan planlama kurumundan çok şey bekliyoruz, diğer tarafta da giderek merkezileşen bir planlama anlayışı var; planlama iki noktada, merkezde ve büyük şehirlerin merkezlerinde yoğunlaşıyor. Dileriz ki bu tabana yayılır, bu daha demokratik süreçlere açık olur ve daha demokratik bir süreç gerçekleşir. Bir sürü mücadele gerçekleşiyor, çok da ciddi kazanımlar var. Bir tanesini çok canlı yaşıyoruz, İzmir'de 1. Kordon'da şu anda insanlar çok büyük bir mücadelenin neticesinde açık ve yeşil bir alanda zaman geçirebiliyorlar, aksi takdirde oradan altı şeritli bir yol geçecekti. Gezi de öyledir, 1. Kordon'daki mücadele de öyledir. Başka bir örnek de Konak Meydanı'nda yapılmak istenen Galleria alış-veriş merkeziydi. Gerek yargı yoluyla gerek sokak mücadeleleriyle, direnişlerle çok kazanımlar var, tarih böyle. Belki dediğin gibi, planlama da bu mücadeleleri birleştirici, mücadele alanlarını bir araya getirip siyaseti yoğun olmaktan çıkaracak, yaygınlaştıracak bir mekanizma hâline gelecek. Şimdi, aslında epeyce konuştuk ama ben yine de Mustafa Hocam ile başlayarak, ekleyeceğiniz bir şey var mı, diye sormak istiyorum.

M.S. Şimdi çok önemli bir resim büyütmesi yaptı Semahat Hoca iklim krizinden bahsederek. Gerçekten de oradan başlamak, fotoğrafı o kadar büyütmek gerekiyor. Bu artık dünyanın meselesi, dünya böyle bakıyor, bu optikten bakmak zorunda bundan sonra. Meta, kâr ve sermaye üretimine dayanan kapitalizm ve bunun küresel boyuttaki icrası iklim krizi kısıtlaması içinde nasıl yapılacak? Çünkü bu iklim krizi meselesi kendini dayatmadan önce dünyada azgınca bütün coğrafyalara yayıldı. Bütün kürenin en küçük parçasını bile sistemine dahil etti. Öncelikle herkesi yoksullaştırdı, kentlere büyük ölçüde taşıdı; olabilenler potansiyel iş gücü oldu, olamayanlar potansiyel iş gücü bir kenarda duruyorlar. Ve her şeyi metalaştırdı. Eskiden kamusal mal ve hizmet olan her şeyi ticari alana çekti,

eğitimi, sağlığı, kültürü metalaştırdı ve her şeyden para kazanmaya koyuldu. İklim kriziyle beraber bu devasa birikim nasıl devam edecek? İklim krizi ister istemez dönüşüm istiyor ve bu ölçüde bir sermaye birikiminin devamını köstekleyecek bir sorun. Ya iklim krizinin gerektirdiği dönüşümleri yapacaksınız ya da bunu ihmal ederseniz bunun bedelini bütün dünya, bütün insanlık ödeyecek. İklim krizinin gerektirdiği formata girdiğiniz zaman da bu şartlarla, bu meta üretimi ve piyasa kanunlarıyla sermaye birikimini sürdürmek kolay değil. Bu, sonuçta dünyada zorunlu bir kamulaşmayı, kamusallaşmayı getirecek. Yer yer bilinçli müdahaleler de olacak, olmak zorunda. Dolayısıyla piyasa meta üretiminin yerini yavaş yavaş kamusallığa bırakmak zorunda kalacak. Bu kamusallık beraberinde planlamayı getirecek. Yani kamusallıkla beraber planlama, ortak akıl kendisini dayatacak. Bu her yerde böyle olmak durumunda. Bunun illa merkezi katı bir plan olması gerekmiyor. Aşağıdan yukarıya, demokratik, yerelin katıldığı, bütün bileşenlerin karar süreçlerine katıldığı, önceliğin insanlığın asli ihtiyaçlarına verildiği bir yeni üretim modeline, biçimine, ilişkilerine dönüştürme potansiyeli giderek artıyor. Bunu görmek ve buna müdahil olmak gerekiyor. Dolayısıyla bu Türkiye'de de yaşanacak.

Bugün neredeyse 20 yılını geride bırakacağımız hukuksuzluk, her türlü tarihsel, kültürel varlığı yok eden gayri insani süreç bitmek zorunda, bitiyor. Bundan sonra çıkan şey ne, ona bakacağız. Onda da ihmal edemeyeceğimiz şey bu bakış açısı. İsterseniz ihmal edin, dünya bunu size empoze ediyor. Yarın birçok ihraç ürününüzü almayacaklar; diyecekler ki şöyle zehirler içeriyor ürettiğiniz şey, biz yeni normlar belirledik, bu zehirleri içeren ürünleri almıyoruz, tekstil ürünlerinizi almıyoruz, şu tür özelliklerle üretilmiş otomobilinizi almıyoruz. Dünya sizi zorlayacak bir taraftan. Bütün bu belirli şartlarda biz nasıl bir gelecek ve hayat isteriz, tahayyül ederiz ve bunu nasıl planlarız. Bunu piyasa ve kâr, sermaye güdümüyle hareket edenler yapamaz. Onlar orasından burasından kaçarak eski ezberleriyle üretim yapmak isteyecekler. Ve çok fazla devam edemeyecekler. İnsanlığın, toplumların yeniden üretim ihtiyaçları var ve bu ihtiyacı karşılayabilmek için yeni mülkiyet ve onun üzerinden üretim ilişkilerine ihtiyaç var. Önümüze iklim krizinin de dayatmasıyla yeniden kamusallaşma, onun üstünden yeniden demokratik planlama ve bununla beraber hayatı yeni baştan örme ev ödevini koymak zorundayız. Bu aslında insanlar ve insanların kurtuluşu için bir fırsat. Bu fırsatı değerlendirip değerlendirmemek insanlığın elinde, bunu yapamamanın bedeli de barbarlığa sürüklenmek. İnsanlık bunu başarabilir. İnsan dediğimiz varlık yaratıcı, üretici, hele ki ortak akıllarla hareket edince bir sürü şeyin üstesinden gelebilen bir varlık. O anlamda umutlu olalım. Bu hem ülkemizde hem dünyada bundan sonra üstesinden gelinebilecek yeni bir süreç olmalı ve böyle başlayıp böyle devam etmeyiz.

H.T. Öncelikle kuşkusuz ben de çok umutsuz değilim. İnsanlığın, ülkemizin ve şehrimizin de en iyiye, güzele erişeceğini düşünüyorum. Ancak bütün bu olup biten göstergeler ve tablo, çok bedeller ödeyerek erişmek ile daha bilimsel ve akılcı yöntemlerle erişmek arasındaki çelişkiyi yaşadığımızı düşünüyorum. Ben bu olmadan da başarabileceğimizi düşünüyorum. Bütün sıraladığım gerekçeler veya örnekler üzerinden bu yorumu yapmak mümkün. Şimdi küçücük bir iki akıl tutulmasını söylemek istiyorum tabloyu görmek adına. Bu yıl çok büyük orman yangınları yaşadık, örneğin Muğla, Gökova, Bodrum bölgelerinde. Yaklaşık 20.000 hektar ormanı yanan bir bölgede, Milas'ta yangından sonra 700 hektarlık bir kesimde orman kesimine izin verdiler termik santralin kömür çıkarma, rezerv alanı için. Semahat Hoca söylediği için aklıma geldi, mesela Küçük Menderes havzası gerçekten bu kentin, bölgenin, ülkenin müthiş bir üretim, kültür, tarih alanı. Şimdi bu havzanın neredeyse göbeğinde, Selçuk'un girişinde toplu konutlar yapılıyor, CHP milletvekili tarafından Belevi'de de Romanlar için mahalleler kurulmaya çalışılıyor. Bütün bunları düşünerek, bunlar olmaksızın da iyi olana ulaşmak mümkündü, diyorum. Mesela Roman yurttaşlarımızın barınma ve iskân sorunlarını çözmek için Belevi'yi imara, yapılaşmaya açmaya gerek yok, başka araçların üretilmesi mümkün. Muhalefet partisinin bunda yer alması mümkün. Diğer yandan iklim krizi meselesinin müthiş göstergeleri var. Coğrafyamızda göller kuruyor. Gölmarmara Gölü'nde balıkçılık bitmiş, nehirler kurumuş durumda. Orta Anadolu'da Akşehir, Eber Gölleri ve başka yerler etkileniyor, yağış son derece azaldı. Bazı bilim insanları iklim döngüsü diyor buna ve dünyanın belli döngülerinde kurak dönemleri olduğu şeklinde açıklıyorlar ama bilimsel olarak bilinen şu ki, iklim değişikliği insan eliyle hızlandırılmış durumda. Bununla yüzleşeceğiz. Sorun, esas olarak kaynak ve doğa odaklı bir kentsel gelişmeyi ve planlamayı becerip beceremememizle ilgili. Tabii ki umutsuz değilim; demokratik, katılımcı, ortak akla dayanan, değerlerimizi gözeten bir planlama sürecini, özellikle İzmir'in içinde bulunduğu pratik içerisinden baktığımızda, başarmanın mümkün olduğunu düşünüyorum. Fakat buna ilişkin yöntem ve araçlarla ilgili, biraz önce sıralamaya çalıştığım hiyerarşik yapıdaki aktörlerin çok samimi olmadığını düşünüyorum. Tabii ki toplumun onları bugün-yarın, gelecekte, kısa vadede samimiyet çizgisine çekeceğini düşünüyorum. Yerel kaynaklara dayalı ve yerelden hareketle bu sistemin çözüleceği, artık sistemin tıkandığı ve bunun böyle sürdürülemeyeceğine dair Mustafa Bey'in altını çizdiği konu aslında yıllardır konuşulan ve önemli bir konu.

Sonuç olarak şunu vurgulamak isterim, gerçekten ülkemizdeki temel sorunlardan birini aklın ve bilimin bir araya getirilememesi olarak görüyorum ve bazı akıl tutulmalarının bunun önünde önemli bir engel oluşturduğunu düşünüyorum. Tabii ki toplumsal bir araya gelişler, sivil inisiyatifler, toplum katmanları bunu geriletecektir, mutlaka doğru bir noktaya taşıyacaktır. Umarım bu coğrafyaya, topraklara daha fazla fiziksel, mekânsal zararlar verilmeden bu başarılır. Teşekkür ediyorum.

S.Ö. Ben söyleyeceklerimi büyük ölçüde söyledim. Mustafa Hoca da konunun üzerine çok iyi bir çerçeve çizdi. Ben yerelden demokrasiyi güçlendirme, iş birliği, güç birliği, akıl birliği, emek birliği ve planlama diyorum.

Ekolojik Bir Sorunsal: Göç-İklim Adaleti

TMMOB Peyzaj Mimarları Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu

ÜSTTE Çakalburnu Dalyanı, Hüseyin Öztürk

İnsanoğlu tüm dönemlerinde açlık, salgın hastalık ve savaşların yarattığı olumsuzluklar ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında sanayi, ekonomi ve sağlık koşullarında yaşanan iyileşmeler ile bu üç temel sorun belirli ölçülerde durdurulabilmiştir. Bununla birlikte, yine aynı dönemde özellikle sınırları tam olarak çizilemeyen refaha erişme çabası, dolayısıyla tüketim alışkanlıkları ve yaşam tercihleri nedeniyle insanın çevre koşullarında yaptığı değişimler, unutmakta olduğu bu sorunlar ile tekrar mücadelesini zorunlu hâle getirmiştir. Son yıllarda karşı karşıya kaldığımız pandemi koşulları, iklim ve biyoçeşitlilik krizlerinin neden olduğu gıda güvenliği sorunları dolayısıyla açlık tehdidi, su kıtlığı gibi konular ve bunlara bağlı ülkeler arasında gerginliklerin tırmanması, çok büyük ölçekli göç hareketleri gibi unsurlarda bu durumun en açık örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde yeni normal olarak isimlendirilen ancak aslında son derece eski bir tarihe sahip olan bu süreç tüm günümüz toplumlarını değişime zorlayan kriz dönemi olarak tanımlanmalıdır. Bu nedenle ivedi olarak ele alınması ve eyleme geçilmesi gereken bir dönem olarak düşünülmelidir. Bu noktada insan habitatı olarak da ifade edilebilecek olan kentlerin, bu değişim sürecinden en fazla etkilenecek yaşam alanları olması da yadsınamaz bir gerçektir.

Geçmişi İÖ. 3000'li yıllara dayanan İzmir, hem doğal ve kültürel değerleriyle hem de sahip olduğu jeopolitik ve jeostratejik önemle tarih boyunca göç dalgalarına maruz kalmıştır. Tarih boyunca yaşanan göç dalgaları ve kentlileşme hareketleri İzmir'in bugünkü demografik yapısının oluşumunda büyük rol oynamıştır. Günümüze geldiğimizde ise bu durumun çok değişmediği açıkça ortadadır. İzmir Valiliği'nin 2021 yılının ilk yarısında açıkladığı rakamlara göre 200.000 dolayında kayıtlı göçmene ev sahipliği yapan İzmir'de, kayıt dışı göçmen sayısının bu rakamın çok üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Bununla beraber ekonomi, istihdam, pandemi vb. koşulların yarattığı baskı neticesinde 2021 yılının ilk yarısında Türkiye'nin farklı şehirlerinden İzmir'e taşınma oranının bir önceki döneme göre %148 arttığı ve bu ülke içi göç dalgasını %38,9 oranla İstanbul'dan İzmir'e göç edenlerin oluşturduğu yapılan araştırmalarla ortaya koyulmuştur.

Göç sorununun çokça sonucu olduğu söylenebilir. Fakat temelde kentleri olumsuz olarak etkileyen "kontrolsüz nüfus artışı" ve "artan nüfusun kontrol edilememesi" olarak iki ana sonuç üzerinde durulmalıdır. Kontrolsüz nüfus artışının çözümü göçü engellemektir fakat küreselleşen dünyada veya bir başka tabirle uluslararası bütünleşme sürecinde bunu yapmak pek mümkün değildir. Bu durumda yapılması gereken, artan nüfusun kontrol edilmesine yönelik tedbirler almak, yani artan nüfusa yönelik altyapı, üstyapı, ulaşım, sağlık,

eğitim, güvenlik, su, sosyal alan, yeşil alan vb. olanaklarını iyileştirmek ve insanlar için konforlu yaşam alanları yaratmaktır.

Bir başka ilişkili ve önemli başlık ise iklim adaleti kavramıdır. Bu yaklaşım, gelecek olgusu üzerindeki en önemli başlıklardan biri olacak ve bu olgunun kent ölçeğindeki iklim sorunlarının sonuçları arttıkça sosyal adaletsizliklerle birlikte büyüyeceği öngörülmektedir. İklim değişikliğinin etkileri sadece mevcut eşitsiz koşullar sebebiyle farklı kesimlerde farklı deneyimlenecektir. Bu adaletsiz yapılanma önce alt gelir gruplarını etkileyerek ve kendi içinde çıkmaza sürükleyecektir. Mevcut kentleşme modellerinde ve stratejilerinde, iklim faktörüne piyasa temelli, yeni ayrıcalıklar yaratan bir yaklaşımla çözümler aranması anlayışı tehlikesi göz ardı edilmemelidir. Başka bir ifade ile kapitalizmin kentsel mekânlarda iklim krizi maskesi ile ortaya çıkması, mekânsal, sosyal, ekolojik eşitsizliklere farklı bir boyut kazandırmaktan öteye gidemeyecektir. Bu çerçeveden baktığımızda iklime dirençli kentler; sınıf, ırk, toplumsal cinsiyet, engellilik ve yaş gibi pek çok katmanlı sosyal ayrımlara sağır olduğu ölçüde, sadece mevcut kapitalist birikimlerin korunmasına ya da yeniden üretilmesine sebep olacaktır. Bu sebeple iklim adaletinin kente indirilmesi, somutlaştırılması gelecek için önemli bir konudur.

İnsanların ve diğer tüm canlıların hak ettiği konforlu yaşam alanlarında yaşamalarına olanak sağlamak için gerekli adımları atmak sadece kentlerin idaresini yürüten yerel yönetimlerin değil ülkemizdeki tüm yönetim kademelerinin sorumluluğundadır. Fakat ulus devletlerin, ulus devlet ölçeğindeki çözümlerin ve uluslararası çözümlerin iklim krizini aşamadığı ve yetersiz kaldığı noktalarda, yerel yönetimlerin özellikle son 20-30 yılda iklim krizine bir yanıt olarak nasıl etkili çözümler sundukları ve uyguladıkları gerçeğini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Planlı kentler yaratmak, kentleri sürdürülebilir ve kontrollü yönetmek, kentsel sorunlara doğa esaslı çözümler üretmek, doğal ve kültürel değerleri koruyarak geliştirmek gibi esasların kentleri yaşanılabilir kılmak için hedef olarak belirlenmesi ve dünyanın dayandığı sistemi, döngüleri, işleyişi garanti altına alacak yaklaşımların ivedi olarak hayata geçirilmesi gerekmektedir. İvedi ifadesi burada önemle vurgulanmalıdır, çünkü değişim hızı büyük bir ivme kazanmıştır ve ülkemiz dahil tüm toplumları tehdit eder bir hâl almıştır. Son yıllarda dünyada hayata geçirilen iyi uygulama örneklerine bakıldığında, toplumların çevre ve iklim krizine adaptasyon kapasitesini artırmada en önemli silahın, hâlâ temel ekosistem servislerini sağlayabilen doğal ekosistemler olduğu açık bir biçimde görülmektedir. Bu nedenledir ki Birleşmiş Milletler 2021-2030 yıllarını ekosistemlerin sağlığının yeniden kazandırılmasına atıf yaparak "Ekolojik Restorasyon On Yılı" olarak ilan etmiştir. Ancak, ekosistemlerin iyileştirilmesi tek başına yeterli görülmemekte, enerji-madde ve yaşam akışını sağlayacak şekilde birbiri ile ilişkilendirilmesinin yaşamsal önemine de dikkat çekilmektedir. Birbirini besleyen, birbiri ile ilişkili mevcut yeşil ağların korunması, geliştirilmesi ya da yeniden tesis edilmesi ekolojik restorasyonun ölçekler dışı bir yaklaşımla hayata geçmesini hayati kılmaktadır.

Bölgemiz özelinde değerlendirdiğimiz de ise, Nif Dağı ve Çayı, İnciraltı, Çakalburnu Dalyanı, Yarımada gibi son derece özellikli ekosistem ve dolayısıyla habitatlar ile çevrili olan İzmir bize bu konuda büyük bir avantaj sağlamaktadır. Bu avantajların farkında olmak gelecek adına atılacak en büyük adımın başlangıcı olacaktır. Bununla birlikte, yaşam destek sistemi olarak görülmesi gereken bu alanları bozabilecek tüm faaliyetlerden kaçınmak, bunun için siyasi girişimlerin önünde durmak İzmir'i yaşanılabilir bir kent olarak geleceğe miras bırakma adına atılması gereken mutlak adımlardır.

"İKLİME DİRENÇLİ KENTLER; SINIF, IRK, TOPLUMSAL CİNSİYET, ENGELLİLİK VE YAŞ GİBİ PEK ÇOK KATMANLI SOSYAL AYRIMLARA SAĞIR OLDUĞU ÖLÇÜDE, SADECE MEVCUT KAPİTALİST BİRİKİMLERİN KORUNMASINA YA DA YENİDEN ÜRETİLMESİNE SEBEP OLACAKTIR"

İzmir İçin Güncel Bir Soru: Planlamanın Bir Geleceği Var Mı?

TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu

ÜSTTE www.gazeteduvar.com.tr/cesme-projesi-izmirin-kanal-istanbuludur-haber-1500304

İnsan, canlılar evreninde hayvanlar sınıfının bir üyesi. Sosyalliği ve zekâsı ile birlikte diğer hayvanlardan bir miktar ayrışıyor. Ayrışıyor olması daha gelişkin olduğu anlamına gelmese de, insanoğlu düşünebilme yetisini bir üstünlük olarak varsaymış hep. Neden-sonuç ilişkilerini, sadece "temel" ihtiyaçların karşılanmasına dönük "basit" bir düzlemden çıkarıp derinleştirebildiğini zannetmiş. Planlama bilimi de bu algının bir uzantısı olarak doğmuş işte. Nedenler ve sonuçlar, beklentiler ve hedefler ile yoğrulmuş, doğanın ve insanlığın kendi kısıtlarını nasıl aşabileceğine dair iradi müdahaleler, planlama kavramı altında birleştirilmiş. Böylece planlama, geçmişin birikimi ve tecrübesi ile geleceğin hayalleri arasında bir köprü kurmaya başlamış. O bağlantı gözle görünür sonuçlar aldıkça da, planlama önem kazanmış.

Zamanla, iktidar ve güç kavramları ile daha yakın bağlar kurmuş planlama. İktidar ilişkileri ve güç dengeleri dönüşüm ve değişime uğradıkça, planlama yöntemi de farklılaşmış. Planlamanın önemli alanlarından biri olarak kent planlaması da kendi payına düşeni almış, güç ilişkilerini mekân üzerine yansıtarak ve onları yeniden üreterek görünür olmuş. Mekâna kendi izini bırakmış. Bu izler belirli bir süreklilik taşıdığında, keskin kırılmalara yol açtığında, farklılıklar zaman süzgeci ile birlikte su yüzüne çıkmaya başladığında ise, planlamayı dönemlere ayırmak da mümkün olmuş. Böylece, bir mekânın taşıdığı izler ve yaşadığı dönüşümler analiz edilmek istendiğinde, yapılan dönemlemeler yardıma çağrılmış.

Peki, bugün İzmir'i masaya yatırdığımızda, yardıma çağırmamız gereken dönem hangisi? Kendisini belirgin bir şekilde hissettiren, önceki süreçlerden ayıran bir kesitten söz edebilmek mümkün mü?

Önce, eldeki verilere bakalım: Bir deprem yaşanmış ve deprem sonrasında, en büyük hasarın neden planlı bir alanda yaşandığı, sıvılaşma riskinin yüksek olduğu bir alanın yapılaşmaya açılıp açılmayacağı ya da bu alanda yoğunluğun azaltılmasının gerekip gerekmediği değil, eski inşaat alanlarının nasıl korunacağı, hatta üzerine emsal artışı verilip verilemeyeceği tartışılıyor. Deprem konutları, heyelan riski olan bir alana yapılıyor.

Kentteki trafik yoğunluğunu her geçen gün artıyor. Kritik kavşaklara hâlâ alışveriş merkezleri yapılmasına izin veriliyor ya da alışveriş merkezlerine, özel hastanelere ulaşımın "kolaylaşması" için yeni kavşaklar ve yeni duraklar yaratılıyor.

Planlar pas geçilip ruhsat oyunları ile konut dışı ticaret alanları konut alanlarına çevriliyor, gökdelenlere inşaat izni veriliyor, İzmir'de konut fazlası bulunmasına rağmen başta kent merkezleri olmak üzere nüfus ve yapı yoğunluğunu arttıran revizyonlar yapılıyor.

Tarım alanları yapılaşmaya açılıyor ya da bu alanlarda mevcut olan yapılaşma oranları yükseltiliyor.

Tarihi kent parkında inşaat alanı arttırılmak isteniyor, kamu arazileri satılığa çıkarılıyor, sosyal donatı alanları özelleştiriliyor, kaçak yapılara göz yumulup onlarla barışılıyor.

Geçmişte, belediye meclisleri tarafından birkaç kez reddedilmiş plan değişiklikleri, reddedildikleri biçimleri

ile onaylanıyor, mülk sahipleri plan değişikliği yapma sırasına giriyor, mülkiyet ölçeğinde yapılan plan değişiklikleri toplam plan değişikliklerinin çoğunluğunu oluşturuyor.

Koruma alanlarının sınırları değiştiriliyor, statü değişikliği yapılan alanlarda konut siteleri, turizm tesisleri, özel okul alanları "yeşeriyor".

Şehir hastaneleri, Körfez Geçişi, Çeşme Projesi, Konak Tüneli, İzmir-İstanbul otoyolu gibi büyük ölçekli projeler, önce projelendiriliyor sonra planlanıyor. Planlar da, etütsüz ve analizsiz yapılıyor.

İzmir'de "planlama adına" yapılanların sayısı az buz değil. Demek ki, tüm bunların bir ihtiyacı karşıladığı, bunlardan "faydalananlar"ın olduğu düşünülmeli. Yoksa bile isteye trafik yaratılıyor, zemini zayıf yerlere emsal artışı veriliyor, tarım toprakları kaybediliyor olamaz. Planlama bilimi açısından buradaki tek makul açıklama, bir öncelikler sıralaması yapılmış olması ve öngörülebilir bu risklerin ya da olumsuzlukların, daha önemli edinimler karşısında tali kabul edilmesi olabilir. Farklı bir deyişle, kaz gelecek yerden tavuk esirgenmemesi mümkündür.

O hâlde, elimizde bir soru var: "Planlama adına" yapılanlar ile neler elde edilmektedir?

Yıllık konut fiyat artış oranı sıralamasında, İzmir'in yıllardır Türkiye birinciliğini koruduğu, kimi zaman dünya birinciliği elde ettiği, kentin kalkınmasının temel olarak özel sermayenin yatırımlarına bağlandığı, yapılan her "planlama" faaliyetinin başta İstanbul olmak üzere başka kentlerden yatırımcı çekilmesi için bir araç olarak kullanıldığı ve yatırımcının, yatırdığından daha fazlasını geri alabilme koşulu aradığı dikkate alındığında, elde edilen aslında çok belirgin: Rant.

Mevcut sistemde, mekâna dönük her hamlenin rant ile ilişkili olduğu düşünülürse, rant üretiminin, tek başına, günümüz kentlerini anlamak için ayrıştırıcı bir nitelik taşımadığı iddia edilebilir, ki bu haklı bir itirazdır. Bu durumda, ek soruların devreye girmesi gerekir: Yaratılan rant nasıl dağıtılmakta ve ranttan payı en çok kimler almaktadır?

Kentte yaşayanların tamamı mı? Yoksullar mı? Kiracılar mı? Mülk sahipleri mi? Mülk sahipleri arasında mülkü en değerli olanlar mı? Mülkü olmasa da çokça parası olanlar mı? Topraktan en çok rant elde edecek olanlar mı? En çok kulis yapabilenler mi? İlgili yerlerde en çok tanıdığı olanlar, siyasi bağlantıları güçlü olanlar mı? En girişimci olanlar mı? Kimler?

TÜİK verilerine göre; İzmir'de hane halkı harcamalarının %27,2'sinin kira ve konut harcamaları için gerçekleştirildiği, konut sahipliği oranının düzenli olarak düştüğü, kiracılığın ise arttığı veri alındığında, kent sakinlerinin tamamının rant paylaşımından eşit pay almadığı açık olmalı.

Hâl böyle olunca, İzmir'i bugün hangi kesit içerisinde değerlendirebileceğimize dair bir yanıt verebiliriz artık. Planlama adına yapılanları ve yapılanlardan faydalananları birleştirdiğimizde, on yıllardır olduğu gibi, İzmir'de serbest piyasaya dayalı bir planlama faaliyetinin sürdürüldüğünü söyleyebiliriz. Günümüzün geçmişten temel farkı ise, yapılanların daha kuralsız, daha eşitsiz ve daha adaletsiz olmasıdır. Çünkü geçmişte, denetleyici, düzenleyici ve dengeleyici olarak gösterilen devlet aygıtları, söylem düzeyinde olmasa bile pratikte serbest piyasanın güçlü aktörü olan sermayenin tarafına geçmiş durumdadır. Bu geçişi örtebilmek için, ağır bir popülizm kullanılmaktadır. Reklam panolarında yeşil dostu, tarım kenti, turizm kenti, yaşanabilir kent olarak tanımlanan İzmir'de, gerçekte, rantın ve betonun egemenliği sürmektedir. Ne yazık ki tablo budur.

"Hiç iyi şeyler de yapılmıyor mu?" diye sorulabilir.

Bir dönem, "Melih Gökçek Ankarası"ndan İzmir'e gelenlerin Ankara'da yükselen inşaat furyasının etkisi ile dillendirdiği bir değerlendirme yaygındı: "İzmir gelişmemiş..." Ankara'da devlet desteği ile kentsel yenileme alanları belirleniyor, parsel ölçeğinde büyük rantlar yaratılıyor, peş peşe alışveriş merkezleri açılıyordu. Ankara'nın parıldayan yeni binaları, İzmir'in eski dokusu ile karşılaştırılıyor ve "yeni" olan "ileri" kabul ediliyordu. İçinde bulunduğumuz durum, aynısıdır. Eğer, sadece yeni yapılan binalar medeniyet ya da gelişkinlik göstergesi olarak kabul edilecekse, İzmir'de planlama adına iyi şeyler yapıldığı söylenebilir. Ancak, "ilerleme"nin sosyal ve kültürel boyutları olduğunu, bütünlüklü bir değerlendirmeye ihtiyaç duyduğunu kabul edersek, işler başkadır. Sonuçta, tarihi, ne söylediğiniz değil ne yaptığınız yazmaktadır.

Çözüm mü?

Artık, İzmir ve diğer kentlerimizde, gerçek bir ilerlemeden, sağlıklı bir gelecekten söz edebilmek için, kuralsızlığın kurallı hâle getirilmesi, adaletsizliğin hafifletilmesi ya da eşitsizliğin azaltılması yetersizdir. Topluma ait zenginliklere el koyan küçük bir azınlığın, zenginliklerinin bir bölümünü feda etmelerini istemek yetmiyor. O zenginliklerin tamamının, toplum için kullanılması gerekiyor. Bu nedenle, kentlerimizin rant denilen sözcükten kurtarılmalı. Güzel İzmir'in yeniden güzelliğini kazanabilmesi ve ardından daha da güzelleşebilmesi için, bu elzem.

İşte o zaman, yapı sayısını ve yapı yoğunluğunu azaltmaya başlayabiliriz artık. Sosyal tesis alanlarını, kültürel tesis alanlarını çoğaltabiliriz. Öyle, şimdilerde olduğu gibi, "parası olan girebilir"in kısaltması olan "özel" sıfatı olmadan, herkes için ve bir hak olarak...

Yerleşim alanlarını, sadece konut ölçeğinde değil, tüm donatıları ile birlikte afete karşı dirençli kentler hâline getirebiliriz. Kent planı dediğimizde, aklımıza sadece konut, ticaret, sanayi, turizm alanları gelmez. Toprağı, suyu ve çevreyi de düşünürüz. Kır ve kent arasındaki ilişkileri ve birlikteliği, sağlıklı bir zemine çekebiliriz.

Kişi başı yeşil alanları arttırabilir, imar planlarında park olarak ayrılmış yerleri betona boğmaktan kurtarabilir, sokakları yaşanabilir kılabiliriz. İnsanlığın başına gelen doğal afetlerden, salgınlardan toplum adına dersler çıkarabilir, hiçbir şey yaşanmamış gibi devam etmeyiz.

İzmir'in kıyı şeridi güzelliklerini, tarihi ve kültürel dokusunu bir pazarlama unsuru olmaktan çıkarabilir, kent kültürünün, kent belleğinin ve kent yaşamının bir parçası hâline getirebiliriz. Yaşatmak için, tüketim kültürü ile ilişkilendirmek zorunda kalmayız.

İşte o zaman, "kimin için planlama?" diye sorduklarında; gönül rahatlığı ile "toplum için" diyebilir, "toplumu" da rantçı düşüncelerimizi meşrulaştıracak bir kavram olmaktan çıkarabiliriz. İnsanca bir yaşam için kentlerimizi planlayabiliriz.

Yapamazsak?

O zaman, İzmir Körfezi'ne beton döksek bile memnun olmayacak bir toplamı memnun etmeye çabalarken buluruz kendimizi.

Ona da değmez!

Ekolojik Yıkımın Geleceği

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

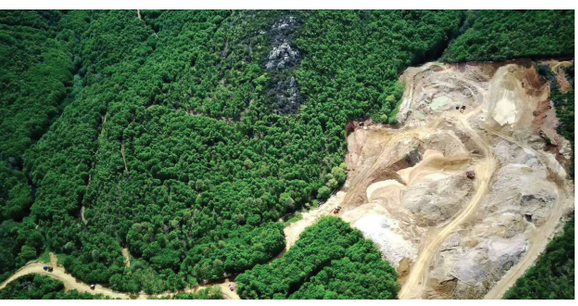

ÜSTTE kuzeyormanlari.org/2021/05/16/burhanettin-sogancilar-tas-ocagini-durdurun/

www.cumhuriyet.com.tr/haber/deniz-salyasi-egeye-yaklasiyor-1842425

Dünya tüm yaşamı ile varoluşundan bu yana değişiyor. İnsanlığın yarattığı gelişim, teknoloji ve diğer etkiler ile bu değişim geçmişten günümüze ve geleceğe doğru kontrol edilemez bir hızda gerçekleşiyor. Sanayileşme, kentleşme, nüfus artışı ile birlikte çevre sorunları da geçmişten günümüze artarak devam ederken; kâr hırsına dayanan ve tüketimi sürekli destekleyen, yönlendiren yönetim anlayışı, doğanın varlıklarını ortadan kaldırmaya ve geri dönülemez hasarlar vermeye devam ederken; "ekolojik yıkım" olarak tanımladığımız bu süreçte insan eli ile yürütülen tüm faaliyetlerin sonuçlarını ise küresel ve yerel ölçekte yaşadığımız ve yaşamaya devam edeceğimiz felaketler ile görüyoruz.

Nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme, doğal varlıkların kontrolsüz tüketimi, ormansızlaşma ile birlikte tüm bu faaliyetlerin çevresel boyutunun yönetilememesi, çevre sorunları ve çevresel kirlilik ile; bir taraftan canlı yaşamı için vazgeçilmez olan doğal kaynakların azalması, kirlenmesi ve buna bağlı oluşan sorunlar yaşamımızı tehdit ederken, diğer taraftan bu sorunlara bağlı olarak ortaya çıkan iklim değişikliği ve buna bağlı faktörler ile de mücadele ve zorluklar kaçınılmaz olarak karşımıza çıkıyor.

Çevre sorunlarına bağlı olarak ortaya çıkan ekolojik yıkım ve sonucu iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini; su ve toprak kalitesi, arazi yapısı, canlı türleri, ürün deseni, aşırı sıcaklar ve soğuklar, kuraklık ile yağış rejimindeki değişiklikleri; afet sayısı ve türündeki artışları, kayıplar ile dünyada ve ülkemizde de özellikle son yıllarda çok daha ağır yaşıyoruz. Hava sıcaklıklarındaki değişiklikler, su kaynaklarına etkiler, kuraklık ve çölleşme ile su yoksunluğunu yaşarken; bunların ekolojik denge ve türlere, bir taraftan da tarıma, ürün desenine ve kalitesine olumsuz etkileri ile gıda ve yaşam sorununu karşımıza çıkarıyor. İklim değişikliği sebebiyle insanlar yaşama, beslenme, barınma ve su gibi temel insan haklarından mahrum kalırken iklim mültecileri kavramı gibi yeni sorunlar da ortaya çıkıyor.

Bu sürecin etkileri de değerlendirildiğinde yaşam sorunu ile birlikte ekonomik ve yaşamsal maliyetleri ile toplumsal sorunlar ve adaletsizlik de büyüyor. Günümüz dünyasının tüm gelişmeleri ile doğal yaşam ve tüm canlılar üzerindeki etkisini ortaya koyduğumuzda geleceğimizde ekolojik bir çöküşle karşı karşıya kalacağımız görülüyor.

Ülkemizde kentleşme, sanayi, madencilik, tarım ve diğer yatırım süreçleri ile ilgili politika ve uygulamalara baktığımızda da; arazi planlamasının yapılmadığı, orman alanları, doğal karakteri korunması gereken alanlar, meralar ile tarım alanlarının kaybedildiği, vasfının yitirildiği, doğal yapılarının tahrip edilerek yok edildiği "ekolojik yıkım"ı görüyoruz. Ülkemizde son 40 yılda sulak alanların, çayır mera alanlarının, orman alanlarının %50'sinden fazlası yok edildi.

Su havzalarının, kaynaklarının, sulak alanların korunmasının ve yönetiminin en önemli etken olduğu süreçte, maalesef ülkemizin su yönetimi karnesine baktığımızda kalite ve miktar olarak tablomuz yine karanlık. Bugün ülkemizde 25 su havzasında yüzeysel sularımızın yaklaşık %70'inin, yeraltı sularımızın %40'ının kirli olduğu bilimsel veriler ve

kamunun raporları ile ortaya çıkıyor. Havzalara yönelik yapılaşma, sanayi, tarım, madencilik gibi baskılar da sorunu büyütüyor. Yeraltı sularımızda da kontrolsüz aşırı çekimler ve su kirliliği benzer şekilde sorunun büyüklüğünü ortaya koyuyor.

Su havzalarımızda yürütülen faaliyetler, alan kayıpları, ormansızlaşma, aşırı kontrolsüz su çekimi gibi faktörler yüzeysel ve yeraltı sularımızın akış rejimi ve miktarında azalma ile birlikte kirlilik sorunu olarak ortaya çıkıyor. Bu olumsuz faktörlere yağış rejimi ve sıcaklık faktöründeki düzensizlikler, değişiklikler eklendiğinde ülkemizin her bölgesinde olduğu gibi kentimizde de "kuraklık ve etkileri"ni daha görünür yaşamaya başladık.

Dünya Bankası'nın raporuna göre iklim değişikliği nedeniyle en fazla kuraklık yaşayacak ülkeler arasında ülkemiz de bulunuyor. Rapora göre; kuraklık nedeni ile ülke ekonomisinin küçüleceği, göç sürecinin yaşanacağı ve yaşanacak büyük kuraklığa karşın alınacak önlemlerin yetersiz kalacağı üzerine karanlık bir tablo çiziliyor. İklim değişikliğine bağlı olarak tarımsal üretimdeki azalma ve verimin düşmesi nedeni ile gıda sorunu ile birlikte özellikle kırsal bölgelerde yaşanacak sosyo ekonomik sorunlar da bu etkiler ile karşımıza çıkıyor.

Türkiye'de 2000'li yıllardan itibaren sel olaylarında artışlar yaşandı. Son 10 yıllık dönemde her yıl 100 ve daha fazla sayıda sel gerçekleşti. 2019 yılı, 1940'tan bu zamana kadar sel afetinin en fazla görüldüğü yıl olarak kayıtlara geçti. Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından yapılan değerlendirmelerde; 2020 yılında felaketlerin 332'sinin sel ve yağış olarak gerçekleştiği, 2019'in en çok dolu felaketi olan yıl olarak kayıtlara geçtiği belirtiliyor. 2019'da meteorolojik afetler en fazla Antalya, Mersin, Balıkesir, Ordu ve Muğla'da meydana geldi. En fazla şiddetli yağış/sel afeti ise İzmir, Balıkesir, Muğla, Ordu ve Zonguldak'ta gerçekleşti.

Geçmişten bugüne tabloya baktığımızda sıcaklıkların arttığı, yağışın azaldığı, gelen yağışın da kaynakları besleyecek yeterlilik ve kalitede olmadığı bir süreci yaşıyoruz. Bununla birlikte gelen yağış da, kentleşme ve altyapı eksiklikleri ile sele, afete dönüşüyor.

Nüfusumuzun %70'i kentlerde yaşıyor. Bu süreçte kentler bu nüfusun ihtiyacı olan sağlıklı yaşam koşullarını sağlayacak yeterli altyapıya sahip değil. Kentleşme ile birlikte doğal varlıkların tüketimi sürecinde de artış var.

Kentleşme politikalarımız, alan kullanım amacı değişiklikleri, plansız yapılaşma, ormansızlaşma, yeşil alanların kaybı, betonlaşma, altyapı eksiklikleri gibi süreçler; hava, su ve toprak kirliliği, trafik, gürültü, ısı adaları gibi etkiler ile sağlıksız bir kent yaşamı sonucunu oluşturuyor. Bu olumsuz etkiler kentlerin altyapı ve planlama sürecindeki gelişimden çok daha hızlı ilerliyor. Bu süreci daha keskin yaşayacağımız gerçeği ile, kentlerimizde dirençli kent kavramı üzerinden acil olarak gerekli çalışmaların yürütülmesi ve kentleşme sürecinin bilim ve mühendislik ışığında planlanması gerekiyor. Bu noktada doğa esaslı çözümler, yeşil altyapı, sürdürülebilir, dirençli kent kavramları karşımıza çıkıyor.

Diğer taraftan kentler en büyük tüketim kaynağı. Nüfusun %51'inin yaşadığı kentler, küresel enerjinin yaklaşık üçte ikisini kullanırken, enerji kaynaklı sera gazı emisyonlarının da %75'ini oluşturuyor. TUİK Verilerine göre; Türkiye'de karbondioksit toplam sera gazı emisyonu 1990'dan bu yana %140,1 arttı. 1990'da 219,2 milyon ton olan toplam sera gazı emisyonu 2017 yılında 526,3 milyon tona yükseldi. Türkiye, enerjisinin %88'ini fosil yakıtlardan temin ediyor.

Ülkemizde yürütülen politika ve yasal mevzuat değişiklikleri ile; tarım alanları, orman alanları, meralar, sulak alanlar, su havzaları ile diğer korunması gereken alanlarda yapılan uygulama ve yönetim politikalarının kamu ve doğa yararı doğrultusunda koruma, kullanma, planlama dengesinde yürümesi gerekirken; alınan kararlar ve uygulamalar tam tersi bir süreci gösteriyor ve geri dönüşü olmayan noktaya gidiyoruz.

Bir taraftan iklim değişikliği mücadele sürecine ilişkin eylem planları ve sera gazı emisyonlarının azaltımına yönelik hedefler ortaya koyulurken diğer taraftan mevcut termik santrallerin yarattığı olumsuzluklar ve tesislere verilen muafiyetler ile buna ek olarak yeni planlanan kömürlü termik santral yatırımları göz önüne alındığında eylem ve söylem arasında büyük fark olduğunu görüyoruz.

Önlemleri tartışmaya vaktin kalmadığı, acil olarak uygulamaya geçilmesi gereken bir süreci yaşıyoruz. Bu noktada yaşamlarımıza sahip çıkabilmek için bireyden topluma, dünya ölçeğinde ekolojiyi ve yaşamı ekonomiye kurban etmeyen politikalar ile yönetim anlayışına ihtiyacımız var.

Yeşil alanlarımız yok denecek kadar az. Tarım alanlarımız, meralarımız yapılaşma, sanayi, enerji gibi yatırımlarla amaç dışı kullanılıyor. Orman alanlarımız, tarım alanlarımız, meralar, doğal karakteri korunması gereken alanlar mevzuatlar eli ile, plansız yürütülen madencilik, sanayi, enerji turizm, konut gibi faaliyetlere açılarak kaybediliyor. Özellikle son yıllarda gerçekleşen faaliyetler, çılgın projeler ve izinler ile ülkemizin her yerinde doğa ve yaşam talanı ile karşı karşıyayız. Bütün bunlara ek olarak bir nükleer santral macerasına sürükleniyoruz.

Kaz Dağları, Salda, Akkuyu, Sinop, İğneada, Kuzey ormanları, Aliağa, Bergama, Trakya, Alakır Vadisi, Alpu Ovası, Gediz Ovası, Gördes, Menderes, Murat Dağı, Munzur Dağı, Çataltepe, Karadeniz, Aydın, Karaburun, Yarımada, Ovacık, Soma, Yatağan, Kanal İstanbul, Çeşme, İkizdere ve adını buraya sığdıramadığımız daha pek çok yerde yürütülen ekolojik yıkım projeleri artarak devam ediyor.

Ülkemizde ve kentimizde yurttaşlarımızın yaşam alanlarını ranta ve talana karşı korumak adına verdikleri mücadeleler; çevre sorunları ile toplumsal sorunlar arasında ayrılmaz bir ilişki olduğunu, çevrenin korunmadığı bir demokrasi olamayacağı gibi demokrasinin olmadığı bir ülkede de çevrenin korunamayacağını göstermiştir. Çevre mücadelesi aynı zamanda bir yaşam mücadelesi, hak mücadelesi, emek mücadelesi, adalet mücadelesi, demokrasi mücadelesidir. Devletin ve mevzuatın korumadığı, tam tersine doğa talanını kolaylaştırdığı günümüzde bölge halkları tarafından yürütülen mücadeleler çok daha önem kazanıyor.

Geleceğe dair umutlarımızın, inancımızın ve sağlıklı, sürdürülebilir bir yaşamın varlığı için; doğal varlıklarımızın korunarak geliştirilmesi yaşamsal bir olgudur. Çevre korumanın en kalıcı teminatı olarak sosyal gelişimi sürekli kılan, katılımcı, kamu ve doğa yararını esas alan yönetim ve çevre politikalarının hayata geçirilmesi gerekiyor. Geleceğimize, yaşamımıza sahip çıkmamız gerekiyor. ◻

Geleceğe Dair Spekülatif Kurgular: Sınırlı Müştereklikler Sınırsız İhtimaller

Ayşegül Çakan, Fulya Selçuk, Nurten Özdemir Gökmen, Zeynep Dündar

YÜRÜTÜCÜLER **Ayşegül Çakan, Fulya Selçuk, Nurten Özdemir Gökmen, Zeynep Dündar**
KATILIMCILAR **Selen Erdoğan, Ruken Sağlık, Ahmet M. Musa, Pınar Akıllılar, Şükran Erdem, Gizem Nur Şan, Neriman Temiz, Betül Yalman, Merve Yıldırım, Sude Balcı, Bayram Altındağ**

> “Buraları olasılıklar şehri, nereden bakarsan orada yeniden üretir kendini
> Buraları durmayan nesneler şehri, zamandan hızlı akar tutamazsın kendini
> Buraları birlikte örülen ağların şehri, iç dış kavramının yitip gittiği
> Buraları hareket halindeki insanların şehri, biri diğerinden bağımsız düşünemez kendini
> Buraları zıtlıkları bir araya getiren eşikler şehri, uzlaşma için önce çatışma olmalı değil mi?”
>
> *Merve Yıldırım, Atölye Katılımcısı*

21. yüzyılda içinde bulunduğumuz kriz ortamı ve bunun yarattığı belirsizlik, hem yarına dair alternatif senaryolar üretmek hem de bugüne dair eleştirel bir bakış açısı geliştirmek için gelecek üzerine düşünmeye zorlamaktadır. Günümüzde küreselleşme etkisiyle iklim krizi, kent yoksulluğu, göç, bilinçsiz kentleşme, nüfus artışı ve ulaşım sorunları gibi birçok faktöre bağlı çok katmanlı problemler radikalleşmiştir ve hâlihazırda mekânsal pratikleri dönüştürmektedir. Bununla birlikte gelişmekte olan teknolojik ve dijital imkânların da mekânın üretim ve kullanım biçimlerini değiştireceği öngörülmektedir. 2020 yılında müşterekler üzerinden geleceğe yönelik bir sorgulama imkânı sunan “müşterek gelecekler” temasıyla gerçekleştirilen “İyi Tasarım İzmir 5” kapsamında 12-15 Aralık tarihlerinde düzenlenen “Sınırlı Müştereklikler Sınırsız İhtimaller” atölyesi mekânsal pratiklerin dönüşümünü müşterekler odağında incelemektedir (İyi Tasarım İzmir_5, 2020). “Sınırlı Müştereklikler Sınırsız İhtimaller” atölyesi güncel karmaşık problemlerin kent ölçeğindeki müşterekleşme pratikleri üzerindeki mevcut ve gelecekteki olası etkilerini, İzmir şehrinin birçok katmanını bir arada tutan Ankara Caddesi çevresindeki müşterekleşme ağları üzerinden ele almaktadır. Ankara Caddesi’nin konu edilmesinin sebebi bu aksın farklı arazi kullanımları, işlev gruplarını ve yapı tipolojilerini bir arada bulundurması, kentin gelecek tahayyülünde merkezi bir aks olarak planlanması, yakın zamanda yaşanan İzmir depreminden en çok etkilenen bölgede yer alması, aktif bir dönüşüm geçirmekte olması ve içinde bulunduğumuz pandemi dolayısıyla barındırdığı yeni ofis yapıları ve ticari yapı stoğunun gelecekteki kullanımlarının önemli bir gündem oluşturmasıdır. Atölyede kriz ortamıyla doğan sınırlı müştereklikler ve teknolojik gelişmelerle dönüşen toplumsal yaşantı ile beliren yeni müşterekleşme imkân(sızlık)ları üzerinden spekülatif senaryolara dayanan üretimler gerçekleştirilmiştir.

Atölye günümüz koşullarının gelecek senaryolarına etkisini önemli bulmakta ve bugün ile gelecek arasında etkili bir bağ olduğu kabulüyle yola çıkmaktadır. Bu bağlamda güncel durumun gelecekteki olası sonuçlarını sorgulamak üzere hem günümüz kent mekânları bağlamında hem Ankara Caddesi özelinde “sınırlı müşterekler” üzerine durum tespiti yapılmıştır. Sınırlı müştereklerin tartışıldığı aşamanın ardından “sınırsız ihtimalleri” düşünmek

SAĞ ÜSTTE Müşterek ve müşterek mekân kavramları üzerinden yürütülen tartışma (Şekil 1)

SAĞ ALTTA Sınırsız ihtimaller 1. etap bireysel üretimlerin haritalanması (Şekil 2)

ve kurgulamak üzere mevcut duruma ilişkin durum tespitlerine dayanan spekülatif gelecek projeksiyonları geliştirilmiştir. Atölyenin ikinci aşaması olan sınırsız ihtimaller dört etapta gerçekleştirilmiştir ve her etapta gelecekteki farklı bir zamansal durak için senaryo kurgulanmıştır. Katılımcılar Ankara Caddesi ile ilgili ele aldıkları meselelerde hayallerini, geleceğe yönelik olumlu veya olumsuz öngörülerini serbest temsil teknikleri kullanarak Miro üzerindeki ortak üretim ortamında paylaşmış ve Zoom oturumlarında tartışmaya açmışlardır. Atölye, üzerinde durduğu müştereklik konusu ile tutarlı olacak şekilde katılımcıların etkileşim içinde çalışmasını teşvik eden müşterek bir yöntem benimsemiştir. Sınırsız ihtimaller çalışmalarında her etapta farklı katılımcılar tarafından üretilen senaryolar bir sonraki etapta farklı bir katılımcının kurgulayacağı senaryosunu temellendirdiği koşullardan biri hâline gelebilmektedir. Benimsenen bu yöntem sayesinde katılımcılar birbirlerinin çalışmalarını dikkatle takip edip görüşleri ve eleştirileriyle besleyerek farklı perspektifler oluşmasına katkı sağlamıştır. Atölyede sanal ortamın ve sanal araçların kullanımı, ortak çalışmaların Miro ortamında yapılması, çalışma alanının Google Maps sokak görünümü uzantısı ile gezilmesi, mimarlık üretiminin ve mekân deneyiminin geleceğine dair de bir kesit sunmuştur. Atölyenin nihai hedefi Ankara Caddesi'ndeki sınırlı müştereklere somut çareler üreten senaryolar geliştirmek değil, geliştirilen gelecek senaryoları aracılığıyla olası alternatif müştereklesme imkânlarının farkına varmak ve bugünkü müştereklesme pratikleri üzerine eleştirel bir perspektif sunmaktır

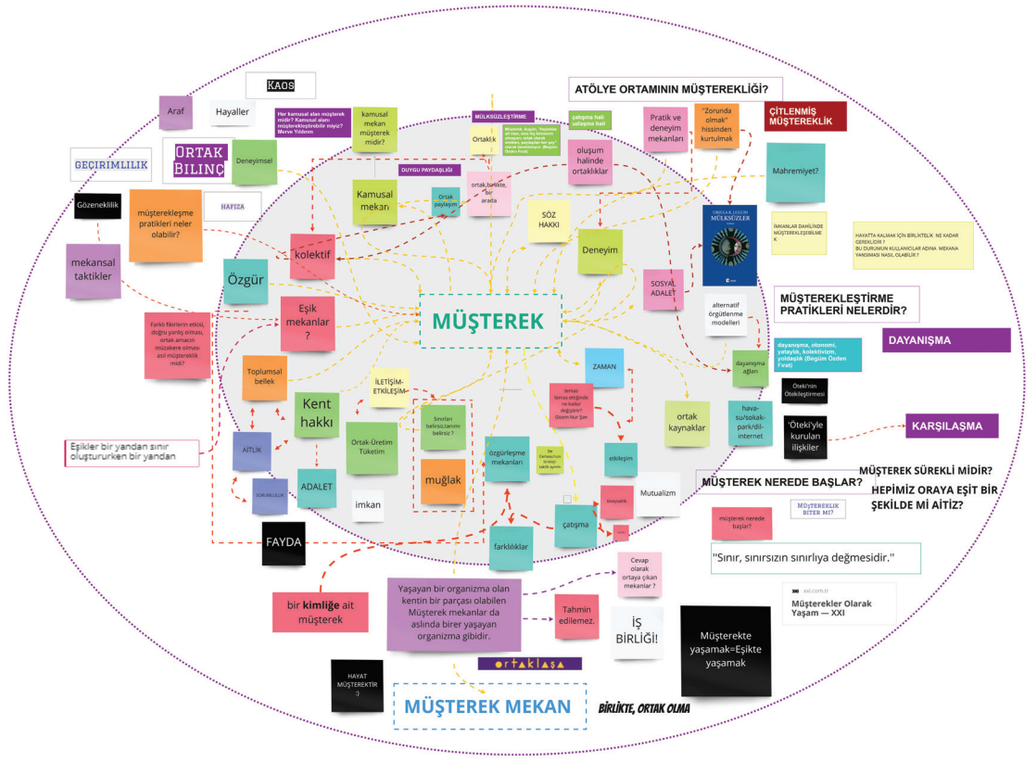

Bugün: Sınırlı Müştereklikler

Atölye "müşterek" ve "müşterek mekân" başlıkları üzerinden kavramsal bir tartışmayla başlamıştır. Bu tartışma ile katılımcıların günümüz müştereklesme pratiklerinin sınırları ve potansiyelleri ile ilgili bilinç geliştirmesi ve bu bilinç ile müşterek gelecek öngörüleri oluşturması amaçlanmıştır. Müşterek kavramı ilk olarak İngiltere'de

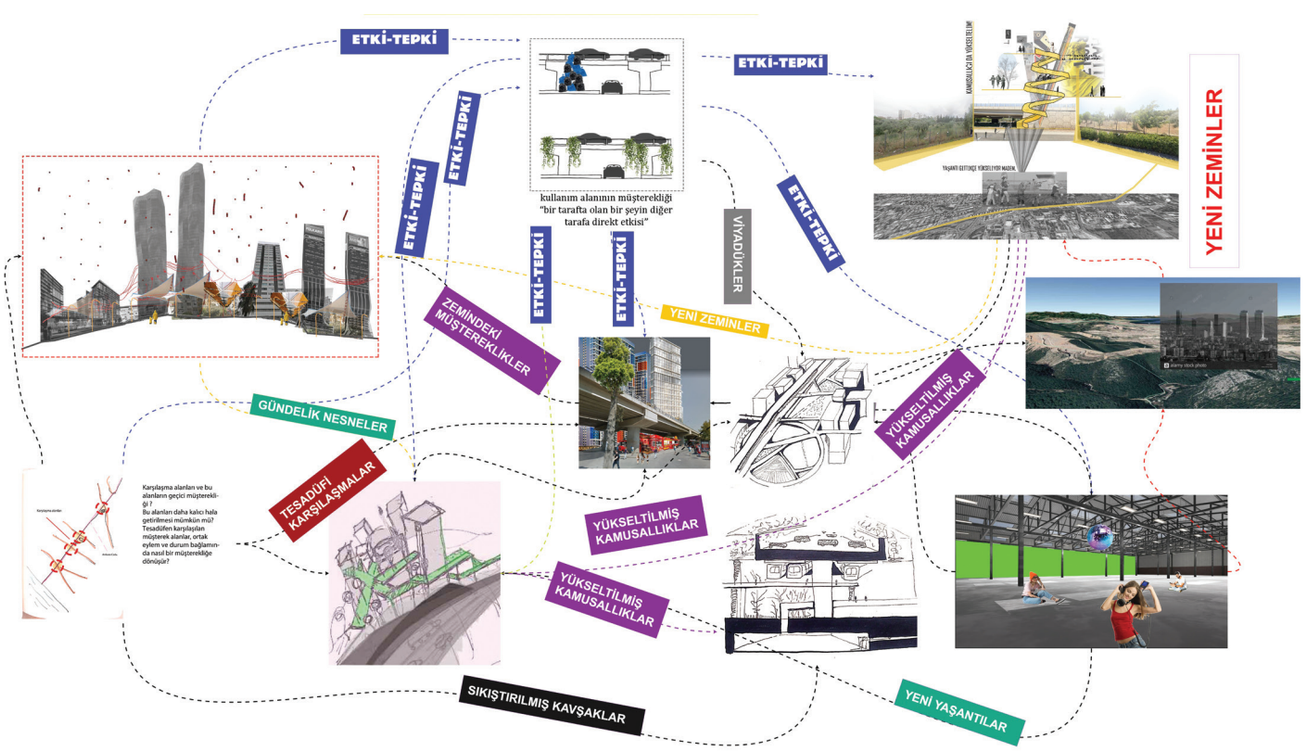

SINIRSIZ İHTİMALLER / ETAP 2

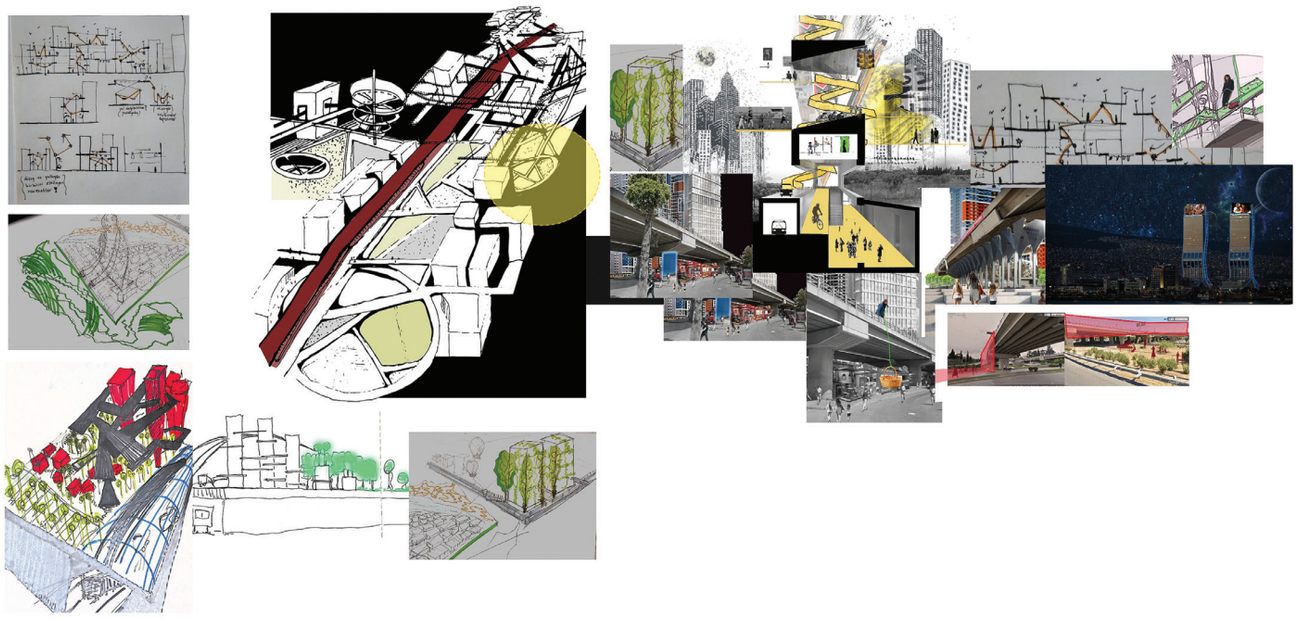

SINIRSIZ İHTİMALLER / ETAP 3

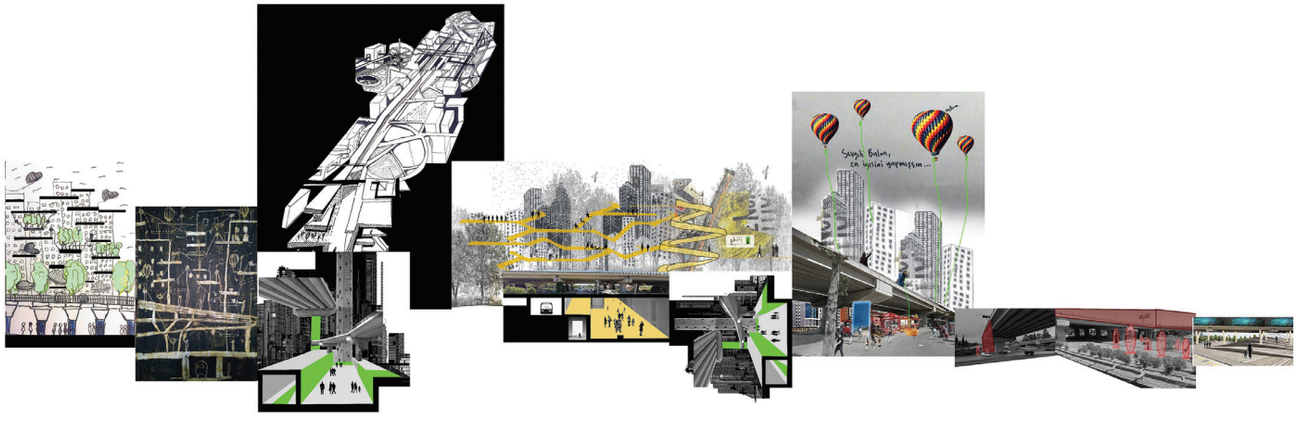

ÜSTTE Sınırsız ihtimaller 2. ve 3. etap üretimleri (Şekil 3)

kapitalizm öncesi ya da erken dönemindeki arazi çitlemeleriyle ilgili olarak ortaya çıkmıştır. 1960'larda İtalyan otonomi hareketiyle; son zamanlarda ise dosya paylaşım ağları bağlamında, ama aynı zamanda karşı küreselleşme hareketi ile ilişkilenmiştir (An Architektur, 2010). Özellikle 20. yüzyılda ekolojik, coğrafi ve sistem karşıtı toplumsal hareketlere dayalı tartışmalarda önem kazanan kavram mimarlık alanında da karşılığını bulmuştur (Tan, 2017). Massimo De Angelis müşterekleri "var olan birçok, çoğunlukla küçük mücadeleyi temel alıp dile getirilmesine yardımcı olan ve bunların kapitalist toplumu alt etme güçlerinin olduğunu bilen yeni bir siyasal söylem oluşturmanın bir aracı" olarak görmektedir. Müşterek mekân ise müşterekleşme pratikleri tarafından üretilen mekânsal ilişkiler toplamı olarak tanımlanmaktadır (Stavrides, 2018). Kamusal ve özel mekân ikiliğinden hem söylemsel, hem mekânsal olarak farklılaşan müşterek mekânlar kolektivitenin potansiyelini barındırmaktadır (Tan, 2017).

Müşterek ve müşterek mekân kavramları özelinde açılan tartışmada katılımcılar müşterekleşme pratikleri, müşterekliğin zamansallığı, kamusal mekânların müşterekliği ve atölye ortamının müşterekliği ile ilgili sorular paylaşarak çatışma-uzlaşma-özgürleşme hâlleri, ortaklıklar, deneyim, hafıza, kaos, eşik mekânlar, kent hakkı ve adalet gibi kavramlara işaret etmişlerdir (Şekil 1). Tartışma, Ankara Caddesi çevresi özelinde bağlamsal bir boyut kazandığında ise gelecekteki müştereklik olasılıklarının üretimine basamak oluşturması için günümüz müşterekleşme pratiklerinin sınırlılıkları sorgulanmaya başlamıştır. Sınırlı müştereklikler başlığıyla, caddenin yardığı kent parçasının fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak farklılaşan fragmanlarına özgü mevcut müşterekleşme / müşterekleşememe pratiklerine eleştirel bir yaklaşım geliştirilmesi hedeflenmiştir. Caddenin kendisinin sınır veya eşik olma hâli, kentsel mekândaki süreklilikler ve süreksizlikler, temas etmeyen işlevler ve mekânlar katılımcılar tarafından sorunsallaştırılmıştır.

Gelecek: Sınırsız İhtimaller

Bugünün sınırlı müştereklikleri tespit edildikten sonra sınırsız ihtimaller üzerine ikinci aşamada bir çeşit oyun olarak nitelendirilebilecek dört etaplı bir egzersiz yapılmıştır. Bu aşamada katılımcılardan müşterekler ile ilgili hem kavramsal çerçevede

hem de mekânsal ölçekte kurdukları düşünsel ve eleştirel zemin üzerinde, kendilerinin belirleyeceği bir zamana ait gelecek senaryoları üretmeleri beklenmiştir. Katılımcıların senaryolarını oluştururken müşterek kavramının zamana bağlı olarak nasıl başkalaşacağı, hangi anlamları kazanabileceği ya da kaybedebileceğine dair eleştirel bir yaklaşım geliştirmeleri önemsenmiştir. Dolayısıyla hem mekânın hem de kavramın zamansal dönüşümüne dair olasılıklar konu edinilmiştir.

Günümüz müşterekleşme pratiklerinden yola çıkarak gelecekteki sınırsız müşterekleşme ihtimallerinin serimini yapmayı hedefleyen egzersiz, mekân (Ankara Caddesi ve yakın çevresi) ve zaman (bilinmeyen gelecek) odağında kurgulanmıştır. Mekân, oluş hâliyle dinamik, devingen, zaman içerisinde sürekli değişen ve dönüşen, üretilen ve yeniden-üretilen bir süreç olarak kavramsallaştırılmıştır. Zaman ise "gelecek" vurgusuyla lineer akışta ilerleyecek bir boyut olarak problematize edilse de, atölye boyunca döngüsel zaman, eş zamanlılık ve zamansızlık gibi başka boyutlarda anlamı genişletilmiştir.

Sınırsız ihtimaller aşamasının ilk etabında katılımcılar gelecek senaryolarını bireysel olarak üretmişlerdir. Bu etapta katılımcılar Ankara Caddesi ve çevresinde müşterekleşme sınırlılıkları barındıran çeşitli faktörlere işaret ederek bu faktörleri müşterek ilişkilerin artacağı bir gelecek için çeşitli spekülatif önerilerle dönüşüme tabi tutmuştur. Cadde ve çevresinin sorunlarından yola çıkan spekülatif senaryoların yanı sıra alanın barındırdığı ve bugün çalışmayan müşterekleşme potansiyellerini aktifleştirerek geleceğe projekte eden çalışmalar da gerçekleşmiştir. Etabın çıktılarının tartışıldığı atölye oturumu esnasında bireysel çalışmaların barındırdığı paralellikleri ve ilişkileri ortaya koyan müşterek bir haritalama oluşturulmuştur (Şekil 2).

İkinci ve üçüncü etaplarda ise katılımcıların ilk etapta paylaştığı bireysel senaryoların birinin ya da birden fazlasının gerçekleştiği meçhul bir gelecek zamanda doğabilecek diğer senaryoların üretimi gerçekleşmiştir (Şekil 3). Bu etaplarda katılımcıların senaryoları arasında zamansal, mekânsal ve içerik olarak birbirini tamamlayan süreklilikler olduğu görülmüştür. Buradan yola çıkarak atölye oturumu sırasında farklı katılımcıların çalışmalarının bir arada düşünüldüğü yeni senaryolar geliştirme egzersizi yapılarak senaryolar çeşitlendirilmiş ve müşterek çalışma ortamı sayesinde sınırsız sayıda gelecek projeksiyonu oluşturulabileceği görülmüştür. Ayrıca gelecek senaryolarının müşterek bir şekilde tartışılması ve geliştirilmesi tekil senaryolarda kente yapılan müdahalelerin olası olumsuz sonuçlarını muhasebe etmeyi mümkün kılmıştır.

Son etap olan dördüncü etapta daha önce üretilen tüm senaryoların çakıştığı üretimler yapılmış, çok zamanlı ve çok mekânlı, başka bir anlamda zamansız ve yer-siz senaryolar ortaya çıkmıştır. Senaryolar kolaj tekniği ile görselleştirilerek yazılı metinlerle desteklenmiştir. Katılımcıların birbirlerinin görsellerini kullanabildiği çalışmalarda üretimin kendisi müşterekleşmiş, ürünler ise anonimleşmiştir. Senaryolara içerik olarak bakıldığında atölye esnasında katılımcılar tarafından işaret edilen çarpık kentleşme, doğal alanların yok olması, yüksek yapılaşma ile ortaya çıkan ölçek problemi, eski sanayi bölgeleri ve viyadük altları gibi atıl alanlar, Ankara Caddesi'nin yarattığı sınır gibi meselelere karşı yaratıcı spekülatif öneriler üretildiği görülmektedir. Katılımcılar birbirlerinin senaryolarından ve üretimlerinden beslenip bu malzemeleri geliştirerek kendi senaryolarına katabildikleri için senaryolarda bu problemlerin biri veya birkaçına değinildiği, böylelikle de sonuç ürünlerde Ankara Caddesi'ne yönelik daha kapsamlı ve bütüncül hayali gelecek öngörüleri ortaya çıktığı görülmektedir (Şekil 4).

Çoğu senaryoda kentleşmenin doğal alanları hızlıca yok etmesi ve yeşil alanların giderek azalmasına karşı sürdürülebilirlik vurgusuyla doğa-kent arakesitinde arayışlar ve projeksiyonlar mevcuttur. Önerilerin bazılarında, gerek caddenin Bayraklı yeni kent merkezi ile ilişkilendiği kesitte yapılaşmanın yükselen gabarisi, gerekse caddenin kendisinin değişen yükseklikleri ve düğüm noktaları referans alınarak, yer altı ve yer üstünde farklı kotlarda yeni ortak zeminlerin ve ilişkilerin oluşabileceği katmanlar önerilmiştir. Bu katmanların yüksek yapıların çevresi ile ilişkisizliğine çare olabileceği öngörüsünün yanı sıra caddeye üçüncü boyut katıp karşılaşma imkânlarını ve mekânlarını arttırarak tesadüfi ve geçici müşterekleşmelerin üçüncü boyutta sürekliliğinin sağlanabileceği ileri sürülmüştür. Sanayi bölgesindeki boş, kullanılmayan yapıların ve viyadük altları gibi atıl mekânların değerlendirildiği (eğlence mekânı, rekreatif alan vb.) öneriler sunulmuştur. Önerilerde bugünün kentleşmesinin gelecekteki olası sonuçları kadar, dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin (uçan ulaşım araçları, sanal ara yüzler, zamanda yolculuk vb.) yansımaları da görülmektedir.

"KATILIMCILARDAN MÜŞTEREKLER İLE İLGİLİ HEM KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE HEM DE MEKÂNSAL ÖLÇEKTE KURDUKLARI DÜŞÜNSEL VE ELEŞTİREL ZEMİN ÜZERİNDE, KENDİLERİNİN BELİRLEYECEĞİ BİR ZAMANA AİT GELECEK SENARYOLARI ÜRETMELERİ BEKLENMİŞTİR"

“Kentin herkese ait olan, ama aynı zamanda hiç kimseye ait olmayan parçaları, bir yandan diğerleri ile bir arada ve temas halinde olmanın potansiyeline sahipken bir yandan da orada bulunan hiçbir şeyin tam anlamıyla sahiplenilmediği, adeta uçuştuğu yerlerdir. Müştereklik tam da böyle bir şeydir. Bir taraftan tasarlanan, planlanan, öngörülerle yaratılan kent bir taraftan da oraya bir şekilde temas eden herkesin, beklenmedik müdahalesiyle hem fiziksel olarak hem de düşsel olarak tekrar tekrar şekillenir. Sınırsız ihtimal içinde müşterek olmak üzere sınırlanan ve müşterek olduğu için sınırlayan mekan, bir araya getirdiği için değil de dokunduğu ve değiştirdiği için müşterek değil midir?”

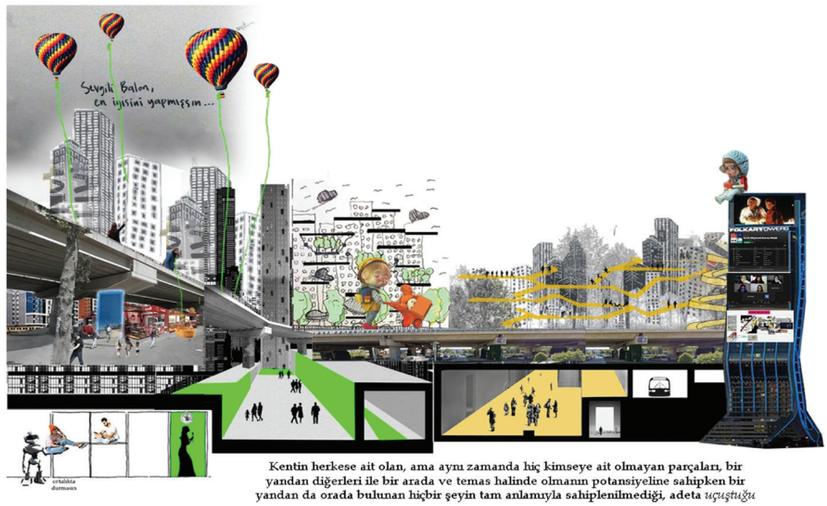

Kentin herkese ait olan, ama aynı zamanda hiç kimseye ait olmayan parçaları, bir yandan diğerleri ile bir arada ve temas halinde olmanın potansiyeline sahipken bir yandan da orada bulunan hiçbir şeyin tam anlamıyla sahiplenilmediği, adeta *uçuştuğu*

Gizem Nur Şan

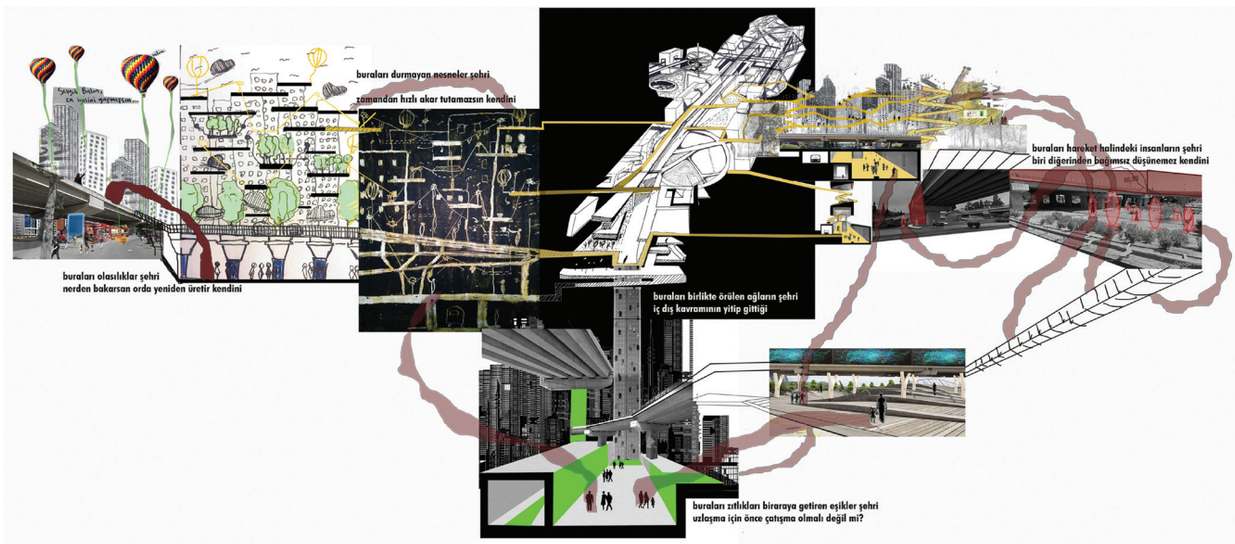

Merve Yıldırım

“Ankara Caddesi, tarihsel kent belleğinde farklı katmanları barındırmaktadır. Günümüzde de bu katmanlaşma, insan eliyle devam eden ve edecek olan bir sürece "kaos"a dönüşmektedir. Farklı tip kullanım katmanlaşmaları da bu sürece dahil. Bu çalışma, acaba gelecekte insan eliyle ve "kaos"un potansiyel yaratıcılık yönünden beslenecek insan bilinciyle, kente, kentin zorunlu karşılaşma alanlarına, avlulara, kentin alt katmanlarına mesela tünellere veya üst katmanlarına tekrar dokunmak mümkün olsa, müşterek üretimlerle kenti yeniden ele almak mümkün olsa, nasıl bir kent ile kaşılaşabilirdik sorusunun izlerini sürmektedir.”

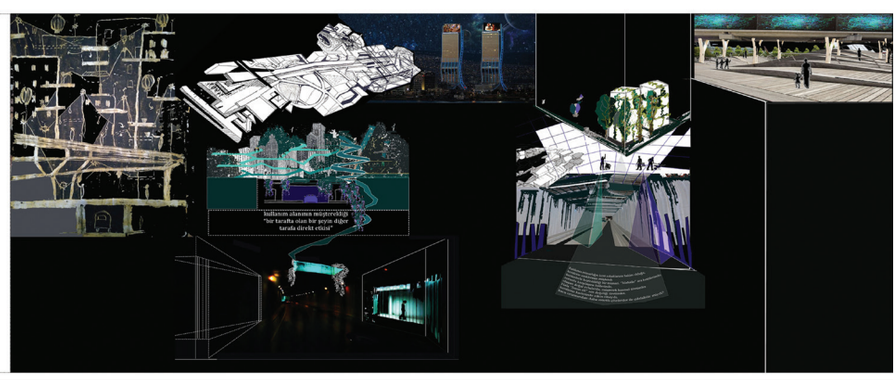

Neriman Temiz

Ahmed Musa

“Düşeyde yükselen kentler, katmanlaşan yaşantılar, onları ayıran yollar ve ayrışmakta olan hayatta müşterekleşme yolları arayan bizler...Dijitalleşme ile birlikte yeni müşterekleşme arayüzleri hayatımıza girmeye başladı. Teknolojinin daha da geliştiği ve daha fazla kişisel tercihlerin öneminin artmasıyla mekanlarımızın da kişiselleşmeye başladığı bir gelecekteyiz. Sanal gerçekliğin hayatımızın entegrasyonu yeni eşiklerimiz olacak “yeşil ekranlar” ile gerçekleşiyor. Bu şekilde çevresini de kişiselleştirmeye başlayan insanoğlu bir süre sonra “yok mekan” ve “yok kent”lerde yaşamaya, yeni müştereklilerini de sanal bir gerçeklikte kurmaya başlıyor. Peki her sınırın eşiklere dönüşüp eridiği bu gerçeklikte müştereklilikler kurulabilir mi? Toplumsal bellek oluşturmadan, birlikte anlam üretmeden insan ait hissedebilir mi_ Yok-kentlerde ve yok-zamanda yaşamaya başlayan insanoğlunun kendisi de yok mu oluyor?”

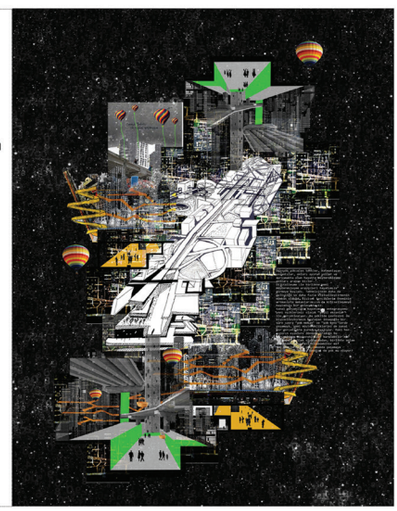

Pınar Akıllılar

Değerlendirme

Atölyede üretilen kurgusal senaryolar çözüm odaklı alternatifler sunmaktan çok, bugünün eleştirisini güçlü bir şekilde temsil eden ve Ankara Caddesi'nin gelecek projeksiyonundaki müşterekleşme olasılıklarını ortaya koyan spekülatif imajlara dönüşerek geçmiş, gelecek ve bugün ilişkisini başka bir şekilde kurmuştur. Atölye sonunda mekânsal dönüşüme dair gelecek öngörüleri ağırlık kazanmış, ancak müşterek kavramının zamana bağlı olarak anlamsal değişimi üzerine tartışmalar geri planda kalıp müşterek kavramı bütün önerilerde bugünkü anlamıyla kullanılmıştır.

Ankara Caddesi çevresindeki sanayi bölgesi, üniversite kampüsleri, karma kullanımlı yapılar ve kapalı siteler gibi yapısal programların salgın koşulları ve teknolojik gelişmeler bağlamında kullanım biçimlerinin nasıl değişeceği sorusu atölye kurgusunun alan seçiminde etkili olmuş olsa da, katılımcıların ağırlıklı olarak Ankara Caddesi'nin kendisi üzerinden caddenin oluşturduğu potansiyellere ve kısıtlara odaklanarak kurgular geliştirmesi dikkat çekmiştir. Ankara Caddesi senaryolarda, yapılan kurgusal müdahalelerle çevresindeki kullanımları ve ilişkileri dönüştüren ve müşterekleştiren potansiyel bir kent parçası olarak davranmaktadır. Atölye kavramsal tartışmalarda da dile getirilen "sanal ortamda düzenlenen bir atölye ortamı nasıl müşterek olabilir?" sorusuna tüm potansiyelleri ve sınırlılıkları ile yönteminin kendisini bir müşterekleşme pratiği olarak kurgulayarak cevap vermiştir. Üretim süreci sonucunda melezlenen görsel imgeler anonimleşerek ortak bir ürüne dönüşmüştür. Ortak çalışma deneyimi ve farklı zamansal duraklara dayanan atölye aşamaları sayesinde katılımcılar kentlerin geleceğini düşünmenin ve düşlemenin çok fazla faktöre bağımlı olması gerektiği ve yapılan bir müdahalenin gelecekte ne tür sonuçlar doğurabileceğini öngörmenin önemi üzerine farkındalık geliştirmişlerdir.

Ayşegül Çakan, Fulya Selçuk, Nurten Özdemir Gökmen, Zeynep Dündar; (hepsi) Araş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Bölümü

KAYNAKLAR

• An Architektur, 2010. "On the commons: A public interview with Massimo De Angelis and Stavros Stavrides," e-flux Journal, 17 Haziran 2010, New York.

• İyi Tasarım İzmir_5. "Müşterek gelecekler.", 2020. https://www.iyitasarimizmir.org/tr/2020/Anasayfa/Index. (erişim 01.09.2021).

• Stavrides, Stavros. Müşterek Mekân: Müşterekler Olarak Şehir. Çev., Cenk Saraçoğlu, Ankara: Sel Yayıncılık, 2018.

• Tan, Pelin. "Mimarlık ve Müşterekleşme Pratikleri". Ege Mimarlık sayı: 97 (2017): 24-29

SOLDA, ALTTA Sonuç ürünler (Şekil 4)

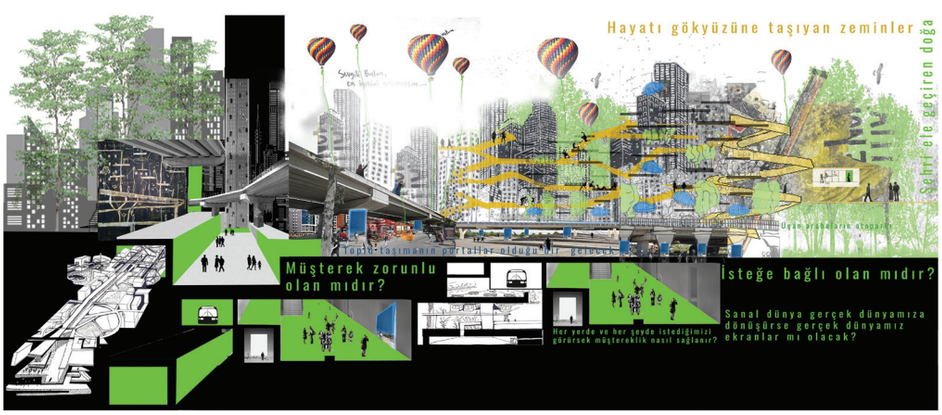

Şükran Erdem

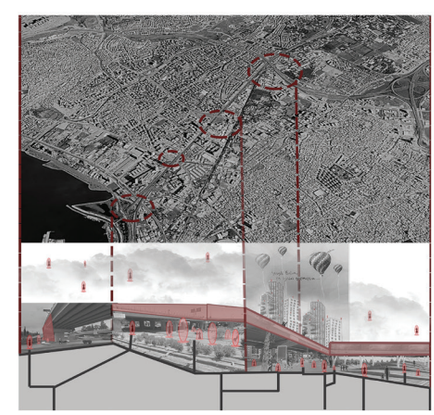

Betül Yalman

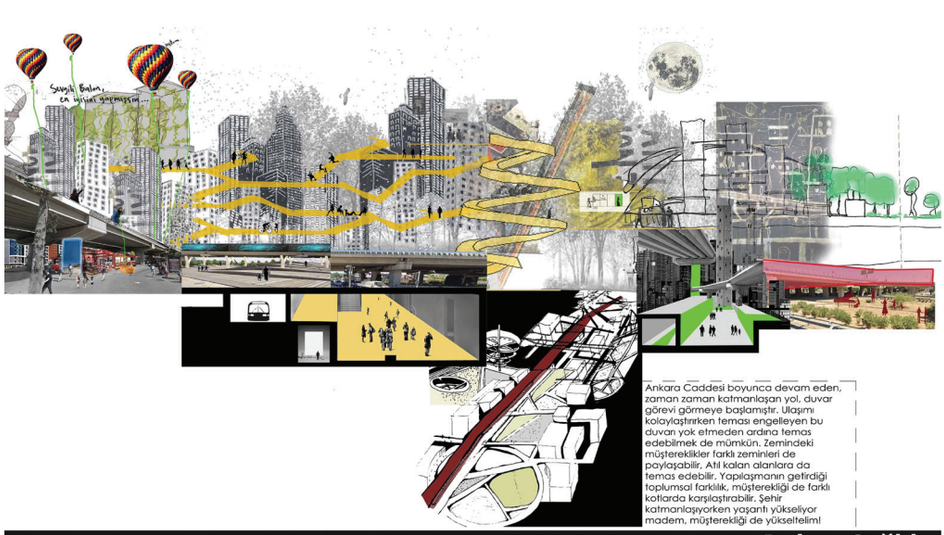

Ruken Sağlık

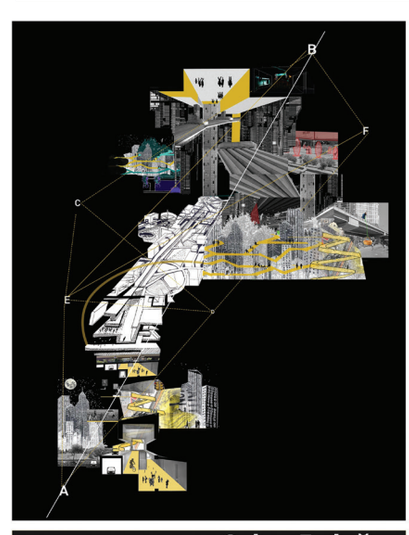

Selen Erdoğan

Mimari Bedeni “Toprağa Vermek”

Özge Öztürk

MAKALENİN ADI **Mimari Bedeni “Toprağa Vermek” Giving The Architectural Body To Earth**
MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**
MAKALENİN KODU **EgeMim, 2022-1 (113); 54-61**
MAKALENİN YAZAR **Özge Öztürk;** Y. Mimar, Arş. Gör., Nişantaşı Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü; Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Bina Araştırma Planlama Bölümü
MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **02.09.2021**
MAKALENİN KABUL TARİHİ **20.10.2021**
YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **ozgeozturk014@gmail.com**
ORCID **0000-0002-9084-2839**

ÖZ Bu çalışmanın amacı, günümüz kentlerinin dahil olduğu sistemin dışında, başka bir dünyanın mümkün olup olamayacağını sorgulamak, doğa-kültür ilişkisine mimari ve kentsel tasarım bağlamında eleştirel bir boyut getirmektir. Çalışma kapsamında “insan olmayan ve doğa” gibi kavramların tümünü kapsamak adına, karasal varoluşun kendisi olarak “toprak” kelimesi kullanılır. Toprakla ve diğer ekosistemlerle olan simbiyotik bir ilişkinin insanın varlığını sürdürebilmesi için tek çözüm olduğu düşünülür ve bu yeni “birlikte yaşam” formlarının keşfi üzerine çağdaş örnekler üzerinden bir tartışma açılır.
ANAHTAR KELİMELER toprak etiği, simbiyotik kentsel ilişkiler, ekosistem, kentcanlı, biryaşam

İnsan Bedeni ve Toprak İlişkisi

“Bu bataklıkların en değerli özelliği, yabanıl oluşlarıdır ve turnalar da o yabanıllığın vücut bulmuş şeklidir.” Bir Kum Yöresi Almanağı, Leopold

Aldo Leopold (2020), yabanıl doğayı bir bütün olarak kendi döngülerinde, sürekliliklerinde, ilişkiselliğinde bulur. Oldukça fenomenolojik bir yaklaşımla, tüm canlılığı doğanın görünümlerinden yalnızca biri olarak, “vücut bulmuş, bedenleşmiş” bir temsil olarak algılar. Bu bütüncül algı doğaya ve doğadaki tüm canlılara, insan-insan dışı gibi ontolojik bir ayrımla bakmaz, aksine onlara bir tarihsellik atfederek, kişilik ve tanıklık kazandırır, bir “öz” olarak kavrar. “Öz, kimi zaman belli belirsiz, kimi zaman büyük bir devinim içinde durmadan değişir; biçimle çatışır, biçimin sınırlarını yıkar, yarattığı yeni biçimler içinde değişmiş bir öz olarak, bir süre için, yeniden dengeyi sağlamış olur. Biçim, belli bir zamanda sağlanan dengenin ortaya çıkışıdır. Özün ayrılmaz özellikleri devinim ve değişimdir.” (Fisher, 1990, s.112). Doğanın kendisinde her zaman bir süreklilik ve bu sürekliliğin içinde de bir ritim ve armoni vardır. Öyle ki her şey, tüm doğumlar, yaşamlar ve ölümler bu armoninin sadece bir parçası, “ritimleri anları ve yüzyılları birbirine bağlayan” (Leopold, 2020, s.157) anlık birer görüntüsüdür.

Leopold insana, kültürüne ve medeniyetine ait tüm zenginliklerin ve çeşitliliklerin zaten varoluşsal olarak, doğadaki bu sonsuz karmaşıklıktaki ilişkiler ağının bir sonucu olarak ortaya çıktığını söyler. Fakat insan tüm bunlardan kendini ayrı tutarak, belki de ilk ayrımı kendisi ile kendisi gibi olmayan arasında yapmıştır. Başlangıçta “insan, iklim ve doğa kendi içinde işleyen yeni ekosistemler geliştirmiş, bu yeni ekosistemlerde bir araya gelmiştir. Ekolojik ve kültürel bir uyum içinde, binlerce yılda, şehir, köy ve tabiat strüktürlerini oluşturmuştur” (Akman, 2019, s.88). Tüm bu gelişim süreçleri aslında insan ve toprak arasındaki ilişkilerden başka bir şey değildir. Geldiğimiz noktada ise medeniyetler ayrımın ve tahakkümün, dışarıda bırakılandan faydalanmanın meskeni olmuşlardır. “Doğa insan-olmayanın alanı olarak kalır ve ne insanın tam olarak neyin ismi olduğu belirgindir ne de insan-olmayanın neden insana karşıt olduğu anlaşılır. Demek ki insan-olmayan, daha eski bazı çağrışımlara (“‘hayvan”, “akılsız”, “meczup”) verilmiş biraz daha sofistike ve yeni bir isim olmaktan ibarettir” (Coccia, 2021, s.24). Adeta Escher’in resimlerinden fırlamış bir kavrayış ve doğa ile birlikte gelişen, bir doğa sürekliliği içerisinde “beliriveren” medeniyet, şimdi ondan çok uzakta ve ona karşıttır (Görsel 1).

Bu karşıtlık durumu, toprak ile aramızdaki bir savaşa dönüşmüş ve toprak sadece “ihtiyaç karşılayan” konumuna indirgenmiştir. Bu insan-olmayanla ve toprakla olan faydacı ilişkiselliğimiz, bize ekonomik olarak fayda sağlamayan her türlü insan dışı varlığı yok sayma, önemsememe hatta zarar vermede bir sakınca görmeme boyutuna ulaşmıştır. “İnsan avcı olunca,

SAĞ ÜSTTE Escher'in sürekliliği ve belirişleri, Metamorphosis II, M. C. Escher, 1939-40 (Görsel 1)

Ana Mendieta: A Retrospective, 1987 The New Museum of Contemporary Art (Görsel 2)

SAĞ ALTTA Varoluşsal bir zemin sağlayan toprak ve yok oluş-ediş, 2013 (Görsel 3)

kan dolu bir uçurum açıldı insan ve hayvan evrenleri arasında: insan hayvanları hala ataları ve yakınları saymakla birlikte onları öldürmeye başlamıştı. Böylece hayatın birliğini yıkmıştı." (Fisher, 1990, s.144). Bu bağlamda yine Leopold'un geliştirdiği toprak etiği fikri, bizi yeniden "hayatın birliğine" ve "dünyadaki yerimize" geri döndürebilecek bir kavram olarak karşımıza çıkar. Leopold, doğadaki canlıları etik alana dahil ederek insanın da içinde yer aldığı genişletilmiş bir toplum anlayışı önerir. Buna toprak etiği adını verir ve sağlıklı ekosistemler, yabanıl doğa biyoçeşitliliği, doğa koruma estetiği, yöre insanı odaklı doğa koruma hareketi ve çevre tarihi bilinci geliştirme gibi ilkeler belirler. "Toprak etiği, homo sapiensin rolünü toprak topluluğunun fatihliğinden onun sade bir üyesi ve vatandaşına çevirir. Bu hem topluluk üyelerine hem de topluluğun kendisine saygı duymak anlamına gelir." (Leopold, 2020, s.215). Böylece Leopold, insan ile toprak arasındaki ilişkiyi etiğin alanına dahil etmiş, rekabet (yerine)-iş birliği, fatih (yerine) biyotik vatandaşı koymuştur.

Bu bağlamda, insan bedeni ve toprak arasında zaman-mekânsal bir ilişki kuran sanatçı Ana Mendiata; bedenini doğanın bir uzantısı gibi algılamaya ve algılatmaya çalışır. Sanatçı, peyzaj ve kadın bedeni arasında (kendi siluetinden yola çıkarak) bir diyalog sürdürdüğünü belirtir. Bu bağlantının, ergenliğinde vatanı olan Küba'dan koparılmış olmasının doğrudan bir sonucu olarak geliştiğini söyler. Bu durum onu ana rahminden (doğadan) atılmış gibi hissettirdiğinden, sanatı onu evrenle birleştiren bağları yeniden kurma şeklidir. Onun için anne karnına aynı zamanda doğaya ve toprağa bir dönüştür. Sanatçı toprak-beden heykelleri sayesinde doğa ile bir olur ve doğanın uzantısı bedeninin bir uzantısı hâline gelir (Mendieta, 1981) (Görsel 2).

Guetamalalı sanatçı Regina Jose Galindo'nun toprakla kurduğu ilişki ise insan yaşamının ve doğal kaynakların sömürülmesi arasındaki bağlantıda yatar. Tierra ("Dünya", 2013) adlı video işi, sanatçının bir tarlada çıplak ve hareketsiz durduğunu gösterirken, bir ekskavatörün onun etrafına devasa bir hendek kazması ile başlayıp yalnızca sanatçının üzerinde durduğu küçük toprak parçasını bırakması şeklinde sonlanır. Sanatçı bu işini ve beden-toprak arasında kurduğu ilişkiyi ise "Etrafımda kargaşa ve hırsızlıktan başka bir şey yok ama ayaklarımın üzerinde duruyorum, savaşmaya hazırım, beni köklendiren toprakları savunmak için." sözleri ile açıklar (Galindo, 2021). Temelde bu video iş, 2012 yılında, Guatemala'nın eski Devlet Başkanı soykırım suçlaması ve duruşması sırasında anlatılan vahşetlerin unutulmaz bir yeniden yorumudur. Ölen bedenler ve dinginliği devasa bir makine gövdesi ile parçalanan doğa imgesi, medeniyetin ve medeniyetin toprak ile kurduğu acımasız ilişkinin bir sembolüdür. Aynı zamanda toprak bir suç örtücü ve mezar olarak kullanılır (Görsel 3).

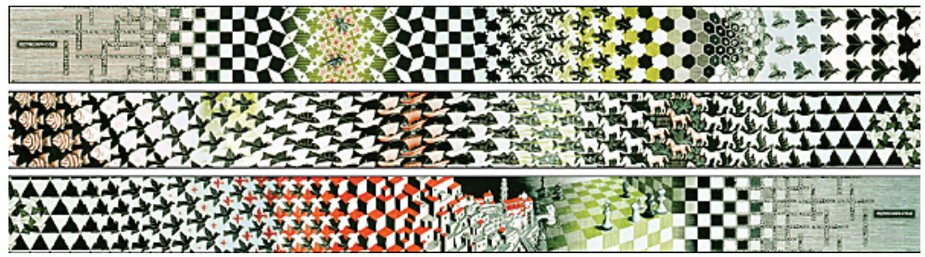

UNTITLED, 1977
Serie árbol de la vida
(Tree of Life series)
Color photograph
20 × 13 1/4 inches
Collection of Ignacio C. Mendieta
Earth-body work with tree and mud executed at Old Man's Creek, Iowa City, Iowa

"LEOPOLD'UN GELİŞTİRDİĞİ TOPRAK ETİĞİ FİKRİ, BİZİ YENİDEN 'HAYATIN BİRLİĞİNE' VE 'DÜNYADAKİ YERİMİZE' GERİ DÖNDÜREBİLECEK BİR KAVRAM OLARAK KARŞIMIZA ÇIKAR"

SOLDA Toprağın yaşam döngülerinin antropomorfik temsili (Görsel 4)

SOL ALTTA Arama motorlarında benzer "toprağa verilmiş" yapı örnekleri (Görsel 5)

SAĞ ÜSTTE Ağaçların büyümesinin çeşitli yöntemlerle kontrol edilmesi ile ortaya çıkan strüktürler, Arborsculpture (Görsel 6)

SAĞ ALTTA Üstte, Boeri Studio, Vertical Forest, 2014; altta Life After People belgeselinden görüntüler; History Channel, 2009 (Görsel 7)

Sanatçı Mathilde Rousel ise "Lives of Grass" adlı çalışması ile insan bedenindeki sürekli değişikliklerin bir metaforu olarak canlı çim heykeller kullanır. Çalışmasını geri dönüştürülmüş metal ve kumaşlar ile yaptığı bedenleri toprak ve buğday tohumları ile doldurarak hazırlar. Toprak-yaşam döngüsü ve insan bedeni arasında direkt bir ilişki kurar. Mısır Tanrısı Osiris'in, ölümsüz yaşam için diriltme anlatısına gönderme yapar. "Lives of Grass" başlangıçta, bizi çevreleyen canlıların yaşam döngüsüne katılma şeklimiz üzerine düşünmeyi önerir. Sanatçının doğa ile direkt olarak kurduğu ilişki özellikle beslenme ve tohumlar üzerine, fizyolojik olarak açığa çıkan doğal gücün insanı insan yapan temel şey olmasıdır (Görsel 4).

Burada insan vücudu bir bitki olan buğday ile simbiyotik bir ilişki sürdürür. Dünya genelinde yoğun monokültürlere konu olan buğday ile entegre olduğu vücut arasında doğrudan bir ilişki kurar. Öte yandan, kurgusal bir bilim boyutuna yakın olan bu çalışma, insanların fotosentez biçimlerine aktif olarak katılabilecekleri hayali bir dünya önerir. Eğer bu metabolizma biçimini geliştirmeyi başarırlarsa, insanların yeniden tasarlanmış bir gezegen ekosisteminde, barışçıl arabulucu olarak rollerini tamamen kabul edip, yırtıcı ontolojilerinden vazgeçebileceklerini düşünür (Rousel, 2012). Sanatçı toprağın bereketinin, döngülerinin; doğum-yaratım, kuraklık-ölüm gibi ritimlerini içinde barındırarak bir insan bedeni halinde cisimleştirir. İnsan bedeni üzerinde gerçekleşen bu cisimleşme aslında hem insanın doğadan gelen ve doğaya bağımlı olan bedeni hem de doğanın antropomorfik bir temsilidir.

Mimari Beden ve Toprak İlişkisi

"Nereden biliyorsunuz, belki de o muazzam yapıyı yalnızca uzaktan seviyor ve yakından bakmak bile istemiyordur. Belki de onu yalnızca inşa etmek istiyor, ama içinde yaşamak istemiyordur." Yeraltından Notlar, Dostoyevski

Sanayi öncesi toplumlarda mimari, doğa manzarasının bir uzantısı konumundaydı ve bu doğal manzaranın '"içinde" yer alırdı. Sanayileşme sonrası kentler anıtsal bir hâle bürünmüş, doğaya ihtiyaç duymadan onun içinde var olmadan kendiliğinden bir manzaraya -kent manzarası- dönüşmüştür. Önceleri ufukta uzanan kırsal doğa manzarası içinde eriyen kentler, şimdilerde gözün kaçamayacağı kadar dar ve sıkışıktır (Picon, 2000). Kent manzarasının hakim görünüşü olan yapılı çevre, "yapısız" alana mecburiyetler dışında pek de önem vermez. Doğa mimarlık olmayan, insana ait olmayan, kültüre ait olmayan olarak algılandığında, "şekillendirilebilen" bir öteki olarak; parklar, meydanlar, bahçe ve bahçeciklerle "çevre düzenleme" başlığına indirgenir. Çevre, doğa ve toprak artık sadece, "düzenlenmesi" gereken yabanıllıklardır. Mimari bedenin tahakkümü altında ancak "tasarlanmış" ve bir "akıl" yerine bir "akıl ürünü" olarak var olabilen toprak, çoğu zaman da kendi "yapay" strüktürlerimizde bir "doğal giydirme" malzemesi olarak kullanılır. Mimari bedeni toprağa verir, manzaranın içinde kayboluruz. Mimarlığımız bu kez toprakla giydirilmiş olur, ona gömülmez, onda yok olup gitmez. Sadece onla örtünür ve arkasına gizlenerek kendini doğaya karşı meşrulaştırır (Görsel 5).

Mimari beden de aynı insan bedeni gibi kalıcı olmayı arzular. Öyle ki Vitruvius'tan beri "Firmitas" (sağlamlık) ilkesi ile tasarıma dahil olur, onun sürekliliğini garantiler. Bu bağlamda toprak üzerine bırakılan; kalıcı ve yere bağımlı bir nesne olarak mimarlığın, sürdürülebilirliğinden söz etmek güçtür. Kazılan temeller, beton zeminler, doğaya karşı kalıcılık savaşını kazanmaları uğruna sağlam olmalıdır; yabani otlar bahçelerden ayıklanmalı, "zararlılarla"la savaşılmalı, tozlar süpürülmelidir. Bu bir mimari beden için tek varoluş yolu gibi görünse de "bitkiler doğumlarından ölümlerine kadar tek bir yerde yaşamalarına, köklerini toprağın metrelerce derinliklerine indirmelerine, dallarını uzatabildikleri kadar uzatmalarına

rağmen işgalci ya da fetihçi değil iyileştiricidirler. Bitkisel yaşam, tam bir maruz kalış olduğundan, çevreyle mutlak bir süreklilik ve bütüncül bir ortaklık içindeki yaşamdır" (Coccia, 2021, s.7). Bitkiler, her ortama uyum sağlayabilecek evrimsel varyasyonları ile hem yere bağlı ve özgün hem de "zarar vermeden kalıcı" olma hâlinde bulunurlar. Bu hâl açıkça dünyanın bir parçası ve uzantısı olma onunla "biryaşam" olma hâlidir. Burada sormamız gereken sorular belki de "yere zarar vermeden yere ait olma, esneme, yerin kendisi olma konusunda bitkilerden ne öğrenebiliriz" olmalıdır. Mimarlık disiplini bitkilerden ne öğrenebilir? Mimari bedeni toprağa verildiğinde o da bitkiler gibi toprakta vücut bulabilir mi? (Görsel 6).

Braungart ve McDonough (2002), tüm bu kalıcılık görüntüsünün yanında günümüz dünyasında, aslında her şeyin tüketildikten sonra (hatta henüz tükenmeden) bir tarafa atmamız için tasarlandığını söyler. Her şey adeta modası geçmek üzere tasarlanmış gibidir. Tüm bunlara karşılık doğanın ve hayvanların çok çeşitli olduğundan, insanların her şeyi standardize edip her yere uydurmaya çalışmasından bahsederler. Yerel çeşitliliği korumanın ve arttırmanın tek çözüm yolu olduğunu savunurlar. Hayvanların aynı türe ait olsa bile bulundukları bölgelere göre değişen evrimsel özellikleri, onların bulundukları ortama adapte olmalarını ve sonuçta türlerinin devamlılığını sağlar. İnsanlar olarak çok esnek bir zeka çeşidine sahip olmamıza rağmen, küreselleşen dünya ile birlikte iyiden iyiye standardize edilmiş yaşam biçimlerimiz farklılıkları ortadan kaldırmaktadır. Braungart ve McDonough (2002), bu konuyu sabun örneğini üzerinden örneklendirirler. Sabun günümüzde dünyanın her yerinde hemen hemen aynı boyutlarda, biçimlerde (katı, sıvı), içeriklerde üretilirken sadece paketlemesi değişir. Peki ya ürünün optimizasyonu yani sistemsel gereklilikleri yanlış kurgulanmışsa? Buradan yola çıkarak belki de yapma şeklimizi tamamen değiştirmemiz gerektiği düşüncesine ulaşabiliriz. Doğaya; yabani bitkilere, ağaçlara bakıp onların tekil beden-mekânlar olarak var olma biçimlerinden öğrenmeye çalışabilir bu var oluş

What is Arborsculpture?
Arborsculpture is the art of utilizing the live tree as the sculptural medium. Grafting or inosculation is used to connect tree parts, pruning to remove unwanted growth. ***The 3d chess of sculpture.***

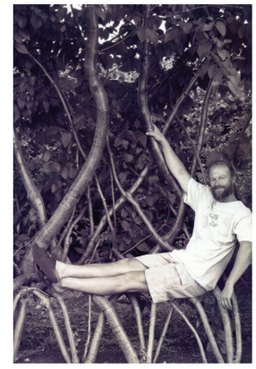
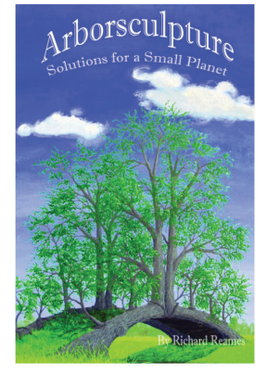

"DOĞAYA, YABANİ BİTKİLERE, AĞAÇLARA BAKIP ONLARIN TEKİL BEDEN-MEKÂNLAR OLARAK VAR OLMA BİÇİMLERİNDEN ÖĞRENMEYE ÇALIŞABİLİR BU VAR OLUŞ BİÇİMİNİ DÜZENLEYEREK DÜNYA İLE 'BİRYAŞAM' YÖNTEMLERİ GELİŞTİREBİLİRİZ"

biçimini düzenleyerek dünya ile "biryaşam" yöntemleri geliştirebiliriz.

(Beden) Olmamanın Yararları*

Yaklaşık iki bin beş yüz yıl önce Lao Tzu tarafından yazıldığı tahmin edilen Tao Te Ching* metni "olmamanın yararları"ndan bahseder, Lao Tzu'ya göre işlev, biçimin olmadığı boşlukta yer alır:

"İçi boşaltılmış kilden
olur çömlek.
Çömleğin yararı
Olmadığı yerdedir.
Oda yapmak için
oyulur kapı ve pencere,
Odanın olmadığı yerdedir
Yaşanacak yanı"
(Le Guin'in yorumuyla, 2020)

Mimari bedenin de olmadığı yer

“MİMARİ BEDENİN GÜNÜMÜZDE GELMEYE ÇALIŞTIĞI DURUMLAR, ÇOĞUNLUKLA KAPSAMINA YENİDEN YEŞİLİ DAHİL ETME FİKRİ İLE SINIRLI OLUP [GREENWASHING] BİR ‘GÖSTERİ’DEN ÖTEYE GİDEMEMEKTEDİR”

“ruh”unun yani “işlev”inin kendini gerçekleştirdiği yerdir. Çünkü mimarlık tekil ve çevresi ile ilişkisiz bir beden olarak değil, toprağın bir uzantısı olarak mekânın nasıl yaratılacağına dair bir fikirdir yalnızca. Mimari bedenin günümüzde gelmeye çalıştığı durumlar; çoğunlukla kapsamına yeniden yeşili dahil etme fikri ile sınırlı olup (greenwashing) bir “gösteri”den öteye gidememektedir. Mimari bedenin doğayı ötekileştirip sonradan kendine bir eklenti biçiminde dahil etme çalışmaları, doğru bir fikre neden yanlış yollardan varamayacağımızı gösterir. Şimdilerin dikey ormanları, ulaşmaya çalıştıkları fikir itibariyle dünyanın yok oluşundan sonraki görüntüleri andırır, toprağın mimari bedenden hakkını geri aldığı zorunlu bir düşey tırmanış hâline dönüşür. Böylelikle insan sonrası dünya tahayyülünde her zaman varılan nokta olarak “bitki oluş”; doğa sisteminden daha farklı işleyen, daha verimli bir sistem yaratmamızın imkânsız olduğunu gösterir (Görsel 7).

Artık insanlığın ve mimarlığının bedeninin yer almadığı ilksel bir doğa fikrine ulaşmak mümkün değildir. Bu sebeple romantik hayallere kapılmak ya da “yanlış bir sistemde doğruyu yapmak için” çabalamak yerine; kentlerimizde toprakla olan ilişkimizi güçlendirmemiz, diğer canlıları-ekosistemleri planlı olarak kent sistemine dahil etmemiz, canlılar arası olası bağlanma potansiyellerini (simbiyotik yaşam olasılıklarını) araştırmamız gerekir. “Bu kriz durumu geçici olabilir, yeni bir denge durumuyla aşılabilir belki bu. Ama şurası kesin ki doğal bedene ya da doğal doğaya geri dönülemeyecek. Uzun ve yorucu bir yolculuk olacak bu, varılan noktada ise şeylerin direnciyle karşı karşıya geleceğiz ama böylece ölçülü yer değiştirebilir olacağız. Biz onu yeniden icat etmeye çalışırken, evren-doğanın sırrını çözmemiz için önümüze koyduğu metin budur işte” (Gregotti, 2016, s.175). Yıkım her zaman doğaya doğru ve toprakla birlikte gerçekleşir. “Yeniden doğmak için toprağa dönüş” metaforu, buradan bakıldığında metafordan çok, gerçekliğin kendisi gibi görünmektedir. Kentlerde toprak hâlen dönebildiği her noktada kendi belirişlerini gerçekleştirmeye devam eder (Görsel 8).

Yeni Yaklaşımlar, Aradalıklar, Diyaloglar

Mimari beden, tamamıyla mekânsallık içeren “dünyada varoluş”un başarılı ya da başarısız birer taklidi olarak kalır çünkü mimari beden aslında her zaman için varlığın bir “beden taklidi”dir. Dünya ile nesne arasındaki boşlukta yer alan, “tasarlayan özne olarak insan”, tasarlanmış nesnelerin dünya ile direkt deneyim kurma şansını elinden alır. Bu sebeple bir “insan yaratısı olan bedenlerin” canlılıkları daha düşük, etki ve yetki alanları sınırlı olur. Dünya ile ilişkiselliği sadece insan üzerinden kurulan her olgu nesneleşir. Artık dünyanın vücut bulmuş hâli, yani bizzat onun belirişi olmak yerine, bir başka öznenin temsili hâline gelirler bu sebeple kaynak hâline dönüşmeleri kolaylaşır.

Gregotti (2016) büyük mimarlığın çift nitelikli olduğunu söyler ve

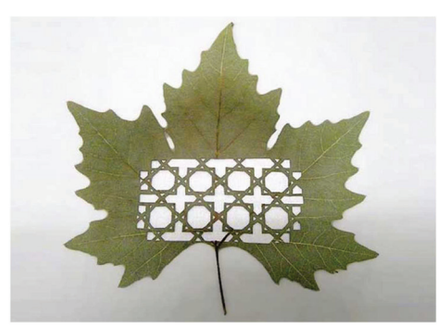

SOL ÜSTTE Kentte yapılı çevreyi toprağa geri veren sızıntılar, "Sokak Otları" (Görsel 8)

SOLDA Akçaağaç yaprağı ve akçaağaç yaprağı ile dünya arasında giren öznenin eylemi olarak “tasarım”, Lorenzo Duran, Leaf Art. (Görsel 9)

SAĞ ÜSTTE Mattias Hollwich ve Marc Kushner, 2008; MEtreePolis, (Görsel 10)

SAĞ ALTTA Fab Tree Hab, Terreform ONE, 2008; Joachim, Greden, Arbona (Görsel 11)

şöyle devam eder, “Her yeniden görüldüğünde insanı şaşırtmalı ama hep de orada var olmuş gibi görünmelidir, hep oradaymış, oranın tanımlanması için sıkı sıkıya gerekli bir ögeymiş gibi görünmeli, dönüşümlerle uğrarken bile bulunduğu yerin kendini kendisine ifşa etmesine hep katkıda bulunmalıdır” (Gregotti, 2016, s.175). Böyle bir mimari beden inşasının sadece insan tasarımı ile gerçekleşeceği düşünülemez. Toprağın, kendisi olarak kendi ekosistemiyle, kendi aklıyla tasarıma dahil edilmesi, mimari bedenin de bu iş birliği içerisinde bir “nesne” olmak yerine “özne” olarak yer alması gerekir. Toprağın kendi barınaklarımıza girmesini, sürekliliğini bizim barınaklarımızda da sekteye uğramadan devam ettirmesini nasıl sağlayabiliriz? Toprağı mimari beden için feda etmek yerine, mimari bedeni toprak için feda etmek çaremiz olabilir mi?

Bu bağlamda, Hollwich ve Kushner (2008) tarafından tasarlanan “MEtreePolis”, doğa ve teknoloji ikilemini araştıran önemli tarihsel gelişmelerin bir zaman çizelgesidir. Tasarımcılar 1901’de başlayarak bugünü, geçmişe ve geleceğe çekerek çizelgeyi 2111’de kapatırlar. Yarının hayali bir vizyonunu sunar, çevrenin insan manipülasyonu ile yanlışlıkla ekolojik kurtuluşu ve sosyal bir ütopyayı tetikleyeceğini öne sürerler. “Önümüzdeki 100 yıl, doğa ile teknolojik bir hesaplaşmaya tanık olacak. Bu, teknolojinin doğaya dönüştüğü bir gelecek. Olası, olağanüstü olanın bir birleşimi... (Hollwich, Kunsher, 2008)”. Böylelikle geçmişteki teknolojik gelişmelerden yola çıkarak, gelecekte teknoloji ve yapılı çevrenin doğa ile bütünleşerek “biroluş”a varacağını savunurlar.

Cogdel (2018) “Toward A Living Architecture? Complexism And Biology In Generative Design kitabının”, “Groving Living Buildings” bölümünde Stewart Brand (1970) ’dan alıntı yapar;

“Canlı konutlar mı?
Ne kadar yakın?
Canlı bitkisel dokudan evler.
Duvarlar CO2’nizi alır ve oksijeni geri verir.
Ailenizdeki değişiklikleri karşılamak için büyürler veya azalırlar.

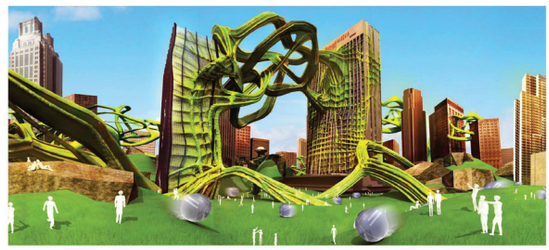

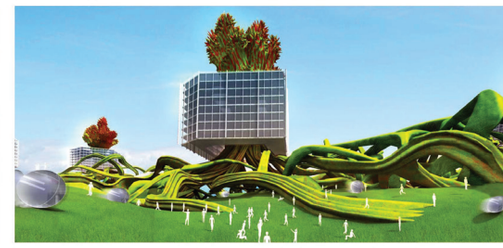

“TOPRAĞIN, KENDİSİ OLARAK KENDİ EKOSİSTEMİYLE, KENDİ AKLIYLA TASARIMA DAHİL EDİLMESİ, MİMARİ BEDENİN DE BU İŞ BİRLİĞİ İÇERİSİNDE BİR ‘NESNE’ OLMAK YERİNE ‘ÖZNE’ OLARAK YER ALMASI GEREKİR”

Güveç tenceresine mutfak duvarının bir parçasını ekleyin.
Arkadaş olarak ev.
Sakin ve mesken birbirini evcilleştirir.
Yapılara karşı zulmü önleme derneği.”

Brand, canlı bir barınakta kalma sürecinin, diğer canlıları kötüye kullanma eğiliminde olan insanları evcilleştirmeye yardımcı olabileceğini umar (Cogdel, 2018). Mitchell Joachim, Lara Greden ve Javier Arbona (2008) tarafından tasarlanan Fab Tree Hab, Terreform ONE, tam olarak bu düşüncenin vücut bulmuş hâli gibidir. Tasarımcılar yerli ağaçlardan konut “yetiştirmek” için bir yöntem önerir. Konut tamamen canlı malzemelerden tasarlanmış ve strüktürel olarak ağaçların şekillendirilerek büyütülmesi sonucu oluşturulmuştur. Böylece ortaya çıkan mimari beden, karasal yaşama yani toprağa dahil olur, kendisini çevreleyen ekosisteme simbiyotik olarak sığar.

IaaC (Master in City and Technology kapsamında geliştirilmiş Institute for Advanced Architecture of Catalonia) (2018-2019) çatısı altında MVRDV-The Why Factory ile birlikte düzenlenen workshop “The Green Dip” de öğrenciler kente yeşili gerçekten dahil etmenin yollarını arar. Yeşilin biyolojik çeşitliliği arttırma, kentleri soğutma ve su ihtiyacını karşılama konusundaki etkisinden yararlanırlar ve bunun nicel yöntemlerle ölçülebilirliğini araştırırlar. Böylece yaptıkları araştırmalarla yeşilin kent üzerindeki etkisini artı ve eksileriyle kanıtlamaya çalışırlar. Bunun için ilk olarak elli sekiz farklı bitki türünü kentlerin yer aldığı iklim özelliklerine göre, yere özgülük açısından en verimliden en verimsize göre sıralarlar. Yerli olmayan türü kendi biyomuna dikmek gerektiğinden, bitkileri de bu biyofiziksel biyom sınıflandırması içinde değerlendirirler. Uygulama için seçtikleri 8 farklı kent tipolojisi ve 6 biyom üzerinde; kentteki yapıların çatılarını, teraslarını, balkonlarını ve hatta duvarlarını bitkilerle

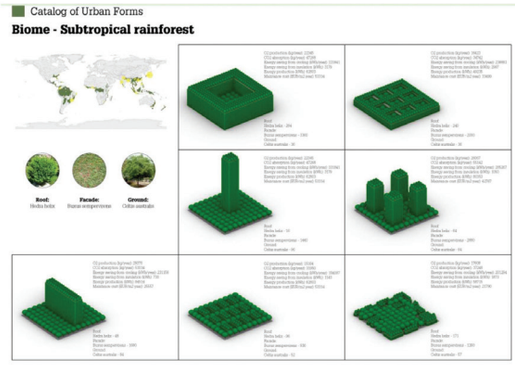

SOLDA Subtropikal iklime sahip Hong Kong ve "kentcanlı" biyomu. (Görsel 12)

SOL ALTTA Bir sokağın 1900-2150 yılları arasındaki evrimi; Schuiten, 2019 (Görsel 13)

"EŞİT VE SINIRSIZ OLAN ENERJİ, İNSANIN SOSYAL DÜZENİNDEKİ EŞİTLİĞİ DE BAŞKA HİÇBİR PLANLAMANIN BAŞARAMADIĞI ÖLÇÜDE BAŞARACAKTIR"

kaplarlar ve bu simbiyotik ilişkiden bir "kentcanlı" ortaya koyarlar.

Belçikalı mimar Luc Schuiten'in biyonik projeleri de bu bağlamda oldukça zihin açıcı örnekler sunar. Schuiten, "Vegetal City" adını verdiği, mimari yapı ve ağaçların büyümesinin bir simbiyozu ve bir inşaat/büyüme ilkesi olarak "arciborescence" kavramını yaratır. Schuiten'in fikri, bu ilkeyi takip ederek mevcut şehirlerimizi kademeli olarak doğa benzeri varlıklara ve döngülere dönüştürmektir. Belçikalı mimar, geleceğe yönelik senaryoları ile birlikte insan ırkının radikal bir yaşam tarzı değişikliğine gerçekten hazır olup olmadığı sorusunu gündeme getirir. Schuiten'in çalışmasındaki başlıca proje türlerinden biri, mevcut şehirlerin kademeli evrimini gösterir ve doğa ile simbiyoz hâlinde bir duruma ulaşana kadar birkaç dönüşüm aşaması önerir. Böylece binalar doğal unsurlarla bütünleştirerek yavaş yavaş dönüştürülür. Schuiten aynı zamanda grafik roman sanatçısı da olduğu için, tasarımın gerçekte nasıl olması gerektiğine dair deneysel-ütopik çizimlerini grafik dille de ifade eder (Schuiten, 2011).

Schuiten, durağan ve statik değil hareketli, zaman içinde evrilerek ilerleyen bir "kentcanlı" hayal eder. Bunun canlı malzemelerin yapımda kullanılabileceğini düşünür. Bu malzemeler sayesinde kentin kendisi bir canlıya dönüşebilir, kendi atmosferini ve iklimini oluşturabilir. Artık modern kentlerimizde ortadan kaybolmuş olan ufuk çizgisi aslında bir kentin, kentliye tanımladığı bakış özgürlüğüdür ve kentin tepeleri de, ufuk çizgisi ile bütünleşen manzaranın büyüsünü taşır. Bu sebeple Schuiten'in kent temsillerinde çatılar yürünebilir hâldedir, kent görüşünü gökyüzüne açar. Tüm kent dokusu çatıları ile birlikte kendi gerçek ekosistemleri ile birlikte bir çeşit topografyaya dönüşür.

Schuiten bu yaklaşımıyla en az bizler kadar canlı olan "kentcanlı" nın kendisini oluşturur. Dünya tek başına kocaman bir organizmadır, bu organizma belki mitolojinin Gaia'sı, ya da Spinoza'nın Doğa/Tanrısı gibi pek çok farklı tanıma bürünebilir. Aynı yerden yola çıkarak kentleri de kendisinde canlılığı barındıran, bütünüyle yaşayan bir organizma olarak düşünmemiz gerekir. Kent içindeki ulaşımın da "kentcanlı"nın önemli bir biyolojik faaliyetidir ve burada yer alacak araçları da kent bedeni ile uyumlu bir biçimde tasarlanması gerekir. Doğanın 4,5 milyar yıllık bilgisi ve seçimleri her zaman için belirleyici olmalıdır. Aslında evrim, zamansal bir süreç içerisinde bilginin aldığı biçim, bilginin ontolojisidir. Bu sebeple Schuiten, araçlarda yakıt tüketimi üzerine düşünmek yerine, havadan daha hafif böylece herhangi bir yakıta ihtiyaç duymadan, kanatlarını çırparak uçabilecek ve üst yüzeri güneş panelleri ile kaplı bir taşıt tasarlayabileceğimizi söyler. Bu araçlar gürültü yapmaz ya da çevreyi kirletmez.

Schuiten, kendi kentlerimizi olabildiğince toprak malzemelerle yapmamız gerektiği fikrine varır. Tamamen topraktan yapılmış "Hollow City" adlı projesinde kendi kendini, "büyüyerek inşa eden" bir kent fikri geliştirir ve böylece kent büyüdükçe kirlilik artacağına azalacak, daha

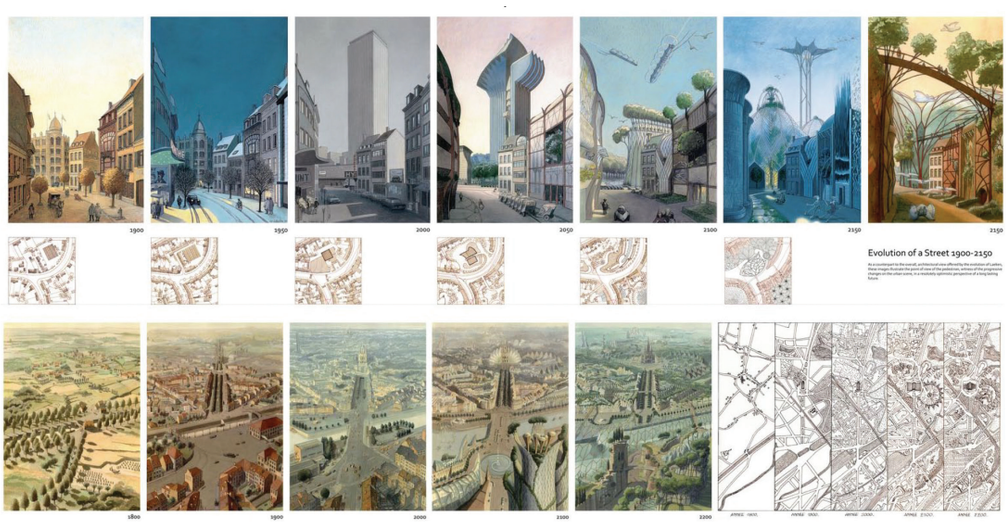

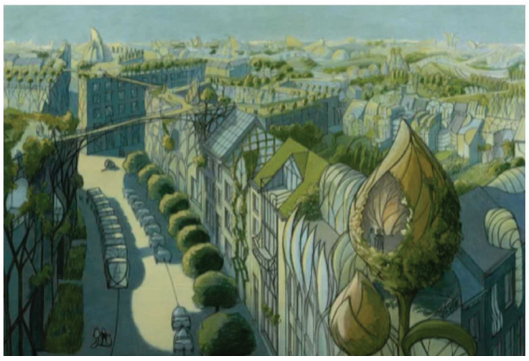

SOLDA Schuiten'in "kentcanlı"sı, onu kaplayan yeşil deri, üzerinde yürünebilir çatılar ve ufuk çizgisi (Görsel 14)

SOL ALTTA Toprak ile kaplanmış "Hollow City" ve "City of Waves" blokları ; Schuiten, 2013 (Görsel 15)

fazla oksijen üretilecektir. "City of Waves" çalışmasında ise dalgalardan yola çıkarak, dağ gibi sırtlarını denize dönen simbiyotik birimler tasarlar ve denize bakan yamaçları, aynı doğada olduğu gibi ağaçlara bırakır. Manzaraya sırtını dönmek, doğal manzaranın bir kaynak olarak kullanımını dışlar, manzara ancak kamusal alanlarda, herkese eşit mesafede esas anlamını bulacaktır. Kimseye ekonomik bir avantaj sağlamadığı için de gerçek değeri anlaşılacaktır. Böylelikle kentin ve kentin kamusal alanlarının "doğal güzelliklerin satın alınabilir bir manzaraya indirgenmiş hâlleri"nden çok daha fazlası olduklarını kavrayabiliriz.

Sonuç Yerine

Çalışma kapsamında, Adorno'nun "yanlış bir hayatın doğru yaşanamayacağı" fikri ile başlayan düşünme süreci, sistemlerin yanlış kurgulandığı bir medeniyet kuruduğumuz fikrine ulaşır. Toprağın sisteminden ayrı bir sitemin olmadığı, tüm tasarım ilişkilerimizin bu ağ üzerinden kurulduğu görülür. Doğru bir yaşama sadece bu dünyanın kendi yaşamının belirişleri ile mümkündür. Tüm bileşenleri ile bir organizma olarak dünyanın üzerinde özelleşmiş biyolojik bölgeler, noktalar... Mekânlarımız da bu biyotanın altında kaybolmalı, kendine bir "kıyafet" yerine bir "ten" seçmeli ve bu ten de "dünyanın teni" olan "toprak" olmalıdır.
Bu yaklaşım doğrudan doğanın, toprağın ve güneşim yenilenebilir enerjisi üzerinden kapital oluşturacak kaynakları sınırsızlaştırır. Kaynak sınırsız olduğunda kapitalin de sömürücü etkisi ortadan kalkar. Her şey sınırsız enerji kaynağı güneşten geldiği için artık bir para kavramına ihtiyaç yoktur ve insanlar özgür üretim yapabilir hale gelir. Böylece işin doğrusunu bildiği halde yanlış yola sapmaktan asla kurtulamayan insanın artık her seferinde yanlış yola sapmasına sebep olan finansal-kaynaksal sınırlılık engeli ortadan kalkar. Eşit ve sınırsız olan enerji, insanın sosyal düzenindeki eşitliği de başka hiçbir planlamanın başaramadığı ölçüde başaracaktır. Bildiğimiz her şey dünyada ve dünya ile gerçekleşir bu sebeple dünya gibi düşünmeyi öğrenmemiz gerekir.

KAYNAKLAR

• Akman, And . "Şehirde Mevcut Olmak ya da Gelişmiş Kırsalda Yaşamak", Ters Köşe Ekoloji içinde, s.84, İstanbul: Puna Yayın, 2019.
• Braungart, Michael ve McDonough, William . Remaking the Way, We Make Things, Cradle to Cradle, North Point Press, 2002.
• Coccia, Emanuele . Bitkilerin Yaşamı, Bir Karışım Metafiziği, Çev., Kağan Kahveci, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2021.
• Cogdel, Christina . Toward A Living Architecture? Complexism And Biology In Generative Design, University of Minnesota Press, 2018.
• Coucard, Luc ve Vallas, Thomas. "Using Nature İn Architecture: Building A Living House With Mycelium And Trees", Frontiers of Architectural Research, 6: 318–328, 2017.
• Fisher, Ernst. Sanatın Gerekliliği, Çev., Cevat Çapan, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları1990.
• Gregotti, Vittorio. Mimarlık Üzerine 17 Mektup, Çev., Alp Tümertekin, İstanbul: Janus Yayınları, 2016.
• Hollwich, Matthias. ve Kushner Marc. "MEtreePOLIS 1901-2111", Architectural Design, November/December 2010, Profile No 208, Eco Redux, 2010.
• Le Guin, Ursula. Ursula K. Le Guin yorumuyla Lao Tzu Tao Te Ching, Çev., Bülent Somay, İstanbul: Metis Yayın, 2020.
• Leopold, Aldo. Bir Kum Yöresi Almanağı ve Oradan Buradan Eskizler, Çev., Ufuk Özdağ, İstabul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
• Picon, Antoine. "Anxious Landscapes: From the Ruin to Rust", Grey Room 01, Fall 2000, 64–83. Grey Room, Inc. and MIT, 2000.
• Rio, Petra Barreras ve Perreault, John. Ana Mendieta a Retrospective, The New Museum of Contemporary Art Press, 1987.
• Schuiten, Luc. Vegetal City: Dreaming the Green Utopia, Ecological Urbanism içerisinde, Lars Müller Publishers 2019.
• Schuiten, L. (2011), [video] TEDxNantes - Luc Schuiten, https://www.youtube.com/watch?v=O_n5EPkM_q8&t=25s&ab_channel=TEDxTalks, erişim tarihi: 14.06.2021.

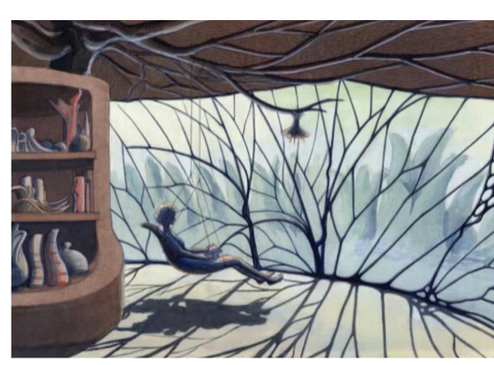

Gelecekteki Gelecek: Snowpiercer Filmi Üzerinden Posthüman Mimarlığın ve Öznelerin Somutlaştırılması

Hidayet Softaoğlu

MAKALENİN ADI **Gelecekteki Gelecek: Snowpiercer Filmi Üzerinden Posthüman Mimarlığın ve Öznelerin Somutlaştırılması**
Future in Futures: Concretizing Posthuman Architecture and Subjects Through Snowpiercer Movie
MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**
MAKALENİN KODU **EgeMim, 2022-1 (113); 62-69**
MAKALENİN YAZARI **Hidayet Softaoğlu,** Dr. Öğr. Üyesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Mimarlık Bölümü
MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **31.08.2021**
MAKALENİN KABUL TARİHİ **24.11.2021**
YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **hidayet.tile@gmail.com**
ORCID **0000-0003-2208-691X**

Öz İnsanın Koronavirüs karşısında henüz üstünlük sağlayamadığı, nükleer silahlar, küresel ısınma gibi hiper-nesnelerin, insanın merkezcil konumunu yerinden ettiği günümüzde, posthüman (insandan-sonra) düzene geçildiği görülür. Bong Joon-ho'nun Snowpiercer filminde, yakın gelecekte küresel ısınmayla tamamen donan dünyada, insan-dışı öznelerle ve teknolojiyle kurulan ilişkinin, türün devamlılığı için olan yaşamsal önemi vurgulanır. İnsan-dışı öznelere ait bu mekânları, posthüman mekânlar olarak ele alan bu makale, Snowpiercer filmi üzerinden posthüman-özne mekânlarını somutlaştırarak, geleceğin yaşamsal dengesine katkıda bulunmak için, türler arası anlaşmaya dayalı posthüman-mimarlık yaklaşımını önerir.
ANAHTAR KELİMELER posthüman mimarlık, mimari kuram ve eleştiri, mimarlık ve sinema, hiper-nesneler

Bu makale, insan yapımı nesnelerin, dünyadaki tüm canlıların ağırlığını aştığı antroposende, gelecekte daha ne tür nesneler üretilebileceğini tartışmak yerine, çoktan üretilmiş nesnelerle, gelecekte kurulabilecek ekolojik ve politik ilişkileri tartışmayı önerir. Covid-19'un da insan-çağında ortaya çıkmış bir nesne oluşu, onunla girilen mücadelede insanlığın henüz galip gelemeyişinden yola çıkarak, makale, nesnelerin insan-merkezcil konumunun alt üst edildiği antroposenin yerini çoktan posthümanist çağın aldığına inanır. Posthüman, yani insan-sonrası denilince, Her (2013), Exmachina (2014) filmlerindeki, insanı yerinden eden sibörg-robot türleri, Lucy (2014) ya da Elysuim'da (2013) insan bedeninin ve zihninin teknolojiyle ölümsüzlüğe eriştiği üst insanlar akla gelir. Bu spekülatif yapısıyla posthüman, bilimkurgu metinleri ve filmlerinde, doğal afetler, küresel-nükleer savaşlar, yapay zekâ gibi felaketlerle ve insanlık türünün sonuna dair senaryolarda karşımıza çıkar. Koronavirüs'e kalıcı bir çözüm üretilememesi, onu insanı gelecekte de tehdit etme potansiyeli olan, posthüman bir konumuna yerleştirir. Chaturvedi (2021, ss.119-141), çevre ve sağlığı tehdit eden felaketlerin ardındaki, görünmeyen gizli düşmanın küresel ısınma olduğunu savunur. Garrett'a (2021) göre, bugün atmosferdeki havanın kalitesizliği insanın ciğerlerini ve toprağın kalitesini zayıflatmış; dolayısıyla yetiştirilen besinlerin değerini düşürmüştür. Yetersiz solunum ve beslenmeyle oto-immün sistemi zayıflayan insan, Koronavirüs karşısında savunmasız hâle gelmiştir. Pandemi olarak görünen tehdit, ne zaman sona ereceği tahmin edilemeyen, küresel ısınmanın gölgesi olarak ondan ayrıştırılamayan zamansal bir boyuta geçmiştir (Lemery, Knowlton ve Sorensen, 2021, ss.17-19).

Geleceğin problemi olarak küresel ısınma, ontolojik olarak geleceğe yayılmış olan bu zamansal boyutu ile robot tehditleri, yapay zekâ ve diğer ölümcül virüslerden ayrılır. Morton (2020), küresel ısınmanın bu zamansal boyutunu ağdalı ve dört boyutlu bir hiper-nesne olarak tanımlarken, onu görünmeyen ama sürekli bizimle gelerek rahatsız edecek, ayağa yapışan sakız olarak tarifler. Morton'a göre şu an deneyimlediğimiz felaketler, geleceğin-geçmiş zamanında yaşanmakta olup, deneyimlemediklerimiz gelecekteki-geleceğe aittir. 2030'a kadar gerçekleştirilmesi beklenen Büyük Sıfırlama [Great Reset] hareketlerinin konuşulduğu, yapay zekâ ve robotların insanların yerini yavaştan aldığı günümüzde, dijital dünyaya çoktan girilmiş olup, bu artık geleceğin-geçmişi olmuştur. Ağdalı yapısıyla, hakkında konuşulmaktan kaçınılamayan bir problem olan küresel ısınma ise, gelecekteki-geleceğinin konusu olarak makalenin merkezine yerleşir.

Verdiği tahribatlar hiper-nesneleri insan öznesiyle kıyaslanamayacak derece üstün bir pozisyona koyar. Yeni materyalistçiler (nesne yönelimli ontolojistler), posthümanistler, fail-aktör olarak tanımladıkları insan-dışı öznelerin varlıklarının artık daha çok

hissedildiği, insanoğlunu alt etmelerinin mümkün olduğu görüşündedir (Braidotti, 2017; Braidotti, 2018; Haraway, 2010; Latour, 2020; Morton, 2020a/b). Gelecekte insanoğlunu bekleyen olası bir küresel tehlikede, insan-dışı failler, bunlara özgü mekânlar ve teknoloji ile kurulabilecek yeni ilişki biçimlerine duyulan merak bu makalenin çıkış noktasıdır. Henüz deneyimlemediğimiz bu zamana, posthüman, eko-merkezli bir geleceğin-geleceği lensinden bakmak isteyen makale, bu lensi posthümanist yaklaşımlarının sıkça kullanıldığı bilimkurgu senaryolarında arar.

Bong Joon-ho'nun Snowpiercer (2013) filminde, bu meraka cevap veren, ekolojik ve jeolojik nesnelerin hâkim geldiği bir gelecek kurgusu yakalanır. Fransız post-apokaliptik çizgi-roman Le Transperceneige'dan (1982) uyarlanan filmde, küresel ısınmayla aşırı ısınan dünya yüzeyini serinletmek için kullanılan CW gaz bombalarının patlamasıyla, dünya 2014'te buz çağına geri döner (Lob ve Rochette, 2014). Mühendis Wilford (Ed Harris), gazların dünyanın sonunu getireceğini öngörerek, ultra-zenginlerden maliyetini sağladığı, 1001 vagonlu, ezeli ve ebedi Snowpiercer trenini tasarlar. Kurtuluş treninde birinci sınıf yolcular, ekonomi sınıfı ve kuyruk kısmına kaçak binen biletsiz yolcular bulunmaktadır. Ölümsüz tren, 2031 yılında dünya etrafında durmaksızın dolaşarak kendi enerjisini üreten bir ekosistemdir. Kim (2020), Snowpeircer'ı posthümanist bağlamda değerlendirirken, kutsal-ölümsüzlük atfının yapıldığı lokomotifi sibörg, onun ölümsüzlüğü uğruna her emre itaat eden hizmetkârları ise sibörg bedenler olarak tanımlar. Canavan'a (2014) göre, filmde tekrarlanan "Eğer makine durursa hepimiz ölürüz" repliğiyle, kapitalist trene, tanrısal, yaşamsal, insanı yöneten ve ondan üstün posthüman faillik vurgulanır. Wilford "İşin aslı, hepimiz bu lanet olası trende hapsolmuş durumdayız" (1:38:37) sözleriyle, insanın kendi yarattığı makinenin esiri oluşu vurgular. Kuyruktan ilerleyerek lokomotifi ele geçirmeye girişen başroldeki Curtis (Chris Evans), farklı vagonlarda ilerlerken görülür ki; bu esarette insan diğer canlılardan üstün olmayan bir konuma yerleşmiştir. Trenin ölümsüzlük kaynağı hayvan, bitkiler ve diğer canlılarla kurulan denge iken bu faillere kendi parametrelerine özgü mekânlar sunar. İnsan-merkezcil olmayan bu özneler posthümanlar iken, onlara ait mekânlar da posthüman mekânlar olarak karşımıza çıkar.

Erişilebilen kaynaklara göre, mimari tasarım ve kurama yerleşmiş olan posthüman-mimarlık yaklaşımından bahsetmek zordur. Buna rağmen posthümanist film ve performanslarda tasarlanan mekânlar, posthümanist mimarlığı somutlaştırıp, tartışılabilir bir kavram hâline getirir. Bu makale bu boşluğu doldurarak posthümanist mimarlık kavramlarını görünür hâle getirmeyi amaçlar.

Posthümanizm tartışmalarının merkezinde Vitruvius'un mükemmel adamının özne konumuna yerleştirildiği çizimi bulunmaktadır. Rönesans'la mimarlığa giren bu insan öznenin merkezi konumu, posthümanizmle yerle bir edilerek, yerine insan-merkezcil olmayan özneler yerleştirilir. Dolayısıyla tek bir insan-dışı özne olmadığından, tek bir posthümanist mimari yaklaşımdan bahsedilmesi de mümkün olmayacağı için, bu makale Snowpiercer'daki insandışı-özneler için tasarlanan posthüman mekânları, Braidotti'nin posthüman yaklaşımı üzerinden somutlaştırmayı hedefler. Nitel araştırmaya dayanan makalede, Braidotti'nin İnsan Sonrası (2018) kitabı birincil kaynak olarak kullanılarak kuramsal çerçeveyi belirleyecektir. İlk olarak Aristoteles'in insana ait mekân olarak tanımladığı bios ve doğaya ait mekânlar olan zoe kavramları üzerinden posthüman özne ve mekânın ne olduğu tanımlanacaktır. Ardından, Broidotti'nin hayvan-oluş, doğa-oluş ve makine-oluş olarak üç gruba ayırdığı ve zoe'ye ait insan-dışı özneler ve bunlara bağlı oluşan insanlık dışı durumların mekânı olan posthüman mekânlar Snowpiercer üzerinden irdelenecektir. Gelecekteki-geleceğin türler arası dayanışmayla yaşamsal olabileceğine inanan makale, posthüman mekân yaklaşımlarının günümüze ait örneklerini sunarak sonlandırılacaktır.

"GELECEKTE İNSANOĞLUNU BEKLEYEN OLASI BİR KÜRESEL TEHLİKEDE, İNSAN-DIŞI FAİLLER, BUNLARA ÖZGÜ MEKÂNLAR VE TEKNOLOJİ İLE KURULABİLECEK YENİ İLİŞKİ BİÇİMLERİNE DUYULAN MERAK BU MAKALENİN ÇIKIŞ NOKTASIDIR"

1. Posthüman Failler, İnsan Dışı Özneler

İnsan-merkezli özne, Rönesansta Da Vinci'nin (1452-1519) insan-özneyi, Vitruvius adam üzerinden tanımlamasıyla başlar. Fiziksel sağlığı, gücü, zihni yerinde olan, aklı ve duygularıyla dünyaya yön veren batılı adam figürünün, insanlığın temsili olarak sunulması, bunun dışında kalan her şeyi ötekileştirerek, özne-dışı ve insan-dışı konuma sokar. Braidotti bu ötekileştirmenin, mükemmel erkek dışında kalan insanları, hayvan ve bitkileri, hümanizmle gelen eşitlikçi, özgürlükçü haklardan mahrum bırakarak, bunlara yapılacak her türlü sömürünün önünü açtığına dikkat çekerek, Vitruvius figürünü sorunlu bulur (Braidotti, 2018, ss.85-86). Braidotti'ye göre, hümanizmin sunduğu haklardan mahrum kalmış, Vitruvius adamı tanımı dışında kalan tüm bu özne olma potansiyeline sahip, yaşamsal varlıklar posthümandır. İnsan-özne olmadan da canlılığın devamlılığına inanan posthümanizm tartışmalarının merkezinde, insan-merkezli öznenin ardından ne geleceği sorusu yatar.

ÜSTTE Akvaryum ve sushi-bar, Snowpiercer ; Ho, 2013 (Görsel 1)

ALTTA Vitruvius'un Balığı, Foundry (Görsel 2)

SAĞ ÜSTTE Sera-vagon ve çalışanları Snowpiercer; Ho, 2013 (Görsel 3)

İnsan sonrası öznellik kuramının yapıtaşı, hümanizmden ve insan merkezcilikten kaçınan monist evren anlayışı ve monizmdir (Braidotti, 2018, s.77). Spinoza, Descartes'in zihin-beden ayırımını eleştirirken, maddenin tek ve ontolojik olarak özgür olduğunu savunur. Yaşayan tüm maddelerin birliğine dayanan bu inanış, insan-merkezcilik sonrasıyla doğrudan ilişkili olup, çağdaş öznelliğin genel referans sistemidir. Antropos'a tahsis edilmiş alan bios olarak tanımlanırken, hayvan ve insan olmayana ayrılmış yaşam parçasının adı zoe'dir. Vitalist yaklaşım zoe ile bios arasındaki sınırı alt üst eder. İnsan olmayan tüm yaşamsal kuvvetlerin posthüman öznelerin kaynağı olduğuna inanan Braidotti, Deleuze ve Guattari'den ödünç aldığı hayvan-oluş, yeryüzü-oluş ve makine-oluş eksenleri üzerinden, kendi zoe merkezli öznelerini tanımlar (Braidotti, 2018, s.78). Bunlar, türler ötesi bir dayanışma öneren hayvan-oluş özneler; ekoloji, iklim, gezegen konularına odaklanan yeryüzü-oluş özneler; teknoloji/biyoteknolojiye dayalı makine-oluş özneler olarak üçe ayrılır. Bu üç özne, kendi insan-dışı mekânlarını oluştururken, soykırım, kölelik, işkence ve yaralama gibi insanlık-dışı durumlara mahal vererek, insanlık-dışı özneleri ve mekânları da yaratırlar.

"TRENİN YATAYDA PEŞ PEŞE GELEN MODÜLER VAGONLARINDA RÖNESANS'IN SİMETRİK, MODÜLER MİMARİSİNİN İZLERİNE RASTLANSA DA HER BİR MODÜLÜN DIŞARINDAN EŞİT BÜYÜKLÜKTE, ANCAK İÇERİDE KENDİ ÖZNELERİNE UYGUN BİÇİMDE ORGANİZE EDİLDİĞİ GÖRÜLÜR"

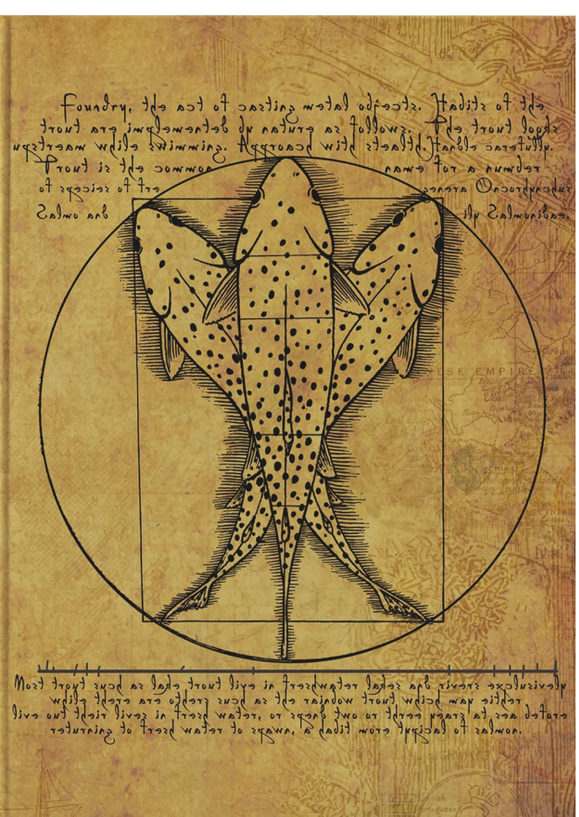

1.1 Hayvan-oluş olarak, insan sonrası özne mekânları

Hümanizmin öznesi olan erkek insan, beyaz erillik, gençlik, sağlık, mükemmel işleyen bedensel ideallerine sahiptir ve her türlü elit türlerin sözcüsü olarak farkı tayin eder. Diğer bütün insan şekline sahip, beyaz olmayan, eril olmayan, engelli, homoseksüel, Avrupalı olmayan, iri-biçimsiz bedenleri ve diğer canlıları özne konumunun dışına iter (Braidotti, 2018, s.86-87). Hayvanlarla bitkiler de bu başkalar ve ötekilerdir. Oysa günümüzde hayvanların konumu değişkendir. Köpek otelleri ve klinikleri yeni bir insan-hayvan ilişkisiyle, hayvanı insana yoldaş tür olarak gösterirken, biyoteknoloji ve tarımsal faaliyetlerde görünen koyun Dolly, araştırma amaçlı yaratılmış OnkoFare, insana emsal olabilecek bilimsel pratik bedenlerinin yerine geçerler. Her iki durumda da hayvanlara, insanlarının fiziksel ya da ruhsal sağlığını sürekli kılmak ve desteklemek adına yaşamsal roller verilmiştir.

Snowpiercer'da, hayvanlara verilen rolde ise ekolojik süreklilik ve denge esastır. Bu dengede hayvanlar hem yoldaş hem de trenin ekolojik dengesine feda edilebilecek kurbanlardır. Kuyruktaki isyancılar akvaryuma ulaştığında, sushi barla karşılaşır. Esir alınan, tren üst düzey yöneticisi Mason (Tilda Swinton) şöyle der: "Siz çok şanslısınız, bunlar yılda sadece iki defa servis edilir: Temmuz ve Ocak. Bunun nedeni yeterli balık olmaması değil, dengedir. Bu akvaryum ekosisteme çok yakındır. Sürdürülebilir dengeyi korumak için bazı türlerin özel sayısı özellikle çok yakından takip edilmelidir (1:05:10). Tonoz-cam strüktürle tüm vagonu kaplayan akvaryumu dolduran çeşitli deniz canlılarını, merkezinden geçen koridordan ilerlerken görmek

mümkündür. Tıpkı Nuh'un gemisinde olduğu gibi türün devamlılığı için bir araya gelmiş canlılar, kendilerine tasarlanmış mekânda, birinci sınıf yolcu muamelesi görür (Görsel 1).

Haraway'in hayvanların her şey olmasa da bazı şeylerin ölçüsü olup olamayacağını sorguladığı görüş, mekân tasarımında Vitruvius'un insanının çıkarılıp, yerine diğer canlıların yerleştiği bir yaklaşım önerir (Haraway, 2016) (Görsel 2). İnsanı çıkararak, hayvanları merkeze koymak ve bu insan-dışı türlerin ekolojik dengesine göre biçimlenen mekânlar oluşturmak nasıl mümkündür? Braidotti'ye göre hayvan-oluş mekânları, türler arasında dayanışma sağlayacak bir yaşamsal alan kurgusuyla mümkündür (Braidotti, 2018, s.85). Bu kurgu, bu hayvanların yaşamak için ihtiyaç duydukları fiziksel mekânları kurgularken, bunlarla işbirlikçi biçimde yaşama biçimlerini sorgulamaya dayanır.

Trenin yatayda peş peşe gelen modüler vagonlarında Rönesans'ın simetrik, modüler mimarisinin izlerine rastlansa da her bir modülün dışarından eşit büyüklükte, ancak içeride kendi öznelerine uygun biçimde organize edildiği görülür. Bu organizasyonda, insan-dışı ötekiler olan sebze ve meyve ağaçları da belirli nem ve ışık altında süreklilik sağlanan sera-vagonda yerlerini almıştır (Görsel 3).

Hayvan ve bitkilerin kendi yaşamsal parametrelerine uygun tasarlanan mekânlarda, onların rahatı ve güvenliğinden sorumlu hizmetkârlar dikkat çeker. İnsan-merkezcilik sonrası zoe, hayvanlarla daha eşitlikçi bir ilişki kurmaya teşvik eder. Frans de Wall, insan türünün, zorunlu olarak topluluklar

"SÜREKLİ DEVİNİM YAPAN TREN BİR YANDAN İNSANIN JEOLOJİ ÜZERİNDEKİ EDİNİMİNİ DAHA DA ETKİSİZ KILARKEN DİĞER YANDAN, ÇEVRE BOYUTUNDAN GEZEGEN BOYUTUNA GEÇMİŞ, YENİ, YERSİZ-YURTSUZ YERYÜZÜ ÖZNELERİ YARATIR"

hâlinde yaşadığına, insan olmayan primatlarla iletişimin ve empatinin gerektiğine inanır (Waal, 2019). Trendeki hayvanların ve bitkilerin hizmetindeki insanlar, tıpkı güzellik salonlarındaki köpek yoldaşa hizmet edercesine, onlarla insansı bir iletişim kurarlar. Midgley, insanın kendine yeter bir doğası olmadığını, dolayısıyla karşılıklı bağımlılık hâlinde yaşadığını kabul etmek zorunda olduğunu savunur (Midgley, 1994). Diğer türlerle arasında yaşamsal bir bağ olmasına rağmen, ekolojik dengenin insan tarafından düzenlendiği, insanın sahnesi olan antroposende, insanın çevre üzerindeki edinimleri bu bağı kırılgan hâle getirir. İnsan edinimin yok olduğu trendeyse, hayvan ve bitkilerin kendilerine ayrılmış vagonların başrol oynadığı sahneler görülür. Sürekli devinim yapan tren bir yandan insanın jeoloji üzerindeki edinimini daha da etkisiz kılarken diğer yandan, çevre boyutundan gezegen boyutuna geçmiş, yeni, yersiz-yurtsuz yeryüzü özneleri yaratır.

1.2 Yeryüzü-oluş olarak, insan sonrası özne mekânları

İnsan-merkezcilik sonrası, tıpkı hayvan/bitki-oluş özneleri gibi Vitruvius dışladığı, diğer potansiyel jeolojik öznelerin neye benzeyebileceği sorusuna cevap arar. Morton (2020a), insanın jeolojik kuvvetleri yönlendirebilme gücünün, onları biyolojik bir varlık olmanın ötesine taşıyarak, soyun tükenmesine neden olacak jeolojik bir fail-özneye dönüştürdüğünü savunur. Örneğin, karbon ayak izinin çok olduğu bir ülke, neredeyse hiç karbon ayak izi olmayan coğrafyaların da sonunu getirerek, gezegen ölçeğinde bir krize sebebiyet verebilir. Buna karşı koymak için zoe-merkezli, insan-olmayanlara karşı iyi niyetli, eşitlikçi, çoklu-cinsiyetli, türler ötesi akışları içeren, gezegen ölçekli bir boyut kazanılması gerekir (Braidotti, 2018, s.110). Bu boyuttaki özneler, Bradiotti'nin, (Deleuze'den ödünç aldığı) yersiz-yurtsuz özneleridir. Sirküler tren, tek bir yere ait olmayan, farklı kültürlerden insanları ve hayvanı barındıran, sürekli hareket eden yersiz-yurtsuz mekândır. Mason'un "Bu lokomotife bizler evimiz diyoruz ancak dondurucu soğukla sıcak kalplerimiz arasında kalan şey düzendir" (00:16:58) cümlesinde vurguladığı gibi bu yersiz yurtsuz tren herkesin evidir, ancak düzenin sağlanması sadece yine Mason'un dediği gibi "Herkesin kendisine tahsis edilmiş yerde, kendi işleriyle meşgul olmasıyla mümkündür" (00:17:23). Öteki öznenin mekânı, Avrupalı dışında kalan etnik kökenlerden gelenlere, çocuklara, alkol ve uyuşturucu bağımlılarına, homoseksüellere ayrılmış mekânlar

SOLDA Soldan sağa: Gece kulübü, uyuşturucu ve seks partileri, diş hekimi, anaokulu, kuaför ve güzellik merkezi, balo salonu, Snowpiercer; Ho, 2013 (Görsel 4)

ALTTA Makine-oluş, sibörg özne olarak, etsiz kemiksiz lokomotif, Snowpiercer; Ho, 2013 (Görsel 5)

SAĞ ÜSTTE Çocukların lokomotif çarkları arasında kurban edilişi, Snowpiercer; Ho 2013 (Görsel 6)

"GÖÇEBE TREN, HEM HER YERE VE HERKESE AİT, HEM DE HİÇBİR YERE VE KİMSEYE AİT OLMAYAN YENİ BİR FAİLE, POSTHÜMAN ÖZNEYE DÖNÜŞMÜŞTÜR"

olup, Vitruvius adamının dışında kalan insan-dışı özneler için tasarlanmış vagonlardır (Görsel 4).

Yersiz-yurtsuz öteki-öznelerin evi olan tren, modüler vagonlarla tek tip, mekanik bir biçimde yeniden tanımlanmıştır. Göçebe tren, hem her yere ve herkese ait, hem de hiçbir yere ve kimseye ait olmayan yeni bir faile, posthüman özneye dönüşmüştür.

1.3 Makine-oluş olarak, insan sonrası özne mekânları

Hayvan, bitki, yeryüzü-oluş öznelerini kendine bağlı ve bağımlı eden trenin göçebe-özneliği, teknolojiyle kurduğu bağa dayanır. Kablolar, çipler, elektronik donanımlar fiziksel olarak bir şey temsil etmezler, sadece bilgiyi taşıyan duyusal-sinirsel simülasyonları dışsallaştırmak amacıyla kullanılırlar. Her geçen gün teknolojiye artan bağımlılık, beden ile teknolojik-ötekiler arasında derin bir bağ kurar. Teknolojiyle kaynaşan insanlar, hayvanlar ve habitat yeni birlik, etten kemikten olmayan yeni bir makine-vari canlılık, yeni bir ekofizik oluşturur. Öznelerin birbirine olan bu bağlılığı vitalist bir ilişki doğurur. Makine-oluş özne, bu yaşamsal birlikteliğin kaynağı olup, kendisine bağımlılık duyulan insan-dışı makinedir. Etsiz-kemiksiz lokomotif, insan-merkezci olmayan unsurları kapsayan hem bir zoe, hem de zeki ve kendini örgütleyen Otopoiesis mekândır (Görsel 5).

Kendini örgütleyen Otopoiesis mekânın ön koşulu olan denge; insan, makine ve diğer türler arası organik- inorganik bir ilişki ve roller arası akışkanlık yaratarak, göçebe özne kavramını ortaya çıkarır. Filmin birçok sahnesinde dile getirilen denge kavramıyla kastedilen, türler arasında başrollerin sürekli değişken ve birbirine akışkanlığıdır. Bu dengeyi filmin final sahnesinde trenin hem kalbi hem de beyni olarak görünen lokomotif-özne emrederken, Snowpiercer ölümsüzlük sırrının, Marx'ın lümpen proleterlerine, yani kuyruk kısmından getirilen çocukların çarklar arasında çalışmasına dayandığı ortaya çıkar (Jagodzinski, 2020, s. 6-7) (Görsel 6).

Wilford, "Orası sadece küçük çocukların girebileceği bir yer, 5 yaşından küçük çocuklar" (1:51:10) diyerek makineye kurban edilmesi zorunlu bedenlerden bahseder. Bu zorunluluğu "Lokomotif ebediyen çalışacak ama bütün parçaları değil, bazı ekipmanları yakın zamanda tükendi, değiştirmemiz gerekiyordu, şükür ki kuyruk gereken çocuk ihtiyacını istikrarlı bir şekilde karşıladı. Biz de elle çalıştırarak devam ediyoruz" (1:51:32) sözleriyle açıklar. Görülür ki, makineye kurban edilen çocukların zaten var olmalarına ve kuyrukta bulunmalarına izin verilmelerinin nedeni, bir gün bu makinenin parçası olmaları

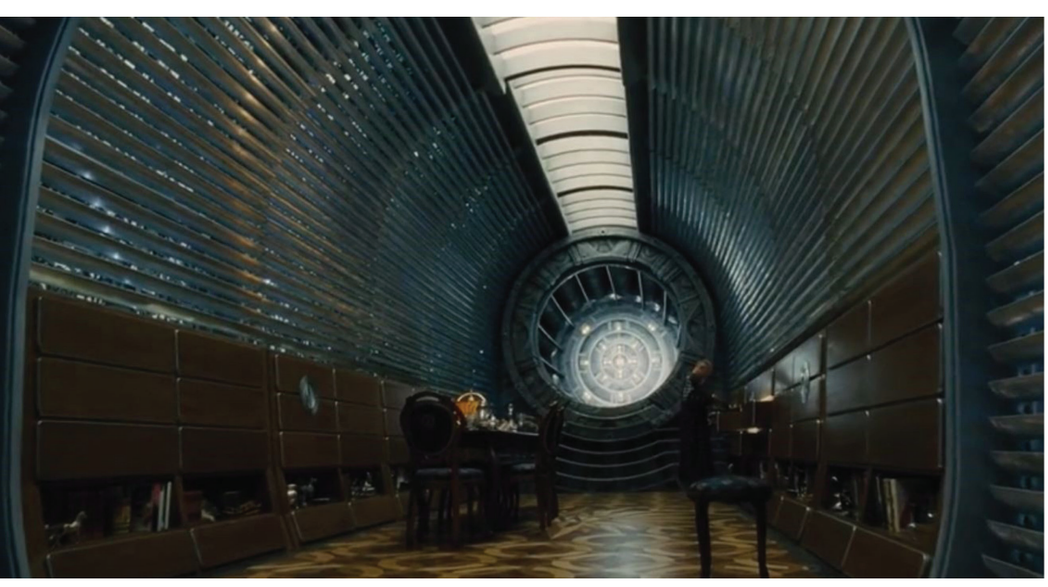

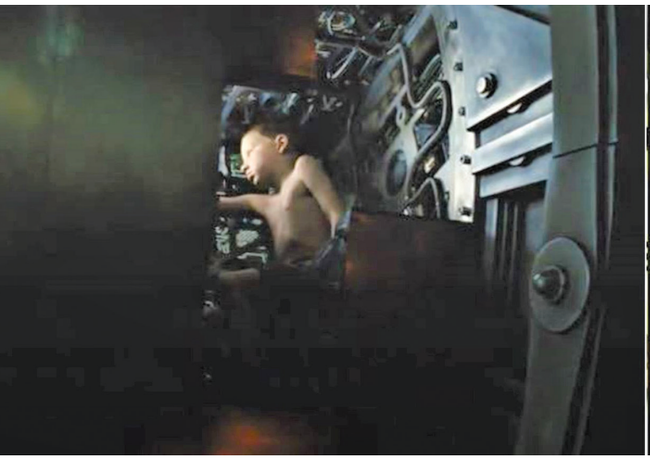

gerektiğindendir. Onlara verilen doğma ve yaşama hakkı birbiriyle ilintili olup, zaten ölmek için doğmuş ve bunun için yaşamış oldukları görülür. Süper-öteki olarak teknoloji, sadece ilerlemenin ve gelişimin değil, zalimliğin de öznesine dönüşerek, tıpkı daha önce organları için yaratılan hayvan-öteki ya da bedeni makineye kurban edilen çocuk işçi örneklerinde bahsedildiği gibi insanlık-dışı durumları ve mekânları yaratırlar (Braidotti, 2018, s.131).

2. İnsanlık-Dışı Durumlar

İnsanlık dışı durum, felaketler, yaşatılan acılar, soykırımlar, şiddet, ırkçılık, kadın düşmanlığı, sömürgecilik gibi insan sonrasının ürettiği ahlak krizleridir. Bunun sonucunda yoksulluk, açlık, evsizlik, biyo-korsanlık, kadın, yeryüzü, hayvan, ötekilerin gözden çıkarılabileceği durumlar ortaya çıkar. Tıpkı trenin bir yaşam makinesi olduğu kadar ölüm ve cezalandırma makinesi olması gibi, teknoloji insana neredeyse ölümsüzlük kazandırabilecek boyuttayken, kimin, nasıl ve ne zaman öleceğine karar verebilme gücüne de sahiptir. Wilford'ın: "Bu tren ekosisteme çok yakın, dengeyi korumak için çaba sarf etmeliyiz. Hava, su, erzak, nüfus her zaman dengede tutulmalı. En uygun denge için daima radikal karar alınması gerekecektir. Nüfusun azalması için, sert uygulamalar gerekebilir. Doğal seleksiyon vaktimiz yok. Bunu beklersek kalabalıklaşıp açlıktan ölürüz. En iyi çözüm, özel bir grubu öldürmek için yeni bir özel grup kurmaktır, bu yüzden ön ve kuyruk her zaman birlikte çalışmalı" (1:39:35), sözleriyle yaşamın da ölümün de politik olduğunun altını çizer. Wilford'a, dolayısıyla lokomotife itaat eden insanların, hipnotize olmuşçasına, cezalandırma öznelerine dönüştüğü görülür. Bu yeni özneler teknolojik verimlilik adına hem baştan hem de insanlıktan çıkarılan kadınlar ve erkekler olup, yabancılaştırılmış yeni bir insaniyetsizlik türüdür. Bu tür, siyasal, politik ve ekonomik gücü elinde tutan, sadece yaşamın değil, ölümün de idaresine karar veren bir yaşamsal siyasetin insanlıktan çıkmış öznesi, insanlık-dışı durumların kaynağıdır. Şiddet, kazalar, hastalıklar, açlık, savaşlar, felaketler gibi öldürme politikalarının yaşandığı mekânlar insanlık dışı mekânlar olup, Braidotti'ye göre posthüman ölme biçimleri bağlamında düşünülmesi gereklidir (Braidotti, 2018, s.157).

Saldırgan tavırlar sergileyen kuyruk yolcusunun cezalandırıldığı sahnede, insanlıktan-çıkmış özne, Snowpiercer'ı insanlık-dışı cezalandırma mekânına dönüştürür. Trenin gövdesinde bulunan, dışarıya açılan dairesel boşluklar, kapağın açılmasıyla dönüşüme uğrar. Kolunu boşluktan dışarı çıkarmaya zorlanan öteki-özne, hareketsiz kalması için bir kelepçeyle omzundan trene sabitlenir. Sekiz dakika cezalandırılmasına karar verilen bireyin, bu süre sonunda tamamen buz tutan kolu insanlıktan çıkmış özne tarafında içeriye alınarak, bir balyoz darbesiyle tüm kol infaz edilir (Görsel 7).

"OTOPOIESIS MEKÂNIN ÖN KOŞULU OLAN DENGE; İNSAN, MAKİNE VE DİĞER TÜRLER ARASI ORGANİK-İNORGANİK BİR İLİŞKİ VE ROLLER ARASI AKIŞKANLIK YARATARAK, GÖÇEBE ÖZNE KAVRAMINI ORTAYA ÇIKARIR"

Hayvanların organları ve bedenleri için laboratuvar ortamlarında yaratılması, bitkilerin yalnızca besin ve ilaç elde etmek amacıyla yetiştirilmesi, insanların emeğinin ve gücünün sömürülmesi durumlarında olduğu gibi; hayvan-oluş, yeryüzü-oluş ve makine-oluşun her biri kendi insanlık-dışı posthüman mekânını oluşturmaktadır. Bu faillerle ve mekânlarla ilk kez karşılaşılmıyor olmasının nedeni ise posthümanizmin aslında yeni olmayıp, insanoğlunun politik ve teknolojik tarihinin başlangıcından bu yana varlığını sürdürüyor olmasıdır.

3. Sonuç: Biz Hiç İnsan Olmadık

Posthümanizmin kökeni teknoloji ile insanın kurduğu ilişkiye dayanır. Mağara adamının, kesici aleti ilk keşfiyle ve diğer canlılara saldırmakta kullanacağı yeni tekno-aletler geliştirme süreciyle, teknolojiye bağımlı yaşam serüveni başlar. Harman'a göre şeyler-failler iki türlü tanımlanır: ilki o şeyin neyden yapıldığı, ikincisi ise ne için kullanıldığıdır (Harman 2020). Buna göre insan, etten, kemikten oluşan, ateş, silah ve teknolojik destek olmadan, bu bedenle ne yapabilirse, o işe yarayan fail olarak tanımlanmalıdır. Dolayısıyla bu fail, tekno-donanımsız homosapienstir. Teknolojiyi eline alıp artık, kendi uzvu dışında şeyler yardımıyla yeni bir işe yaramaya başladığı andan itibaren insan, artık çoktan bir posthüman özneye, yani insandan-sonra gelen yeni bir tür, öteki konumuna geçmiştir. Prometheus'un ateşi tanrılardan çalıp, varlığını sürdürebilmeleri için insanlara verdiği günden beri, yaşamak için teknolojiye bağlanan ve gün geçtikçe teknolojiyle daha da grift bir ilişki kuran insan, aslında hiçbir zaman salt insan olmamıştır (Ağın, 2020, s.15-16). Dolayısıyla o günden beri üretilen mekânlar da aslında posthüman mekânlar olmuştur. Bu metinde bahsedilen mekânların tanıdık oluşunun ve hiçbirinin hayatımızda yeni olmayışının nedeni budur. Ancak gelişen teknolojiyle, henüz bu makalede bahsedilmemiş

ÜSTTE İnsanlık dışı mekân olarak tren ve insan-dışı özneler, Snowpiercer; Ho 2013 (Görsel 7)

SOLDA The Birds and the Bees bina cephesi; Harrison, 2017 (Görsel 8)

türlerin ve mekânların ortaya çıkacağı, buna bağlı olarak yeni mekânsal kavramların hayatımıza gireceği açıktır. Schumacher'ın Otopoiesis Mimarlık kavramıyla irdelediği gibi, mimarlık artık kendi kendisini örgütleyen ve kendine yeter bir hâl alabilen şeye dönüşerek, kullanıcısı/öznesiyle yeni ilişkiler kurarak yoluna devam etmektedir (Schumacher, 2011 ve Schumacher ,2012).

Harrison, yeşil çatı ya da bahçe yapmanın dünyayı kurtaracak bir çözüm olmadığına, asıl yapılması gerekenin "Ağaç nasıl yaşar?" sorusunu sormak olduğuna inanır. Posthüman mimarlık, tasarlanmış ya da tasarlanacak her şeye tüm insan-dışı özneleri yerleştirmek değildir, zoe'yi anlamayı deneyerek tasarıma başlamaktır. Geleceğin yaşamsallığında türler arası dayanışmaya dayalı posthüman

"TEKNOLOJİYLE SONUNU HAZIRLAYAN İNSAN TÜRÜNE AİT BİR GELECEĞİN OLMASI İÇİN, DİĞER YAŞAMSAL-ZOE CANLILARIYLA OLAN İLİŞKİSİNİ BUGÜNDEN YENİDEN TAYİN EDEREK, BUNA BAĞLI MEKÂNLAR ÜRETMESİ GEREKMEKTEDİR"

Teknolojiyle sonunu hazırlayan insan türüne ait bir geleceğin olması için, diğer yaşamsal-zoe canlılarıyla olan ilişkisini bugünden yeniden tayin ederek, buna bağlı mekânlar üretmesi gerekmektedir. Günümüzde bu yaklaşıma, Mel Chin ve Ariane Lourie Harrison'ın tasarımlarında rastlanır. Chin, yaşam belirtisi olmayan toprakları yeniden canlandırmaya dayalı projeler geliştirir. 1991'de başlayıp hâlen devam eden Revival Field eko-projesinde, ağır metal ve kimyasallara maruz kalmış Minnesota topraklarını, özel bir tür olan, hiper-akümülatör bitkilerle temizlemeyerek şifalandırmaya çalışmaktadır (Boucher ve ark., 2019, ss.98-101). Harrison, teknolojiyi hibrit yaşam biçimlerini ve hibrit malzemeleri geliştirmek için kullanarak, farklı türlere ait yaşamları binalarına dahil eder. The Birds and the Bees projesinde, polen taşıyan arılar için boşluklu ve dokulu panellerinden oluşmuş bir cephe tasarlar (Görsel 8).

Mimari cephenin dışarıya açık oluşunu, farklı canlıları davet edebilecek, onların konaklamasına ayrılacak yeni bir program olarak belirler. Cephe boşlukları kuş kafesine dönüşebilen ekolojik niş olarak tanımlanır (Harrison, 2017).

mekânların önemini vurgulayan makale, teknolojiyle gelişmekte olan yeni türlere ait mekânları "bilinmeyenin tasarımı" olarak tanımlayıp, bu mekânları, yeni bir araştırma konusu olarak alarak burada sonlanır.

KAYNAKLAR

• Ağın, Başak. Posthümanizm Kavram Kuram Bilim-kurgu. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2020.
• Boucher, Marie-Pier, Stefan Helmreich, Leila W Kinney, Skylar Tibbits, Rebecca Uchill, ve Evan Ziporyn. Being Material. USA: MIT Press, 2019.
• Braidotti, Rosi. İnsan Sonrası. Çev., Öznur Karakaş, İstanbul: Kolektif, 2018.
• Braidotti, Rosi. Göçebe Özneler. Çev., Öznur Karakaş, İstanbul: Kolektif, 2017.
• Braidotti, Rosi. "İnsan Sonrası, Pek İnsanca: Bir Posthümanistin Anıları ve Emelleri." Cogito sayı: 85-86(2019): 53-97.
• Canavan, Gerry. (2014). "If the Engine Ever Stops, We'd All Die: Snowpiercer and Necrofuturism." English Faculty Research and Publications 298 (2004 Ocak). (erişim 01.08.2021). https://epublications.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1298&context=english_fac
• Chaturvedi, Prabhat Kumar. The Invisible Enemy Lessons for Post Covid Era. Blue Rose Publisher, 2021.
• Foundry. "Vitruvian trout," erişim 2 Ağustos, 2021, https://foundryfishing.com/products/vitruvian-trout-harcover-fishing-journal
• Garrett, Gregory Lessing. Controlled Chaos Manufactured Climate Change. USA: Lulu, 2021.
• Harraway, Donna Jeanne. Başka Yer. Çev., Güçsar Pusar, İstanbul: Metis Yayınları, 2010.
• Haraway, Donna Jeanne. Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene. Durham: Duke University Press, 2016.
• Harman, Graham. Nesne Yönelimli Ontoloji. Çev., Oğuz Karayemiş, İstanbul: Tellekt, 2020.
• Harrison, Ariane Loure, "Posthuman Architecture," PCA Stream, 4 Kasım, 2017. https://www.pca-stream.com/en/articles/ariane-lourie-harrison-posthuman-architecture-119.
• Ho, Bong Joon. 2013. Snowpiercer. United States: RADiUS-TWC.
• Jagodzinski, Jan. Pedagogical Explorations in a Posthuman Age: Essays on Designer Capitalism, Eco-Aestheticism, and Visual and Popular Culture as West-East Meet. Palgrave Macmillan, 2020.
• Kim, Hye Yoon. "Reinterpretation of Snowpiercer: Posthuman, Cyborg, and the New World." International Journal of Advanced Smart Convergence 9:1 (2020) 29-36. (erişim 20.07.2021). http://dx.doi.org/10.7236/IJASC.2020.9.1.29
• Latour, Bruno. Biz Hiç Modern Olmadık. Çev., İnci Uysal, İstanbul: Norgunk, 2020.
• Lemery, Jay, Knowlton, Kim ve Sorensen, Cecilia. Global Climate Change and Human Health: From Science to Practice. USA: Josses-Bass, 2021.
• Lob, Jacques ve Rochette, Jean-March. Snowpiercer. Çev.,Virginie Selavy. Titan Comics, 2014.
• Midgley, Mary. The ethical primate: Humans, freedom and morality. London: Routledge, 1994.
• Morton, Timothy. Hiper Nesneler. Çev., Bilge Demirtaş, İstanbul: Tellekt, 2020a.
• Morton, Timothy. İnsan Türü. Çev., Bilge Demirtaş, İstanbul: Profil Kitap, 2020b.
• Schumacher, Patrick. The Autopoiesis of Architecture, A New Agenda for Architecture vol.I. UK: Wiley, 2011.
• Schumacher, Patrick. The Autopoiesis of Architecture, A New Agenda for Architecture vol. II. UK: Wiley, 2012.
• Wall Frans De. The Age of Empathy: Nature's Lessons for a Kinder Society. London: Souvenir Press, 2019.

Geleceği Solarpunk Gibi Düşlemek: Ütopyacılığa Ekoloji Üzerinden Bir Bakış

M. Cihangir Baş, Kutlu Sevinç Kayıhan

MAKALENİN ADI **Geleceği Solarpunk Gibi Düşlemek: Ütopyacılığa Ekoloji Üzerinden Bir Bakış**
Imaginıng The Future Like Solarpunk: An Overview of Utopianism Through Ecology
MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**
MAKALENİN KODU **EgeMim, 2022-1 (113); 70-77**
MAKALENİN YAZARLARI **Cihangir Baş,** Araş. Gör., Mersin Üniversitesi Mimarlık Bölümü
Kutlu Sevinç Kayıhan, Prof. Dr., Gebze Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü
MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **02.09.2021**
MAKALENİN KABUL TARİHİ **19.01.2022**
YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **cihangirbas@mersin.edu.tr, sevinc@gtu.edu.tr**
ORCID **0000-0003-4808-0372 (M. C. Baş), 0000-0003-0115-0433 (K. S. Kayıhan)**

ÖZ Ütopya kavramı, tarihi boyunca arzulanan bir gelecekle ilişkili olagelmiştir. Anti-ütopyacı, distopyacı ve apokaliptik anlatılar eşliğinde ilan edilen "ütopyanın ölümü" ise geleceği hayâl etmenin değerli bir aracının kaybedilmesi anlamına gelmektedir. Bu makale ekoloji temasının uzun süredir geleceğe dönük kaygıların ve umutların merkezinde yer almasından hareketle, güncel bir ekolojik ütopya türü olarak gösterilen solarpunk üzerinden, ütopyacılığın bugün oynayacağı role ve kavramın güncel algısına dair bir tartışma sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda ekolojiyle ilişkili edebi, siyasi ve mimari ütopyalar yorumlanarak, demokratik bir süreç ütopyacılığının gerekliliğine yönelik çıkarımlarda bulunulmuştur.
ANAHTAR KELİMELER ütopyacılık, mimari ütopya, ekolojik ütopya, solarpunk

SAĞ ÜSTTE Distopik Kentin 19. ve 20. Yüzyıllardaki Tasvirleri

James Thomson'un "The City of Dreadful Night" (Korkunç Gece Şehri) şiirinin Gustave Dore tarafından çizilen ve 19. yüzyıl Londra'sını betimleyen illüstrasyonu, Url-1 (Görsel 1)

Ridley Scott'un 1982 tarihli "Blade Runner" (Bıçak Sırtı) filminden bir sahne, Url-2 (Görsel 2)

Thomas More'un, ütopya sözcüğünü icat ederek, insanlığa sadece yeni bir edebi tür değil aynı zamanda kavramın ne olduğuna dair soru işaretleri de miras bıraktığı söylenebilir. Ütopya hem "yer olmayan yerdir" (outopia), hem de "iyi yerdir" (eutopia)[1]. Bir taraftan gerçekleştirilmesi imkânsız bir tasarıyken, diğer taraftan ardından gidilen bir erektir.

Ütopyanın zamansal boyutu da çok yönlüdür: Geçmişteki bir altın çağın özlemini, bugünün eleştirisini ve geleceğin kurgularını bünyesinde barındırır. Rönesans hümanizmini, ilerleme ideali ile birleştiren Aydınlanma Çağı'yla birlikte ütopyanın gelecekle kurduğu bağ güçlenmiş, "iyi yer" (eutopia) "en iyi zaman" (euchronia) hâline de gelmiştir (Kumar 2005, 94). Böylece ütopya ilerlemeye olan inanç ve iyimserlikle, bir düş ülkesinden insanlığı bekleyen tatminkâr geleceğin yol haritasına dönüşmüştür. 17. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar olan dönem boyunca insanlığın gelecek beklentilerini araştıran Ignatius Clarke (1979) bu inancın ve iyimserliğin tükenişini ifade etmek için şöyle yazar: "Birinci Dünya Savaşı ilerleme ve gelecek arasındaki altın bağlantıyı yok etti". İkinci Dünya Savaşı'nın enkazı ise ütopyanın tümden mahkûm edilmesine ve karşı ütopya olarak da adlandırılan distopyanın güçlenmesine neden olmuştur. Michael Sorkin'in de (2011) belirttiği gibi ütopya, savaş sonrasında Hitler ve Stalin gibi toplum mühendislerinin cebir yoluyla dayattığı, özgürlüğün ve serbestliğin karşısında duran, totaliterliği besleyen, indirgemeci bir şablon olarak görülmeye başlanmıştır. Örneğin, bu görüşün sözcülerinden Karl Popper (1989) ütopyacılığı açık toplumun düşmanı olarak görür: Popper'a göre (1989) ütopyacılar sahip oldukları sınırlı bilgiyle toplumu yeniden tasarlamaya çalışırken bu uğurda sayısız fedakârlık bekleyen tehlikeli bir dogmatizme neden olurlar. Ütopyacılığa özellikle liberal düşünürler tarafından yöneltilen bu türden eleştiriler, ütopya karşıtlığı olarak tanımlayabileceğimiz anti-ütopyacılığın güçlenmesine yol açmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve kapitalizmin sosyalizm karşısında zafer kazanmasıyla ilân edilense sadece "tarihin sonu"[2] değil aynı zamanda ütopyanın ölümüdür. Margaret Thatcher'in meşhur deyimiyle -kapitalizme- alternatif yoktur ["there is no alternative"]. Mark Fisher (2011), ekonomik ve siyasal bir sistem olarak kapitalizme alternatif olmadığı üzerine kurulan yaygın kanıyı, Frederic Jameson ve Slavoj Zizek'e atfedilen, "dünyanın sonunun geldiğini hayal etmek, kapitalizmin sonunu hayal etmekten daha kolaydır" sözüyle hatırlatır. Sakınılması gereken bir gelecek olarak distopyanın ya da umuda yer bırakmayan ve dünyanın nihai yok oluşunu betimleyen apokaliptik anlatıların ütopyaların yerini alması da bu alternatifsizlik durumuna işaret eder.

Ütopyacılığın terk edilmesi, yukarıda da tartışıldığı gibi, kavramın kendini seçeneklere kapayan bir totaliterlik yaratmasıyla ilgilidir. Uzun süre ütopyacılıkla eşdeğer

görülen sosyalizm karşısında zafer kazanan kapitalizmin de aynı sorunla yüzleştiği görülür: David Harvey (2008), kapitalizmin, kendini en iyi seçenek ve tek alternatif olarak sunduğu ve tarihin sonunu ilan eden tavrını, farklı uzamlara karşı kapanma ve uzamı denetleme bağlamında ütopyacı bir alışkanlık olarak görür. Oysa Harvey'e (2008) göre serbest piyasa ütopyacılığı sermaye birikimi yoluyla herkese maddi refah sağlama vaadini gerçekleştirememiştir: Azınlık için büyük zenginlikler ve iktidar, geride kalanlar için baskı ve sefalet getirmiş, eşitsiz coğrafyalar yaratmıştır. Kaynakların gelişigüzel kullanımıyla birlikte acil çözüm bekleyen bir dizi çevresel soruna neden olmuştur. Harvey (2008), bu sorunlar karşısında, uzun süredir ekolojik çöküş bekleyen muhaliflerin kapitalizme alternatif arayışlarının sınıf çatışmasından çevreye kaydığını da belirterek bu yazının da çıkış noktası olan ütopyacı ilgideki eksen değişikliğine dikkat çeker.

Çağdaş ütopyacı ilginin ekolojiye yönelmesinin sebeplerinin başında ekolojik düşüncelerin endüstriyalizme yönelttikleri eleştiriler gelir. Üretim araçlarının mülkiyeti noktasındaki temel karşıtlığa rağmen gerek devlet sosyalizminin gerekse küresel boyutuyla kapitalizmin ütopik vaatlerinin, doğayı insan merkezli (egocentric) bakış açısıyla dönüştüren bir endüstriyalizme dayandığı görülmektedir (Bookchin, 2013). Latour'un (2018) geleneksel siyaset karşısında üçüncü bir alternatif olarak gördüğü ekolojizm ise gezegendeki yaşamın devamlılığı pahasına devam eden rekabete dayalı ekonomik büyümeyi eleştirir. Üretim ve tüketim ilişkilerinin yol açtığı sosyal ve çevresel tahribatın çözümüne yönelik doğa merkezli (ecocentric) bir etik gözetir. Ekolojizmin ilgisi dar anlamıyla "çevre"ye yönelik değildir; Felix Guattari'nin (2000) Üç Ekoloji adlı kitabıyla tartışmaya açtığı şekliyle, çevrenin bozulması aynı zamanda günümüzün toplumsal, ekonomik ve estetik yaklaşımlarının da yeniden düşünülmesi için bir işarettir.

Ekolojinin çatı bir kavram olarak işaret ettiği toplumsal dönüşümü ve alternatif yaşam potansiyellerini konu alan bu makale, ekolojiyle ilişkili edebi, siyasi ve mimari ütopyaların kesişim noktalarını yorumlayıcı bir yöntem izlemektedir. Makale, umutsuzluk çağına tepki olarak, iyimser bir sosyo-ekolojik gelecek betimlemeyi amaçlayan solarpunk türü üzerinden, ütopyacılığın bugün oynayacağı role ve kavramın farklı algılarına dair bir tartışma sunmayı amaçlamaktadır.

Siberpunk'tan Solarpunk'a: İyimserliğin Estetik Politiği

Thomas Robert Malthus'un 1798 tarihli "Nüfus İlkeleri Üzerine Bir Deneme" adlı kitabının ekolojiyle ilişkili distopik anlatılarda sıklıkla başvurulan bir kaynak olduğu söylenebilir. Malthus (1976), gıda tedariği ile nüfus artışının uyumsuzluğuna dikkat çekerek geleceğe yönelik karamsar bir tablo çizer. Malthusçuluk olarak ünlenen bu teoriye göre geleceğe dönük, barışa ve bolluğa dair ütopyacı hayaller ekolojik limitler yüzünden imkânsızdır. İnsan toplulukları savaş, kıtlık ve salgın hastalıklarla sayısal olarak azalmak zorundadır (Stableford, 2017). Neo-Malthusçuluk olarak adlandırılan görüşler bu karamsar tabloyu 20. yüzyılda farklı başlıklarda ele almışlardır. Örneğin, Paul Ehrlich (1968) "Nüfus Bombası" adlı kitabıyla nüfus artışının kitlesel açlığa yol açacağını iddia etmiş, Garret Hardin (1968) ise "Tragedy of Commons" [Ortak Varlıkların Trajedisi]) adlı makalesiyle insanların ortak kullanımındaki kaynaklar (su, toprak, vb.) bencilce çıkarlar yüzünden tahrip edileceği ya da tümden tüketileceği için, bu durumun hem çevre hem insanlık açısından bir trajediye neden olacağını savunmuştur. Etkili bir düşünce kuruluşu olan Roma Kulubü'nün yayımladığı "Büyümenin Sınırları" (1972) adlı rapor ise ekonomik büyüme ve nüfus artışı trendlerine yönelik doğal kaynak ihtiyacının istatiksel modellemelerini yaparak mevcut trendin devam etmesi hâlinde gezegenin yakın gelecekte taşıma kapasitesine ulaşacağı sonucuna varmıştır. Ekonomist Fred Hirsch (1976) ise büyümenin ekolojik sınırları olduğu kadar sosyal sınırları

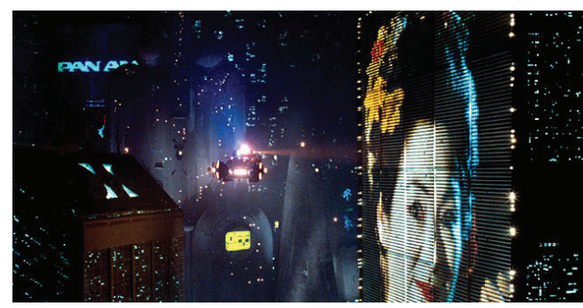

da olduğunu, rekabete ve bireyci çıkarcılığa dayalı kapitalist ekonomik sistemin gittikçe büyüyen bir sosyal huzursuzluk ve çatışma getireceğine yönelik karamsar bir tablo çizmiştir.

Toplumsal bozulma ile çevresel bozulmanın birlikte ilerlediği bu türden distopik gelecek anlatılarının mekânı ise genellikle kent olmuştur, zira kent hem toplumsal ilişkilerin hem de insanın doğayla ilişkilerinin betimlenebilmesi için gereken metaforları sağlamaktadır.

Örneğin, 18. ve 19. yüzyılların distopik mekânı olan endüstri kentinin dumanı ve kiri (Görsel 1), romantik bakış açısıyla yorumlanacak olursa, doğal çevrenin bozulmasına referans verdiği kadar insan doğasına içkin olduğu düşünülen erdemlerin aşınmasına da işaret eder. Frederic Jameson'ın (2011) geç kapitalizmin en üstün edebi anlatısı olarak gördüğü siberpunk'ın distopik gelecek betimlemesi de erken dönem sanayi kenti gibi karanlık ve kirlidir: Türün en önemli örneklerinden Ridley Scott'un "Blade Runner" (1982) filminde (Görsel 2) de tasvir edildiği gibi kent denilen yer artık çok uluslu şirketlerin talan ettiği doğadan arta kalan bölgedir, ufuk devasa gökdelenlerle

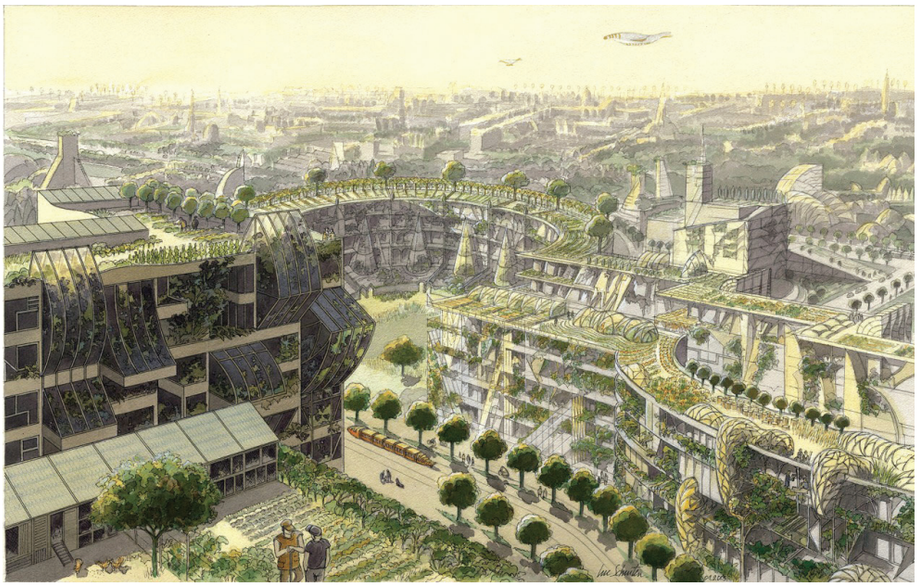

SOLDA Luc Schuiten'in illüstrasyonlarından "La Ville Potagere", Url-3 (Görsel 3)

ALTTA Soleri'nin arkoloji tasarımlarından "Babel 2D"; Nüfus: 550 bin, Yükseklik: 1950 metre; Url-4 (Görsel 4)

SAĞ ÜSTTE Buckminster Fuller'in tetrahedronal şehir tasarımı, Url-5 (Görsel 5)

doludur, havanın karanlığına genellikle yağmur eşlik eder. Güneş ışığının yerini ticari logolardan, reklam tabelalarından yayılan neon aydınlatmalar almıştır. "Yukarıdakiler" güvenli, steril bölgelerinde servetlerinin tadını çıkarırken, "aşağıdakiler" kirli sokaklarda suçla, uyuşturucuyla ve yalnızlıkla başa çıkmaya çalışmaktadır.

Post-ütopya olarak gösterilen solarpunk ise siberpunk'ın karanlık evrenine bir tepki olarak 2010'lu yıllarda ortaya çıkmış kolektif bir sanat hareketidir. Solarpunk'ın "solar"ı hem demokratik bir enerji kaynağı olan güneşe hem de distopyanın karanlık evrenine karşı aydınlığa ve parlaklığa bir göndermedir (Schuller, 2019). Solarpunk'ın ima ettiği iyimser gelecek paradoksal bulunabilir, keza punk kültürü karamsarlık, asilik özellikleriyle ve "no future" [gelecek yok] sloganıyla bilinir. Solarpunk'ın "punk" özelliğinin içselleştirilmiş bir karamsarlık çağına karşı başkaldırısından geldiği söylenebilir: Türün tepkisel çıkış noktası siberpunk, tekno kapitalizmin karanlık yüzünü kolonileşme, beden kontrolü, otomasyon, gözetleme, eşitsizlik, yabancılaşma gibi temalarla mütemadiyen hatırlatır ve parlak neon ışıklarıyla, gökdelenlerle, androidlerle, uzay araçlarıyla estetize ederken, solarpunk, alternatifsizliğin farklı versiyonlarının yeniden üretildiği ve dünyanın gelecekte yaşanmaz bir yer olacağı düşüncesinin içselleştirildiği bir karamsarlığa karşı ekolojik bir estetik yaratmaya girişir. Bu girişimin pragmatik bir politikasının olduğu söylenebilir. Toplumsal ekoloji kuramıyla bilinen ve solarpunk

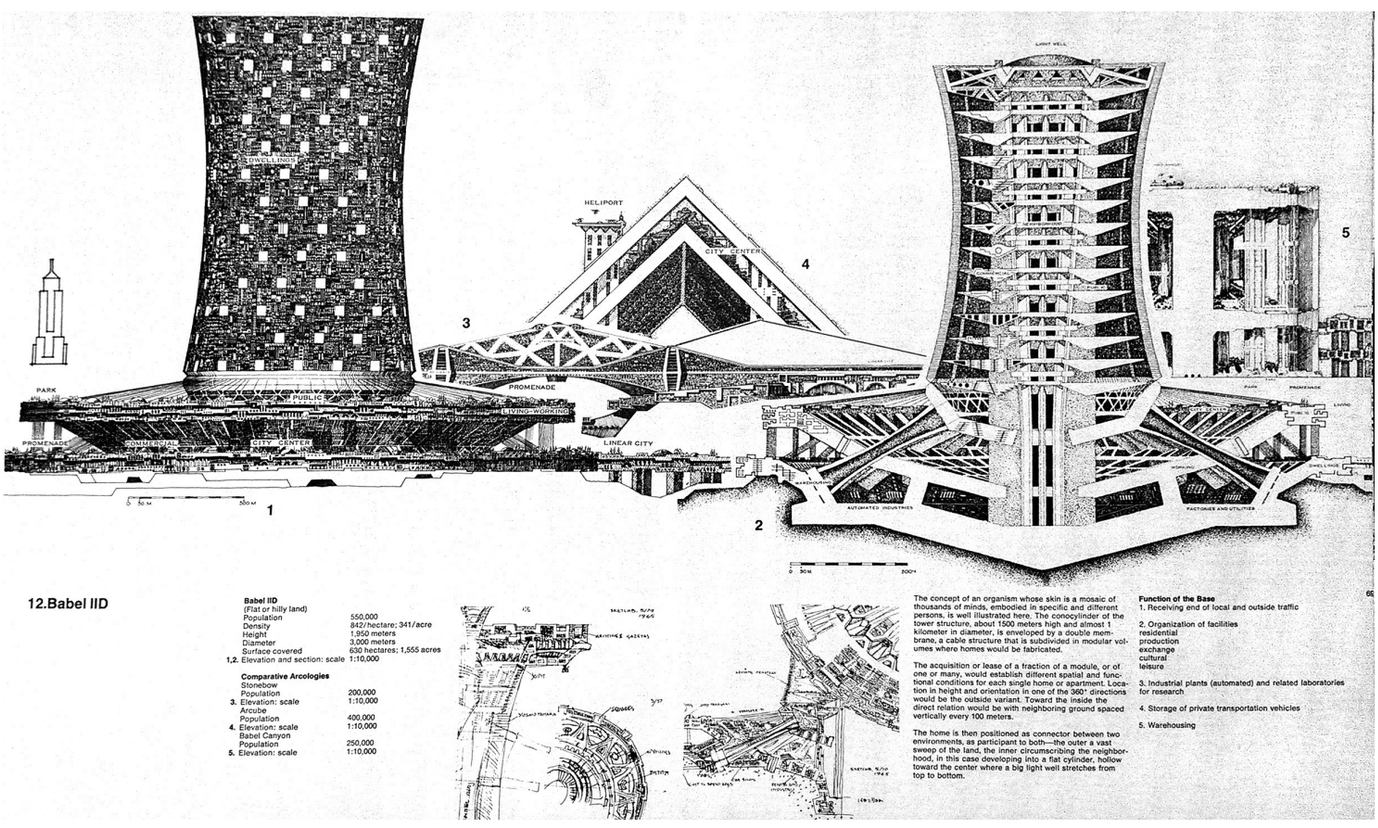

hareketine sıklıkla referans olan Murray Bookchin (2013) için ekolojik sorunlar karşısında ütopyacı olmak rasyonel bir tutumdur, zira Malthusçu bir karamsarlık insanı yeryüzünün kanseri olarak gören mizantropik görüşleri ya da yaşam sandalı etiğini savunan bir eko-faşizmi beraberinde getirecektir. Dolayısıyla solarpunk, insanların kötücül doğasının bir yıkım getireceği fikrini sürekli olarak yeniden üreterek çatışmayı besleyen ve eylemsizliğe neden olan anlatılara karşı tepkisel bir tutumdur (Hudson, 2015). Buradan hareketle komünite, şenlikli üretim, alternatif enerji ve teknoloji, zanaat, permakültür, çoğulcu demokrasi gibi temaları ön plana çıkararak ekolojik krizin yeni bir toplumsallıkla çözüldüğü dünyayı yine kent üzerinden resmetmeye girişir. Bu gelecek öngörüleri çeşitli illüstrasyonlarla, ekolojik mimarlık örnekleriyle oluşturulmuş kolajlarla tasvir edilir. Örneğin archiborescence [ağaç gibi mimarlık] kavramını geliştiren ve kenti canlı bir organizma olarak hayal eden Mimar Luc Schuiten'in tasarımları solarpunk evreninin sıklıkla başvurduğu referanslardandır (Görsel 3).

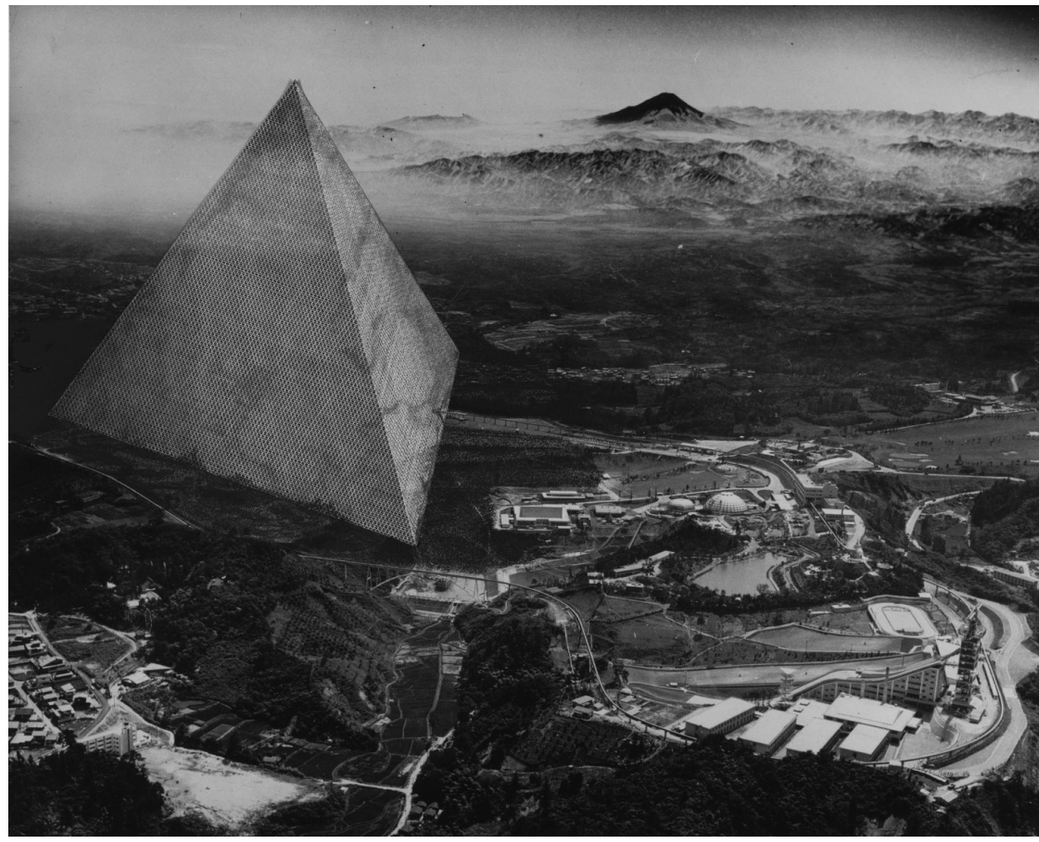

"POST-ÜTOPYA OLARAK GÖSTERİLEN SOLARPUNK İSE SİBERPUNK'IN KARANLIK EVRENİNE BİR TEPKİ OLARAK 2010'LU YILLARDA ORTAYA ÇIKMIŞ KOLEKTİF BİR SANAT HAREKETİDİR"

Geleceğin Kenti ya da Dejenere Ütopya

Solarpunk'ın geleceği tasvir ettiği aydınlık kente karşın, ekolojinin ütopyacı mimarlıkta ciddi bir yer edindiği 1960'larda Malthusçu kaygıların izleri görülmektedir. Rosemary Wakeman (2019), bu dönemde ortaya çıkan "hayatta kalma" ve "dünyayı kurtarma" retoriğinden bahseder. Ütopyalarını bu retorik üzerine inşa eden mimarlar Paolo Soleri ve Buckminster Fuller şehirlerin büyüyüp yeryüzünde yayılmasıyla ortaya çıkacak çevresel tahribatı önlemek amacıyla bütün bir kentsel çevreyi devasa formların içinde çözen ve megastrüktürler önerirler (Görsel 4, Görsel 5).

Soleri, mimarlık ve ekoloji kelimelerinin sentezinden arkoloji terimini türetir: Soleri'ye göre (1969) şehir birimleri -beynin kıvrımlarında olduğu gibi- kompakt bir birliktelik oluşturarak minyatürleşmelidir: Böylece vahşi doğa el değmemiş hâliyle korunabilecek ve gezegenin nihai yok oluşu önlenmiş olacaktır. Fuller'ın ekolojiye bakış açısını yansıtan özgün terimi ise "Spaceship Earth"tür [Uzay Gemisi Dünya]. Fuller'a göre kaynakları sınırlı bir gezegende hayatta kalmak için bütün insanlık bu uzay gemisinde ortak mücadele bilinciyle çalışmalıdır ve bu bilinç, ancak endüstrileşme ve teknolojinin etkin kullanımı ile gelişecektir (Fuller, 1969). Fuller'ın önerdiği strüktürler coğrafyadan bağımsız var olabilen, kendi içinde döngüsel bir ekonomiyle işleyen yapılardır. Fuller, Japonya'da inşa edilmek üzere 300 bin apartmandan oluşan ve 1 milyon kişiye ev sahipliği yapabilecek, kenarları 2 mil uzunluğunda tetrahedronal bir yüzen şehir önermiştir.

Fuller ve Soleri'nin ekolojiye yaklaşımları ve mimarlık aracılığıyla "dünyayı kurtarma" görevine soyunmaları tepkileri de beraberinde getirmiştir. Bu eleştirilerin en serti toplumsal ekoloji savunucusu Bookchin'den gelir: Bookchin bu yaklaşımı ekolojik sorunları büyüklük ve enerji verimliliği problemine indirgediği, ütopyacılıkla fütürizmi birbirine karıştırdığı gerekçesiyle suçlar. Bookchine'e göre fütürizm geçmişin olduğu gibi geleceğe taşınmasıdır. Fütüristler daha büyük nüfusu doyurmak, barındırmak için sadece büyüklük sorununa odaklanırlar, oysa ütopyacılık bugünün sorunlarına yol açan merkezileşmiş, hiyerarşik topluma ve onun ekonomik sistemine, teknoloji kullanımına, yani statükoya meydan okumaktır. Bookchin, Fuller'ın "Dünya bir uzaygemisidir" tespitine de karşı çıkar ve dünyanın yaşayan organik bir canlı olduğunu savunur. Bookchin ayrıca şu soruyu sorar: İnsanlar 1 mil

SOLDA Vincent Callebaut tarafından tasarlanan yüzen kent "Lilypad", Url-7 (Görsel 6)

SAĞ ALTTA Foster + Partners tasarımıMasdar Kenti, Url-8 (Görsel 7)

"FÜTÜRİSTLER DAHA BÜYÜK NÜFUSU DOYURMAK, BARINDIRMAK İÇİN SADECE BÜYÜKLÜK SORUNUNA ODAKLANIRLAR, OYSA ÜTOPYACILIK BUGÜNÜN SORUNLARINA YOL AÇAN MERKEZİLEŞMİŞ, HİYERARŞİK TOPLUMA VE ONUN EKONOMİK SİSTEMİNE, TEKNOLOJİ KULLANIMINA, YANİ STATÜKOYA MEYDAN OKUMAKTIR"

yükseklikteki şehirlerde birbirleriyle ve doğayla nasıl etkileşime girebilirler ki? (Url-6)

Bookchin'in eleştirisine konu olduğu üzere dönemin ekolojik mega yapıları kültür-doğa ikiliğini benimseyen bir yaklaşım ortaya koymaktadırlar. Önerilen yapılar doğadan koparılmıştır, doğa birlikte yaşamaktan çok, korunması gereken pitoresk bir nesne olarak ele alınmıştır.

Lewis Mumford ise (1965) kentsel çevreye yönelik bu türden radikal değişim önerilerini sorunsalları fazlaca basitleştirerek dünyayı dönüştürmeye çalışmanın kibirli bir yaklaşımı olarak değerlendirir. Süha Özkan'ın arkolojiler özelinde yaptığı eleştiri de benzerdir: Özkan'a göre (1972) Soleri, doğa, ekoloji gibi kavramları klişeleştirerek kullanmakta, ekolojik, sosyal, kültürel, ekonomik düzeni tamamen bildiğini varsayan, değişime kapalı kentler önermektedir. Öte yandan havalandırma, ışık, yerçekimi gibi doğa yasalarını göz ardı ederek ekolojik açıdan kendisiyle çelişmektedir.

Tüm bu yaklaşımlar göz önüne alındığında ütopyacıların toplumu değiştirmek için ele aldıkları sorunu tamamen bildikleri varsayımına geri dönmüş oluruz. Bu durum, günümüzün anti-ütopyacılığına yakıt sağlayan, ütopyayı otoriterlik ve değişmezlikle flört halinde gösteren tehlikeyi işaret eder. Bir başka sorun da ütopyacı ideallerin mevcut ideolojiyle uyum içinde olmasıdır. Karl Mannheim'a (2002) göre ütopik düşünceler, mevcut düzeni kısmen ya da tamamen dönüştürmeyi amaçladıkları için ideolojiden ayrılırlar. Oysa Wakeman'ın (2013) belirttiği gibi dönemin çoğu ütopik projesi devlet otoritelerinin ya da ticari çıkar gruplarının onayını almıştır. Wakeman (2013) ayrıca, dönemin fütüristik yapılarının ticari çevreler tarafından sahiplenilip satın alma dışındaki faaliyetlerin dışlandığı tüketim saraylarına dönüştüğünden de bahseder. Manfredo Tafuri (1976) ve Ernst Bloch (2002) tarafından dile getirilen, kapitalizmle ütopyacı mimarlığın birlikte çalışamayacağı görüşü de ütopik ideallerin mevcut sisteme angaje olması olarak tanımlayabileceğimiz başka bir sorunsala işaret eder. David Harvey (2008), bu sorunsalı, yani ütopyacı görüntülerin yanıltıcılığını, açıklamak için Luis Marin'den ödünç aldığı "dejenere ütopya" kavramını kullanır: Harvey'e (2008) göre dejenere ütopyalar "dışarıda olup bitenle arasına hiçbir eleştirel mesafe koymaz. Sadece meta kültürü fetişizmini ve teknolojik büyücülüğü, saf, sıhhileştirilmiş ve tarihsizleşmiş bir biçimde yeniden üretir." 21. yüzyılda tasarlanan ve geleceğin

kentleri olarak gösterilen ekolojik ütopyalar da bu kavramla tartışılabilir gibi görünmektedir.

İklim değişikliğinin etkilerinin iyice görünür olmasıyla birlikte ekoloji ve sürdürülebilirlik kavramları ütopyacı ideallerin vazgeçilmez bir parçası hâline geldiler. 20. yüzyılda da ütopyacı mimarlığa konu olan yüzen şehirler, bu kez iklim mülteciliği kavramıyla bir gerçeklik olarak belirdi ve apokaliptik bir tınıyla 21. yüzyılın Nuh'un Gemileri olarak tanıtıldılar (Görsel 6).

İlginç olansa özellikle Peter Thiel gibi demokrasiden umudunu kesmiş milyarder girişimcilerin daha fazla özgürlük talebi ve mikro uluslar kurma arayışına konu olmalarıydı. Bu arayışın temsilcisi konumunda olan Seasteading adlı enstitü 2017 yılında bir kitap yayımladı. Kitap, yüzen ulusların çevreyi onaracağını, fakirleri zenginleştireceğini, hastalıkları iyileştireceğini ve aynı zamanda insanlığı politikacılardan kurtaracak bir özgürlük getireceğini vaat ediyordu (Quirk ve Friedman, 2017). Yani bu liberal ütopya bir kez daha insanlığın tüm dertlerine çözüm bulacak çareyi elinde tuttuğunu iddia ediyordu. 20. yüzyıldaki birçok megastrüktür girişiminin 1973 petrol krizi sonrasında gerçekleştirilemeyeceği anlaşılmıştı. Bugün önerilen megastrüktürlerin kırılgan bir gezegenin kaynaklarıyla nasıl inşa edileceği, edilse bile varlıklılar için birer okyanus kapalı sitesine dönüşüp dönüşmeyeceği tartışması[3] konuyu ütopyayla fantazmagorya arasında bir yere taşımaktadır.

Foster + Partners tarafından tasarlanan Masdar Şehri ise (Görsel 7) 2010 yılında "gelecekte nasıl yaşayacağımızı gösteren bir model" olarak tanıtılmıştı. Bu iddiasıyla Masdar, ütopyacı alışkanlıkların bir devamı olarak tek seferde tasarlanmış, sürdürülebilirliğin bütün dinamiklerini içerdiğini iddia eden modellerden biri gibi görünmektedir. Federico Cugurullo (2021) sosyo-ekolojik farklılıklara rağmen eko-şehirlerin tüm dünyada geçerli bir pazarlama modeli oluşturma çabasından bahseder ve Masdar'daki "eko"nun ekolojiden çok ekonomiye ilişkin olduğunu vurgular. Gerçekten de Masdar'daki ekolojik deneysellik, yeni bir toplumsallığı önerecek bir modelden çok kapitalizmin "yeşil" pazarına dönük bir üretim önermektedir: Kentin master planını oluşturan Foster + Partners'ın plancılarından birinin şikâyet ettiği üzere kentin ana yerleşimcileri olan çok uluslu şirketler planın çok kez revize edilmesine ve sürdürülebilirlik hedeflerinden tavizler verilmesine neden olmuşlarıdır (Cugurullo, 2021). Tüm bunlara ilave olarak Birleşik Arap Emirlikleri'nin otoriter devlet yönetimi, çevresel açıdan tartışmalı şehircilik ve mimarlık projeleri, bu projeleri inşa eden göçmen işçilere gösterdiği tavır[4] Masdar'ın çevresel, toplumsal ve kültürel bir bütün olarak ekolojiyle ilişkisini sorunlu kılmaktadır.

"BUGÜN ÖNERİLEN MEGASTRÜKTÜRLERİN KIRILGAN BİR GEZEGENİN KAYNAKLARIYLA NASIL İNŞA EDİLECEĞİ, EDİLSE BİLE VARLIKLILAR İÇİN BİRER OKYANUS KAPALI SİTESİNE DÖNÜŞÜP DÖNÜŞMEYECEĞİ TARTIŞMASI KONUYU ÜTOPYAYLA FANTAZMAGORYA ARASINDA BİR YERE TAŞIMAKTADIR"

Ütopyanın Yeni Anlamları

Slavoj Žižek'e göre ütopyanın iki sahte anlamı vardır: İlki, ideal bir topluma ilişkin hayallerdir ve bu hayali topluma asla ulaşılamaz, ikinci sahte anlam ise tüketimciliği kışkırtan sapkın arzulardır. Žižek, ütopyanın üçüncü bir tanımını yapar ve ütopyanın hayatta kalma dürtüsüyle, en çözümsüz anlarda üretilmiş bir mekân olduğunu belirtir (Taylor, 2006). Miguel Abensour'a göre (2009), ütopyalar ideal bir geleceği kurmak için değil bize başka olasılıklar da olduğunu göstermek için gereklidir. Jameson da (2009) ütopyaların zihinsel ve ideolojik tutsaklıklarımızı fark etmemizi sağlayan bir işlevi olduğunu belirtir. Harvey ise (2008) idealliği ve mükemmelliği imleyen ütopyaları "uzamsal biçim ütopyaları" olarak tanımlar ve bu ütopyalara alternatif olarak kendini farklı seçeneklere kapamayan diyalektik bir ütopyacılık önerir.

Ütopya kavramını, ideal toplum arayışından ziyade farklı olasılıklarla ve aciliyetlerle ilişkilendiren ve sürece dönük demokratik bir ütopya tanımı yapan yeni yaklaşımlarla birlikte, yakın tarihte ütopya edebiyatında da biçimsel dönüşümler

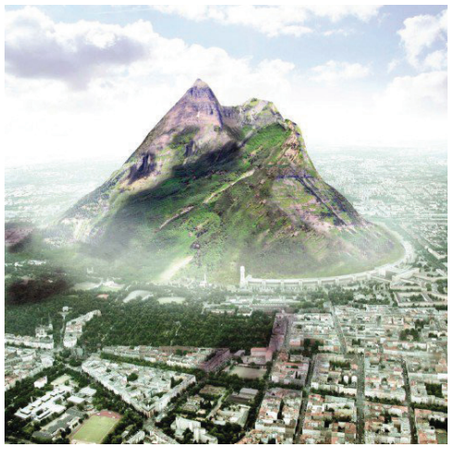

kişiler tarafından yapılan katkılarla oluşturulmuş bir kurgudur ve çok-doğrusal okumaya izin verir. Örneğin; çeşitli edebi metinler ve forum tartışmalarıyla yaşlanan nüfus, endüstriyel üretim, iklim değişikliğinin sonuçları, teknolojinin alternatif kullanımları, azınlıkların hakları gibi konular tartışılır ve geleceğe yönelik diyalektik bir kurgu ortaya çıkar. Bu diyaloğun örneklerinden biri Mimar Jakob Tigges'in Berlin için önerdiği 1000 metrelik yapay dağ (Görsel 9) tasarımı olmuştur. Alessa Johns (2017), bu yeni biçimleri, yenilenen ritüelleriyle, tek tip kentleriyle ve bulunduğu uzamı denetleyen kapalılıklarıyla tanımlı "şablon ütopyalardan" ayırır. Özellikle ekolojik ütopya kategorisindeki edebiyat eserlerinde, örneğin Marge Piercy ve Ursula K. Le Guin'in romanlarında hayal edilen toplumlar bitmiş ve mükemmelliğe ulaşmış değillerdir. Yazarlar okuru farklı toplumsallık biçimleri içinde gezdirir ve olasılıkları sorgulatır.

"EKOLOJİK ÜTOPYALARI VE ONUN BİR ALT TÜRÜ OLARAK SOLARPUNK'I FARKLI KILAN ÖZELLİK İSE ÜTOPYACI GELENEĞE DÖNÜK ELEŞTİREL YAKLAŞIMLARIDIR. İDEAL TOPLUMU, EVRENSEL İLERLEMENİN VE ENDÜSTRİYALİZMİN GETİRECEĞİ BOLLUKTA VE TÜKETİMDE GÖREN, TARİHİN SONUNU İLAN EDEN HİYERARŞİK, STATİK UZAMSAL BİÇİMİ SARSMAYI AMAÇLARLAR"

Ütopyaya yeni anlamlar kazandıran bir diğer unsur da iletişim teknolojilerinin sağladığı imkânlardır. Fatema Vieira (2017) internet linkleriyle birbirine bağlanan metinlerin oluşturduğu kurguyu "hiper-ütopya" olarak tanımlar ve hiper-ütopyaların çok-doğrusal okumalara izin veren bir anlatı oluşturabileceğine dikkat çeker.

Solarpunk da internet ortamında ortaya çıkan ve farklı üzerinden ilerleyen tartışmadır: Mimar, projesini bir turist çekim merkezi, rekreasyon alanı ve doğal hayatı koruma alanı olarak tasarlar. Mimarlık ve solarpunk ilişkisini araştıran bir internet makalesine göre bu dağdan ilham alan bir romancı, projenin ekolojik görüntüsünün, yeşil bir pazarlama aracına dönüşerek kabusa dönüşünü konu alan eleştirel bir roman yazar (Pintarelli, 2020). Böylelikle ütopya anlatısı dikey hiyerarşisinden kurtulurken Jameson'ın (2009) ütopya edebiyatının ayırt edici özelliği olarak gördüğü metinlerarasılık, farklı disiplinlerin katkılarıyla devam eder.

Sonuç: Yeşil Yeni Düzende Ütopya

Son yıllarda literatüre giren ve Yeşil Yeni Düzen olarak adlandırılan kavram, bu makalenin tartıştığı gibi geleceğin, ekoloji merkezli bir dönüşüme gireceğine işaret etmektedir. Yeşil Yeni Düzen başlığının ima ettiği dönüşümün belirsizliği ise konuyu ütopyacılıkla ilgili kılmaktadır. Bu dönüşüm, mevcut üretim-tüketim ve insan-doğa ilişkilerini yeniden düşünmeyi sağlayacak yeni bir toplumsallığı işaret ettiği kadar, çok yönlü toplumsal sorunların klişeleştirilerek yeşil bir etiketle yeniden üretildiği, dejenere ütopyalara da referans verme tehlikesini taşımaktadır. Bu bağlamda solarpunk'ın sosyo-ekolojik iyimser gelecek tasvirini yalnızca bu klişelere birer cevap olarak değil, aynı zamanda distopik ve apokaliptik anlatılarla estetize edilen alternatifsizliğe karşı estetik ve pragmatik bir yaklaşım olarak da ele almak gerekmektedir. Zira, "tarihin sonu"na karşı cevap olarak gelişen "dünyanın sonu" anlatıları eylemsizliğe ve karamsarlığa neden olmakla kalmaz, bu içselleştirilmiş karamsarlık hâli topluma kabul ettirilemeyen, üzerinde uzlaşmaya varılamamış politikalar için gerekli şok terapilerine[5] geçit verir. Yani ütopya, kolektif bir arzunun tezahüründen çok, girişimciler, büyük fikir önderleri ve evrensel ilerleme fikri tarafından tasarlanmış, otoriter bir şablon olarak ortaya çıkar. Böylelikle ekolojinin içerdiği bütünsel yaklaşım benimsenmeden sonuçları belirsiz jeomühendislik projeleri tartışılmaya başlanabilir ya da kentsel mekân tarihsiz bir şekilde, tüm sorunları aynı anda çözebilen bir makine gibi üretilip pazar ekonomisindeki yerini alabilir.

Ekolojik ütopyaları ve onun bir alt türü olarak solarpunk'ı farklı kılan özellik ise ütopyacı geleneğe dönük eleştirel yaklaşımlarıdır. İdeal toplumu, evrensel ilerlemenin ve endüstriyalizmin getireceği bollukta ve tüketimde gören, tarihin sonunu ilan eden hiyerarşik, statik uzamsal biçimi sarsmayı amaçlarlar. Bir hiperkurgu olarak solarpunk hareketinin de ipuçlarını verdiği üzere, ütopyacılığı tabandan tavana ilerleyen, farklı olasılıklar ve zihinsel tutsaklıkları hedef alan demokratik ve diyalektik bir süreç olarak tartışmak Lyman Tower Sargent'in (1994) ütopyayı tanımlamak için kullandığı "toplumsal düş"e dönüşmesini olanaklı kılacaktır.

Tarihi açık uçlu bir rota olarak gören bu türden diyalektik bir yaklaşım, mimarlık-ekoloji-ütopya

ilişkilerini de farklı bir düzleme taşıma potansiyeline sahiptir. Mimarlığın, girişimcilik, mesleki uzmanlaşma ve sertifikasyon üzerinden ilerleyen ve "en verimli makine"yi inşa etmeye odaklı tekno-ütopyacı ilgisi, ekolojik ütopyaların tartıştığı alternatif toplumsallıkların yaşam mekânlarına da yönelecektir. Böylece mimarlık, ekolojik sorunların kaynağını mevcut üretim-tüketim ilişkilerinde arayan bir bilincin ütopyacı vizyonuna eklemlenerek diyalektik kurgunun bir parçası hâline gelebilecektir. Ω

. Bu makale, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırlamakta olduğu "Mimarlıkta Ekolojik Ütopyalar" isimli yüksek lisans tez çalışmasına dayanılarak üretilmiştir.

DİPNOTLAR

1 Kavramın etimolojik kökenine ve tarihine ilişkin bir yazı için bkz: Vieira, Fatima. "Bölüm: Ütopya Kavramı". Ütopya Edebiyatı. Çev., Zeynep Demirsü, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017: 3-37.

2 Francis Fukuyama'nın tarihin sonu tezi, özetle insanlığın tarih boyunca arayışında olduğu ideal sisteme liberal demokrasi ve kapitalist ekonomi ile ulaşıldığını savunmaktadır. Fukuyama, Francis. Tarihin Sonu ve Son İnsan, Çev. Zülfü Dicleli, İstanbul: Gün Yayınları, 1999

3 Bahsedilen tartışmayı içeren bir yazı için: Bloomberg "Floating Cities Aren't the Answer to the Climate Change" https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-04-10/floating-cities-won-t-save-us-from-climate-change, (e.t. 28.08.2021)

4 Guardian- https://www.theguardian.com/world/2013/dec/22/abu-dhabi-migrant-workers-conditions-shame-west (e.t. 02.09.2021)

5 Burada Naomi Klein'in şok doktrini kavramıyla tartışmaya açtığı kitlelerin şok etkisi yaratan haberlerle radikal politikalara rıza göstermesine gönderme yapılmaktadır. bkz. Klein, Naomi. The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism. Toronto :Alfred A. Knopf Canada, 2017

KAYNAKLAR

• Abensour, Miguel. Ütopya: Thomas More'dan Walter Benjamin'e, İstanbul: Versus, 2009.
• Bloch, Ernst. Umut İlkesi C.2., Çev. Tanıl Bora, İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2007.
• Bookchin, Murray. Ekolojik Bir Topluma Doğru, Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Sümer Yayıncılık, 2013.
• Clarke, Ignatius.Frederick. The Pattern of Expectation, 1644-2001, New York: Basic Books, 1979.
• Cugurullo, Federico. Frankenstein Urbanism, Taylor and Francis, 2021.
• Ehrlich, Paul R., Nüfus Bombası, Çev: Nurullah İ. Tolon, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1976.
• Fisher, Mark. Kapitalist Gerçekçilik: Başka Alternatif Yok Mu? Çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul: Habitus Yayıncılık, 2011.
• Fuller, Richard Buckminster. Operating Manual for Spaceship Earth, Southern Illinois University Press, 1969.
• Fukuyama, Francis. Tarihin Sonu ve Son İnsan, Çev. Zülfü Dicleli, İstanbul: Gün Yayınları, 1999.
• Guattari, Felix. The Three Ecologies, Çev. Ian Pindar ve Paul Sutton, New Jersey: The Athlone Press, 2000.
• Hudson, Andrew. On the Political Dimensions of Solarpunk. Medium, https://medium.com/solarpunks/on-the-political-dimensions-of-solarpunk-c5a7b4bf8df4 (e.t. 24.12.2021)
• Hardin, Garret. The Tragedy of Commons, Science, New Series, Vol:162, 1968: 1243-1248
• Harvey, David. Umut Mekanları, Çev. Zeynep Gambetti, İstanbul: Metis Yayıncılık, 2008.
• Hirsch, Fred. Social Limits to Growth, Massachusetts: Harvard University Press, 1976.
• Jameson, Fredric. Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı. Çev. Abdülkadir Gölcü Ankara: Nirengi Kitap, 2011
• Jameson, Fredric. Ütopya Denen Arzu, Haz. Özge Çelik, Çev. Ferit Burak Aydar, İstanbul: Metis Yayınları, 2009.
• Johns, Alessa. "Feminizm ve Ütopyacılık". Ütopya Edebiyatı. Çev., Zeynep Demirsü, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017: 247-283.
• Kumar, Krishan. Ütopyacılık, Haz. Yavuz Alogan, Çev. Ali Somel, Ankara: İmge Kitabevi, 2005.
• Latour, Bruno. Rota: Politikada Yönümüzü Nasıl Bulacağız?, Haz. Eda Çaça, Çev. Orçun Türkay, İstanbul: Kolektif Kitap, 2018.
• Lowy, Michael, ve Sayre, Robert. İsyan ve Melankoli: Moderniteye Karşı Romantizm, Ed. Hakan Aksakal, Çev. Işık Ergüden, İstanbul: Alfa Kitap, 2016.
• Malthus, Thomas Robert. An Essay on the Principle of Population, Penguin Books, 1976.
• Mannheim, Karl. İdeoloji ve Ütopya, Haz. Mehmet Okyavuz ve M. Serdar Kayaoğlu, Çev. Mehmet Okyavuz, Ankara: Epos Yayınları, 2002.
• Meadows, D.H., Meadows, D.L., Randers, J. ve Behrens, V.W., Limits to Growth, New York: Universe Books, 1972.
• Mumford, Lewis. "Utopia, the City and the Machine" Daedalus, 94, No.2,1965: 271-292.
• Özkan, Süha "Paolo Soleri ve Görüntüsel Kentler Üzerine Düşünceler" Mimarlık. sayı:10, 1972: 50-52.
• Pintarelli, Flavio (2020). Solarpunk's Utopian Architectures. Domusweb, https://www.domusweb.it/en/architecture/gallery/2020/09/16/solarpunks-utopian-architectures.html (e.t. 30.08.2021)
• Popper, Karl. Açık Toplum ve Düşmanları. Cilt.1, Çev. Mete Tunçay, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1989.
• Quirk, Joe, ve Friedman, Patri. Seasteading, New York: Free Press, 2017.
• Sargent, Leyman Tower "The Three Faces of Utopianism Revisited". Utopian Studies, Vol:5 No:1,1994:1-37.
• Schuller, William Kees (2019). "Evolution takes love:" Tracing some themes of the solarpunk genre. https://qspace.library.queensu.ca/handle/1974/26518 (e.t., 26.12.2021)
• Soleri, Paolo. Arcology: The City in the Image of Man: MIT Press, 1969.
• Sorkin, Michael. "Ötopya, Hemen Şimdi!" TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 24, 2011: 4-18.
• Stableford, Brian. "Bölüm: Ekoloji ve Distopya". Ütopya Edebiyatı. Çev., Zeynep Demirsü, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017: 359-390.
• Tafuri, Manfredo. Architecture and Utopia:Design and Capitalist Development, çev. Barbara Luigia La Penta, Londra: MIT Press, 1976.
• Taylor Astra, 2006, Zizek! , Belgesel Film
• Vieira, Fatima. "Bölüm: Ütopya Kavramı". Ütopya Edebiyatı. Çev., Zeynep Demirsü, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017: 3-37.
• Wakeman, Rosemary. Ütopyayı Hayata Geçirmek: Yeni Şehir Hareketinin Düşünsel Tarihi, Haz. Emre Ayvaz, Çev. Ümit Hüsrev Yolsal, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2019.

İnternet Kaynakları

• Url-1. https://psychogeographicreview.com/wp-content/uploads/2015/11/jerrold-william-blanchard-london-c13856-04.jpg
• Url-2. https://www.researchgate.net/figure/Product-placement-da-marca-Pan-Am-no-filme-Blade-Runner-1982-3_fig2_346538786
• Url-3. Vegetal City, https://www.vegetalcity.net/
• Url-4. https://www.organism.earth/library/document/arcology
• Url-5. https://www.moma.org/collection/works/863
• Url-6. Uneven-Earth, https://unevenearth.org/2019/10/bookchin_doing_the_impossible/ (e.t. 25.08.2021)
• Url-7. Vincent Callebaut, Lilypad, https://vincent.callebaut.org/object/080523_lilypad/lilypad/projects
• Url-8. https://masdarcity.ae/
• Url-9 Archdaily, https://www.archdaily.com/40755/the-berg-the-biggest-artificial-mountain-in-the-world

SOL ÜSTTE Mimar Jacob Tigges'in "The Berg" projesi, Url-9 (Görsel 8)

Modern Mimarlık

YAYINEVİ **Arketon Yayınları**
YAZAR **Otto Wagner**
ÇEVİREN **Hüseyin Tüzün**
BASIM **Haziran 2021**

Mimarlık tarihinde, yapıtında bir dönüşüm sürecinin izlenebildiği mimarların başında Otto Wagner gelir. (...)

Wagner'in düşünceden üretime uzanan dönüşümünü anlamlandırmak için, o yılların Viyanası'na daha yakından bakmak, farklı disiplinlerde görülen değişimi izlemek ilginç olacaktır. 20. yüzyılın başlarında, Viyana'da, mimarlıktan müziğe, plastik sanatlardan felsefeye, yeni bir çağı haber veren, düşünceleriyle, üretimleriyle yeni yüzyılda belirleyici olmuş aktörler öne çıkar. Bu kişilerin üretimleri, Otto Wagner'in üretimiyle birlikte okunduğunda şaşırtıcı bir eşzamanlılık görülecektir.

Son olarak, Modern Mimarlık'ın, mimarlık yazınının temel metinlerinden biri olduğu, daha sonra yazılan metinleri de derinden etkilediği, bunun en bilinen örneklerinden birinin Bruno Taut'un Mimarlık Öğretisi adlı kitabı olduğu belirtilmeli.

. Aykut Köksal, Arketon Yayınları Genel Yayın Yönetmeni

Mekân ve Karşıtlıklar

YAYINEVİ **İTÜ Vakfı Yayınları**
EDİTÖRLER **Dilek Yıldız Özkan, Yasemin Alkışer Bregger**
BASIM **Haziran 2021**

İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nde 1985-2018 yılları arasındaki otuz üç yıl süren akademik yaşamında (...) değerli katkılar vermiş Prof. Dr. Yurdanur Dülgeroğlu Yüksel'e armağan olarak hazırlanan bu kitap, mekâna ve yaşama dair temel kavramları, karşıtları ile kapsamlı bir şekilde ele alarak, kuram, eleştiri ve araştırmalarla bu konudaki farklı bakış açılarını görünür kılmayı hedefliyor.

Kitapta "mekân"a dair "karşıtlıklar", kuramsal/deneysel, formel/enformel, yaşam/mekân ve geçici/kalıcı temalarıyla dört bölümde inceleniyor ve bu temalar altında, algının fenomenolojisi, mekânsal sınırların belirsizliği, gelecek vizyonları, nörobilim bakış açısıyla çevre-davranış kuramları, mimarlık ve kentsel dokuda formel ve enformel karşıtlığı, dönüşüm sonrası işlevlerin kalıcılığı, çocuk oyun alanları, kentsel bir arakesit olarak zemin kotundaki karşılaşmalar, (...) göç ve afet sonrası geçici konteyner yerleşkelerinin tasarımı için oyun ortamlı bir yazılım, geçici yapının zamansallığı, ve çağdaş sanatta geçicilik ve mimarlık üretiminde kalıcılık konuları tartışılıyor.

. Yayınevinin yayınladığı kitap tanıtım metninden alıntılanmıştır.

Üslup ve Çağ: Çağdaş Mimarlığın Sorunları

YAYINEVİ **Janus Yayınları**
YAZAR **Moisei Yakovlevich Ginzburg**
ÇEVİREN **Aylin Tümertekin, Alp Tümertekin**
BASIM **Temmuz 2021**

Kitabın Fransızca orijinal ismi: Le Style et l'époque: Problèmes de l'architecture moderne'
Çalışmasında mimarlık tarihi, üslupların nasıl ortaya çıktığı ve ortadan çekildiği konusundaki görüşlerini ortaya koyan Yakovlevich Ginzburg'un temel görüşü şudur: Bir üslup kendi çağının kültürel ve estetik değerlerinin anlatımı olduğuna göre, modernliğin, makine çağının üslubu olan "konstrüktif" bir mimarlığın ortaya çıkması gerekir. Sanat tarihçisi Heinrich Wölfflin'in döngüsel tarih anlayışını benimseyen Ginzburg, her üslubun gençliğinde konstrüktif, olgunlaştığında organik, elden ayaktan düştüğünde de dekoratif olduğunu vurgular. Mimarlığın genel kurallarını belirlemek için üslupların çağlarına bağlı olan yanları ile çağları aşan yanlarını değerlendirmeye çalışır.

. Yayınevinin yayınladığı kitap tanıtım metninden alıntılanmıştır.

Mimarlıkta İçeriğin Beş Görünümü

YAYINEVİ **Arketon Yayınları**
YAZAR **Ricardo Porro**
ÇEVİREN **Orhun Alkan**
BASIM **Temmuz 2021**

Mekân ve Yer

YAYINEVİ **Yeni İnsan Yayınevi**
YAZARLAR **Aykut Köksal, Emre Zeytinoğlu, Önay Sözer, Atilla Yücel, Jean-François Pérouse, Aydan Balamir, İlhan Tekeli, Günkut Akın, Ayşe Derin Öncel**
EDİTÖRLER **Gülşen Özaydın, Merve Akı**
BASIM **Eylül 2021**

Ağacın İzinde: Tasarımda Orman Ürünleri Sözlüğü

YAYINEVİ **YEM Yayın**
ARAŞTIRMA VE YAYINA HAZIRLIK **Prof. Dr. Genco Berkin**
BASIM **Ekim 2021**

Mimarlığı Görebilmek

YAYINEVİ **Arketon Yayınları**
YAZAR **Bruno Zevi**
ÇEVİREN **Alp Tümertekin**
YAYIN YÖNETMENİ-EDİTÖR **Aykut Köksal**
BASIM **Ağustos 2021**

Nokta ve Çizgiden Düzleme

YAYINEVİ **Arketon Yayınları**
YAZAR **Vasili Kandinski**
EDİTÖR **Aykut Köksal**
ÇEVİREN **Hüseyin Tüzün**
BASIM **Eylül 2021**

Ankara Devlet Opera ve Balesi Binası: Restorasyon Şantiye Günlüğü, 2017-2021

YAYINEVİ **Oraybir İnşaat ve Restorasyon Ltd. Şirketi Yayınları**
YAZAR **Orhan Pekdemir**
EDİTÖR **N. Müge Cengizkan**
BASIM **Ekim 2021**

Mimarlık Ortamında Çekişmeler: Osmanlı'nın Son Dönemlerinde İnşaat Alanındaki Şikayetler ve Müdahaleler

YAYINEVİ **Cinius Yayınları**
YAZAR **Oya Şenyurt**
BASIM **Kasım, 2021**

Osmanlı'nın son dönemlerinde yapı ya da yapı öğesi inşa eden/ettiren sıradan kişiler hangi müdahalelere ve şikâyetlere maruz kalıyordu? Bu müdahale ve şikâyetlerin yaptırım gücü neydi? Yapı ya da yapı öğelerinin kullanımı ve algılanışı; müdahaleler ve şikâyetler hakkında verilen kararların hukuki dayanaklarını ne derece etkilemekteydi?

Elinizde tuttuğunuz bu kitap söz konusu soruların cevaplarını aramak adına Osmanlı Arşiv Belgeleri içinde yapılan bir araştırmanın sonucudur.

Kitabın odaklandığı nokta yapı inşa etmenin yarattığı sorunlar ve inşa sürecindeki o yapının, yaptıran ve çevresi arasında ne tür anlaşmazlıklara sebep olduğunun tespitidir. (...)

Kitapta, inşaat faaliyetlerine yapılan engellemeler ve müdahaleleri içeren şikâyet ve karşı şikâyet dilekçeleri, dilekçelerin içeriği, karar mercilerinin sorun çözme biçimleri, kararın hukuki dayanakları bağlamında eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmıştır.

. Metin, kitabın arka kapağından alıntılanmıştır.

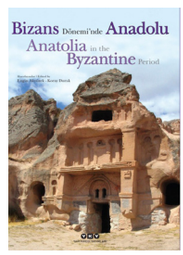

Bizans Dönemi'nde Anadolu

YAYINEVİ **Yapı Kredi Yayınları**
HAZIRLAYANLAR **Engin Akyürek (Koç Üniversitesi), Koray Durak (Boğaziçi Üniversitesi)**
ÇEVİREN **Yiğit Adam, Deniz Sever Georgousakis, G. Bike Yazıcıoğlu**
BASIM **Aralık 2021**

Tüpraş ve Yapı Kredi Yayınları iş birliğiyle 2011 yılında başlatılan ve tamamlandığı zaman Anadolu kültür tarihi için araştırmacılara ve okurlara kapsamlı bir külliyat sunacak olan "Anadolu Uygarlıkları Serisi" (...) kapsamında 10. sırada yayımlanan kitap, konusunda uzman yerli ve yabancı Bizans araştırmacılarının kaleme aldığı 32 makale aracılığıyla hem Bizans kültürüne hem de "Bizans Anadolusu"na ışık tutuyor.

Siyasi, bürokratik, askeri, iktisadi ve dini hayat hakkındaki makaleler, devlet aygıtı ve toplumsal yapı üzerine eğilirken; edebiyat, sağlık, sanat ve maddi izler temalı makaleler, gündelik hayatla ilgili değerli bilgiler sunuyor. Kitabın son bölümünde; okuyucu, Bizans Anadolusu'nun farklı bölgelerine odaklanan makaleler üzerinden tarihsel bir yolculuğa davet ediliyor. (...)"

Serinin bugüne kadar yayınlanan kitapları: Urartu; Frigler; Hititler; Pergamon; Lukka'dan Likya'ya; Persler; Assurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı; Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu; Karialılar: Denizcilerden Kent Kuruculara; Bizans Dönemi'nde Anadolu

. Kitap tanıtım metninden alıntılanmıştır.

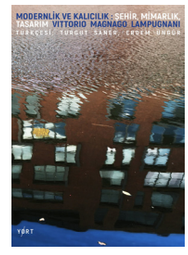

Modernlik ve Kalıcılık: Şehir, Mimarlık ve Tasarıma Dair Denemeler

YAYINEVİ **Yort Kitap**
YAZAR **Vittorio Magnago Lampugnani**
ÇEVİREN **Turgut Saner, Erdem Üngür**

Şehir hayatına tasarımsal müdahalelerde bulunurken hatırlanması gereken şeyler neler? Zanaattan ve gelenekten öğrenilecek neler var? Yenilik neden basitliği ve sıradanlığı kucaklamalı? Yavaşlığın ve ağırlığın erdemleri neler? Kitlesel üretimin ve tüketimin karşısında tasarrufun hükmü var mı? Daha kapsayıcı bir modernlik nasıl tasavvur edilebilir? Mimar, kuramcı ve tarihçi Vittorio Magnago Lampugnani, bu sakin denemelerinde yeniliğin cazibesini sorgulayan bir modernlik öneriyor; sadece tasarım fakültelerinde mesai yapanlara değil, şehir hayatında savrulan herkese sesleniyor.

. Yayınevinin yayınladığı kitap tanıtım metninden alıntılanmıştır.

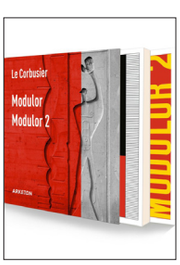

"Modulor" ve "Modulor 2"

YAYINEVİ **Arketon Yayınları**
YAZAR **Le Corbusier**
ÇEVİREN **Aziz Ufuk Kılıç**
BASIM **Ekim 2021**

Mimarlığın Kısa Öyküsü

YAYINEVİ **hep kitap**
YAZAR **Susie Hodge**
BASIM **Kasım 2021**

Mimarlık ve Karmaşıklık - Üçüncü Labirent

YAYINEVİ **Janus Yayıncılık**
YAZAR **Alain Farel**
ÇEVİREN **Alp Tümertekin**
BASIM **Ocak 2022**

Önce ve Sonra: Felaketin Mimarisini Belgelemek

YAYINEVİ **Lemis Yayın**
YAZAR **Eyal ve Ines Weizman**
ÇEVİREN **Baran Bilir**
BASIM **Kasım 2021**

İstanbul Apartmanları: Hikayeleri ve Anıları ile Beyoğlu

YAYINEVİ **Ofset Basımevi**
HAZIRLAYANLAR **Turan Farajova, M. Serdar Kılıç**
DESTEK **TEPTA Aydınlatma**
BASIM **Ocak 2022**

Loculus: Mülkiyetin Bireysel Mekânları

YAYINEVİ **Yort Kitap**
YAZAR **Andreas Gehrlach,**
ÇEVİREN **Kıvanç Tanrıyar**

Ege Mimarlık Yayın Çizgisi

EGE MİMARLIK, mimarlık mesleğinin çok boyutlu sorunlarını tartışmaya açan, özgün mimari üretimi ve yapısal çevrenin oluşumunda etkili disiplinlerarası karşılaşmaları kapsayan, kentler, mekân ve toplumsal yaşamı odağına alan araştırmaları yayınlar. Mimari kültürün sürekliliğini sağlamak adına, akademik çalışmaları ve güncel kuramsal tartışmaları okuyucu ile paylaşır.

Bu bağlamda, geçmiş ve bugünden hareketle, yerel ve küresel arasında ilişkiler kurarak gündemi/günceli yakalamaya, tasarımı tüm boyutlarıyla ele almaya çalışır.

EGE MİMARLIK bir yandan Mimarlar Odası İzmir Şubesi üyeleri için etkin bir mesleki iletişim platformu oluştururken, diğer yandan mimarlık öğrencilerine mesleki ortamın olanaklarını ve olasılıklarını tanıtarak eğitimi de kapsayan geniş bir okuyucu yelpazesine seslenir.

Yılda dört sayı hâlinde basılı ve sayısal olarak yayınlanan hakemli ve ulusal bir dergidir.

Amaç

1. Mimari ürünü merkeze alır.
2. Mimariye kültürel bir olgu olarak yaklaşan akademik üretimi teşvik eder.
3. Mimari üretimi farklı ölçeklerde ve diğer tasarım disiplinleri ile ilişkilendirir.
4. Kuram ile meslek pratiği arasında tutarlı bağlar kurar.
5. Mimari üretimin teknoloji ve mühendislik alanları ile iyi entegrasyonu için sürdürülebilir yapı endüstrisi uygulamalarını yaygınlaştırmaya çalışır.
6. Özellikle Ege Bölgesi'ndeki güncel Yerel mimari üretimin nitelikli örneklerini ve bunlara ait tasarım süreçlerini yayınlayarak yaygın etkiyi büyütmeyi amaçlar. Bu anlamda tasarım ekiplerinin nitelikli yaklaşımları kadar kullanıcılar, yerel yönetimler, yapı endüstrisi ve planlama kararları ile olan ilişkileri de içeren bir yapı tanıtımı çizgisini hedefler.
7. İz bırakan mimar ve tasarımcılar ile mimari ürünleri yayınlayarak kent belleğine katkıda bulunur.
8. İzmir kentinin, yakın coğrafyası ile ilişkilerini ve ulusal bağlamda görünürlüğünü artırmayı hedefler.

Kapsam

EGE MİMARLIK, Ege Bölgesi özelinde coğrafi farkındalık yaratan, aynı zamanda süreklilik ve benzerlikleri, nedensellik ilişkileri içerisinde ele alan, eleştirel bakış açısına sahip, akademi ve pratik arasında bağ kuran nitelikli yayınlara yer verir. Böylelikle, mimarlık mesleğinin topluma daha iyi hizmet edebilmesi amacıyla, özgün bilimsel verileri paylaşıma ve tartışmaya açar.

EGE MİMARLIK Makale ve Yazı Gönderim Koşulları

EGE MİMARLIK, her sayı için yazarlara açık çağrıya çıkar. İlan edilen takvim ve formata uyması kaydıyla aşağıdaki türlerde yazılar ve makaleler, yayın öncesi ön-değerlendirmeye kabul edilmektedir. Ön değerlendirmeyi geçen makalelerin yayınlanma kararı, hakemli değerlendirme sürecinin sonunda hakemler tarafından verilir.

1. Hakemli Araştırma Makaleleri: Yazarlar her sayı için özel olarak ilan edilen tema çağrısındaki içerik ve takvime göre; Ege Mimarlık Yayın Koşulları*na uygun makalelerini (tam metin) egemim@izmimod.org.tr adresine göndermelidirler. Tüm teslimler metni, künyeyi ve küçültülmüş görselleri içeren .doc (word) formatında dosyalar ile tüm görsellerin baskıya uygun hâllerini* içermelidir. Ege Mimarlık'ta aynı yazarın (ya da yazarın içinde yer aldığı çoklu yazar gruplarının) iki makale yayını arasında en az 3 sayı olmalıdır.
2. Görüş Yazıları: Yazarın bakış açısı ile mesleğin problemlerine odaklanan ve 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar
3. Eleştiri Yazıları: Yapı veya projeleri hem mimari nitelikleri ile inceleyen hem de kavramsal açıdan yaklaşarak karşılaştırmalı olarak analiz eden ve 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar
4. Yapı Tanıtımı: Ege Bölgesi idari sınırları içerisinde ve/veya Ege iklimi etkisi ile yapılmış nitelikli mimari uygulama, kentsel uygulama, veya ödüllü projelerin tanıtıldığı 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar. Yapı tanıtımı bölümünde yer verilecek yazıların detayları için Yayın Koşulları* incelenmelidir.
5. Mimari/Kentsel Yarışmalar: TMMOB yarışmalar yönetmeliği veya KİK yönetmeliğine uygun şekilde hazırlanan, Ege bölgesinde açılan ulusal veya bölgesel yarışmalarda ödül almış eserler ile kısa açıklamaları, yarışma kolokyum özeti veya yarışmada jüriye ait görüşlere yer verilen yazılar
*EGE MİMARLIK Yayın Koşullarına ve detaylı Yazar Rehberine **egemimarlik.org** adresinden ulaşılabilir.

KAPAK GÖRSELLERİ **Mimarların “Gelecek” Teması Çalışmaları**

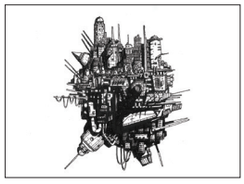

GÖRSEL
Cenk Hasan Dereli

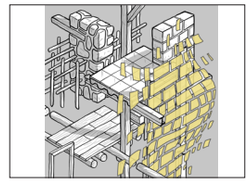

GÖRSEL
Hakan Keleş

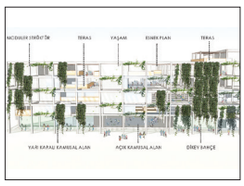

GÖRSEL
H. Onur Dinmez

GÖRSEL
Gönenç Kurpınar

GÖRSEL
Tuğyan Aytaç Dural

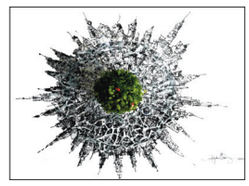

GÖRSEL
Aydın Özay

GÖRSEL
Boğaçhan Dündaralp

GÖRSEL
Güler Özyıldıran

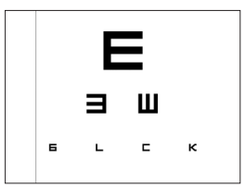

GÖRSEL
Orhan Ersan

GÖRSEL
Fulya Selçuk

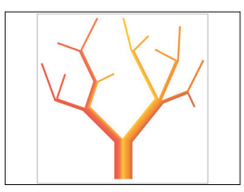

GÖRSEL
Egemen Karakaya

GÖRSEL
Hakan Tüzün

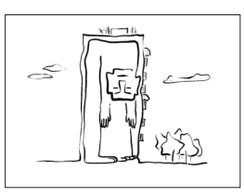

GÖRSEL
Gülsüm Katmer

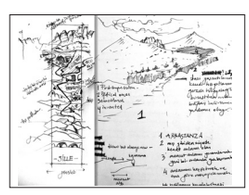

GÖRSEL
Nusret Uşun

MİMARLIK İÇİN GERÇEKLEŞTİRİLEBİLİR ÜTOPYA:
DÜNYA GÜNEŞİN ETRAFINDA DÖNMEYİ SÜRDÜREBİLİRSE TASARLANMIŞ HER BİNADAN DAHA KÜÇÜK BİR BİNA TASARLANACAK. O BİNANIN ZEMİNİ YERYÜZÜ, ÇATISI GÖKYÜZÜ OLACAK.

GÖRSEL
Emel Kayın

GÖRSEL
Melih Yiğit

Künye, soyadına göre alfabetik olarak düzenlenmiştir.